DAVID
LAGERCRANTZ

Agonia lui Turing

ROMAN

DE LA
AUTORUL
MILLENNIUM 4

Portretul unui geniu rătăcit care se simte mai legat de computere decât de oameni.

SUNDAY TELEGRAPH

O evocare memorabilă a talentului lui Turing și a Marii Britanii, încă aflată sub efectele dureroase ale raționalizării și represiunilor.

DAILY MAIL

Lagercrantz îmbină faptele reale din viața lui Turing cu ancheta imaginară a lui Corell pentru a crea o poveste tulburătoare despre secrete de stat și ipocrizie sexuală.

SUNDAY TIMES

COLECȚIE COORDONATĂ DE
MAGDALENA MĂRCULESCU

Agonia lui Turing

literary FICTION

EDITORI:
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu
Silviu Dragomir
FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994
REDACTOR:
Domnica Drumea
D E S I G N:
Faber Studio
Imagini copertă: © Național Portrait Gallery, London
DIRECTOR PRODUCȚIE:
Cristian Claudiu Coban
DTP: Florin Paraschiv
CORECTURĂ:
Lorina Chițan
Sânziana Doman

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
LAGERCRANTZ, DAVID
Agonia lui Turing/David Lagercrantz; trad.: Martin Zick.— Bucureşti: Pandora Publis King, 2016
ISBN 978 – 606 – 8780 – 37 – 5
I. Zick, Martin (trad.)
821.113.6 – 31 = 135.1

Titlul original: Syndafall i Wilmslow
Autor: David Lagercrantz
Copyright e David Lagercrantz 2009
Published by agreement with Hedlund Agency
Publicat prin acord cu Hedlund Agency
Copyright e Pandora M, 2016 pentru prezenta ediție
O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: + 4.021.300.60.90; Fax: + 4.0372.25.20.20
W: pandoram.ro
ISBN: 978 – 606 – 8780 – 37 – 5
Pandora M face parte din Grupul Editorial TREI

Pentru Anne, Signe, Nelly şi Hjalmar

Părerea singură nicicând n-ajunge;
Priveşte cavalerul desenat pe-altar,
Care cu lunga-i suliță împunge
Dragonul în amurgul de cleştar.

W.B. Yeats.
„Michael Robartes şi dansatoarea”.

1

Când s-a hotărât?

Nici măcar nu ştia. Dar de îndată ce îndoielile i se mai domoliră şi nu le mai auzea decât ca pe o sirenă îndepărtată, greutatea pe care o resimțea în corp se transformă într-o neliniște trepidantă, de care îşi dădu seama că îi era dor. Viața prinse culoare. Chiar şi găleţile albastre din atelier căpătară o strălucire nouă, şi fiecare percepție conținea o lume întreagă, un întreg lanț de gânduri şi evenimente. Fie şi numai ideea de a încerca să le sintetizeze i se părea lipsită de sens, ba chiar nesinceră.

Mintea îi era doldora de imagini interioare şi exterioare, şi chiar dacă respirația i se accelerase dureros, corpul îi era scuturat de o senzație intensă, vecină cu dorința, de parcă decizia de a muri i-ar fi redat viața. În fața lui, pe o masă cenuşie acoperită de pete şi găurele care, în unele cazuri, erau urme de arsuri, dar şi de altceva, lipicios, stăteau aşezate o plită, două sticle cu lichid negru şi o linguriță aurită, care avea să joace un rol în poveste. Afară se auzea ploaia. Cădea şi tot cădea. Nicicând nu mai fusese aşa o rupere de nori în weekendul Rusaliilor, şi poate că asta îi afectase decizia.

Poate că fusese influențat doar de nişte mărunțişuri precum rinita alergică sau faptul că vecinii lui, domnul şi doamna Webb, tocmai se

mutaseră la Styal şi lăsaseră în urma lor sentimentul că viața a plecat şi ea, sau chiar că e în altă parte, unde el nu fusese invitat. Nu-i stătea în fire să se lase copleşit de asemenea gânduri. Dar nu era nici ceva neobişnuit. E adevărat că lucrurile banale, de zi cu zi, nu-l afectau ca pe noi, oamenii obişnuiți. Avea un dar anume de a ignora clevetelile din jur. Pe de altă parte, putea să intre într-o pasă proastă fără vreun motiv anume. Mărunțişurile îl puteau afecta foarte mult. Întâmplări nesemnificative îl puteau face să ia decizii drastice sau să aibă idei ciudate.

Avea să părăsească lumea influențat de un film pentru copii cu nişte pitici hazlii, ceea ce, desigur, era o ironie a sorții. Viața lui nu dusese lipsă de ironii sau paradoxuri. Scurtase un război şi se gândise mai mult decât oricine altcineva la pietrele de temelie ale inteligenței, dar în acelaşi timp fusese pus sub supraveghere şi obligat să înghită un medicament respingător. Nu cu mult înainte de asta, îl speriase de moarte o ghicitoare din Blackpool şi nu-şi mai revenise deloc toată ziua.

Ce avea să facă?

Trase două fire din tavan într-un transformator de pe masă şi puse pe plită o tigaie cu ceva negru şi clisos. Apoi se schimbă într-o pijama gri-albastră şi luă un măr roşu din fructiera albastră de pe raft. De multe ori mânca un măr seara. Merele erau fructele lui favorite, nu doar pentru gust. Erau totodată şi… nu contează. Tăie mărul în două şi se întoarse în atelier. Atunci îşi dădu seama. Înțelese cu toată ființa lui, şi cu nişte ochi nevăzuți se uită spre grădină. Se

gândi că e ciudat, deşi nu ştia exact la ce se referă. Apoi îşi aminti de Ethel.

Era mama lui. Într-o bună zi, Ethel avea să scrie o carte despre el, fără să înțeleagă nimic din ce făcuse, ceea ce, să fim cinstiți, nici nu se poate spune că era uşor. Viața acestui bărbat fusese făcută din prea multe numere şi secrete. Era diferit. În afară de asta, era tânăr, cel puțin în ochii mamei lui, şi chiar dacă nu fusese niciodată chipeş şi, după decizia tribunalului din Knutsford, îşi pierduse fizicul de atlet, nu arăta chiar rău. Încă de când era mic şi nu ştia care e stânga şi care e dreapta şi credea că ziua de Crăciun pică în orice anotimp, uneori mai des, alteori mai rar, ca şi alte zile frumoase, pline de bucurie, avusese gânduri care nu erau deloc în ton cu vremurile. Devenise un matematician dedicat unui lucru banal, ingineria, un gânditor neconvențional căruia îi intrase în cap că inteligența noastră este mecanică şi calculabilă, asemenea unui lung şir de numere.

Dar mai presus de orice – şi asta nu era uşor de înțeles pentru o mamă –, în acea zi de iunie nu mai avea puterea să-şi ducă viața mai departe, aşa că îşi continuă pregătirile, care mai târziu aveau să fie privite ca fiind ciudat de complicate. Numai că nu se putea concentra. Auzea ceva; se gândi că sunt paşi în fața uşii de la intrare, scrâşnetul pietrişului, şi îl lovi un gând absurd: cineva îi aduce o veste bună, poate de departe, din India sau din alte vremuri. Râse sau suspină, greu de spus, şi porni într-acolo; chiar dacă nu mai auzea nimic, nimic în afară de apa care cădea

pe acoperiş, în minte îi rămase acel gând: *E cineva afară, un prieten pe care trebuie să-l ascult.* Iar când trecu pe lângă birou se gândi *vreau, nu vreau,* ca un copil care smulge petalele unei flori. Percepea fiecare detaliu din hol cu o precizie absolută, care altă dată l-ar fi fascinat. Cu paşi de somnambul intră în dormitor, văzu ziarul *Observer* zăcând pe noptieră, alături de ceasul cu curea neagră din piele, şi puse alături jumătatea de măr. Se gândi la razele lunii căzând îndărătul şcolii din Sherborne şi se întinse pe spate în pat. Părea liniştit.

2

A doua zi ploua la fel, şi tânărul detectiv Leonard Corell venea pe jos de-a lungul Adlington Road. Când ajunse la intersecția cu Brown's Lane, îşi scoase pălăria, pentru că îi era cald, în ciuda ploii, şi se gândi la patul lui, nu la cel mizerabil din propriul apartament, ci la acela care îl aştepta în casa mătuşii lui din Knutsford, şi la gândul ăsta capul i se înclină pe umăr ca şi cum ar fi fost gata să adoarmă.

Nu-i plăcea slujba lui. Nu-i plăceau nici salariul, mersul pe jos, hârțogăria sau Wilmslow-ul uitat de Dumnezeu, unde nu se întâmpla niciodată nimic. Ajunsese în punctul în care şi în momente ca acela nu avea decât un sentiment de gol. Şi totuşi, menajera care îl sunase pomenise ceva despre o spumă albă în jurul gurii mortului şi despre un miros de otravă în casă. Pe vremuri, o informație de felul ăsta l-ar fi trezit pe Corell la viață. Dar acum nu făcea

decât să-şi târâie paşii de-a lungul gardului viu, printre băltoace. În spatele lui erau câmpul şi calea ferată. Era marți, 8 iunie 1954, iar el cerceta tăbliţele cu numele caselor.

Când o găsi pe cea cu inscripția „Hollymeade”, o luă la stânga şi fu întâmpinat de o salcie mare, care arăta ca o uriaşă mătură veche. Se opri să-şi lege şireturile, chiar dacă nu era nevoie. O alee pavată se întindea până în mijlocul grădinii, terminându-se brusc, şi detectivul se întrebă ce se întâmplase acolo, deşi îi era clar că, orice s-ar fi întâmplat, nu avea legătură cu pavajul. La intrarea din stânga îl aştepta o femeie în vârstă.

— Dumneavoastră sunteți menajera? întrebă el, iar ea aprobă din cap.

Era o doamnă în vârstă, micuță şi ştearsă, cu ochi trişti, iar dacă ar fi fost mai tânăr, Corell poate că i-ar fi zâmbit amabil, punându-i o mână pe umăr. Acum însă, nu făcu decât să privească în jos, cu cruzime, şi să o urmeze înăuntru, pe o scară interioară abruptă, fără nicio plăcere, fără bucurie, fără curiozitate de polițist, cu un vag sentiment de nelinişte, un simplu „De ce trebuie să fac asta?”

Încă din hol se simțea o prezență, o apropiere care plutea în aer, iar când intră în cameră închise ochii şi, cinstit vorbind, poate în mod ciudat, date fiind circumstanțele, prin minte îi trecură câteva gânduri nepotrivite, de natură sexuală, iar despre ele nu trebuie spus mai mult decât că i se părură şi lui absurde. Când deschise ochii, asociațiile de idei încă mai pluteau în cameră ca un fel de membrană

suprarealistă, dar se dizolvară în altceva după ce descoperi patul, patul îngust, iar deasupra lui un bărbat mort, întins pe spate.

Bărbatul era brunet şi părea să aibă puțin peste treizeci de ani. Din colțul gurii i se scursese pe obraz o spumă albă, care se uscase într-o pudră, tot alburie. Ochii îi erau pe jumătate deschişi, adânciți în orbite sub fruntea proeminentă, ca o boltă. Chiar dacă fața nu radia linişte, din trăsături se simțea o oarecare resemnare, iar Corell ar fi trebuit să reacționeze calm. Nu era străin de moarte, iar asta nu fusese oribilă, dar i se făcuse rău, şi încă nu înțelesese că e mirosul, duhoarea de migdale amare care plutea în încăpere. Se uită pe fereastră în grădină, încercând să se întoarcă la gândurile nepotrivite, dar nu reuşi, în schimb observă jumătatea de măr de pe noptieră. Corell se gândi că nu-i plăceau fructele, ceea ce-l surprinse.

Nu avusese niciodată nimic împotriva merelor. Cui nu-i plac merele? îşi scoase carnețelul din buzunarul de la piept.

Bărbatul zace într-o poziție aproape normală, scrise, apoi se întrebă dacă formularea este bună, probabil că nu era, dar pe de altă parte nu era nici grozav de proastă. Dacă faci abstracție de față, bărbatul poate părea adormit, şi după ce mai mâzgăli câteva rânduri – de care tot nu fu mulțumit – cercetă corpul. Mortul era slab, destul de in formă, dar avea un piept neobişnuit de îngust, aproape feminin, şi chiar dacă nu era foarte meticulos, Corell nu găsi urme de violență, zgârieturi sau vânătăi, doar o

uşoară înnegrire a vârfurilor degetelor şi spuma albă din colțul gurii. Mirosi mai de aproape şi atunci îşi dădu seama de ce îi e rău. Duhoarea de migdale amare îi pătrunsese în conştiință. Se întoarse în hol.

La capătul coridorului descoperi un lucru ciudat. Într-o deschidere cu o lucarnă care dădea spre grădină, coborau din tavan două fire, iar într-o tigaie fierbea ceva. Se apropie încet. Putea fi periculos? Cu siguranță nu! încăperea arăta ca un atelier improvizat. Se găseau acolo un transformator, cleme pentru fire, sticle, borcane pentru gem şi castroane. Probabil nimic îngrijorător. Însă duhoarea îi intrase sub piele, şi se aplecă cu mult dezgust asupra tigăii. Pe fundul ei fierbea agitat o supă, şi deodată, din senin, îşi aminti de un tren care gonea în noapte cu mult timp în urmă, în copilăria lui, şi se sprijini de masă, respirând greu. Apoi se repezi să deschidă fereastra din camera alăturată. Ploua, Era o nebunie să se simtă aşa. Dar măcar de data asta, Corell nu înjură. Era bucuros că duhoarea şi amintirile dispăruseră în vânt şi apă, apoi, liniştindu-se, se uită prin casă.

Plutea un aer boem. Mobila era bună, dar fusese aşezată la întâmplare, neglijent, şi în mod evident acolo nu locuia o familie, cu siguranță nu erau copii. Corell luă un caiet de pe pervaz. Era plin de ecuații matematice, din care ici şi colo i se părea că înțelege ceva. Dar nu înțelegea nimic, fără îndoială şi din cauza scrisului de mână neciteț şi acoperit de pete de cerneală, se enervă, sau poate era invidie, şi se apucă să caute iritat într-un bufet cu uşi din sticlă din

dreapta ferestrei, unde descoperi pahare de vin, tacâmuri argintate, o mică pasăre din porțelan şi o sticlă cu lichid negru. Arăta ca borcanele din atelierul improvizat, dar avea o etichetă pe care scria *Cianură de potasiu.*

— Ar fi trebuit să-mi dau seama, mormăi el şi se întoarse în dormitor, unde mirosi mărul.

Acelaşi miros ca al substanței din sticlă şi din tigaie.

— Scuzați-mă! strigă el. Scuzați-mă!

Nu primi niciun răspuns. Strigă din nou şi de data asta auzi paşi, apoi o pereche de pulpe grase apăru în prag. Aruncă o privire întrebătoare spre fața cenuşie, cu buze subțiri, aproape inexistente.

— Cum ați spus că îl cheamă pe domnul pentru care lucrați?

— Doctorul Alan Turing.

Corell notă în carnețel că mărul miroase a migdale amare şi numele care i se părea familiar, sau cel puțin, la fel ca atâtea lucruri din casă, îi trezea amintiri.

— A lăsat ceva?

— La ce vă referiți?

— O scrisoare sau ceva care să explice.

— Vreți să spuneți că s-ar fi…

— Nu vreau să spun nimic. Doar am pus o întrebare, i-o reteză el, mult prea aspru, iar când biata femeie scutură din cap speriată, încercă să găsească un ton mai prietenos: Îl cunoşteați bine pe decedat?

— Da, sau mai degrabă nu. A fost întotdeauna

foarte bun cu mine.

— Era bolnav?

— În primăvara asta s-a ales cu o rinită alergică.

— Ştiaţi că lucrează cu otrăvuri?

— Nu, nu, ferească sfântul. Dar era om de ştiinţă. Nu sunt…

— Depinde, o întrerupse Corell.

— Domnul era interesat de multe lucruri.

— Alan Turing, spuse el, ca şi cum ar fi gândit cu voce tare. Era cunoscut pentru ceva anume?

— Lucra la universitate.

— Ce făcea acolo?

— Studia matematica.

— Ce fel de matematică?

— N-aş putea să spun.

— Înţeleg, spuse el, şi ieşi în hol.

Alan Turing. Era ceva legat de numele ăla, n-ar fi putut să spună exact ce, dar îi suna un clopoţel care nu vestea nimic bun. Probabil că omul făcuse vreo prostie. Era foarte posibil, dacă detectivul dăduse peste numele ăsta în munca lui. Se plimbă prin casă, din ce în ce mai agitat. Absent şi furios, adună câteva probe, dacă li se poate spune aşa, deşi erau cât se poate de materiale: sticla cu otravă din bufetul cu uşi de sticlă, borcanele din atelier, două caiete cu calcule şi trei agende pe care fusese scris de mână titlul *Vise.*

La parter ciupi corzile unei viori neacordate şi citi prima frază din *Anna Karenina,* una dintre puţinele cărţi din casă pe care le recunoscu – mai ştia şi câteva de Forster, Orville, Butler şi Trollope – şi, ca în atâtea alte dăţi, gândurile îi fugiră spre peisaje cu care n-

aveau nimic de-a face.

Se auzi soneria de la intrare. Era Alee Block, colegul lui. Îl cunoştea pe Alee al naibii de puțin pentru cât de îndeaproape lucraseră şi, dacă i-ar fi cerut cineva să-l descrie, nu ar fi reuşit să spună decât că e timid, şovăitor, că e tratat prost de aproape toată lumea din secție, dar mai ales că are pistrui şi păr roşu, un păr incredibil de roşu.

— S-ar părea că şi-a gătit otrava în tigaia din atelier, a înmuiat un măr în mizeria de pe fundul tigăii şi a luat vreo două guri din el, îi spuse Corell.

— Sinucidere?

— Aşa pare. Duhoarea asta nenorocită îmi face foarte rău. Te uiți tu, poate găseşti un bilet de sinucigaş?

Când colegul lui dispăru, Corell se gândi iar la un tren alergând în noapte, dar asta nu-l făcu să se simtă mai bine. Când dădu peste menajeră, îi spuse:

— Aş vrea să discutăm mai mult. Dar până atunci, vă rog să aşteptați afară. Sigilăm casa.

Într-un acces de amabilitate, luă o umbrelă din hol, iar când femeia protestă, spunând că e a doctorului Turing, pufni discret, spunându-i că ăsta e deja un respect cam exagerat. În mod sigur putea împrumuta umbrela. După ce femeia acceptă şi dispăru în grădină, detectivul începu din nou să se învârtă prin casă. Sus, lângă mort, găsi un exemplar din ziarul *Observer* din 7 iunie, lucru care arăta că în urmă cu o zi era viu, şi-şi notă asta şi alte câteva lucruri. Când îi căzu privirea pe un alt caiet cu calcule matematice, îl cuprinse dorința ciudată de a mai strecura nişte

cifre în ecuații, completându-le, şi ca de atâtea alte ori, deveni un polițist nu prea atent. Bineînțeles, despre Block nu se putea spune acelaşi lucru.

Apăru, cu aerul că a găsit ceva extrem de interesant. Nu era cazul, oricum, nu găsise un bilet de sinucigaş, dar descoperise ceva care părea să le indice o altă direcție: două bilete la teatru pentru un spectacol din săptămâna următoare şi o invitație la un eveniment al Societății Regale, din 24 iunie, pe care bărbatul scrisese un mesaj de confirmare, dar nu reuşise să o pună la poştă, şi chiar dacă nu-şi închipuia că e cine ştie ce descoperire, Block spera că a deschis o nouă pistă. Nu erau chiar aşa de răsfățați cu crime în Wilmslow, însă Corell îşi alungă repede gândul din minte.

— Asta nu înseamnă nimic.

— De ce?

— Pentru că toți suntem nişte gagii complicați, îi răspunse Corell.

— Ce vrei să spui?

— Chiar şi ăia care vor să moară au planuri de viitor. Fiecare poate s-o apuce într-o direcție sau în alta. În orice caz, se pare că ideea asta i-a venit în ultima clipă.

— Pare să fi fost un om învățat.

— Se prea poate.

— N-am văzut niciodată atâtea cărți.

— Eu da. Dar mai e ceva legat de el, zise Corell.

— Ce?

— N-aş putea să spun exact. Pur şi simplu simt că ceva nu e în regulă. Ai închis plita, sus?

Block dădu aprobator din cap. Părea că vrea să mai spună câteva cuvinte, dar nu era sigur dacă ar trebui să îndrăznească.

— Nu e cam multă otravă în casă?

— Ba da, este, răspunse Corell.

Era suficientă pentru a omorî o companie întreagă, şi discutară despre asta o vreme, fără să ajungă la vreo concluzie.

— S-ar părea că se juca de-a alchimistul. Sau de-a aurarul, cel puțin, zise Block.

— De ce spui asta?

Block îi spuse că a găsit o linguriță aurită în atelier.

— E reuşită, chiar dacă poți să îți dai seama că e făcută de el. Poți să te duci sus, s-o vezi.

— Zău? zise Corell, încercând să pară entuziasmat, dar aproape că nu mai asculta.

Căzuse din nou pe gânduri.

3

Încă din timpul războiului, Corell avusese impresia că poți simți nebunia de la distanță, ca pe o contractare a aerului sau chiar ca pe un miros, poate nu chiar duhoarea de migdale amare, dar când ieşi din nou afară, în ploaie, era sigur că acolo, înăuntru, a simțit aura nebuniei. Nu putea să scape de sentimentul că a fost întinat de ceva necurat, chiar dacă sanitarii duseseră cadavrul de acolo încă de la şapte fără douăzeci. Un vânt mai cald bătea dinspre est, iar ploaia se mai rărise, fără să se oprească, bineînțeles, iar el se uită la menajeră, care stătea în

lumina unui felinar, sub umbrela împrumutată, arătând teribil de mică, un copil foarte bătrân, şi începu să-i pună întrebări, cu blândeţe.

Se numea Eliza Clayton şi locuia nu departe, în Mount Pleasant Lacey Green. Făcea menajul pentru doctorul Turing patru zile pe săptămână şi n-a avut niciodată vreo problemă, îi spuse, atâta doar că i-a fost întotdeauna greu să-şi dea seama cum să procedeze cu toate cărţile şi hârtiile. După-amiază a intrat în casă cu cheia ei. În dormitor era aprinsă lumina. Nu luase nimeni din prag ziarul şi sticlele de lapte, iar în bucătărie erau resturile unei porţii de cotlete de miel. Pantofii doctorului Turing se aflau în faţa uşii de la baie, ceea ce i se păruse ciudat, iar pe el îl găsise întins în dormitor, „exact aşa cum l-aţi văzut", cu pătura trasă peste piept. I-a atins mâinile. Erau reci, în clipa aia probabil că a ţipat. „Am avut un şoc, un şoc teribil", şi pentru că doctorul Turing nu avea telefon, l-a folosit pe al vecinilor, soţii Gibson, „apoi aţi venit dumneavoastră, asta e tot ce ştiu".

— N-aş fi aşa de sigur în privinţa asta.

— Nu?

— Pe noi ne interesează ce s-a întâmplat înainte, îi spuse el, iar femeia dădu din cap şi îi povesti că în urmă cu o săptămână Alan Turing fusese vizitat de un prieten, doctorul Gandy, că „s-au distrat bine" şi „au făcut nişte lucruri drăguţe", că marţi invitase la cină nişte vecini, domnul şi doamna Webb, şi aceea fusese o vizită „foarte reuşită", iar soţii Webb au plecat de acasă miercuri sau joi.

— Domnul era într-o dispoziţie foarte bună. Era

fericit. Făcea glume cu mine.

Corell nu spuse nimic, nici măcar nu se obosi s-o întrebe ce glume făcea Turing cu ea. O lăsă să vorbească, notându-şi ceva din când în când. Părea mai degrabă un discurs de apărare decât o declarație din care să reiasă ceva, şi el înțelegea foarte bine de ce. Sinuciderea e o crimă, iar ea se simțea responsabilă într-un fel. Era menajera. Se părea că în casă n-au mai fost alte femei, şi de câteva ori fii menționată Ethel, mama lui.

— O, Doamne, ce-o să-i spun?

— Deocamdată nimic. O să luăm noi legătura cu rudele. Aveți pe cineva cu care să stați de vorbă?

— Sunt văduvă, dar nu vă faceți griji, zise ea, şi după alte câteva întrebări, detectivul îşi luă rămas-bun şi porni în direcția secției de poliție din Green Lane, pe lângă tufişurile bogate ale grădinilor din zonă, iar puțin după aceea ploaia se opri.

—

Era plăcut să nu mai plouă. Plouase mai mult decât îşi amintea să fi plouat vreodată, zile întregi, şi tot timpul înotase prin băltoace. O auzi pe Doris Day de la o fereastră: „I-am şoptit unei stele, aşa cum fac visătorii”[1]. Cântecul se plasase bine în topuri încă din primăvară, îl fredonă şi el – văzuse filmul *Calamity Jane,* în care era cântată melodia –, dar după câțiva paşi muzica se stinse şi el ridică privirea spre cer. Şiruri de nori cenuşii treceau pe deasupra lui. Îşi repetă ce văzuse în casă, întrebându-se ce anume, în

---

[1] Vers din melodia *Secret Love. (N.t.)*

afară de absența biletului, ar putea sugera că nu a fost o sinucidere. Nu erau prea multe lucruri. Pe de altă parte, nu reuşea să se concentreze prea mult. Gândurile îi tot fugeau în altă parte şi, curând, din acest caz îi rămase în minte doar un vag sentiment de neliniște. Chiar dacă ancheta ar fi trebuit să-i facă munca ceva mai interesantă, gândurile îi tot alunecau în adâncurile melancoliei, iar în conştiință îi apăreau numai calculele matematice, dansând ca nişte fulgerări abătute dintr-o altă lume, mai bună.

Leonard Corell avea douăzeci şi opt de ani, suficient de tânăr pentru a scăpa de război şi deja suficient de bătrân pentru a avea sentimentul că viața trece pe lângă el. Îşi pierduse cheful neobişnuit de repede şi fusese transferat la investigații criminalistice în Wilmslow, ceea ce însemna mai degrabă o promovare rapidă în poliție, dar nu era chiar ce aşteptase el de la lume, nu doar fiindcă simțea că nu mai fiice parte din clasa socială în care se născuse, ci mai degrabă pentru că fusese bun la învățătură. Fusese bun la matematică.

Se născuse în West End, buricul Londrei, dar familia lui suferise deja prima lovitură fatală când se prăbuşiseră piețele financiare, în 1929. Tatăl lui, un intelectual aflat în relații destul de bune cu Grupul Bloomsbury, reuşise să păstreze aparențele multă vreme, ceea ce dublase pagubele. Nu doar că banii familiei i s-au risipit printre degete cu şi mai mare repeziciune, în timp ce el se prefăcea că nu se întâmplă nimic. Dar cu parada şi trăncănelile lui, a reuşit să-şi convingă fiul că face parte dintr-o familie

aleasă, specială, aşa că poate deveni orice îşi doreşte. Însă nu erau decât promisiuni goale. Lumea şi oportunitățile pe care le oferea aceasta s-au îngustat, iar în cele din urmă lui Leonard nu i-a mai rămas decât sentimentul că a fost înşelat. Uneori, anii copilăriei i se păreau o țară care i-a fost luată bucată cu bucată. I se părea că toată copilăria a fost o călătorie către singurătate: mai întâi au plecat servitorii, unul câte unul, aşa că atunci când familia s-a mutat în Southport, rămăseseră doar el şi părinții săi. Dar mama şi tatăl lui aveau să dispară şi ei, fiecare în felul său. Totul i-a fost răpit. Ar fi fost o simplificare prea drastică să dea vina pentru întreaga situație pe circumstanțele exterioare. Ar fi fost exact genul de romanțare pe care şi-o îngăduia adesea, o viziune mult prea sentimentală asupra unei vieți în care existaseră totuşi oportunități, dar în care el îşi găsise aproape întotdeauna refugiu în autocompătimire şi resemnare. Însă lumea îi dăduse lui Corell porția de lovituri şi tragedii, şi poate chiar era adevărat ce simțea: că o parte din personalitatea lui fusese înăbuşită şi îngustată de-a lungul timpului. Când îşi privea viața din afară, şi uneori o făcea, nu putea să o potrivească cu imaginea pe care încă o mai avea despre sine, şi existau momente în care nu-şi putea imagina că persoana care merge pe străzile din Wilmslow este chiar el.

—

Era surprins de graba în care se desfăşură ancheta. Cineva sus-pus din poliția Chester hotărâse că trebuie făcută chiar în acea seară o autopsie

preliminară şi că detectivul Corell trebuie să fie prezent. A rămas doar cu amintiri vagi. Nu-i plăceau deloc autopsiile, aşa că în cea mai mare parte a timpului se uitase în altă parte, dar asta nu l-a ajutat foarte mult. Tot ajungeau la el sunetul cuțitului, amurgul de afară şi duhoarea de migdale amare care venea chiar şi din intestinele cadavrului. Dumnezeule, ce muncă îngrozitoare! Când doctorul Charles Bird a murmurat „otrăvire, cât se poate de clar", Corell şi-a imaginat o culoare, un albastru minunat, de parcă ar fi vrut să vopsească teama teribilă din el, şi multă vreme abia dacă a auzit întrebările patologului. Răspundea cu da sau nu la întrebări care cereau răspunsuri mai detaliate, şi probabil din cauza asta doctorul a ținut să vadă casa cu ochii lui. Corell trebuia să-l conducă, şi la început s-a gândit că nu, n-o să fac asta în niciun caz, am văzut destul din casa aia. Pe urmă s-a răzgândit. Nu-i plăcea Bird. Era un încrezut. Îi vorbea pe un ton prietenesc, dar cu subînțelesuri, şi îi arunca din când în când câte-o privire care îi transmitea clar că între ei e o diferență de educație şi de statut. Arăta respingător. Pupilele îi erau acoperite de un fel de peliculă cețoasă. Corell ar fi preferat compania oricui altcuiva. Pe de altă parte, nici să meargă acasă n-avea chef, şi poate că ar fi fost bine să vadă din nou locul, indiferent câți demoni ar fi trezit. Aşa s-a făcut că a ajuns să străbată din nou trotuarul îngust către casa din Adlington Road. Doctorul vorbea fără încetare, de parcă ocazia de a face o autopsie după orele de program l-ar fi înveselit.

— Ți-am spus că fiul meu o să urmeze Medicina?

— Nu.

— Nu eşti prea vorbăreț azi.

— Se poate.

— Dar cred că eşti interesat de fenomenele astronomice, nu? Probabil ai auzit că o să avem o eclipsă totală de soare.

— Aşa cred.

— Interesant, nu-i aşa?

— Nu ştiu. Nu se termină destul de repede?

— Şi un orgasm se termină repede, dar oamenii tot se bucură de el, zise doctorul, scoțând un hohotit oribil, pe care Corell îl ignoră. Rămase tăcut, iar doctorul debită un fel de teorie despre eclipsa de soare şi ochiul uman, încheind cu observația că peste vară o să se scoată rațiile alimentare.

— E timpul să redevenim mâncăcioşi.

Simpla imagine a lui Charles Bird îndesându-şi mâncare în gură îl dezgustă pe Corell, aşa că privi trotuarul fără să scoată vreun cuvânt, deşi trebuie să fi mormăit totuşi ceva, fiindcă doctorul încheie cu o replică de neînțeles:

— O să aflăm!

În depărtare apăru salcia. Era un reper clar. Casele din Adlington Road nu aveau numere, doar nume, iar când trecu pe lângă tăblița vopsită stângaci, pe care scria „Hollymeade”, Corell se uită spre poteca neterminată, de parcă s-ar fi aşteptat ca de data asta să se întindă până mai aproape de uşă, dar poteca era la fel, ca un drum care dispare într-un nor de fum. Descuie gânditor uşa din față, cu cheia pe care i-o

dăduse menajera. În hol adulmecă precaut în jur. Ceva se schimbase. La început nu reuşi să-şi dea seama ce, dar pe urmă pricepu că lipseşte ceva: duhoarea nu mai era atât de puternică, chiar dacă încă se mai simțea, bineînțeles.

— Cianură, clar cianură, mormăi doctorul ca un cunoscător, în timp ce urca scările cu mişcări ample, nerăbdătoare.

Corell rămase jos, nedorindu-şi decât să plece. Casa tot îl mai făcea să nu se simtă în largul lui, şi încercă să scape de aceleaşi gânduri nepotrivite pe care le avusese şi mai devreme, dar nu reuşi. Simțea transpirația sub cămaşă. Urcă şi el, iar când ajunse în dormitor reuşi să se liniştească. Încăperea părea transformată, avea un aer aproape inocent, cu dezordinea ei boemă. Aşternuturile şi păturile erau mototolite pe saltea, de parcă cineva s-ar fi ridicat din pat fără să-l facă, nimic mai mult.

— Asta e mărul despre care vorbeai?

Doctorul era aplecat asupra fructului, împungând cu un băț de chibrit una dintre urmele maronii de muşcătură.

— Probabil că rolul lui a fost să acopere gustul amar, zise el.

— Cred că domnul Turing nu era tocmai în căutarea unei experiențe de gust, spuse Corell.

— Oamenii încearcă întotdeauna să-şi reducă suferința.

— Şi atunci, de ce un măr?

Corell nu-şi dădea seama prea exact ce vrea să spună, dar simțea nevoia să riposteze.

— Ce vrei să spui?

— Că mărul ar putea avea vreo semnificație.

— Cu alte cuvinte, vreun înțeles simbolic?

— Poate chiar şi asta.

— Ca o chestie biblică? Un fel de Cădere, de pildă.

Corell mormăi, fără să înțeleagă prea bine ce vrea să spună:

— Paradisul pierdut.

— A, te referi la Milton, exclamă doctorul în stilul lui inconfundabil, de îngâmfat, iar Corell se gândi „Du-te dracului", dar nu spuse nimic.

Să ştii titlul capodoperei lui Milton nu înseamnă mare lucru, şi simpla suspiciune că încercase să compenseze sentimentul lui de inferioritate cu o şarjă de snobism intelectual îl făcu să se ruşineze. Ieşi în hol şi o luă la stânga, spre încăperea în care găsise sticla cu cianură de potasiu. Lângă fereastră era un birou de mahon acoperit cu catifea verde. O minunată piesă de mobilier. Birourile prețioase îi trezeau întotdeauna dorința de a-şi trece degetele peste încuietorile aurii. Luă caietul în care se uitase şi mai devreme şi, în timp ce urmărea cu arătătorul o ecuație de la stânga la dreapta, cifrele păreau să-i şoptească „Hai, rezolvă-ne", şi îşi aminti ce-i spusese un profesor de la Marlborough Collège: „Înțelegi foarte repede, Leonard. Socoteşti în minte?". „Nu, domnule. Văd".

Mai demult era în stare să vadă. Acum nu mai reuşea decât să urmărească prima parte a ecuației, şi asta îl enerva, aşa că se uită prin încăpere cu o expresie de nedumerire. În realitate, probabil că nu

era nimic ciudat sau diferit, dar în acel moment casa însăşi părea o ghicitoare care aşteaptă să fie rezolvată şi chiar dacă îşi dădea seama că e vorba în general de un şir de fundături, interesante pentru un biograf sau un psiholog, dar nu şi pentru un polițist, în toată povestea rămânea ceva care îl intriga.

La cum arătau lucrurile, părea că peste tot se întâmpla câte ceva, experimente, însemnări, calcule, iar la un moment dat viața fusese retezată în plin avânt. Poate că cel care locuise acolo se săturase de viață, într-adevăr, dar fusese foarte implicat în ea, şi poate că nici ăsta nu era un lucru straniu, cu toții trebuie să trăim până când murim. Dar dacă fusese sinucidere, nu era un mod prea complicat de a aborda problema? Dacă omul voia să-şi ia viața, de ce nu băuse direct din sticla cu otravă, să cadă lat? Nu, el pusese la cale un întreg proces, cu o tigaie sfârâitoare, fire trase din tavan şi o jumătate de măr. Foarte probabil, încercase să spună ceva cu asta. Afurisitul de Bird putea să se care, pe Corell îl lovise curiozitatea şi începu să se uite prin sertarele biroului.

Era datorie de serviciu, bineînțeles, dar nu se simțea în largul lui făcând asta, mai ales că alături se auzeau paşii doctorului, iar când ajunse la fundul sertarului din stânga găsi un lucru pe care posesorul lui voia, se pare, să-l țină ascuns. O medalie – o cruce de argint cu un inel roşu de email în mijloc, aşezată pe un pat de catifea. Avea un motto: *Pentru Dumnezeu şi Imperiu.* Ce făcuse Turing ca să o câştige? Nu era un premiu sportiv, în niciun caz. Era ceva mai

distins, probabil o decorație din război şi, preț de o clipă, Corell o cântări în mână, imaginându-şi că a primit-o el, pentru cine ştie ce realizare deosebită, însă, deşi obişnuia să inventeze la minut fapte eroice la care luase parte, nu-i veni în minte nimic şi, stânjenit, puse medalia la locul ei. Căută mai departe. Sertarele erau pline de documente şi obiecte. Găsi două pietre de culoarea nisipului, un raportor, o riglă de calcul şi un briceag maro. În sertarul de sus, din dreapta, sub un plic cu sigla Walton Athletic Club, găsi două foi de hârtie scrise de mână – o scrisoare adresată unei persoane care se numea Robin – şi, fără să înțeleagă de ce, strecură foile în buzunarul interior de la haină şi ieşi în hol. Acolo dădu peste doctorul Bird, care părea suferind şi solemn în acelaşi timp. Ținea în mână o sticlă cu otravă.

— Otrăvire prin ingerare deliberată de cianură. Asta e concluzia mea preliminară, dar mă gândesc că ți-ai dat seama deja, zise el.

— Nu mi-am dat seama de nimic. Încerc să nu trag astfel de concluzii pripite, îi răspunse Corell.

— Asta îți face cinste, bineînțeles, dar să fii încet nu e întotdeauna o virtute. Acum, hai să mergem, abia aştept să beau un pahar de cherry, zise doctorul, după care porni tropăind pe scări şi ieşi în lumina slabă a felinarului.

La poartă, lângă tufele de ferigă şi de mure, se despărțiră, iar Corell dădu o tură prin preajmă, sperând să dea peste Block, pe care îl trimisese să vorbească cu vecinii. Dar era mult prea târziu. Nu mai era nimeni afară. Se auzeau doar ploaia şi

schelălăitul unui câine, aşa că grăbi tot mai mult pasul, iar de la Wilmslow Park începu să alerge, de parcă ar fi fost nerăbdător să ajungă acasă.

4

Corell n-a dormit mult. Era obişnuit să stea întins în pat, treaz, însă chiar şi nopţile teribile aveau gradul lor de grozăvie, iar aceasta s-a numărat printre cele mai rele, nu pentru că stătea treaz, ci pentru că avea nişte gânduri oribile şi zăcea în pat la cinci dimineaţa, chinuindu-se să respire, de parcă cianura ar fi pătruns şi în apartamentul lui. Dar fereastra era deschisă şi aerul nu mirosea decât a ploaie şi a liliac.

Când s-a ridicat din aşternuturi şi a văzut soarele strălucind a căpătat o dispoziţie mai bună, dar nu extraordinară. Casa era neîngrijită şi impersonală, pe pereţi nu era niciun tablou, cu excepţia unei reproduceri mohorâte după *Te Rerioa* al lui Gauguin. Singurele obiecte care îi dădeau apartamentului puţină personalitate erau o canapea din piele maro, aşezată în mijlocul camerei, şi un scaun alb Quinn Anne, restaurat. Pe noptieră se afla un radio nou, Philips Sirius. De obicei asculta ştirile BBC la şapte sau la opt, în timp ce-şi făcea un ceai şi prăjea pâine, pe care o mânca cu roşii şi cârnat[2]. Dar în acea zi nu s-a mai omorât cu micul dejun şi a ieşit imediat. Pe trotuare şi pe străzi erau bălţoace de apă. Copacii şi

---

[2] *Black pudding*un cârnat britanic tradiţional, făcut din ceapă, mirodenii, făină de ovăz, grăsime şi sânge de porc. *(N.t.)*

tufişurile păreau îngreunate de ploaie şi multă vreme a mers în direcția greşită, către River Bollin, până la Hollies Farm, unde Gregory, un muncitor retardat, i-a făcut cu mâna, iar la secția de poliție a ajuns târziu, încă deprimat, dar cu sentimentul că lucrurile o să fie în regulă.

Secția de poliție era o casă din cărămidă roşie de pe Green Lane, cu o curte posomorâtă, şi chiar dacă era bine plasată, aproape de bulevardul principal, aeroportul Manchester era la doar câțiva kilometri, ceea ce îi făcea pe toți să sufere din cauza zgomotului. Corell intră şi trecu pe lângă recepție, unde, în harababura de documente, operatorul stătea în fața vechii centrale telefonice Dover. Schimbă un salut discret cu sergentul secției şi urcă scările până la micul birou de criminalistică în care lucrau Sandford, şeful, Corell şi alți trei detectivi. Pe pereți erau afişe cu persoane dispărute sau date în urmărire, dar şi o mulțime de informații inutile despre boli şi paraziți, printre care şi un gândac care răspândea o boală a cartofului. Kenny Anderson stătea la biroul lui, oarecum mascat de cuier, şi Corell îşi imagină că Gladwin îşi fumează pipa în arhivă.

— În sfârşit, s-a terminat nenorocita aia de ploaie.

— O să cred asta când o să văd, zise Corell cu o figură care voia să pună punct discuției.

Kenny Anderson era cu cincisprezece ani mai mare decât Corell, părea terfelit de viață şi, chiar dacă de obicei se purta frumos, avea uneori tendința de a sări calul, ceea ce îl enerva pe Corell, aşa că din când în când voia să fie lăsat în pace, în special dimineața. De

ceva vreme era lipsit de energie, îi era greu să se ocupe de lucrurile pe care le avea de făcut, aşa că îşi petrecea un timp citind *Manchester Guardian* şi *Wilmslow Express,* înainte de a se apuca de treabă.

Nici măcar un cuvânt despre deces, ceea ce probabil era de aşteptat. Ziariştii abia aflaseră vestea. Dar scriseseră mult despre ploaie, mai ales despre inundațiile din Hammersmith şi Stapenhill, şi despre un meci de crichet de la Leeds, pentru care plătiseră bilet 42.000 de oameni, dar organizatorii fuseseră nevoiți să-l anuleze. Pe pagina următoare a citit despre eliminarea rațiilor alimentare, despre care vorbise patologul. Urma ca din 4 iulie englezii să poată cumpăra fără oprelişti chiar şi carne şi unt, nu că asta l-ar fi afectat prea tare. Câştiga 670 de lire pe an şi nu-şi permitea să arunce cu banii. Enervat, trecu la paginile de sport. Un australian pe nume Landy încercase să bată recordul fantastic al lui Bannister pe distanța de o milă, la Stockholm, cu o zi înainte, iar Corell începu să viseze cu ochii deschişi. Îşi dădea seama vag că Anderson spune ceva, dar se strădui să nu-l ia în seamă.

— Corell, aici Anderson!

— Ce vrei?

Se întoarse fără chef şi fu lovit de un damf de alcool, tutun şi mentă.

— Am auzit că a murit curistul ăla.

— Cine?

— N-ai fost ieri acasă la el?

— Despre ce vorbeşti?

— Tipul din Adlington Road.

— Da, aşa e, zise Corell. Am fost acolo.

Prin minte îi treceau o serie de gânduri şi conexiuni vagi.

— Sinucidere?

— Aşa pare.

— Cum a făcut-o?

— Şi-a gătit o tigaie plină cu cianură de potasiu. Mirosea groaznic.

— Probabil că n-a mai suportat ruşinea. În fond, a fost o poveste destul de ciudată, nu-i aşa?

— Da, zise Corell de parc-ar fi ştiut despre ce vorbeşte. Destul de ciudată!

— Îți vine să crezi că a recunoscut tot?

— Încă nu am citit prea multe despre asta. Ce ştii? întrebă el, fără să aibă mai mult decât o idee vagă despre ce vorbeşte Anderson, dar înțelese în acel moment de ce i se păruse atât de familiar numele mortului.

Era un homosexual condamnat, unul dintre cele câteva cazuri recente. Când Corell începuse să lucreze la brigada B din Manchester, imediat după război, nu-i prea băga nimeni în seamă; abia după scandalul de spionaj din 1951, când Burgess, poponarul ăla înveterat, şi celălalt – Corell nu-şi mai amintea numele – fugiseră în Uniunea Sovietică, începuseră să-i urmărească sistematic pe homosexuali. Devenise deodată o problemă importantă, probabil din motive patriotice.

— Nu e cine ştie ce de citit, spuse Kenny.

— Ce vrei să spui?

— Era doar un pederast care a băgat-o pe mânecă.

O poveste destul de obişnuită. Nu părea cine ştie ce isteț.

— Era matematician.

— Ei bine, asta nu înseamnă nimic.

— S-ar părea că a primit o medalie pentru ce a făcut în război.

— Mai toată lumea a primit o nenorocită de medalie din aia.

— Tu ai primit?

— Las-o baltă!

— Cunoşti povestea?

— Nu în detaliu, zise Kenny uşor iritat, cu accentul lui behăit de Midland.

Cu o expresie de nerăbdare pe față, îşi trase totuşi scaunul mai aproape de Corell. Căscase gura cu buze crăpate, ca de fiecare dată când credea că are ceva interesant de spus, şi Corell întoarse discret capul, ca să-i evite respirația.

— Totul a început când cineva i-a spart casa din Adlington, zise Anderson. Un efort al dracului de puțin răsplătit. N-a luat decât nişte tâmpenii, nişte cuțite de peşte, o sticlă pe jumătate goală, chestii de genul ăsta. Nimic interesant. Dar curistul s-a gândit că legea e lege, aşa că a venit la noi.

— Cine a completat raportul?

— Cred că Brown, dacă ne luăm după registru. Poponarul credea că ştie cine e făptaşul. Îl suspecta pe iubitul lui, un puşti lefterică pe care-l agățase prin Oxford Road.

— Genul de infractor?

— Un borfaş care se vindea sub pod. Dar curistul

nostru, cum l-o chema…

— Alan Turing, interveni Corell.

— Turing a fost destul de tâmpit să ne spună ce crede. Mă rog, sigur că nu ne-a spus totul. Nu ne-a spus că puştiul e iubițelul lui poponar. În schimb, a născocit o poveste atât de cusută cu ață albă, încât colegii din Manchester au mirosit-o din prima.

— Ce s-a întâmplat?

— Colegii au ignorat spargerea, bineînțeles. S-au concentrat pe prinderea lui Turing şi el, ca un tâmpit nenorocit ce era, a mărturisit. Cred că a fost o dezamăgire pentru el, zise Kenny cu un zâmbet strâmb.

— Ce vrei să spui?

— Să vină la noi crezând că ajută la prinderea spărgătorului şi să sfârşească el la închisoare.

— A făcut închisoare?

— Ei bine, l-au poprit ca la carte, şi de atunci nu s-a mai auzit mare lucru despre el, nu până la chestia asta. Probabil că de ruşine s-a încuiat în casă.

— Ieri am avut senzația că tipul era cam nebun.

— Nu mă surprinde. În orice caz, era al dracului de bolnav.

— Mă întreb… zise Corell încet.

— Tocmai ai spus că era nebun.

— Ei bine…

Îşi dădu seama că se contrazice. De când fusese la Marlborough Collège evitase să se mai gândească la homosexuali, şi poate că şi el îl descrisese pe mort ca pe un om bolnav, însă avea o părere atât de proastă despre colegul lui, încât pur şi simplu nu suporta să

fie de acord cu el, şi poate se simțea chiar jignit. Nu se gândise că Anderson ar avea vreun drept să-şi exprime părerea despre starea psihică a lui Turing. Kenny nu fusese în casă şi nu-l văzuse pe matematician întins pe pat în pijama, nu simțise în nări duhoarea înțepătoare de migdale amare. În afară de asta, era exasperant de neglijent atunci când trebuia să definească personalitatea cuiva. Făcea ca totul să sune banal şi grosolan şi, orice s-ar fi putut spune despre mort, ecuațiile lui depăşeau cu mult nivelul de înțelegere al lui Kenny.

— Vrei să spui că un detectiv criminalist bun nu trebuie să tragă concluzii pripite.

— Ceva de genul.

— Credeam că vorbim aşa…

— Chiar asta am făcut, zise Corell. Deci Turing ăsta avea legături cu infractorii?

— Nu e o cerință esențială pentru a fi homosexual?

— Bineînțeles. Dar mă gândeam…

— La ce?

— Că ar putea fi o pistă.

— Bineînțeles. Nimeni n-ar fi mai fericit ca mine dacă ar reieşi că a fost o crimă palpitantă, comandată de lumea interlopă, dar nu există dubii că individul avea toate motivele să o rupă cu viața. Probabil că nu era nimeni în jurul lui care să nu ştie ce-a făcut. Probabil că oamenii îl vorbeau pe la spate toată ziua.

— Pun pariu că aşa era.

— Ți-am spus că Ross vrea să vorbească cu tine?

— Ce vrea?

— Ce vrea de obicei? Să ți-o tragă, într-un fel sau

în altul.

— E un mare idiot, spuse Corell încet.

— Nu prea suntem în formă, nu-i aşa?

Corell nu răspunse, dar nu pentru că îi era greaţă şi se simţea obosit de toată pălăvrăgeala şi de conversaţie în sine. Habar n-avea. Era atât de obosit, încât nici nu mai ştia ce e în neregulă cu el, şi îi luă un timp să-şi dea seama că nu băuse nicio picătură în ziua de dinainte şi, cu o expresie de hotărâre, puse deoparte ziarele de dimineaţă şi se ridică să ia materialul pe care-l aveau despre Turing. Nu ajunse prea departe. Alee Block intră pe uşă, fără prea multă convingere. Anderson scoase un oftat prelung, nu neapărat cu adresă către Block. Poate se gândea la viaţă în general, dar îl dezumflă pe Alee şi-l făcu să pară rănit, iar Corell simţi nevoia să-i spună câteva cuvinte amabile. Dar nu fu în stare şi, fără ca măcar să-i dea lui Alex bună dimineaţa, spuse:

— Ce ai găsit ieri?

— Ai un raport pe birou. Dimineaţă n-ai fost aici.

— Foarte bine. Nu l-am văzut. Ce scrie în el?

Block se apucă să-i povestească. După mişcări şi după ochi era clar că găsise ceva ce i se părea foarte interesant. De obicei Block nu-şi prea făcea temele, însă de data asta reuşi să-l facă pe Corell curios să audă mai multe, aşa că îl enervă începând cu o mulţime de informaţii irelevante, cum ar fi faptul că domnul Turing nu avea relaţii cu alţi vecini în afară de domnul şi doamna Webb, vecinii din casa lipită de a lui, şi că soţii Webb tocmai se mutaseră şi nu reuşise să ia legătura cu ei şi că domnului Turing nu-

i păsa deloc cum arată. Vecinii l-au descris ca pe un om neîngrijit şi nepieptănat, căruia nu îi plăcea prea mult să stea de vorbă. Cineva a spus că era în stare să plece în mijlocul propoziției dacă i se părea plictisitoare conversația, altcineva a amintit că recent îşi schimbase bicicleta cu motor pentru una de damă, ceea ce îl făcu pe Alee – care fără îndoială trebuie să fi auzit şi el despre înclinațiile mortului – să bage o glumiță cu fătălăi, dar Corell ignoră gluma, iar Block păru aproape recunoscător pentru asta.

— Domnul Turing lucra la o maşină nouă în Universitatea Manchester. Dar sunt sigur că ştii asta deja.

— Da, ştiam, minți Corell. Altceva?

— Am întrebat dacă avea vreun duşman.

— Şi ce-au spus oamenii?

— Că nu, din câte ştiu ei, chiar dacă o femeie, o anume doamnă Rendell, a insinuat că e probabil ca vorbăria lui despre maşini să fi supărat pe cineva.

— Ce spunea despre maşini?

Block era foarte sigur de ce spunea. Ceva despre faptul că în cele din urmă o să fie capabile să gândească, ceva despre care femeia spusese că e în conflict cu perspectiva religiei creştine, la fel ca înclinațiile lui sexuale.

— La urma urmei, creştinii consideră că numai omul are suflet, spuse Block, ca pentru a lămuri ceva.

— Deci Turing credea că maşinile o să fie capabile să gândească?

— Aşa a spus femeia. Dar poate că domnul Turing se gândea la asta ca la o figură de stil.

— Sau poate că era nebun de legat, zise Corell.

— Se poate şi asta. Dar se pare că era profesor universitar şi avea un doctorat luat în Statele Unite.

— Asta nu înseamnă că nu poți fi nebun.

— Presupun, zise Block, foindu-se cu neastâmpăr.

— S-ar zice că mai ai ceva…

Avea. Dar nu voia să facă prea mare caz. Sau poate că voia. Doamna Hanna Goldman, care locuieşte peste drum de Turing, povesti el. După părerea lui, doamna Goldman arăta ca o sperietoare de ciori machiată la greu. Mirosea a parfum şi a alcool şi nu reuşise să lege decât propoziții confuze, îi spuse Alee cinstit, chiar dacă era evident că încearcă să înmoaie vorbele pe care vrea să le spună. Vecinii credeau că e dusă cu pluta, dar Block nu era foarte sigur de asta. Doamna Goldman îi povestise cât se poate de limpede o vizită din urmă cu câțiva ani a unui „domn adevărat”, cu accent scoțian, care lucra pentru guvern.

— Pentru guvern?

— Ceva de genul ăsta, şi domnul voia să îl lase să stea în casa ei pentru a-l supraveghea pe Turing.

— De ce?

— Dacă am înțeles bine, pentru a-l împiedica pe Turing să mai aibă relații homosexuale.

— De ce s-ar fi băgat guvernul în treaba asta?

— Cred că domnul Turing era o persoană importantă.

— L-a lăsat în casă?

— Nu. A spus că ea nu cooperează cu autoritățile.

— Pare foarte vorbăreață pentru cineva care nu

cooperează.

— Presupun.

— Cam multe presupuneri în povestea asta, Alee.

— Totuşi, m-am gândit că trebuie să-ți spun.

— Bineînțeles. Nu se ştie niciodată. Ai luat legătura cu rudele?

Block vorbise cu un frate, un avocat din Guildford, care era deja în drum spre Wilmslow. Nu reuşise să dea de mama lui, Sara Ethel. Era în călătorie în Italia. Fratele avea să încerce să dea de ea, şi Corell se gândi că asta părea o veste bună. Nu-i plăcea să vorbească cu mamele care pierduseră un fiu. Îi ceru lui Block, chiar dacă era o obrăznicie să facă asta – el şi Block aveau acelaşi rang –, să adune toate materialele despre Turing care nu ajunseseră la Manchester.

— Trebuie să dau câteva telefoane, îi explică el.

De fapt, nu trebuia să dea niciun telefon sau, dacă trebuia, nu se deranjă să o facă. Se aşeză în schimb la biroul lui şi se uită prin mormanele de hârtii. Îşi aminti de biroul tatălui său, din urmă cu mulți ani, din perioada copilăriei, şi de lucrurile minunate care se găseau acolo: cărți legate în piele, vederi din locuri îndepărtate, agende cu coperte din piele şi cheile de fier înnegrite ale sertarelor de mahon, pe care erau încrustate ramuri de laur. De multe ori, Leonard bătea ritmic şi la întâmplare în tastatura maşinii de scris, de parc-ar fi fost un instrument muzical, nu unul de lucru, şi-şi trecea palmele peste masă şi peste cărți, mirosind parfumul viitorului şi al cunoştințelor pe care avea să le dobândească.

Aici, la secția de poliție, nu exista nimic din toate

acele lucruri. Aici totul era ieftin, trist şi prost scris, aşa că nu-ți venea să citeşti nimic. Erau numai tâmpenii, frânturi din vieți nefericite. Avea un caz mizerabil, căruia inspectorul Richard Ross voia să-i acorde o atenție deosebită, iar Corell nu înțelegea de ce ar trebui să se ocupe de el Departamentul de Investigații Criminalistice. Cineva aruncase mai multe sticle goale în curtea lor, o întâmplare cu totul lipsită de importanță, dar pentru că se petrecuse lângă secția de poliție, Ross vedea în ea „o provocare pentru forțele care apără legea şi ordinea" şi trăsese câteva concluzii à la Sherlock Holmes, susținând că făptaşii nu sunt nişte beți oarecare, dat fiind că erau acolo şi câteva sticle de whisky Haig, cele cărora li se făcea reclamă cu sloganul „Nimic vag, cere Haig", şi că niciun bețivan obişnuit nu-şi permite să bea aşa ceva, din câte credea el. Lui Corell nici că se putea să-i pese mai puțin de mizeria aia, indiferent care ar fi fost protestul vandalilor, şi n-avea de gând să ridice vreun deget pentru cazul respectiv, poate doar să mute nişte hârtii, de dragul aparențelor. Se pricepea să arate că e ocupat în timp ce mintea îi umbla pe tărâmuri secrete, care se întindeau în mii de lumi de vis paralele. Alee apăru din nou.

— S-ar părea că avem multe materiale despre Turing.

— Excelent. Mulțumesc!

Corell luă hârtiile, la început iritat că a fost deranjat, apoi curios. Era ceva care-l zgândărea în privința legăturilor cu infractorii din Manchester. Totuşi, nu se apucă imediat de lucru. Avea destul de

studiat, şi se uită în sus la Block: părea foarte obosit şi pistruii lui păreau să fi pălit, dar era probabil o iluzie optică, un efect al luminii puternice şi nesănătoase de deasupra biroului. Ca o măsură de precauție, dar şi pentru a se asigura că o să fie lăsat în pace, îi mai mulțumi o dată lui Block.

Apoi se uită pe fereastră în curte şi la secția de pompieri. Abia după aceea se apucă să citească. Multă vreme privirea îi fugi dintr-o parte în alta şi îi permise lui Kenny să-i distragă atenția cu observațiile şi comentariile lui tâmpite, dar treptat povestea îl prinse. Nu atât de dragul istorisirii în sine, ci pentru că părea să aibă ceva din viața lui Corell, aşa că era tot mai fascinat, în primul rând de un lucru care nu avea legătură cu ancheta: câteva rânduri dintr-un paradox despre care se spunea că provocase o criză în lumea matematicii. Deveni profund concentrat.

5

Începu să se agite în scaun, îngrozit.

Privirea cenuşie şi dezaprobatoare a inspectorului Richard Ross îl săgeta din toate părțile, iar ceea ce vedea Ross nu era deloc în avantajul lui Corell. Inspectorul era aproape chel, şi chiar dacă nu era nici înalt, nici masiv, lăsa impresia că are statura unui urs. Părea ciudat, dacă te gândeai că era un colecționar de fluturi înrăit şi că fusese văzut de vreo două ori îmbrățişându-şi fata de paisprezece ani cu puțin cam multă tandrețe. Mai mult, ceva din aspectul lui Ross îi dădea privitorului impresia de

neevitat că omul fusese victima unei mari nedreptăți, şi se spunea că omorâse cândva în bătaie un câine pentru că îl muşcase de picior, şi chiar dacă întâmplarea nu putea fi verificată, era grăitor faptul că povestea se răspândise. În plus, Ross avea o slăbiciune pentru pălării care îi erau mici şi era cunoscut pentru răutățile lui.

— Pe unde-ai umblat? izbucni el.

— Am lucrat.

— Zău? Presupun că ai făcut-o de acasă. Unii obişnuiesc să-şi facă de cap. O să ai un vizitator important.

— Cine?

— Intendentul-şef Hamersley. Sandford e în concediu, aşa că va trebui să-l primeşti tu. Sper că o să fii în toane bune. A bătut atâta drum ca să vorbească cu tine.

— Cum aşa?

— Pe mine mă întrebi? Dar e vorba de tipul mort. S-ar părea că e un caz sensibil. Dumnezeule, sper că ți-ai făcut lecțiile. Şi ai grijă să-ți faci ordine pe birou. Nu înțeleg cum poți lucra aşa, fă-o repede, pentru Dumnezeu. Intendentul-şef trebuie să pice dintr-o clipă în alta.

— Da, sigur. Mă ocup acum, răspunse Corell cu un ton slugarnic, care îl enervă la fel de mult ca tirada lui Ross.

Vestea că vine Hamersley îl dezorientă, şi îşi dădu seama cât de mult şi-ar fi dorit să continue să citească. Se simțea liniştit şi la adăpost în vechea anchetă şi, chiar dacă nu înțelegea decât că mortul

era un homosexual condamnat şi un infractor neobişnuit de tâmp, nu-şi dorea decât să poată răsuci în minte propoziţiile referitoare la paradox şi la criza matematicii, care îi păreau iraţionale, dar îi aprinseseră imaginaţia şi îi dăduseră ocazia să intre în contact cu ceva neexplorat şi obscur. Ultimul lucru pe care şi-l dorea era să-l întâlnească pe Hamersley.

Charles Hamersley nu era doar un superior. Era o mare fiară. Unul dintre cei mai mari şefi din districtul Cheshire, de la cartierul general din strada Foregate, Chester. Corell îl mai întâlnise de două sau de trei ori şi de fiecare dată se simţise în pericol. Charles Hamersley nu era răutăcios, ca Ross. Era amabil, avea un zâmbet părintesc şi nimeni n-ar fi fost surprins dacă le-ar fi acordat fetelor lui o atenţie generoasă, dar îl tulbura pe Corell cu bunăvoinţa lui, care nu era nici compătimitoare, nici disprețuitoare, dar îl făcea totuşi pe poliţist să se simtă mic şi îl arunca înapoi în timp. În prezenţa lui Hamersley se simţea din nou un băieţel de şcoală şi nu reuşea niciodată să rostească vreo remarcă inteligentă care îi trecea prin minte şi căreia ar fi vrut atât de mult să-i dea glas.

— Un domn atât de tânăr trebuia să aibă onoarea de a vorbi cu intendentul-şef, zise Anderson, şi Corell oftă, arătându-i că îl consideră obositor, însă în clipa următoare deveni foarte atent.

Se auzi o voce familiară şi intră Charles Hamersley, împărţind saluturi în stânga şi-n dreapta. Era ceva schimbat la el, şi lui Corell îi luă un timp să-şi dea seama ce. Nu mai avea barbă şi ochelarii erau noi şi

extravaganți – o schimbare de stil completă pentru bătrânul Hamersley. Intendentul-şef trecuse de şaizeci de ani, era suplu şi înalt, avea buze subțiri şi un aer distins, părea picat dintr-un secol diferit de cel al noilor să-i ochelari, care probabil fuseseră importați din Statele Unite. Intendentul-şef îi admira pe americani. Era un tip de modă veche care voia să fie modern, însă noul îl făcea să arate ridicol, pur şi simplu. Vremurile moderne i se potriveau la fel de prost ca ochelarii cei noi.

— Cum mai merge treaba?

— Foarte bine, domnule, minți Corell. Dumneavoastră cum o mai duceți?

— Extraordinar de bine, mulțumesc! Dar sunt atâtea de făcut. Avem o problemă delicată.

— Înțeleg, domnule.

Corell se gândi la doamna Goldman şi la graba cu care fusese comandată autopsia din seara precedentă.

— Doctorul Turing lucra pentru Afacerile Externe, continuă Hamersley.

— La ce?

— Nu prea ştiu. Netoții ăia sunt foarte secretoşi. Dar am primit ordin să grăbim ancheta. Cei de la Afaceri Externe o să examineze casa. O să ia legătura cu tine.

— Oameni de la serviciul de informații?

— Nici asta nu ştiu, zise Hamersley, părând foarte mulțumit de el, de parcă ar fi ştiut foarte bine dacă oamenii ăia sunt sau nu de la serviciul de informații, şi asta îl irită pe Corell.

Încercă să găsească o replică inteligentă. Nu reuşi.

— Presupun că eşti la curent cu trecutul…

— Era homosexual, spuse Corell fără să-şi dea seama la ce să se aştepte, poate la un semn din cap, o confirmare scurtă, o evidențiere rapidă a faptului că nu la acel subiect se referea, însă intendentul-şef afişă un zâmbet amabil. Ba chiar îşi trase un scaun şi se aşeză cu o mişcare agilă care, având în vedere vârsta lui, păru surprinzător de grațioasă, aproape feminină.

— Exact, exact, zise el şi începu să vorbească sau mai degrabă să predice şi, într-un mod destul de ciudat – ca o introducere mult prea spectaculoasă la o poveste banală –, îşi alese ca punct de plecare bomba atomică sovietică. Prima fusese testată cu cinci ani în urmă, în 1949, iar în august, cu mai puțin de un an în urmă, ruşii detonaseră ceva şi mai îngrozitor, o bombă cu hidrogen. Mulți s-au întrebat, bineînțeles, cum au reuşit ruşii să producă bomba atât de repede. Acum ştim, zise Charles Hamersley.

— Da?

— Prin spioni! Sovieticii au spioni peste tot, printre oamenii lor şi printre oamenii noştri.

— L-au avut pe individul ăla, Fuchs.

— N-a fost singurul. Nu uita de soții Rosenberg. S-ar părea că e vorba de sute. Sute, Corell.

— Chiar aşa, domnule?

— Şi în situații de felul ăsta e foarte important să aflăm ce fel de persoane îşi pot trăda țara. Cine crezi că e mai probabil să o facă?

— Comuniştii? presupuse Corell.

— Ai dreptate, desigur. Comuniştii sunt marea ameninţare, nu doar cei care sunt convinşi deja, ci şi aceia care flirtează cu doctrina ori s-au amestecat în cercurile comuniştilor, ca Oppenheimer însuşi, care a primit săptămâna trecută ce merita. În Statele Unite există un senator foarte îndrăzneţ, sunt sigur c-ai auzit de el, doar îţi place să fii la zi cu ce se întâmplă în lume, nu? Mă refer la Joseph McCarthy, desigur… da, ştiu că are şi el criticii lui, dar credemă, e o forţă de care avem nevoie cu toţii şi ceea ce mulţi nu ştiu, poate nici chiar tu, Corell, este că McCarthy şi aliaţii lui îi ţin sub supraveghere nu doar pe comunişti, ci şi pe homosexuali, mai ales pe cei care lucrează în serviciul public ori au acces la documente secrete. Ştii de ce?

Corell ar fi preferat să nu răspundă, şi asta nu doar pentru că îi era teamă să nu se facă de râs. În secret, împotriva voinţei lui, se simţise flatat de complimentele lui Hamersley, şi voia să rămână într-o lumină bună. Zise:

— Pentru că pot fi şantajaţi.

— Absolut, desigur, şi aici ai dreptate, ai o minte ageră.

Homosexualii sunt victimele ideale ale şantajului. Ar face orice ca să oprească demascarea înclinaţiilor pe care le au. Prietenii noştri din FBI au observat şi că ruşii încearcă să recruteze mai ales poponari. Dar asta nu e tot, nici măcar nu e explicaţia principală. Nu, nici vorbă, chestia importantă este că cei care se implică în activităţi denaturate sunt lipsiţi de caracter. Nu au suficientă fibră morală pentru a

ocupa o poziție cu responsabilități. Nu spun asta de dragul de a o spune, nu fac speculații, există o mulțime de dovezi. Americanii au o organizație de profesioniști nouă… poate ai auzit. Au creat-o ca să evite un nou Pearl Harbor. Se numește CIA, și oamenii de acolo i-au analizat cu atenție pe toți perverșii. Au ajuns la concluzia că nu sunt de încredere. Dacă lucrează pentru guvern, reprezintă un risc de securitate și de fapt, între noi fie vorba, Corell, logica este foarte simplă: când caracterul nostru e subminat, devenim vulnerabili, nu-i așa? Pe urmă se acumulează tentațiile. Când te-ai coborât într-atât încât să te culci cu un alt bărbat, poți foarte bine să faci și alte lucruri murdare. Un bărbat care se iubește cu alt bărbat poate la fel de bine să se iubească și cu inamicul, cum foarte bine a spus cineva.

— Înțeleg, zise Corell.

— Sigur că înțelegi. Ești unul dintre talentele noastre, chiar dacă am auzit că n-ai fost în mare formă în ultimul timp. Dar sunt sigur că o să te punem pe linia de plutire. Sunt prea multe lucruri importante de făcut ca să te învârți pe-aici cu o față de câine bătut, când trebuie să facem curat în cloaca asta plină de perverși. Îți dai seama că, în ultimii ani, oamenii au înțeles cât de gravă e situația. Americanii ne-au luat-o înainte, chiar și în privința asta, da, e trist pentru bătrâna Anglie. Egiptul, Iranul, India – pierdem tot, și asta se întâmplă probabil din cauza… ei, ce să-ți spun… din cauza faptului că am pierdut controlul, nu doar asupra lumii, ci și asupra

propriilor moravuri. Dar în Statele Unite oamenii sunt pregătiți să privească adevărul în față. Au un zoolog, unul Kinsey sau Kensey, nu-mi mai amintesc exact. A cercetat perversiunile oamenilor şi a ajuns la concluzia că homosexualitatea e incredibil de răspândită, asta e pur şi simplu ştiință, informațiile lui nu pot fi ignorate, şi totuşi… mulți au încercat să nu le ia în seamă. Să considere că homosexualitatea e o vulgaritate de-a americanilor. Dar eu şi cu tine, Corell – noi am fost la internat, nu-i aşa?

Corell dădu din cap neîncrezător, trecuse multă vreme de când nu se mai mândrise cu trecutul lui şi nu se mai referise la el în vreo discuție. Rămânea în mare parte jenant, un peisaj îndepărtat care îi strălucea în amintire ca o promisiune deşartă.

— Aşa că noi doi ştim ceva despre mizeria asta, continuă Hamersley. Dar conducătorii noştri au nevoie de un semnal de alarmă foarte clar. Ştii la ce mă refer, la scandalul cu Burgess şi MacLean. Nu ne vine să credem că au reuşit să scape! Până la urmă, erau suspectați de multă vreme. Acum homălăii ăştia obraznici probabil mănâncă icre negre şi beau vodcă la Moscova, şi ruşii o țin pe-a lor, că au dezertat din motive ideologice, dar nu ne putem îndoi că sunt trădători de cea mai joasă speță şi ştim, desigur, cine e mai vinovat dintre cei doi.

— Ştim?

— Burgess, desigur, un libertin împătimit, bețivan, un curist incurabil, e evident că el l-a sedus şi l-a ruinat pe MacLean, şi asta e o chestie care ar trebui să ne dea de gândit, Corell. Homosexualii

influențează totul în jurul lor. Provoacă necazuri altora. Dar există şi un avantaj în povestea asta: am deschis ochii, şi în guvern există cel puțin o figură importantă, ministrul de Interne, Sir David Maxwell Fyfe... Nimic rău de zis despre Churchill, dar, între noi fie vorba, a cam îmbătrânit, pe când Sir David... N-am avut niciodată plăcerea să-l întâlnesc, dar el mişcă lucrurile. E influențat de americani, ne-a făcut să fim mândri de poliția noastră şi, ca să fiu cinstit, am jucat şi eu un rol în toată treaba asta. Dacă te uiți la statistici, Corell, şi nu numai aici în Cheshire, o să vezi... De fapt, am nişte cifre... ia să ne uităm... în 1951, anul în care au dispărut Burgess şi MacLean, am condamnat treisprezece oameni pentru delicte homosexuale. Înainte au fost şi mai puțini. Anul trecut am condamnat cincizeci şi nouă. Nu e rău, nu crezi?

— Nu e rău deloc!

— De pe vremea lui Oscar Wilde nu ne-am mai ocupat de problemă cu atâta energie, şi să nu te gândeşti că cei din clasele privilegiate sunt lăsați pe-afară ori protejați. Ba chiar dimpotrivă, e mai probabil să descoperi perversiuni la cei din păturile superioare. La Cambridge şi Oxford se vorbeşte că asta e ultima modă. Îți imaginezi ce înseamnă asta pentru viitorul Angliei?

Corell ridică mâinile întrebător.

— Înseamnă că trebuie să facem ceva înainte de a fi prea târziu. Ai citit despre Lordul Montagu?

— Bineînțeles, minți Corell.

— A fost arestat de două ori pentru asemenea

infracțiuni, şi ăsta este un mesaj important. Delictele din trecut pot fi scoase şi ele la lumină. Niciun homosexual nu trebuie să se simtă în siguranță. De altfel, s-a trezit chiar şi presa. *Sunday Pictorial* – un ziar pe care în mod normal nu-l citesc – se ocupă de chestia asta. Are o rubrică, „Bărbați răi", care tratează chestia asta, poate puțin cam exagerat, şi totuşi… astăzi subiectul poate fi discutat cu cărțile pe față. Un preot metodist a scris că situația e mai gravă în Manchester decât în alte părți. Conspirația tăcerii a fost înlăturată.

— Conspirația…

— Mulți ştiau, bineînțeles, dar şi-au băgat capul în nisip. S-au prefăcut că mizeria asta nu există. Dar nu mai merge aşa.

Trăim vremuri periculoase, Corell. Lumea poate să sară în aer. Trebuie să ne putem baza pe oamenii noştri.

— Există vreun indiciu că domnul Turing a colaborat cu ruşii?

Corell îşi muşcă limba, nu voise să arate cât e de naiv.

— Nu judec pe nimeni fără să-i ascult mai întâi punctul de vedere, zise Hamersley. Dar am antenele mele, şi cei de la Afaceri Externe sunt îngrijorați, am simțit asta şi la telefon, de dimineață. O sinucidere… pentru că asta se presupune că e, nu?

— Există o mulțime de indicii că aşa ar fi.

— O sinucidere trezeşte întotdeauna suspiciuni, nu-i aşa? Voia să scape de ceva? Existau secrete cu care nu putea trăi? Chestii de genul ăsta…

— Înțeleg.

— Şi mai e ceva, e vorba de psihologie pură şi de cunoaşterea modului în care operează ruşii. Or fi ei comunişti, dar nu sunt proşti, nici vorbă. Ştiu că cineva care a prins gustul unui exces e doritor să încerce şi alt exces. Bineînțeles că nu au dubii în privința locurilor în care trebuie să lovească. Până la urmă, e vorba doar de caracter. Caracter, Corell!

Corell nu simțea că el ar avea un caracter puternic sau solid, dar se simțea inspirat de cuvintele intendentului-şef. Le simțise ca pe o gură de aer proaspăt venită din lumea largă, ceva cu care nu se răsfăța prea des, şi chiar dacă simțea în continuare că rolul lui în toată povestea e ciudat şi nesemnificativ, în el se trezi un oarecare entuziasm care îi înfrânse plictiseala.

— Domnul Turing avea secrete mai delicate?

— Ei bine, să nu ne avântăm prea tare, răspunse Hamersley. Omul abia a plecat dintre noi, iar tu şi cu mine, Corell, avem sarcina umilă de a ne juca rolul mărunt în toată povestea asta. Desigur, o persoană inteligentă, aşa cum îmi place să cred că sunt, poate pune lucrurile cap la cap: s-au băgat pe fir cei de le Afaceri Externe, par tulburați, şi Turing ăsta era un fel de om de ştiință, nu-i aşa?

— Matematician.

— Înțeleg, da. Eu unul nu sunt foarte talentat când vine vorba de asta. N-am înțeles niciodată o boabă, ca să fiu sincer. Dar nu sunt matematicienii şi fizicienii figurile cheie în industria militară din zilele noastre? Poate că Turing a contribuit la producerea bombei

noastre. Nu că aş avea vreo informaţie. În fine, probabil că nu e cazul să fac asemenea speculaţii. Dar s-ar putea ca tu să ai dreptate. Trebuie să fi ştiut ceva. Şi nu mă încântă ideea că secretele domnului Turing, oricare ar fi ele, ar avea vreo legătură cu cloaca din Oxford Road. Ce n-ar fi în stare să spună un bărbat care a căzut în astfel de patimi ruşinoase?

— Cine ştie?

— Nu cumva Turing a fost subiectul unui şantaj când l-am săltat, acum doi ani?

— A fost ceva de genul ăsta. Şi cu siguranţă n-a fost o coincidenţă că i-au spart casa.

— Zău?

— Hoţii ştiau ce înclinaţii are, aşa că nu s-au gândit că o să raporteze spargerea. Au presupus, fără îndoială, că nu există mijloace legale la care să apeleze, zise Corell, şi dintr-un motiv anume se părea că lui Hamersley nu îi plăcuse afirmaţia.

Intendentul-şef se strâmbă şi întrebă, pe un ton direct şi reţinut, ce s-a descoperit în casa din Adlington Road. Dar când Corell i-a răspuns, Hamersley a părut că nu ascultă, aşa că detectivul nu se mai obosi să-i spună despre scrisoarea pe care o luase sau despre medalie. Îl întrebă totuşi, timid, dacă ştie ceva despre ce îi spusese doamna Goldman lui Block, despre persoana „care lucra pentru guvern” şi îl supraveghease pe Turing.

— Cum…? Nu, mormăi Hamersley. N-am auzit nimic de treaba asta. Dar nu m-ar surprinde deloc. Astea sunt probleme serioase, Corell.

— Femeia nu părea un martor de încredere.

— Da? Goldman, zici. Evreică, desigur. Nu se ştie niciodată. Dar, ia stai... mă întreb dacă nu cumva erau colegi de-ai noştri din Manchester, şi despre ei se poate spune că lucrează pentru guvern. Erau prin zonă acum câțiva ani.

— Ce făceau?

— Dacă-mi amintesc bine, doctorul Turing aştepta vizita unui homosexual din țările nordice. Presupun că voiau să îi împiedice să se întâlnească.

— Dar nu e cam ciudat? îndrăzni Corell.

— Ce vrei să spui?

— Nu-i supraveghem astfel pe cei care riscă să repete un delict, nu-i aşa?

— Poate că nu, Corell. Poate că nu. Dar trebuie s-o facem. Priveşte-o ca pe o lecție de morală. Nu putem fi suficient de atenți când e vorba de amenințarea homosexualității. În afară de asta, noi doi am ajuns la concluzia că matematicianul nostru trebuie să fi avut ceva informații secrete – nu-i aşa? –, ceea ce face şi mai importantă supravegherea lui. Dar ce avem până acum?

— Nu sunt sigur.

— Ei, nu contează. Sper că o să fii foarte atent şi foarte discret cu problema asta, şi că o să-mi raportezi direct mie. Vezi tu, unii oameni, cum ar fi prietenul nostru Ross, cred că eşti prea tânăr ca să faci față unei asemenea chestiuni, dar eu am încredere în tine şi, ca să fiu cinstit, mă bucur că acum, când sunt implicați şi cei de la Afaceri Externe, de problema asta se ocupă un om cu formația ta. Sunt sigur că o să ia legătura cu tine şi nu cred că

mai trebuie să subliniez cât de important este să colaborați în toate privințele.

— Desigur.

— Atunci ne-am înțeles!

Se ridicară în picioare, şi probabil că detectivul ar fi trebuit să spună ceva important şi să salute. Salutul nu era un lucru neobişnuit în poliție, nu pentru fiare ca Hamersley. Totuşi, Corell rămase nemişcat şi, chiar dacă abia aştepta să scape de intendentul-şef şi să rămână singur cu gândurile lui, nu reuşi decât să facă un semn din cap. În cele din urmă Hamersley fii cel care rupse tăcerea.

— Repet, mi-a făcut plăcere să stau de vorbă cu tine, zise el şi se evaporă, în timp ce Corell rămase în picioare lângă biroul lui, privindu-şi mâinile lungi şi delicate, despre care în acel moment credea că nu au ce căuta acolo, în secția de poliție.

De jos, din beciurile clădirii, se auzeau nişte bufnituri ciudate, de parcă cineva s-ar fi izbit de perete, şi Corell se uită în sus la tavan, care fusese cândva alb, dar devenise de mult timp cenuşiu, sau mai degrabă negru, din cauza fumului de țigară. *Trebuie să fi avut nişte informații secrete.* Corell nu era încântat de vizită, dar cazul devenise mai interesant, fără îndoială. Exista vreo oportunitate să iasă în evidență? se gândi că da, şi începu să citească însuflețit materialele despre delictele din trecut ale matematicianului. Ca şi mai devreme, trase concluzia că raportul a fost scris în termeni mai degrabă convenționali, totuşi, cu multe digresiuni şi piste moarte, care te făceau să crezi că e ceva mai mult

decât hârțogăria obişnuită, şi chiar dacă nu îl făcu pe detectiv să gândească un pic mai pozitiv în legătură cu Alan Turing, declanşă ceva în el. Îi amintea de propriile vise din anii de şcoală, nu doar despre acelea de a studia matematica la universitate, ceea ce părea rezonabil la vremea respectivă, ci şi despre cele mai extravagante, în care el inventa ceva măreț şi revoluționar, prin care schimba lumea, şi pentru prima oară după mulți ani îşi luă carnetul şi completă un şir scurt de numere. Se simțea de parcă s-ar fi întors la ceva de mult uitat.

6

Alan Mathison Turing s-a născut pe 23 iunie 1912 în Paddington, Londra. Fusese mai în vârstă decât credea Corell, ar fi trebuit să împlinească patruzeci şi doi de ani peste două săptămâni. Studiase la King's College, Cambridge, apoi la Princeton, în Statele Unite, şi avea un doctorat, chiar dacă nu era clar în ce domeniu, iar după război ajunsese la Manchester, unde era implicat într-un proiect important pentru construirea unei noi maşini, exact cum spusese Block. În termeni pur biografici erau multe întrebări fără răspuns, dar Alan Turing nu ajunsese în dosarele poliției pentru cariera lui.

Ajunsese acolo pentru că fusese în Oxford Road, sau mai exact sub podul de cale ferată după care Oxford Road devine Oxford Street, nu departe de centrul de refugiați care avea un turn cu ceas şi două cinematografe. Era cartierul în care se adunau

homosexualii, Corell nu ştia să spună de ce, dar probabil că trebuia să se întâlnească şi ei undeva, şi cu puţin noroc sau nenoroc se putea ca el şi Turing să se fi întâlnit. În primii ani petrecuţi în poliţie, când era la brigada B din Manchester, Corell trecea adesea prin zonă, prin mirosul de urină de sub podul ale cărui picioare din cărămidă roşie erau acoperite de graffiti.

Pentru câţiva dintre colegii lui, homosexualii reprezentau o sursă de venit suplimentar, nu chiar legal, dar considerat legitim în primii ani de după război, când forţele de ordine fierbeau de nemulţumire, însă Corell nu învinovăţise pe nimeni pentru asta, chiar dacă el însuşi nu acceptase niciun ban, atât din raţiuni morale, cât şi din cauza timidităţii, a lipsei de tupeu de care suferea încă din anii de şcoală. Oxford Road nu era un loc pentru cei educaţi la Cambridge, cum nu era nici pentru alţii, de altfel. Era o zonă în care, la adăpostul pisoarelor, oamenii săvârşeau acte de indecenţă înfiorătoare. Lui Corell i se făcea rău numai când se gândea la asta, şi ideea că Alan Turing trecea periodic pe acolo nu-l făcea să se simtă mai bine. Ştia din experienţă că anchetarea delictelor comise de homosexuali dădea la iveală aproape întotdeauna prea puţine detalii, şi era greu să obţii condamnări. Cei implicaţi aveau toate motivele să-şi ţină gura, iar când găseai martori, foarte rar se întâmpla să fie dispuşi să vorbească, dar în acest caz exista o cantitate surprinzătoare de informaţii. Aşa aflase Corell că într-o zi de decembrie din 1951 Alan Turing stătea acolo, lângă o arcadă a

podului, şi se uita la afişul unui film, sau cel puţin se prefăcea că se uită, în timp ce căuta bărbaţi. Poponarii recurg probabil întotdeauna la un joc de genul ăsta, se gândi Corell, dar de obicei nu afli amănunte, în cazul lui exista însă o mărturie de cinci pagini, în care Turing se exprimase deschis. Părea să nu considere că homosexualitatea lui este o problemă. Dacă existau necazuri morale şi legale, acestea ţineau de un alt plan, credea el, şi asta îl înfuriase pe Corell. Nu putea să aibă măcar decenţa de a fi ruşinat? Ba chiar fusese atât de obraznic încât povestise cum l-a zărit pe tânărul Arnold Murray în îmbulzeala de pe Oxford Road.

— Încotro? îl întrebase Turing.

— Nicăieri.

— Şi eu la fel.

Se duseseră peste drum, la cafeneaua din staţie, şi ca atâţia alţii dintre cei care se întâlneau în zonă, alcătuiau un cuplu ciudat. Corell ştia de mult că acolo se întâlnesc oameni din toate păturile sociale, de sus până jos. Probabil că era cam aceeaşi situaţie ca în cartierele cu felinare roşii. Cei care aveau bani plăteau. Cei care nu aveau primeau. În vreme ce Turing lucra la universitate, avea diplomă, titluri, poate chiar o medalie din război, Murray avea doar nouăsprezece ani, era sărac şi nenorocit. Tatăl lui era un zidar beţiv. Potrivit informaţiilor din dosar, cei mai buni ani şi-i petrecuse la şcoala publică, pe care o terminase în timpul războiului, dar pentru cei că el nu se punea problema continuării studiilor. În consecinţă, au urmat infracţiunile şi şomajul, iar lui

Corell îi era foarte limpede că băiatul tânjea după recunoaşterea celor din pătura de sus. Voia să fie remarcat şi părea să creadă, presupunând că nu făcuse pe nevinovatul şi nu urmaşe pur şi simplu instrucțiunile avocatului, că homosexualitatea e o parte a lumii celor cultivați. „Nu asta fac la Cambridge şi Oxford?", răspunsese el când fusese interogat.

Alan Turing ar fi putut să-l ducă foarte uşor de nas, mai ales că Murray visase şi el cândva să ajungă om de ştiință, iar Turing pretindea de multă vreme că se ocupă de construirea unui „creier electronic". *Un creier.* Putea fi vreo fărâmă de adevăr în chestia asta? Nu, cu cât se gândea mai mult la ea, cu atât lui Corell i se părea mai îndrăzneață ideea, dar astfel de cuvinte trebuie să-l fi impresionat pe un nimeni sărac şi needucat din suburbii, indiferent cât de mincinoase erau. Probabil că făceau parte din replicile matematicianului despre maşinile care sunt capabile să gândească. Poate că erau vorbe goale sau figuri de stil, ori chiar nebunie curată – Corell îşi amintea sentimentul de sminteală din casă –, dar era mult mai probabil să fie doar lăudăroşenie cu intenții rele, menită să seducă, şi bineînțeles că Turing l-a invitat pe puşti în casa lui din Wilmslow, în weekendul următor.

Murray n-a apărut, nu atunci. S-au văzut în schimb în luna următoare, ianuarie 1952, tot în Oxford Road, iar de data asta invitația lui Turing a fost mai directă şi a fost comis primul delict, „indecență flagrantă", cum i se spunea în articolul 11 al Codului penal din 1885, un articol celebru din câte

ştia Corell, nu în ultimul rând pentru că dusese la căderea lui Oscar Wilde. Probabil că toată treaba ar fi putut fi considerată o poveste de dragoste obişnuită. Turing i-a făcut puştiului cadouri şi l-a descris în mărturie în cuvinte delicate, „oaie rătăcită”, „un om foarte inteligent, însetat de cunoaştere, cu simțul umorului”. Dar au existat şi câteva aspecte dezgustătoare.

În 12 ianuarie, matematicianul l-a invitat pe Murray la cină, în mod clar un eveniment deosebit pentru el. Turing avea o menajeră. „Dintr-odată aveam o companie nobilă, nu mai eram doar cu personalul de serviciu”, scria el, părând îmbătat de asta. "Aveam o relație între egali”. După cină au băut vin, aşezați pe covorul din salon, şi Murray şi-a amintit un coşmar care, în mod ciudat, a fost înregistrat în rapoartele poliției. Deşi auzise că visele pot da la iveală ceva din pasiunile şi personalitatea individului – ştia câte ceva despre Freud –, Corell se îndoia că detectivii din Manchester ar fi putut încerca o astfel de analiză. Pe de altă parte, atenția la detalii poate fi o virtute, şi nimeni nu poate şti dinainte ce anume se va dovedi relevant până la urmă, iar visul acela era destul de îngrozitor. Murray stătea întins pe o suprafață fără niciun fel de caracteristică, într-un spațiu complet gol, fără niciun indiciu referitor la timp şi spațiu. Era învăluit de un sunet care creştea constant şi devenea insuportabil, iar când Turing l-a întrebat ce fel de zgomot era, Murray nu a putut spune decât că era groaznic, şi că se pregătea să-l mistuie, aşa cum făcuse probabil şi cu tot ce se aflase

în jur.

Părea că Turing a considerat că visul e interesant. Corell descoperise că matematicianul era interesat în mod deosebit de vise. În fond, şi le notase pe ale lui în trei caiete, iar conversația respectivă dăduse naştere unui sentiment de intimitate, aşa că delictul a fost comis încă o dată. Corell nu voia să afle vreun detaliu şi nici nu aflase vreunul, dar nu se putea abține să nu se gândească la pieptul mai degrabă feminin al lui Turing şi la felul în care i-ar desface el însuşi nasturii de la bluza de pijama, îşi alungă imaginea din minte, ca şi cum simplul gând ar fi fost foarte periculos, şi îşi dădu seama dintr-odată că „aveam o relație între egali" e o expresie cât se poate de grăitoare. Înainte de asta, Murray făcuse orice ca să obțină o fărâmă de respect şi recunoaştere. Simțea nevoia de a fi privit ca ființă umană, înainte de a se pângări. Dar ceva n-a funcționat, şi Corell era fascinat de asta, fără să vrea.

Murray n-a vrut să accepte banii dați de Turing. I-a zis că nu se prostituează. Venise acolo ca egal, fusese invitat la cină, şi trebuia ca lucrurile să rămână aşa. Turing părea să cocheteze cu ideea că e un flirt ca oricare altul. Singura problemă era motivul pentru care Murray se îndreptase către Oxford Road. Sărăcia. Trăia în mizerie. Ce putea să facă? În loc să accepte plata, i-a furat lui Turing portofelul. Ar fi putut fi sfârşitul poveştii. Când a descoperit furtul, Turing i-a scris, spunându-i că vrea să încheie relația.

Totuşi, după câteva zile Arnold s-a întors,

susținând că e nevinovat, şi a fost iertat. Nu era uşor să înțelegi de ce. Matematicianul a lăsat impresia că e foarte naiv. Kenny Anderson spusese că „Turing a fost destul de tâmpit”, şi chiar dacă nu voia să recunoască faptul că se prea poate să fi fost aşa, Corell nu se îndoia că Turing reacționase absolut prosteşte. După ce s-au împăcat şi Murray a cerut deschis bani să-şi cumpere un costum, i-a primit imediat.

— Uite, i-a spus Turing. Ia-i. Sunt sigur că o să-ți stea foarte bine în costum.

Dar matematicianul intrase deja în capcană. Cât de umilitor trebuie să fi fost pentru el!

Cu siguranță nu era uşor de spus cât de abil fusese Murray. Dacă de caz s-ar fi ocupat Anderson – care avea tendința să caracterizeze oamenii într-o manieră categorică şi acuzatoare –, ar fi susținut fără îndoială că tipul e un infractor tipic, care caută să trişeze cât de mult poate. Corell nu era aşa de sigur. În orice caz, Murray nu părea complet putred. Avea mustrări de conştiință. Îşi dorea foarte mult să învețe şi îi punea lui Turing întrebări despre diverse lucruri. „Am discutat chiar şi despre evoluția fizicii”. Şi totuşi… clevetise despre casa matematicianului într-o lăptărie de pe strada Oxford. Era cu un prieten, un anume Harry Greene. Puştiul se lăuda cu aventurile lui şi aşa a apărut, normal, şi numele lui Turing, bărbatul care susținea că se ocupă de construirea unui creier electronic.

Greene a propus o spargere. Murray a refuzat – sau cel puțin aşa a susținut mai târziu. Dar ideea s-a

copt. Cu siguranță, în acele zile din ianuarie 1952 – pe care Turing le descrisese ca fiind pline de teamă şi nelinişte – a fost jefuit la universitate, dar nu s-a stabilit clar ce i s-a luat. Se simțea „superstițios şi speriat”. În 23 ianuarie a participat la o emisiune radiofonică, dar nu a fost încântat de prestația lui. În aceeaşi seară, ajuns în Adlington Road, şi-a dat seama că cineva i-a spart casa. A avut un „sentiment întunecat, rău prevestitor, ca o amenințare”. Spargerea în sine n-a fost mare lucru, cum spusese şi Anderson. Nu lipseau decât nişte cuțite de peşte, o pereche de pantaloni, o cămaşă din stofa de lână, o busolă şi o sticlă neterminată de cherry, dar partea neplăcută era gândul că cineva i-a umblat prin casă, şi chestia asta l-a împins pe Turing să facă greşeala fatală. A raportat spargerea. Bineînțeles, şi delincvenții sunt îndreptățiți să beneficieze de protecția legii. Dar de ce dracului şi-a asumat un astfel de risc? Corell nu putea să înțeleagă.

De dragul unei sticle începute de cherry, matematicianul şi-a pus viața în joc. Şi-a pus capul pentru nişte fleacuri, şi a făcut-o cu hotărâre. În alte privințe a rămas la fel de slab şi de ascuns ca înainte. Cu toate că era hotărât să nu mai facă asta, l-a primit din nou în casă pe Murray, în 2 februarie, când au avut o altă discuție. Trebuie să fi fost o scenă de toată frumusețea, fără îndoială că matematicianul îl suspecta pe tânăr.

Dar a fost şi o perioadă de acalmie în acea furtună. Au băut, au ajuns iar la subiecte intime, şi în cele din urmă Murray a simțit nevoia să mărturisească, să-i

intre din nou în grațiile lui Turing, ca şi cum ar fi vrut să se răzbune şi să se împrietenească cu el în acelaşi timp: i l-a vândut pe Greene. I-a spus lui Turing ce s-a întâmplat în lăptărie şi mai târziu, după ce ei doi o comiseseră din nou. În noaptea aceea, matematicianul nu a dormit. În mărturie a scris „mi-e drag Arnold", dar „nu vreau să fiu implicat în vreun soi de şantaj. Domnul Murray a amenințat că mă reclamă la poliție 1. Din acest motiv, matematicianul a pus deoparte, ca un hoț în propria-i casă, un pahar din care băuse Murray, sperând că amprentele puştiului o să poată fi comparate cu ale spărgătorului.

A doua zi a ieşit împreună cu Murray şi l-a lăsat să aştepte pe o bancă în fața secției de poliție, în timp ce el a intrat şi i-a raportat noile informații agentului Brown, un bărbat scund şi simpatic, saşiu şi cu început de chelie, ale cărui rapoarte erau pline de ciudățenii şi greşeli de ortografie. Bineînțeles, cuvântul „ea" a apărut de două ori în raport, când Brown se referea la Turing, dar greşelile aveau avantajul de a evidenția ciudățenia poveştii.

În relatarea lui, Turing nu a scris niciun cuvânt despre Murray. Totuşi, avea nevoie de o explicație plauzibilă pentru noua informație despre Greene, aşa că a țesut o poveste cu un comis-voiajor care vinde nişte mărunțişuri, probabil perii. Omul – căruia Turing nu i-a divulgat nici numele, nici vreo trăsătură particulară – a lăsat să-i scape că ştie cine i-a spart casa lui Turing. Nu era limpede cum ajunsese el în posesia informației. Minciuna era cusută cu ață albă

şi, inevitabil, s-a ajuns la o altă problemă, chiar dacă la început lucrurile păreau să ia o întorsătură favorabilă pentru matematician. Harry Greene era un bandit în toată regula. Făcuse închisoare în Manchester pentru alte delicte şi poliția i-a pus în cârcă şi spargerea din Adlington Road, dar Turing ar fi trebuit să-şi dea seama că Greene are un joker în mână. Putea să negocieze cu poliția.

— Tovarăşul meu Arnold s-a dat la rele cu omul ăsta, a zis el.

Informația în sine n-ar fi fost mare lucru. Câte tâmpenii şi acuzații ridicole nu auzise Corell din gura infractorilor? De obicei niciuna nu ducea la ceva palpabil, mai ales când cineva din înalta societate susținea contrariul. Dar în cazul acela s-a întâmplat ceva. Doi colegi din Manchester, sergenții Willis şi Rimmer, au citit declarația lui Turing despre comis-voiajor şi au bănuit că e o minciună. Au decis să facă nişte cercetări. În 4 februarie s-au dus acasă la matematician ca să vorbească oficial despre spargere, dar chiar de la început atitudinea lor a fost amenințătoare sau cel puțin ostilă, şi chiar dacă detectivul Corell era sceptic în privința importanței confruntărilor directe, în acel caz s-au dovedit a fi o strategie corectă. În fond, suspectul nu era chiar un infractor în toată regula, ba poate era chiar mai slab decât oricare altul. Probabil habar n-avea că poliția îl vânează pe el. Raportase o spargere şi oferise o informație valoroasă. De ce să nu fie polițiştii de partea lui?

— Ştim toată povestea, i-a spus sergentul Willis,

fără să lase să se înțeleagă ce înseamnă asta mai exact, şi bineînțeles că asta l-a dat pe Turing peste cap.

Când a trebuit să repete ce scrisese în declarație, s-a încurcat, şi lucrurile au început să meargă cu atât mai prost cu cât creştea presiunea asupra lui. Avea o poveste de nedesluşit şi nu a reuşit să ofere vreun detaliu convingător. Comis-voiajorul a rămas o figură misterioasă.

— Avem motive să credem că evenimentele descrise de dumneavoastră nu sunt reale, a spus Willis, şi poate că au mai existat câteva replici, dar momentul adevărului era aproape.

Corell şi-l imagina pe Turing încercând să găsească o scăpare, o creangă de care să se agațe, pentru ca în cele din urmă să se dea bătut, probabil din convingerea că o confesiune i-ar aduce uşurarea, eliberarea de încordarea de a minți convingător, însă nici că s-ar fi putut înşela mai mult. Te poți simți uşurat când le mărturiseşti ceva prietenilor. Polițiştii, pe de altă parte, sunt nişte prădători. Când vinovatul se aşteaptă la compătimire, polițistul adulmecă victoria şi nu e interesat decât de pradă.

Pentru colegii lui Corell a fost un triumf, pentru Turing s-ar părea că nu a fost nici mai mult, nici mai puțin decât începutul sfârşitului. „Cum adică nu sunt reale?” ar fi trebuit să întrebe. *Sunt o persoană importantă.* Nimeni nu l-ar fi putut obliga să mărturisească. Dar ce a făcut el? A decartat totul.

— Am avut o relație cu Arnold Murray!

Şi, de parcă asta n-ar fi fost destul, a luat imediat

o hârtie şi un pix şi, atunci şi acolo, chiar sub ochii poliţiştilor, a scris o depoziție de cinci pagini, sub semnul unei îngrozitoare lipse de înțelegere a importanței şi a gravității problemei. S-ar părea că nu avea habar că spargerea deja nu mai conta, ba chiar s-a gândit că poliția ar trebui să fie mai interesată de bătălia care se dădea în mintea lui – refuzul de a ceda şantajului – decât de acel delict sexual. S-a gândit că există o problemă morală importantă, dar la un cu totul alt nivel. „Cât de departe poate merge cineva pentru a se proteja pe sine şi în ce măsură ar trebui să accepte anumite nedreptăți pentru a evita să facă rău unei alte persoane – asta este, în multe privințe, o problemă morală şi filosofică interesantă. Cât de rezonabil este să suferim noi pentru a proteja pe cineva mai slab?" a scris el în depoziție, aparent deloc conştient de faptul că delictul îi poate aduce doi ani de închisoare şi că orice altceva nu însemna decât o teoretizare trufaşă, care nu avea nimic de-a face cu ancheta poliției.

Poziția lui Turing şi trecutul social nu-i mai erau de niciun ajutor, asta era limpede din litera legii. Odată ce a mărturisit, trecutul putea fi întors împotriva lui, pur şi simplu, întărind imaginea de personaj deviant care seduce tineri neajutorați din clasele sociale inferioare, dar se pare că a fost nevoie de timp pentru ca matematicianul să poată pricepe toate astea. După ce a recunoscut părea chiar relaxat, iar obiectivitatea de polițist a sergentului Rimmer s-a frânt de câteva ori când a scris despre Turing că e un convertit adevărat, o persoană pe deplin încredințată că a făcut

ce trebuia să facă, iar pe margine a adăugat „un om de onoare”, deşi nu era foarte limpede ce înțelegea Rimmer prin asta.

Poate se referea la faptul că Turing şi-a deschis inima. Sau la generozitatea lui imprudentă. Nu aveai cum să-ți faci o impresie clară despre Turing din acel raport. Într-un moment părea să fie foarte îngrijorat, iar în următorul se simțea deasupra lucrurilor lumeşti, eliberat de griji şi suferințe. La un moment dat le-a oferit polițiştilor nişte vin, de parcă ar fi fost prieteni, iar mai târziu a încercat să le explice o teorie matematică. Sergentul Rimmer scrisese în raport nişte rânduri care îl intrigau pe Corell, nişte cuvinte ciudate despre aşa-zisul „paradox al mincinosului”. „Eu mint! Dacă propoziția asta este adevărată, atunci e o minciună, fiindcă cel care a enunțat-o minte, dar bineînțeles că spune adevărul, pentru că a spus că minte, şi tot aşa”, a scris Rimmer şi a adăugat ceva despre modul în care astfel de contradicții au provocat o criză în logica matematică şi despre faptul că asta l-a făcut pe Turing să schițeze conceptul unei maşini de tip nou. Lipseau sute de paşi din acel proces de gândire, dar lui Corell i se părea mişcător faptul că Rimmer îşi bătuse capul să înțeleagă ceva care îi depăşea cu mult capacitățile şi nu avea nicio legătură cu ancheta. În plus, se bucura, pentru că era exact o problemă de genul celor care lipsiseră din viața lui în ultimul timp. *Eu mint.* Savură cuvintele. *Dacă este adevărat că mint, atunci spun adevărul…* Propoziția era adevărată şi falsă în acelaşi timp, se învârtea între cei doi poli ai ei într-un cerc vicios, şi

Corell îşi aminti că tatăl lui i-a spus ceva despre asta, cu mulți ani în urmă. Nu-şi amintea ce anume, dar când încercă să mai citească îşi dădu seama că nu se mai poate concentra, ca şi cum propoziția ar fi continuat să se contrazică singură în mintea lui, iar gândurile îi fugiră înapoi la mărul otrăvit de pe noptieră, de parcă ar fi făcut şi el parte din paradox.

7

Corell avea toate calitățile pentru a explora semnificațiile unui măr lăsat în urmă de un mort. Odată se holbase la o mănuşă neagră de piele lăsată lângă calea ferată în Southport şi citise în ea o întreagă viață. Asta se întâmplase chiar înainte de izbucnirea războiului, la doi ani după ce plecaseră din Londra.

Pe atunci locuiau nu departe de țărm, într-o casă mică din piatră, a cărei trăsătură principală erau ferestrele largi de la parter. Corell îşi amintea cum, într-o bună zi, tatăl lui a încetat să mai vorbească, poate nu chiar într-un moment anume, dar pe-aici pe undeva, şi asta nu era puțin lucru. James Corell fusese dintotdeauna exuberanța în sine. Chicotele şi izbucnirile lui dramatice dădeau viață familiei. Leonard şi mama lui trăiau din poveştile şi maimuțărelile lui, care fie îi umpleau, fie îi goleau de energie, şi se putea spune că, prin comparație, alți tați păreau plicticoşi şi lipsiți de viață. În jurul lui era o petrecere fără sfârşit. Îți puteai da seama când se apropie pentru că, oriunde mergea, cheile îi zornăiau

în buzunarele pantalonilor şi de obicei îşi făcea o intrare grandioasă, fie doar şi pentru că striga ceva. „Ce adunare nemaipomenită! Oare poate un om simplu, ca mine, să se bucure de compania dumneavoastră?”

Se ştia foarte bine că tatăl lui Leonard a suferit o mulțime de eşecuri şi a pierdut o grămadă de bani. Dar atâta vreme cât el continua să vorbească, lui Leonard nu-i păsa. Averea lor dispăruse din bancă şi din portofel, dar rămăsese în gesturi şi în cuvinte, iar tatăl lui era mai generos decât viața însăşi. Cunoştea oameni celebri, sau cel puțin susținea că îi cunoaşte, şi nu o dată întorsese spatele binelui şi măreției cu un dispreț regesc.

Bineînțeles, la vremea respectivă Leonard nu înțelegea mare lucru. Era conştient că taică-său studiase la Trinity College, în Cambridge, că a scris nişte romane şi două cărți de nonficțiune, nu chiar bestselleruri, dar lucrări importante, cu anumite merite, după cum se spunea, chiar dacă puteai remarca în ele câteva înfloriturişi născociri literare stânjenitoare. Despărțirea ficțiunii de realitate nu era punctul forte al lui James Corell, chiar şi el recunoştea asta. Una dintre cărți era o biografie a pictorului Paul Gauguin, iar cealaltă a unui decatlonist american, un indian pe nume Thorpe, care câştigase pentatlonul şi decatlonul la Jocurile Olimpice de la Stockholm, din 1912. Mai târziu, medaliile i-au fost luate pentru nişte motive oarecare, în realitate însă motivele fuseseră rasiale.

Tatăl lui Corell spunea că el luptă pentru cei slabi

şi pentru cei persecutați, fiindcă sunt diferiți de cei normali şi de cei cu mintea îngustă, şi că îi place să demaşte „protipendada şi burghezia pompoasă”. Se spunea, deşi probabil că asta ținea de folclorul familial, că e temut pentru articolele lui din *Manchester Guardian,* care oricum nu puteau fi chiar aşa de multe, iar între prieteni şi „în cercurile celor cu mintea deschisă” cele trei romane ale lui, pe care mama nu-l lăsa pe Leonard să le citească, erau considerate „subestimate şi demne de o soartă mai bună”. Era înalt, elegant, cu o postură dreaptă, ochi căprui oblici şi un păr creț care nu părea că ar vrea să se răărească ori să încărunțească, şi vorbea cu o înflăcărare mai mare decât a oricărei persoane pe care Leonard o întâlnise vreodată. Una dintre cele mai grele insulte care îi fuseseră adresate fusese „ar trebui să scrii cu aceeaşi pasiune cu care vorbeşti”, şi în general voia să fie complimentat pentru orice altceva decât pentru modul în care vorbea. Susținea că vorbirea nu înseamnă nimic, bagatelizând singurul lucru la care chiar se pricepea, dar astea erau idei pe care Leonard le pricepuse mult mai târziu. Pe atunci îl venera pe tatăl lui.

Mama lui era cu doisprezece ani mai tânără, mai rezervată şi mai puțin impresionantă, uşor adusă de spate, cu nişte ochi înguşti care îi nelinişteau pe cei din jur şi care, din când în când, îl priveau pe James cu o ostilitate multă vreme de neînțeles pentru Leonard. Uneori nu-şi putea imagina cum s-au găsit unul pe altul. E adevărat, nu fusese niciodată apropiat de mama lui, nici măcar în vremurile bune,

dar înainte de vara în care a tăcut tatăl lui nici nu era nevoie. Îl avea pe James. Mama era mai degrabă o uşă închisă, o figură apropiată cu o expresie de neîmplinire, dar uneori se ridica din propria letargie şi îşi susținea ideile cu inteligență şi pasiune, iar în acele ocazii conversațiile din casă deveneau momente de mare bucurie. Niciun cuvânt despre cumpărături sau vreme, nicio bârfa. Se discuta despre marile probleme ale lumii şi nimeni nu era îndeajuns de faimos sau de important pentru a nu putea fi numit „diletant" sau „şarlatan". Lipsa de respect era o virtute, şi toată viața Corell avea să se simtă blocat şi melancolic în fața lucrurilor neînsemnate. Cât încă îi mai rămăsese puțină mândrie, înainte de a fi absorbit în normalitatea slujbei, susținea că nu suportă banalul, şi poate că la un moment dat ajunsese să sufere, pentru că trebuia să care un anumit balast ideologic. Părinții lui aveau tendința de a romanța totul. Adorau artiştii şi oamenii de ştiință care erau cu mult înaintea epocii, ceea ce îl înspăimânta pe Leonard, fiindcă îi dădea sentimentul că n-o să fie niciodată îndeajuns de bun. Dar la fel de des avea senzația că e un ales şi că într-o bună zi o să aibă un gând, o idee măreață care să revoluționeze lumea. N-ar fi putut niciodată să spună despre ce e vorba sau în ce domeniu – preferințele se schimbau de la o zi la alta –, dar visa la consecințe şi la glorie, şi probabil că în general avea speranțe foarte mari. Nu credea că visele o să se adeverească, dar era convins că o să devină cineva, mai ales când îşi măsura forțele cu tatăl lui în discuțiile de acasă şi auzea: „Dumnezeule,

ce mare povestitor eşti, Leo!”. Până în acele zile din august şi septembrie 1939, când avea treisprezece ani şi aştepta să meargă la Marlborough, o şcoală publică recunoscută pentru strictețea disciplinei, nu se pregătise decât pentru un viitor strălucit. Grijile se adunau ca nişte nori la orizont, dar cât timp tatăl lui fusese bine dispus, nu le luase în seamă. În prezența tatălui chiar şi numărul redus al oaspeților la cină, vacanțele de vară scurtate, sentimentul că lumea şi împrejurările intră la apă, toate păreau naturale, parte a noii stări de lucruri. Chiar şi mutarea de la Londra la Southport, al cărei motiv oficial era „coasta Sefton, cea mai bună din Anglia”, părea să facă parte tot din noua stare a lucrurilor şi, uneori, când tatăl lui stătea la marginea apei cu o carte pe genunchi, uitându-se la nagâții, bâtlanii şi fluierarii care plonjau în apă şi arătând surescitat cu mâna când îi ataca vreun şoim, Leonard era convins că viața este mai bună decât înainte, că servitorii şi banii nu însemnau decât bătăi de cap. De obicei vedea numai ceea ce voia să vadă.

Într-o seară stătea în pat, uitându-se la ochii oblici ai tatălui său. Afară se auzeau marea şi egretele, iar el nu voia să se culce. Erau cele mai bune vremuri, când tatăl lui stătea pe marginea patului după ce citiseră poate dintr-un clasic şi discutau despre asta sau Leonard spunea cum i-ar plăcea lui să continue cartea, momente în care de cele mai multe ori era lăudat şi simțea pe frunte o mână caldă. Dar în acea seară trăsăturile tatălui său se schimbaseră. Îi apăruse în ochi o lumină nouă, mai scânteietoare.

— Eşti trist, fiule? l-a întrebat, lucru destul de ciudat.

Leonard nu era abătut, şi se pregătea să răspundă „Nu, tată, nici vorbă”, dar s-a simțit învăluit de întrebare. Se întinsese către el ca două braţe deschise şi poate că, s-a gândit el, şi lui tata îi e dor de ceva. Poate că Leonard chiar era trist. Întrebarea l-a pătruns ca o durere plăcută.

— Da, poate că sunt puțin cam trist.

— Înțeleg, eşti foarte trist, i-a spus taică-său şi i-a trecut prin păr mâna lui aspră, străbătută de vene albastre bine reliefate, iar Leonard s-a simțit minunat, atât de ocrotit.

Era ca şi cum ar fi văzut cu nişte ochi noi, mai ageri. Nimic din ceea ce spusese ori făcuse până atunci nu-l mişcase pe tatăl lui atât de profund. Leonard era obişnuit cu reacțiile generoase ale tatii, cu aplauzele şi felicitările, cu gesturile teatrale, dar nu fusese confruntat niciodată cu emoții ca acelea. Tata avea lacrimi în ochi şi îi ținea o mână sub cap, iar Leonard ar fi vrut să se cuibărească în acea tristeţe, în tristeţea impresionantă a tatălui, se simțea fericit în acea suferință, dar nu îi trecea prin minte că tatăl lui nu plângea pentru el, ci pentru propria-i viață. Ceea ce luase drept dragoste nu era decât durerea tatălui, fiindcă nu era adevărat, aşa cum credea atunci, că în familia lor se poate vorbi despre orice.

Nu erau permise discuțiile despre neajunsurile şi durerile tatii. Era cea mai importantă regulă în casă. Dar Leonard nu o observase pentru simplul motiv că

nu şi-l putuse imagina pe tata afectat de vreo formă de tristețe, abia mult mai târziu înțelesese că a suferit de un blocaj emoțional, lucru deloc neobişnuit la bărbații englezi, dar cu siguranță neobişnuit la un bărbat care părea întotdeauna generos, gata să renunțe la el însuşi, şi care, cel puțin aparent, nu avusese niciodată probleme cu stăpânirea complicațiilor şi durerilor inimii.

—

Casa lor din Southport era mobilată simplu şi avea câteva tablouri pe pereți. Nu aduseseră multe lucruri de la Londra, biroul mare al lui James încrustat cu crengi de laur şi trei scaune Queen Anne, din nuc. Aveau tapițerie albă cu trandafiri roşii, iar două dintre ele fuseseră aşezate în salon, lângă masa în formă de scrin, iar pe cel de-al treilea obişnuia să stea James, la cină. Nu era vreo extravaganță, şi nici subiect pentru glumele din familie. Pur şi simplu stătea pe scaunul Queen Anne, iar dacă s-ar fi gândit la asta atunci, Leonard ar fi privit gestul ca pe un semn al poziției tatălui său în familie şi în viață. Totuşi, în vara aceea James lipsise deseori de la masă, iar în acele momente cu scaunul se întâmpla ceva. Prelua greutatea îngrijorătoarei lui absențe. În conversația lor se strecura o lipsă de încredere în sine, cu totul neobişnuită. Chiar şi replicile banale, ca „Dă-mi sarea” sau „Uite ce puternic bate vântul pe mare”, erau încărcate de o tensiune profundă. Uneori, tatăl lui Leonard ajungea la subiecte mai sensibile decât toate ororile de pe continent: un comentariu ironic despre un coleg scriitor care

publicase ceva interesant, o propoziție de genul: „Cutare şi-a luat toți banii şi s-a ascuns la moşie”. Şi deodată se oprea, cu fața împietrită, şi trăgea aer printre dinții încleştați, scoțând un şuierat neplăcut.

— Tată, ce s-a întâmplat?

— Nimic, nimic…

Niciodată nu era ceva, nu aveau ce discuta despre asta. Puteai doar să-ți zăngăneşti tacâmurile ori să-ți dai părul pe spate şi să spui: „Ce seară minunată. Richardson ăsta nu poate să-şi stăpânească vacile?”. Adesea, tatăl lui îşi recăpăta calmul, mai ales dacă ei aveau grijă să lase impresia că nu s-a întâmplat nimic, altfel nu-şi mai revenea şi de obicei în astfel de cazuri pleca de la masă, iar scaunul Queen Anne devenea un simbol al lucrurilor trecute sub tăcere. Leonard nu ştia cât înțelesese în vara aceea şi cât reconstituise mai târziu. Dar existaseră semne. Chiar şi felul în care tatăl lui respira în timpul somnului de după-amiază. Horcăia greu, parcă ar fi scheunat. „Este cherry-ul”, spunea mama lui. „Bea prea mult cherry”. Şi mai era cititul. Dintotdeauna citise. Dar în vara aceea dăduse pagina de ciudat de puține ori, de parcă s-ar fi holbat mereu la aceleaşi cuvinte. Şi mersul era altul. Puteai simți şovăiala indiferentă din paşii lui. Mersul cadențat, milităresc, dispăruse, şi zornăitul cheilor din buzunarele pantalonilor abia dacă se mai auzea. Mai era şi corespondența, pe care înainte o deschidea întotdeauna nerăbdător sau îngrijorat – greu de spus cum anume –, iar în acele zile era lăsată să zacă pe măsuța din hol, şi nu părea să-l mai sperie în vreun fel.

La sfârşitul lui august, când cei veniți în vacanță începuseră să plece şi apăruseră primele gâşte şi rațe sălbatice, se întâmplase ceva cu umerii lui. Parcă îi împinsese cineva în sus, aşa încât gâtul îi dispăruse complet, dar niciunul dintre ei nu şi-a putut da seama din ce cauză. Nici măcar n-au observat când a plecat de acasă. În 30 august, ziua în care două chioşcuri din Southport arseseră până la temelie. Le-au văzut de departe – două torțe strălucitoare. Fusese o zi minunată, senină, dar spre seară s-au adunat nori întunecați, iar valurile au devenit uriaşe.

La cină aveau şi plăcinte de Yorkshire şi probabil că au început să vorbească despre vreme, fiindcă îşi amintea cuvintele mamei: „Cred că anul ăsta o să ningă devreme". Puțin după aceea a scăpat un pahar pe podea şi a izbucnit în franceză: *Merde!* Au vorbit despre Marlborough. „Eşti norocos că te duci acolo. Ne costă o mulțime de bani". Dar nu au vorbit deloc despre absența tatălui, sau mai degrabă trebuie s-o fi făcut în vreun fel, fiindcă după ce au terminat de *mâncat* l-au aşteptat. Soarele apusese, iar dinspre mare venea un miros slab de alge şi de sare. S-au plimbat pe plajă, printre dunele de nisip acoperite de iarbă, până la debarcader. La un moment dat au văzut o veveriță şi mama l-a luat de mână, dar el a simțit că e prea mare pentru astfel de lucruri şi şi-a băgat mâinile în buzunare, apoi s-a făcut zece, pe urmă unsprezece şi a început să se lase frigul. Vântul trecea prin puloverul lui în carouri.

— Bineînțeles că s-a oprit undeva să bea, a spus mama.

Nu mult după aceea a văzut o siluetă la marginea apei, ar fi putut fi tatăl lui. S-a uitat la maică-sa şi, când i s-a părut că nu este atentă, a fugit spre apă, strigând „Tată, tată”. Dar nu erau decât două curii ştanțate cu *Dublin 731,* iar la miezul nopții s-au întors acasă.

8

Hârtiile din dosarul pentru tribunal erau într-o dezordine cumplită, dar Corell a reuşit să-şi dea seama destul de repede care sunt datele problemei. Alan Turing fusese arestat, iar fotografiile şi amprentele lui ajunseseră la Scotland Yard, ceea ce însemna că întreaga viață a matematicianului avea să fie cercetată, exact aşa cum spusese Hamersley, şi nu se putea spune că o să-i fie uşor. Corell nu ştia nimic despre cercul de cunoscuți ai lui Turing sau despre starea lui psihică, dar era de aşteptat ca prietenii şi colegii să fie mai rezervați. Presupunea că un homosexual demascat e tratat, fără îndoială, ca un lepros, iar lucrul ăsta îl macină, Corell ştia bine asta din propria experiență. Dar asta nu putea fi decât treaba lui Turing, şi era evident că o meritase cu vârf şi îndesat.

Potrivit raportului, în timpul procesului matematicianul fusese „obraznic şi fără pic de remuşcare”, ceea ce nu avea cum să-i îmbunătățească situația. Arnold Murray a fost prezentat ca un tânăr naiv, dar nu lipsit de perspective, şi s-a spus că a fost sedus de Turing, un

matur mult mai educat, ceea ce din nou nu avea cum să-i îmbunătățească situația. Bineînțeles, apărătorul lui Turing a menționat toate lucrurile bune pe care le cunoştea despre client, de exemplu – şi lui Corell îi rămase în minte asta – faptul că matematicianul a fost decorat cu Ordinul Imperiului Britanic, pentru activitatea lui din timpul războiului. Pe de altă parte, nu se menționa nicăieri despre ce tip de activitate fusese vorba sau despre locul în care a fost desfăşurată, dar era puțin probabil să fi fost pe front. Nu părea genul de om dur, şi în afară de două personaje care au depus mărturie în favoarea lui, inclusiv un oarecare Hugh Alexander – nume care lui Corell i se păru vag familiar –, nu părea să se bucure de vreun sprijin deosebit.

Una dintre fetele de la recepție băgă capul pe uşă şi îi spuse că are un alt vizitator. Mormăi în barbă o înjurătură şi încercă să-şi facă puțină ordine pe birou, dar nu reuşi mare lucru. În birou dădu buzna un bărbat cu o față roşie, luminoasă. Părea mânat de o furie mocnită, şi preț de o clipă Corell se aşteptă la un reproş sau, mai rău, o palmă peste față, dar când omul îşi scoase pălăria şi îi întinse mâna, detectivul începu să se întrebe dacă nu cumva e vorba de altceva decât furie. Omul avea patruzeci şi cinci-cincizeci de ani, păr negru cu cărare pe-o parte şi un pic de burtă. Judecând după încălțări şi costum, părea o persoană importantă, poate chiar de la Afaceri Externe. Corell începu deja să viseze la nişte informații speciale, pe care le-ar fi primit în calitate de anchetator al poliției, iar fantezia lui construi

repede câteva scenarii. Dar mai era ceva cu vizitatorul, detectivul n-ar fi putut să spună exact ce. Îi părea tulburător de familiar, de parcă s-ar fi întâlnit cândva şi ar fi avut o scenă neplăcută. Pentru moment, Corell rămase aşezat, neştiind sigur ce ar trebui să facă.

— Pe mine mă căutați?

— Aşa cred. Sunteți detectivul Corell, nu? Numele meu este John Turing. Am venit de îndată ce am aflat vestea.

Corell recunoscu imediat numele, dar îi luă o vreme să-şi dea seama că omul e fratele matematicianului şi că sentimentul lui de déjà vu se datorase probabil asemănării cu decedatul.

— Sincere condoleanțe, îi spuse detectivul adunându-se, apoi se ridică în picioare şi-i strânse mâna. Veniți de la Londra?

— De la Guildford, răspunse Turing scurt şi apăsat, transmițându-i un semnal că e o persoană care ține foarte mult la propria demnitate şi preferă un comportament rezervat şi formal.

— Vreți să luați loc?

— Aş prefera să nu.

— În cazul ăsta, vă propun să ieşim. Vremea pare să fie mai bună. Presupun că vreți să-l vedeți pe fratele dumneavoastră. Pot să sun…

— Chiar e nevoie de asta?

— Mi-e teamă că avem nevoie de o identificare pe care să ne putem baza.

— Dar nu a făcut-o deja menajera…?

— Se zice că e bine să ne luăm ultimul rămas-bun.

— Presupun că e mai bine s-o fac eu decât mama.
— Vine şi dumneaei?

— Da, probabil mâine. E în Italia. Îmi puteți spune ce s-a întâmplat?
— O să vă dau toate detaliile. Numai să sun ca să ne aştepte cineva la morgă, zise el şi închise ochii, ca şi cum ar fi vrut să se întărească în fața unei noi încercări.

Afară era soare şi destul de cald, iar prin curte încă mai erau resturi şi cioburi. Într-o parte se vedea o clădire albă din piatră, care contrasta teribil de frumos cu secția de poliție, iar pe cer plutea urma lăsată de un avion. Corell îi povesti despre măr, otravă, firele electrice, tigaia sfârâitoare şi sentimentul de „linişte şi resemnare" de pe fața lui Alan Turing, iar fratele îi puse câteva întrebări surprinzătoare, care demonstrau cât de ciudată e întreaga situație.

— Erați apropiați? îl întrebă Corell.
— Frați.
— Nu toți frații păstrează legătura.
— Adevărat.
— Dumneavoastră?
— Nu ne vedeam prea des. Aşa că aveți dreptate. Dar când eram mici…

John Turing ezită, ca şi cum s-ar fi întrebat dacă mai are rost să spună ceva.

— Ce s-a întâmplat?
— Eram foarte apropiați pe vremea aia. Într-o mare măsură am crescut fără părinți. Tata era în India pe

vremea aia şi bănuiesc că pe noi n-au vrut să ne expună climei de acolo. Am trăit cu alți copii alături de un colonel şi de soția lui, în St Leonards-on-Sea. N-a fost chiar aşa de simplu.

— Erați fratele mai mare.

— Cu patru ani. Mă simțeam responsabil.

— Cum era el?

— Vreți să spuneți… în copilărie?

— În copilărie, mai târziu… cum credeți.

John Turing tresări, de parcă întrebarea ar fi fost ciudată sau chiar deplasată. Dar când începu să vorbească, în vocea lui nu s-a simțit vreun sentiment anume. Din când în când lăsa impresia că face asta din datorie, privind totul cu distanță, dar în alte momente părea să fie luat de val şi să uite cu cine vorbeşte.

— Chiar şi când era mic, Alan considera cifrele mai interesante decât literele, şi le vedea peste tot, pe lămpi, scrisori, pachete. Cu mult înainte de a fi în stare să citească, aduna numere de două cifre, iar când a învățat să scrie, o făcea foarte împrăştiat. Cu greu îi puteai descifra scrisul.

Amintindu-şi de caietele lui Turing, Corell se gândi că lucrurile nu se schimbaseră prea mult. Îl tulbura faptul că bărbatul acela, care se holbase la el cu fața lui rigidă şi care se dovedise a fi un pervers, fusese cândva un copil care ani de zile îşi pusese pantofii invers, şi nu-i plăcea să audă nici că Alan Turing fusese încă de mic neîndemânatic şi exclus, că îşi făcea prieteni cu greu şi că nu era foarte bine văzut nici de profesori. Unul dintre ei îi spusese că pute a

matematică. Cineva scrisese nişte versuri despre el: „Pe terenul de fotbal Turing e-n vrie,/pentru el marcajele sunt curată geometrie”.

— Aţi învăţat la aceeaşi şcoală?

— La început. Am fost la Hazelhurst, dar pe urmă eu am plecat la Marlborough şi…

— La Marlborough, îl întrerupse Corell şi se pregăti de o critică violentă, dar pe urmă îşi dădu seama că ar trebui să explice de ce este doar un ofiţer de poliţie dintr-un biet orăşel şi nu credea că respectul lui de sine ar face faţă unei astfel de încercări.

— Mie unul mi s-a părut OK, spuse Turing. În fond, eu eram mai înfumurat. Dar era şi ceva inuman în şcoala aia, şi când mi-am dat seama de asta am înţeles că Alan s-ar simţi groaznic acolo. Aşa că m-am împotrivit venirii lui.

— Nu era făcut pentru Marlborough.

— A ajuns la Sherborne, şi poate că nici acolo n-a fost perfect, dar a fost mai bine, în orice caz.

— Sunt sigur, zise Corell fără chef.

Cotiră pe strada Grove, trecură de un pub numit Zest, apoi de un şir lung de case scunde din cărămidă roşie şi de mai multe magazine şi frizerii. Pe drum erau foarte puţini oameni. Soarele încă mai strălucea, dar se adunau nori grei, ameninţători, şi Corell îşi aminti deodată o noapte ploioasă şi neplăcută din vremea şcolii. *Deci n-a fost nevoit să meargă la Marlborough.* Fu nevoit să facă un efort pentru a se concentra asupra discuţiei.

— Când v-aţi văzut ultima oară? întrebă el.

— De Crăciun, în casa noastră din Guildford.

— Cum se simțea?

— Bine, cred. Mult mai bine.

— Mai bine decât când?

— Decât în timpul procesului.

— A fost deprimat atunci?

— Aş spune că da. Sau poate nu ştiu, să fiu sincer. Nu prea ne-am mai văzut între patru ochi după acel episod. N-am înțeles niciodată prea bine ce-a fost.

— V-ați distanțat de el?

John Turing se opri şi îşi privi mâinile. Pe fața lui apăru umbra unei grimase, dar dispăru imediat.

— Deloc, spuse. L-am ajutat cât de mult am putut, cu sfaturi legale şi tot felul de lucruri. L-am pus în legătură cu anumite persoane.

— Sunteți avocat, aşa e?

— Da. Dar cu Alan nu era uşor să discuți anumite lucruri. Niciodată nu a fost. L-am sfătuit să recunoască tot la proces şi, la naiba, să nu mai încerce să explice totul. Dar n-a vrut să facă niciuna, nici alta.

— Ce vreți să spuneți?

— Pe de o parte, bineînțeles că a ținut să povestească lucrurile aşa cum erau. Ura minciuna şi ipocrizia, şi asta îl făcea, desigur, o persoană de încredere. Cu Alan nimic nu era simplu, întorcea lucrurile pe toate părțile, şi asta poate că l-a ajutat în munca lui, dar la tribunal... Doamne... era ca un peşte pe uscat. Spunea că, dacă s-ar declara vinovat, ar comite un lucru la fel de imoral ca în cazul în care ar nega faptele.

— Nu sunt sigur că înțeleg.

— Voia să spună că, dacă ar accepta vina, ar spune adevărul în sensul că s-a culcat cu acel individ, dar în acelaşi timp ar recunoaşte că a comis un delict, or refuza să accepte acest lucru. N-a vrut să facă asta. A spus că nu e în firea lui să facă aşa ceva.

— Şi dumneavoastră n-aţi fost de acord cu el?

— Nu!

— În ce sens?

— Pe cuvânt că nu vreau să vorbesc despre asta.

— Înţeleg.

— Dar dacă asta încercaţi să aflaţi, vă pot spune clar că nu-mi place deloc ceea ce el numea „înclinaţiile" lui, izbucni deodată înveninat *John* Turing. Am *fost* şocat când mi-a scris despre asta. Habar n-aveam.

— V-aţi certat?

— E un interogatoriu?

— N-aş spune asta.

— Lui Alan i-ar fi plăcut foarte tare răspunsul ăsta.

Corell tresări. Era suficient de sensibil ca să-şi închipuie că e luat peste picior.

— Sau ar fi luat întrebarea foarte în serios şi s-ar fi întrebat care e graniţa dintre „da" şi „nu" şi dacă enunţul „N-aş spune asta" ţine mai mult de „da" sau de „nu", ori dacă nu cumva e pur şi simplu un nonsens, continuă John Turing, pe un ton mai prietenos.

— Nu voiam decât…

— Dar nu am nimic împotriva discuţiilor, *n-aş spune asta.* Care era întrebarea?

— Dacă v-aţi certat…

— N-a făcut decât să-mi reproşeze câteva lucruri. Cum ar fi faptul că nu înțeleg cât de greu le este homosexualilor.

— Aşa că s-a gândit…

— Că cei ca el fac parte dintr-un grup arătat cu degetul şi persecutat. Mi-a ținut o întreagă lecție, dar, Dumnezeule, chiar aveam lucruri mai bune pentru care să-mi fac griji. Era fratele meu, bineînțeles, trebuia să-l apăr. Dar el n-a priceput asta. „Te gândeşti numai la reputația ta", mi-a reproşat, lucru care nu e adevărat. Mă gândeam numai la reputația lui, şi am făcut tot ce am putut să nu-i fie afectată prea mult, dar dac-ați avea cea mai mică idee… Poți să-ți ieşi din minți.

— De ce?

— Dincolo de lumea lui abstractă, Alan era incredibil de naiv.

— În ancheta poliției a făcut-o lată, recunoscu detectivul, foarte conştient de faptul că nu e treaba lui să fie de acord cu afirmația.

— Cu siguranță.

— Cum a reacționat la tratamentul ordonat sau la sentință în sine?

— De fapt, nu prea ştiu. Dar a fost o chestie destul de urâtă, nu?

— La ce vă referiți?

— Să forțezi un om să ia estrogen. Ce poate fi mai umilitor? spuse John Turing.

Corell se gândi: estrogen… ce dracu' o mai fi şi asta? Dar nu spuse nimic, pentru că nu voia să pară ignorant. În schimb întrebă:

— A avut vreun efect?

— Poate pe termen scurt, dar pe termen lung cred că nu i-a făcut decât rău. Bănuiesc că l-au folosit pe post de cobai. Existau probabil câteva studii, dar multe lucruri erau neclare. Nu că aş fi eu medic… Pe de altă parte, ştiu că nu-l foloseau de foarte multă vreme. Totul se baza pe descoperiri noi. Pentru ei a *fost un* biet şoarece de laborator, şi mi se pare incredibil că, dintre toţi, lumea ştiinţifică a ales să-l distribuie tocmai pe el în rolul ăla. Pe urmă am auzit că tratamentul cu estrogen e o metodă preluată de la nazişti. Nenorociţii ăia au făcut experimente de genul ăsta în lagărele de concentrare. Scuzaţi-mă, pur şi simplu mă înfurii numai când mă gândesc la asta. Nu cred că aş suporta să-l văd acum.

Corell nu spuse nimic. Erau deja aproape de morgă, şi preţ de o clipă – fără să înţeleagă de ce – fu pe punctul de a spune că şi el a fost la Marlborough. În schimb, zise:

— Ştiţi unde a fost Alan în timpul războiului?

— De ce întrebaţi?

— Am impresia că a avut nişte îndatoriri speciale.

— Se poate. Nu ştiu decât că a fost undeva între Cambridge şi Oxford. Cu o grămadă de savanţi.

— Cum adică?

— Armata a strâns într-un singur loc o mulţime de băieţi deştepţi, printre care şi Alan.

— Pentru ce?

— Am nişte bănuieli. Dar, de vreme ce Alan n-a scos niciun cuvânt despre asta, probabil că ar trebui să îmi ţin şi eu gura.

Dar ştiu că s-a dus din nou acolo acum un an.

— A fost chemat iar?

— Nu, nu, a fost una dintre acțiunile lui tipice. Voia să recupereze nişte lingouri de argint pe care le-a ascuns în timpul războiului. Ştiți, s-a gândit că e o idee nemaipomenită să cumpere argint şi să-l îngroape în cine ştie ce hrubă decât să-l dea pe mâna unei bănci.

— A găsit argintul?

— Bineînțeles că nu, dar nici că se putea să-i pese mai puțin. Nu era prea interesat de bani. A fost un vânător de comori căruia nu i-a păsat de comori.

— Am ajuns, zise Corell.

Se opriră.

— Unde?

— La morgă.

John Turing tresări. Părea speriat şi surprins. E adevărat, clădirea nu arăta ca o morgă. Era o clădire albă din piatră calcaroasă, avea un acoperiş negru din metal şi o uşă azurie, care cu greu ar fi putut fi asociată cu moartea şi descompunerea. În față erau doi chiparoşi, un strat de flori bine îngrijit şi un mic dafin, dar, ştiind ce e înăuntru, florile nu-i făceau nicio plăcere lui Corell. Era foarte încordat. Deschise uşa de la intrare şi fu surprins să dea peste doi oameni în costum, care îşi ridicară politicos pălăria. Unul dintre ei era neobişnuit de înalt şi probabil chiar neobişnuit de elegant, cel puțin pentru vârsta lui, avea trăsături plăcute şi ochi negri, pătrunzători. Părea foarte interesat de John Turing şi de Corell. Îți sărea în ochi gâtul lui strâmb, care îi dădea un aer de

uşoară fragilitate. Ai fi zis că are nevoie de un baston. Celălalt bărbat era mai robust, avea constituție de luptător, deşi nu era nici el prea tânăr. Se legăna înainte şi înapoi, cu obrajii lui roşii, cu nasul mare şi lipsit de formă, dar şi el transmitea un puternic sentiment de autoritate. Corell nu avu timp decât să se întrebe ce caută cei doi acolo, căci imediat apăru o asistentă care îi anunță că doctorul Bird îi aşteaptă.

Charles Bird era acelaşi ca întotdeauna. Pielea lui galbenă purta aura morții şi, ca de obicei, voia să impresioneze prin cunoştințele lui. Se arătă foarte respectuos față de John Turing, desigur, folosi şi câteva expresii latineşti, apoi bineînțeles că vorbi pe ocolite despre pierderea ireparabilă pe care o suferise avocatul, dar sfârşi prin a se adânci prea mult în descrieri medicale, complet lipsit de tact – cine vrea să audă despre măruntaiele fratelui? –, aşa că John Turing îl întrerupse.

— Suficient!

— N-am vrut… mormăi Bird, şi tăcură amândoi, doctorul jenat, iar avocatul profund mişcat, cu ochii umezi şi buza de jos tremurând.

Era genul de situație în care rutina zilnică a unei persoane este întreruptă de tragedia altcuiva, o scenă care lui Corell îi provoca melancolie, dar în acel moment se simțea satisfăcut, pentru că îşi dorise atât de mult să-l vadă pe patolog pus la punct.

— Să mergem, zise el, şi o bună bucată de vreme nu scoaseră niciun cuvânt.

Morga nu era departe de stația de tren, şi undeva departe se auzea huruitul unui tren de mărfii. În

Hawthorne Lane, un Rolls Royce trecu pe lângă ei ca un salut disprețuitor dintr-o lume mai bună şi mai frumoasă, dar Corell era destul de liniştit, în ciuda tuturor acestor lucruri. Îşi luase un rămas-bun glacial de la patolog şi savurase momentul. Ar fi trebuit să se întoarcă la secția de poliție. Totuşi, nu se hotăra, şi nu avea nicio idee încotro se îndreaptă.

— Mai e un lucru, spuse John Turing cu o voce care promitea o informație importantă.

— Vă rog.

— Sunteți siguri că a fost sinucidere?

Corell se uită în depărtare, spre viaductul ruginiu de peste râul Bollin, întrebându-se dacă o să audă vreo teorie a crimei, sau în orice caz ceva în genul discursului ținut de Hamersley pe tema secretelor de stat.

— Nu putea fi un accident?

— În ce sens *un accident?*

— De ani de zile mama tot spune că o să se întâmple ceva cu Alan. Ultima oară a făcut-o de Crăciun. Îl trata ca pe un băiețel. „Spală-te pe mâini", îi spunea. „Ai grijă să le freci cum trebuie".

— Ca să scape de ce?

— De otrăvuri şi chimicale. Alan umbla cu tot felul de lucruri, iar ea ştia bine cât de îndemânatic şi de uituc e. Mai ştia şi că umblă cu cianură de potasiu. L-a avertizat de mii de ori.

— La ce folosea otrava?

— La aurirea tacâmurilor. Cred că e nevoie de ea pentru a separa aurul într-un anumit fel. Să nu mă întrebați de ce făcea asta. Pur şi simplu o făcea. Avea

tot felul de idei. A luat aurul de pe un ceas vechi al bunicului şi l-a transferat pe o lingură. O adevărată nebunie, nu credeți? Să te joci pur şi simplu cu cianura de potasiu. Pe mama o înnebunea. „O să ne faci foarte nefericiți", îi spunea.

— De fapt, chiar am găsit o linguriță aurită, zise Corell amintindu-şi de obiectul descoperit de Alee Block.

— Vedeți!?

John Turing era agitat, iar lui Corell îi părea rău că a adus vorba de linguriță.

— Dar mărul? întrebă el. Era înmuiat în cianură.

— S-ar putea ca Alan să-l fi stropit pur şi simplu din greşeală.

— Mă tem că mărul mirosea prea tare ca să fie vorba doar de asta. Avea prea multă cianură pe el ca să credem că a fost un accident. Trebuie să fi fost înmuiat în otravă, într-un fel sau altul, zise Corell fără să-şi dea seama prea bine ce vrea să spună şi fără să ştie dacă a făcut bine să-l contrazică.

Dacă mama şi fratele matematicianului voiau să creadă că a fost un accident, poate că ar fi trebuit să fie lăsați s-o facă. În acel moment i-a trecut prin minte o idee, una destul de bună, simțea el, şi dacă ar fi vrut să-i descopere originea, ar fi trebuit s-o caute în relația complicată pe care o avusese cu mama lui şi în veşnicele eforturi lipsite de sens pe care le făcea în fiecare vacanță de a fi atent cu ceilalți prin descrierea unor evenimente îngrozitoare într-o lumină mai bună. Ideea era legată de modul în care ar fi putut gândi mortul, dar Corell nu scoase niciun

cuvânt despre asta.

— Vă sunt recunoscător că v-ați făcut timp să stăm de vorbă, zise el, dar mi-e teamă că acum trebuie să mă întorc la birou.

— Înmuiat în otravă, repetă avocatul, de parcă nici nu l-ar fi auzit.

— Mă scuzați?

— E ceva cu propoziția asta.

— Cum adică?

— Îmi aminteşte de ceva.

— De ce anume?

— De ceva ce Alan mi-a spus mai demult, înainte de război. Nu e şi o poezie pentru copii despre chestia asta?

O poezie pentru copii? Era posibil. Un măr înmuiat în otravă părea un fel de arhetip, dar lui Corell nu-i spunea nimic, chiar dacă era destul de interesat de poeziile pentru copii şi de versurile fără sens.

— Din câte ştiu eu, nu, zise el.

Apoi îi luă adresa lui John Turing şi-i promise să-i trimită agendele cu visele lui Alan. Îi explică:

— Nu trebuie să încapă pe mâini străine.

Îşi luară rămas-bun, iar dacă până atunci fratele decedatului păruse destul de deschis, din acel moment îşi reluă postura oficială şi se îndepărtă. Abia când nu-l mai văzu decât ca pe o umbră în depărtare, Corell îşi dădu seama că a uitat să-l întrebe despre munca lui Alan Turing, cu maşini şi paradoxuri. Preț de o clipă fu cuprins de obişnuitul regret că, de fapt, nu reuşise să fie decât o umbră palidă a ceea ce era el cu adevărat. *Sunt mai mult decât atât, sunt mai mult*

de-atât, îi venea să strige, *asta a fost doar o umbră a mea.* Dar îşi veni în fire şi le zâmbi cu un aer încordat şi demn celor două tinere femei care veneau din sens invers.

Chiar dacă era tensionat, nu se întoarse la poliție, ci o luă pe strada gării, în direcția bibliotecii. Pentru el era un bun loc de refugiu. În astfel de zile prefera să se ducă acolo decât să intre în vreun pub. De multe ori citea seri întregi, încercând să-şi atingă planul vag de a-şi lărgi orizonturile, dar nu se ducea niciodată acolo, cel puțin în principiu, în timpul orelor de serviciu. De data asta o făcea pentru chestiuni legate de job, poate nu direct de anchetă, cu siguranță nu prioritare, dar destul de importante, ceea ce îl făcu să se simtă mai puțin vinovat când trecu pe lângă grădina George Bramwell Evens, intră în clădire şi începu să urce scara spiralată din interior. Se auzea un murmur moale, şi Corell trase aer adânc în piept, sorbind din atmosfera specială care, în afară de mirosul uşor dulceag, avea şi o combinație plăcută de lumesc şi solemn, ca o clădire în care te simți acasă şi în acelaşi timp ai senzația venerabilei prezențe a unei persoane educate şi foarte înțelepte. *Cărți, cărți!* Poate că îi plăceau mai mult de la distanță, ca promisiuni, sau ca puncte de plecare pentru visele lui, şi se apropie fără grabă de ghişeu, unde stătea tânăra pe care ştia că o cheamă Ellen. Ceru o enciclopedie medicală.

— Sper că nu sunteți bolnav, domnule.

— Nu, nu, zise el uşor tulburat şi se îndreptă către locul său obişnuit, de la fereastră.

9

În dimineața de după dispariția tatălui său în Southport, Leonard a avut sentimentul că totul o să fie în regulă şi că au depăşit punctul critic din seara precedentă, după care viața nu o putea lua decât în sus. Spera atât de mult lucrul ăsta, încât nici măcar n-a reuşit să-l recunoască pe bărbatul care venea dinspre plajă, pe lângă magaziile roşii pentru unelte. A crezut că e vreun vagabond de-al locului, cu o şapcă ridicolă, care a venit să întrebe de tatăl lui. Dar mintea îi jucase o festă. Când a intrat în bucătărie, aşteptându-se la o explicație de genul „Azi-noapte tata şi-a făcut de cap", a observat că mama lui poartă aceleaşi haine ca în ziua precedentă, iar bărbatul care venise nu era vreun clovn, ci un polițist, un reprezentant al autorității, mare şi bărbos, a cărui şapcă ridicolă era, de fapt, o caschetă.

— Du-te în camera ta!

S-a îndepărtat doar cât să nu mai fie văzut şi s-a străduit să tragă cu urechea. N-a reuşit să audă decât frânturi de conversație, şi multă vreme a privit în gol spre mare, unde se vedea o barcă neagră, dar în cele din urmă n-a mai suportat.

— Despre ce vorbiți? Unde e tata? a strigat el.

— Liniştește-te, Leonard! a şuierat mama lui, cu o asemenea încordare în voce, încât a înțeles imediat că peste casa lor s-a abătut o mare nenorocire, şi chiar dacă i-a luat o vreme să priceapă detaliile, a priceput până la urmă că un bărbat a fost lovit de un mărfar

şi că acel bărbat s-ar putea să fie tatăl lui. Aşa că mama s-a dus să vadă dacă poate să identifice cadavrul, iar dacă mai putea fi vorba de rugăciuni, probabil că nu exista un moment mai bun, dar, din câte îşi amintea, el îşi pierduse imediat speranța. Sunt orfan, sunt orfan, murmură, de parcă şi-ar fi pierdut ambii părinți, iar când s-a întors maică-sa, după ce identificase cadavrul, şocul n-a mai fost atât de mare. Stând în pragul uşii, cu gura colorată într-un roşu ciudat şi cu ochii atât de mijiți, încât cu greu ți-ai fi imaginat că mai vede ceva, i-a declarat:

— Tata e mort, nu mai e cu noi.

De parcă ultimele cuvinte ar fi fost absolut necesare.

Probabil că el a reacționat cumva, plângând sau făcând o criză de nervi, dar nu-şi mai amintea decât că a făcut praf scaunul alb Queen Anne şi că asta îi dăduse o oarecare satisfacție, mai ales că nu o făcuse cu furie, ci metodic şi calm, până când trei picioare s-au rupt şi spătarul a ajuns tot o aşchie. Cel puțin mama lui, cu care nu se înțelesese niciodată prea bine, a avut bunul-simț să-l oprească:

— Oricum nu mi-a plăcut niciodată scaunul ăla.

În afară de asta, a devenit tot mai rigidă, sau, mai bine zis, şi-a pus remarcabil de repede această mască – de parcă durerea ei nu ar fi trebuit să treacă prin toate fazele –, lucru care în ochii unui străin o putea face să pară liniştită, poate chiar împăcată cu sine, mai ales în serile în care dădea pasiențe pe acordurile unei muzici vesele sau se pieptăna cu o grijă destul de senzuală. Dar pe Leonard nu l-a păcălit niciodată,

şi nu după multă vreme el îşi putea da seama chiar şi de la distanță cum se simte mama lui, de parcă durerea ei s-ar fi răspândit în jur, ca o vibrație a aerului.

Dar lucrurile s-au înrăutățit, din crăpăturile care încadrau uşa dormitorului a început să se prelingă un miros ciudat, acru, iar Leonard probabil că ar fi acceptat asta dacă mama lui ar fi dat glas disperării sau ar fi avut grijă să existe vreo legătură între cuvintele şi gesturile ei. Putea să zâmbească şi să vorbească despre vreme în timp ce arăta de parcă ar fi trecut prin cele mai negre încercări, şi de multe ori lui Leonard îi venea să strige: „Pentru numele lui Dumnezeu, plângi!", dar nu a făcut decât să o urmărească dispărând înapoia unor obloane emoționale, şi în loc să încerce să le înlăture, s-a refugiat în sinea lui. Abia mai scotea câte-un cuvânt şi adesea se plimba ore întregi pe plajă sau până la calea ferată, unde fixase locul unui mormânt special, doar al lui.

Avusese nevoie de câteva zile ca să găsească locul. Nimeni nu voise să îi spună prea multe şi probabil că nu l-ar fi găsit niciodată dacă n-ar fi descoperit ceva, într-o zi, între un siloz ruginit şi două tufe răzlețe. În iarbă, lângă şine, era una dintre mănuşile din piele neagră ale tatălui său, şi chiar dacă mai târziu nu şi-a putut aminti ce a gândit în momentul în care a descoperit-o, a simțit imediat că e ceva foarte important. Ca şi cum ar fi descoperit o pistă decisivă, ca şi cum, în loc să fie o tragedie, moartea tatălui său ar fi devenit un mister căruia ai fi putut să-i găseşti o

rezolvare dacă studiai probele şi trăgeai concluziile corecte. De multe ori se întrebase dacă mănuşa îi căzuse din buzunar, dacă o aruncase chiar taică-său, furios, sau dacă nu cumva o lăsase acolo pur şi simplu, ca pe un mesaj cifrat.

Ani la rând, Leonard a căutat în literatură referințe despre mănuşi negre, sperând să descopere vreo semnificație ascunsă, şi a devenit obsedat de ultimii paşi ai tatălui său, întrebându-se dacă e adevărat ce a citit, că în ultimele momente ale vieții capeți o vedere ascuțită şi înregistrezi fiecare detaliu al împrejurimilor, dacă într-adevăr îți trece viața pe dinaintea ochilor, iar în acest caz dacă apăruse şi el în acel flux de amintiri, iar dacă da, în ce ipostază – dacă apăruse într-o lumină bună sau într-una proastă.

Se străduise ore întregi, zi de zi, dar mănuşa nu-l condusese decât înapoi la el însuşi, iar în acea toamnă chiar nu aflase nimic mai important decât faptul că tatăl lui îşi condusese familia în pragul ruinei. Bietul om fusese prins într-un şir de idei idioate şi planuri tâmpite pentru salvarea situației, şi era limpede că nu mai existau bani pentru Marlborough Collège.

Leonard a ajuns totuşi acolo, puțin mai târziu, datorită mătuşii Vicky şi unei burse de studiu pentru engleză şi matematică. La început a fost încântat. Era singura cale de a pleca de acasă. Dar nimic nu mai era simplu în octombrie 1939. Începuse războiul, iar el stătea în gară, cu valizele lui maro, având sentimentul că întreaga lume s-a făcut bucăți. Era

plin de soldați. Un copil țipa şi mama lui, care avea un ac strălucitor la pălărie, îl mângâia pe cap. De la distanță totul ar fi părut în regulă, asta dacă cineva s-ar fi uitat la ei aşa cum se uita el la ceilalți. Mama i-a spus tot ce trebuia să-i spună:

— O să fie bine, Leonard, să-mi scrii des…

Dar toate acele cuvinte sunau a gol.

A fost ca şi cum şi-ar fi jucat rolul de mamă iubitoare, iar când şi-a apăsat buzele pe obrajii lui, Leonard şi-a imaginat că ochii ei sunt complet indiferenți, sau poate chiar îi studiază pe bărbații de pe peron. Pentru că ajunsese la concluzia că ea nu se luminează decât când întâlneşte bărbați care emană mirosul banilor şi al lucrurilor lumeşti. Poate că nu era cinstit din partea lui, dar era convins că nu mai e deloc interesată de el, că se îndreaptă deja spre un peisaj îndepărtat, în care el nu-şi găsea locul, şi ar fi vrut s-o provoace: *De ce nu mă vezi? De ce nu mă mai iubeşti?*

Dar totul era prea subtil, prea fin conturat. Nu exista arma crimei, nu se putea agăța de nimic, şi bineînțeles mai spera că s-a înşelat şi că nu s-a schimbat nimic în dragostea şi în prezența mamei lui, că doar suferința provocată de pierderea lui James a luat-o de lângă el. Dar se înăsprise ceva în ea, şi dacă i-ar fi tras o palmă sau un pumn acolo, pe peron, ar fi suferit mai puțin decât la auzul ultimelor ei cuvinte, rostite pe un ton înghețat:

— Să mă faci să fiu mândră de tine. Eşti un băiat atât de deştept. Să nu te împrieteneşti cu golani!

E adevărat, când trenul a plecat din stație şi s-a

aşezat la locul lui, între soldații care miroseau a săpun dezinfectant şi a alcool, mama lui părea atât de măruntă şi tristă, stând acolo, pe peron, încât pentru o clipă a regretat că nu a fost mai îngăduitor cu ea, dar imediat l-a străbătut un val de durere şi, într-o însemnare scurtă din jurnal, care în alte împrejurări ar fi marcat începutul a ceva mai bun, pornit de la cel mai de jos punct, a notat: „Fii puternic, fii puternic!”

Singura problemă a fost că Marlborough Collège nu i-a oferit prea multe şanse de a-şi reface puterea. În schimb, şcoala i-a întărit sentimentul alarmant de lipsă a apartenenței, pe care-l resimțise după moartea tatălui, aşa încât a ajuns să o urască cu patimă. Nu doar pentru motivele obişnuite – mâncarea oribilă, profesorii stricți şi lipsiți de imaginație, sistemul ticălos de cazne şi pedepse care trecea cu vederea teroarea exercitată de elevii mai mari. Nici pentru că locuia în Corpul A, cunoscut şi ca „închisoarea”, şi nici pentru că singurele lucruri care contau cu adevărat erau rugbiul, crichetul şi atletismul, sau tot felul de tâmpenii plictisitoare pe care nu le putea suporta şi care nu-i ofereau ocazia de a fi elevul-vedetă de până atunci. Adevăratul motiv a fost cu totul altul.

10

Mai ținuse în mâini enciclopedia aceea medicală, nu doar când crezuse că e bolnav, ci şi când studiase pentru a dobândi cunoştințe de anatomie. Era o

cărțulie maro, destul de terfelită şi în multe privințe depăşită. Citind-o, avea sentimentul că se plimbă prin propriul corp, şi uneori resimțea simptomele bolilor despre care citea, de parcă ar fi fost infectat de cuvinte sau, pur şi simplu, din cele citite ar fi înțeles cum se simte. De data asta o frunzărea fără să zăbovească asupra unei pagini anume, şi curând descoperi ce căuta: „Estrogenul, un hormon steroid… prezent atât la bărbați, cât şi la femei, dar într-o mai mare măsură la femei… se disipează în membrana celulară… afectează caracteristici sexuale secundare, cum ar fi creşterea sânilor şi… se consideră că determină ciclul menstrual… prin urmare este cunoscut ca hormonul sexual feminin".

Nu înțelegea. „Cunoscut ca hormonul sexual feminin"? În cazul ăsta, de ce i-l administraseră lui Turing? Poate că n-a auzit bine. N-a fost atent. Dar nu, îşi repetase cuvântul în minte de mai multe ori, ca să-l țină minte, iar avocatul fusese destul de sigur pe el. Alan Turing fusese tratat cu estrogen. Dar părea atât de pervers, de revoltător. Corell nu ştia prea multe despre medicină, dar… *hormon feminini* Era pur şi simplu revoltător. N-ar fi trebuit să se acționeze invers?

Îşi ridică ochii din carte şi încercă să se gândească mai serios la asta. *Hormon sexual feminin. Feminin…* Habar n-avea care este cauza homosexualității, dar dacă exista vreuna, cu siguranță nu putea fi lipsa feminității! Li se spunea „fătălăi". Mătuşa lui îi povestise despre o stradă londoneză din West End, unde aşa-zisele „Molly", de fapt nişte bărbați

îmbrăcați ca nişte femei, se ofereau altor bărbați. Dacă homosexualilor le lipsea ceva, cu siguranță era vorba de bărbăție. De ce să nu li se dea mai mulți hormoni masculini? Să se aleagă cu barbă şi cu păr pe piept, să devină mai bărbați. Nu înțelegea. De ce i se dăduse lui Turing acea substanță? Cu siguranță nu pentru a-şi bate joc de el. Acolo scria „tratament", „tratament medical". Trebuia să existe un motiv. Nimeni nu face aşa ceva fără nişte studii serioase. Trebuia să existe o explicație ştiințifică. Atâta numai că el nu avea toate datele. „Fii sceptic, băiete, fii sceptic, învățații nu sunt întotdeauna atât de isteți pe cât par", îi spunea tatăl lui, şi lui Corell i se părea că aşa este, dar cum puteau fi atât de proşti? Era greu de crezut că ar forța un profesor universitar să ia hormoni feminini, nu?

Timp de câteva minute, Corell se uită pe fereastră, foarte tulburat. Îşi aminti momentul în care îi descheiase pijamaua lui Turing şi descoperise pieptul aproape feminin, apoi îşi lăsase mâinile să examineze corpul. Era ceva amenințător în amintirea aceea, nu? Se ridică în picioare şi se duse la arhiva de ziare, căutând înfrigurat două lucruri: foiletonul despre homosexualitate din *Sunday Pictorial,* despre care pomenise Hamersley, şi ce se scrisese despre procesul lui Turing. Niciuna dintre informații nu era uşor de găsit. Se întoarse în timp doi, trei ani, şi frunzări ziarele cu atâta nerăbdare, încât rupse câteva pagini. Era pe punctul să renunțe. Se uită neliniştit la ceas, era vremea să se întoarcă, dar chiar atunci… văzu în *Sunday Pictorial* un articol despre

tratarea homosexualității cu hormoni. Era scris într-un limbaj elevat şi îi lipsea substanța, dar Corell înțelegea suficient ca să îşi dea seama că părerile în privința homosexualității sunt împărțite.

Mulți erau de părere că e vorba de o descompunere morală care poate afecta pe oricine dacă nu are grijă de propria persoană, pe scurt era o degenerare, o consecință a traiului dezmățat. În articol scria că se întâlneşte mai degrabă printre intelectuali, în parte şi ca urmare a mentalității din şcolile private, ceea ce probabil era adevărat. Dar se considera şi că e un simbol al vremurilor. Autorul scria că în cercurile artistice exista moda de a pune la îndoială valorile tradiționale, de la sistemul politic până la moralitatea sexuală, în genere. Erau menționați Guy Burgess, spionul din grupul Bloomsbury, şi alți câțiva de la King's şi Trinity, din Cambridge, iar articolul pomenea şi de asemănările dintre homosexuali şi comuniști. Şi unii, şi ceilalți se organizau în formațiuni ilegale şi întorceau spatele valorilor fundamentale. Prin urmare, nu trebuia să surprindă faptul că printre comuniști sunt mulți pederaşti, şi era nevoie, aşa cum spuseseră destule persoane importante, de pedepse mai dure, nici mai mult nici mai puțin, şi, pe deasupra, de o condamnare din partea tuturor.

Alții, „mințile ştiințifice", descriau homosexualitatea ca pe o boală şi-i prescriau un tratament, ceea ce îi scotea din sărite pe conservatori, care considerau că o *astfel* de atitudine îi absolvă pe vinovați de responsabilitate. S-au făcut încercări de

lobotomizare şi de castrare chimică, dar fără rezultate satisfăcătoare. Tratamentul cu hormoni era considerat o metodă promițătoare. Un anume doctor Glass, din Los Angeles, făcuse nişte studii şi ajunsese la concluzia că homosexualii au în organism mai mult estrogen decât ceilalți bărbați, lucru care confirma presupunerea lui Corell. În 1944, doctorul Glass le injectase unor pederaşti hormoni sexuali masculini, punându-şi mari speranțe în metoda respectivă. Avea să fie dezamăgit. Cel puțin cinci dintre subiecți deveniseră mai stârniți ca oricând sau, cum scria în articol, „şi mai porniți spre homosexualitate".

Experimentul eşuat a indicat că ar trebui să se procedeze pe dos. Să li se dea estrogen. O abordare simplistă, se gândi Corell, dacă nu merge negrul, atunci poți încerca albul. Dar un doctor britanic pe nume F.L. Golla, şeful Institutului Neurologic Burden, din Bristol, devenise şi el interesat de domeniu, şi studiile lui indicau că, într-adevăr, estrogenul este foarte eficient. Administrat în doze suficient de mari, făcea să dispară dorința sexuală în mai puțin de o lună. Bineînțeles, existau şi efecte adverse, de exemplu impotența şi creşterea sânilor, dar erau considerate neglijabile.

Turing nu era menționat în articol. Corell frunzări şi *Wilmslow Express* şi *Manchester Guardian.* Găsi foarte puține informații despre proces, ceea ce arăta că Turing nu fusese o persoană importantă. Se părea că niciun reporter nu catadicsise să-i ia la puricat dedesubturile promiscue. Corell găsi un singur articol: „Profesor universitar eliberat condiționat. Va

face tratament organoterapeutic”.

Pe lângă menționarea delictului, articolul mai spunea că tribunalul luase în calcul şi faptul că Turing nu era recidivist. Se mai spunea şi că judecătorii nu mai sunt atât de severi ca pe vremea lui Oscar Wilde. În 1951, doar 176 dintre cei 746 de bărbați care fuseseră găsiți vinovați de indecență flagrantă ajunseseră la închisoare, şi multora – printre care se numărase şi Turing – li se oferise posibilitatea să aleagă între puşcărie şi tratament, între celulă şi hormoni sexuali feminini. O alegere grea, se gândi Corell, întrebându-se dacă el însuşi nu ar fi preferat cumva să ajungă după gratii. Cel puțin acolo putea fi el însuşi. Putea să rămână bărbat.

Conform articolului din *Sunday Pictorial*, estrogenul putea să afecteze sistemul nervos, chiar dacă se considera că o astfel de urmare e foarte puțin probabilă. Se făcuseră experimente pe şoareci şi unii dintre ei dăduseră semne de depresie. Dumnezeu ştie cum ți-ai putea da seama că un şoarece e deprimat. I se veştejeşte coada? O aberație! Dar să iei o pastilă ori să faci o injecție cu o substanță care îți intră în sânge şi-şi face de cap, făcându-ți curul şi sânii ca de femeie? înspăimântător! Fără să-şi dea seama, îşi duse mâna la piept, ca şi cum s-ar fi temut că şi al lui s-a înmuiat. Simțea o frică inexplicabilă. Să fii lipsit de identitate sexuală, să te trezeşti dimineața şi să descoperi la tine însuți noi semne ale schimbării! N-ar fi suportat asta nici măcar o zi. Şi el s-ar fi plimbat nervos pe holul de la etaj şi ar fi înmuiat mărul în poțiunea păcătoasă. Ce îți mai rămâne dacă

ți se ia bărbăția? De fapt… nu era treaba lui. *Fii recunoscător că nu ai fost niciodată…* Nu putea să suporte. Încercă să se gândească la altceva, să se concentreze din nou asupra ecuațiilor, şi deodată… îi veni o idee despre care se putea spune că e pe de-a-ntregul profesionistă. Conform articolului, tratamentul trebuia să dureze un an, ceea ce însemna că Turing încetase să mai ia estrogen în 1953, cu cel puțin un an înainte de a muri, iar după aceea dusese o viață normală. Corell nu ştia prea multe despre matematician, dar i se părea limpede că nu se putea simți distrus. Era mai bine, o spusese şi fratele lui, cumpărase bilete la teatru – ceea ce, desigur, nu însemna mare lucru –, dar în orice caz nu era imposibil să existe şi alte motive pentru care să-şi dorească să moară, în afară de proces. Fusese urmărit. Avea şi el secretele lui. Ar fi putut să se întâmple tot felul de lucruri. Pe de altă parte… Corell n-avea cum să afle toate astea. Turing luase acele motive cu el în mormânt. Trebuia să renunțe. Oricum, era timpul să plece. Probabil că Ross era deja furios. Corell porni în grabă, şi totuşi – surprinzător chiar şi pentru el – nu se duse direct la poliție. Coti la dreapta pe Alderley Road, ca şi cum vântul şi vara l-ar fi purtat pe sus, sau gândurile despre estrogen şi sinucidere i-ar fi trezit dorința de a-şi demonstra bărbăția, şi intră în magazinul de modă pentru bărbați Harrington & Sons, nu ca să cumpere haine, Doamne fereşte! Fără ajutorul mătuşii nu şi-ar fi permis nici măcar o eşarfă din acel magazin. Era interesat de o fată.

—

O chema Julie. Nu îi ştia numele de familie. Era supraveghetoare în magazin şi, când se dusese acolo pentru măsurători – de ziua lui mătuşa îi făcuse cadou un costum –, îi prinsese bolduri de crăcii pantalonilor, îi măsurase umerii şi talia. Se simţise atât de bine. Avusese parte de grijă şi atenţie, lucruri cu care nu era obişnuit, şi stătuse acolo ţeapăn, ca şi cum ar fi fost într-adevăr o persoană importantă. Şi totuşi, îi luase o vreme s-o remarce. Nu era frumoasă, nici ieşită din comun, ba chiar timidă, aproape invizibilă, dar un incident dăduse totul peste cap. Leonard Corell nu avea mare trecere la femei. Era surprins deseori de singurătatea lui, surprins de cât de puţine femei avusese – mai ales dacă nu lua în calcul experienţele nereuşite cu prostituatele din Manchester –, şi chiar dacă existau mai multe motive, încrederea în sine reprezenta un factor hotărâtor. Ar fi vrut să fie mai mult decât era, mai mare cel puţin cu un număr, o extensie a detectivului Corell, aceeaşi persoană, dar cu câteva calificări şi calităţi în plus, poate chiar acel bărbat care pretinsese că este în ziua în care Julie îi prinsese bolduri în crăcii pantalonilor, dar nu făcea nimic pentru asta, pur şi simplu aştepta să se întâmple de la sine. Devenise un expert în amânarea iniţiativelor şi abordărilor. Nu era o strategie conştientă, desigur. Pur şi simplu îl împiedica gândul că nu e gata încă, şi asta nu pentru că ar fi fost sigur că o să fie vreodată altceva decât era, ci pentru că, dacă ar fi existat o legendă din el însuşi în care să creadă, ar fi fost probabil una cu

rățușca cea urâtă, așa că, în loc să facă ceva, visa.

Cu o lună în urmă, văzuse o fată cu trăsături delicate, îmbrăcând unul dintre manechinele gen Clark Gable din vitrina magazinului. Apropiindu-se, şi-a dat seama că e Julie. Îşi legase părul. Era îmbrăcată elegant, cu un taior în carouri verzi şi o fustă. Bluza avea o culoare atrăgătoare, despre care mai apoi aflase că se numeşte „vernil". Nici atunci nu o considerase frumoasă şi abia când ea i-a pus o eşarfă roşie lui Clark Gable şi-a dat seama că s-a întâmplat ceva. Începuse să strălucească, şi Corell îşi aminti că se gândea că radiază linişte, urmărindu-i cu ochii conturul şoldurilor şi al sânilor, dar când se aplecase să îndrepte o cută a pantalonilor de pe manechin văzuse că fata plângea, şi atunci simțise dorința arzătoare de a o scăpa de vitrină şi de magazin, de orice ar fi chinuit-o.

Din acea seară *trecuse* de multe ori prin fața magazinului şi era de ajuns să o zărească o clipă, ca să încerce un amestec de spaimă şi bucurie. O dată sau de două ori – în funcție de cum număra – îi surprinsese privirea, o privire care rămânea cu el de-a lungul zilei pustii, nu seducătoare sau incitantă, ci mai degrabă timidă, plină de ceva supus şi înăbuşit. Ajunsese să viseze că o ia de mână şi ies amândoi din magazin spre mai mult şi mai bine, spre un loc în care ea n-ar mai fi trebuit să plângă vreodată.

—

Acum se îndrepta din nou într-acolo, fără vreo speranță anume, şi ca de atâtea ori până atunci, se întrebă dacă n-ar fi bine să se aventureze înăuntru şi

să se prefacă interesat de o stofă pentru un costum de vară, poate chiar să aleagă ceva, şi se gândea la o replică inteligentă, poate chiar o remarcă isteaţă şi destul de îndrăzneaţă, pe care să n-o înţeleagă Harrington şi fiii lui, spusă cu un zâmbet ascuns. Ar fi fost un punct de plecare. Nu că ar fi vrut s-o invite imediat în oraş, nici vorbă, voia să fie atent şi distins, dar putea sparge gheaţa, aşa încât, dacă se întâlneau din întâmplare într-o duminică liberă, să poată discuta mai serios. Se gândea la toate astea, dar pe măsură ce se apropia, curajul îl părăsi, iar la câţiva paşi de vitrina magazinului observă cu uşurare că ea nici nu părea să fie acolo.

Văzu doar manechinele Clark Gable şi pe Harrington însuşi. Dar apăru şi ea ca din senin şi, ghinion curat, se întoarse exact către Corell. Nici n-ar fi putut să fie mai nepregătit. Îi oferi un zâmbet fals, pe care se apucă să şi-l analizeze până la disperare, ridică mâna dreaptă la pălărie schiţând un salut vag, un semn teribil de clar al nehotărârii lui, dar Julie îi zâmbi.

Ochii lor se întâlniră pentru o clipă, nu era mare lucru, însă era ceva, şi el reuşi să nu-şi plece imediat privirea. Se simţea ciudat şi agitat, iar când porni mai departe – ce altceva ar fi putut face? – Îşi imagină că întreaga stradă e cu ochii pe mersul lui stângaci, dar după un minut sau două se simţi mai încrezător, în ciuda circumstanţelor, şi se gândi că *într-o zi*, *într-o zi* –, fără să-şi dea seama prea bine ce înţelege prin asta.

11

Se părea că nimeni nu îi remarcase absența, şi o vreme rămase aşezat la birou, incapabil să lucreze. Apoi ceru legătura cu sergentul Eddie Rimmer, din Manchester. Rimmer răspunse imediat. Era bucuros să stea de vorbă cu un coleg din Wilmslow, indiferent de importanța subiectului, şi uneori părea de-a dreptul nebun cu râsul lui strident şi zgomotos. Corell nu reuşi să scoată nimic de la el, dar conversația îl amuza, aşa că o prelungiră mult mai mult decât ar fi fost cazul. Lui Rimmer îi plăcuse de Turing:

— Un tip foarte de treabă, şi totuşi i-am făcut viața grea, l-am făcut arşice. Pur şi simplu.

În telefon se auzi un clinchet.

— A scuipat tot, nici măcar n-am avut timp să-mi suflec mânecile. Ha-ha. Ciudat băiatul, ce să-ți spun… Băiat cu diplomă şi toate alea, dar nu a făcut deloc caz de asta.

— Nu ți s-a părut deloc încrezut?

— Avea şi părți proaste, bineînțeles. Uneori, pur şi simplu nu puteai înțelege ce spune. Şi pe deasupra era homosexual, desigur, irecuperabil, zic eu. Dar nu voia să facă rău nimănui. Pur şi simplu o apucase pe un drum greşit.

Şi Rimmer aflase că cei de la Afaceri Externe sunt interesați de Turing. Credea că e ceva legat de bomba atomică.

— Bomba atomică? întrebă Corell.

— Toate chestiile legate de bombă sunt sensibile, îi răspunse Rimmer. Iar maşina aia la care lucra a fost

folosită la construirea bombei atomice, ca să calculeze cum bâzâie atomii, sau ceva de genul ăsta.

Cel puțin aşa auzise Rimmer. Nu era sigur, dar se gândea că poate Turing se ocupase de ceva asemănător şi în război, o armă secretă sau ceva de felul ăsta. Primise o medalie, după Rimmer nimic deosebit, doar Ordinul Imperiului, un simplu Ordin al Imperiului, şi totuşi... nu putea fi vorba doar de atât. Rimmer menționă asta şi o mulțime de alte lucruri, apoi spuse deodată:

— Doamne, ce balamuc a fost cu informația despre iubitul norvegian care a venit să-l viziteze.

— Ce vrei să spui cu asta?

— N-a spus-o nimeni, dar a fost limpede că e vorba de un caz special. Şefii deveniseră aproape isterici.

— Şi pe-aici, îi zise Corell.

— Vezi? E ceva putred la mijloc.

— Crezi că poate a fost omorât?

Nu, nu, Rimmer n-ar fi mers atât de departe. Nu voia nici să facă speculații – spunea asta fără să îşi dea seama că tocmai asta făcuse până atunci –, iar Corell abandonă subiectul şi aduse vorba despre măr, tigaie şi firele electrice. Apoi trecu la adevăratul motiv pentru care îl sunase.

— Tipii ăia, Arnold Murray şi Harry, cel care a dat spargerea... ştii unde pot fi găsiți?

Rimmer nu ştia. Nu prea făceau parte din categoria celor care stau pe lângă telefon şi nu erau nici aşa de amabili încât să locuiască la aceeaşi adresă. Dar dacă era ceva important, putea să întrebe în câteva locuri, îi spuse. Corell nu putea susține asta, dar îi

transmise că ar fi recunoscător, apoi vorbiră despre ce mai era prin Oxford Road, unde se părea că activitatea se mai domolise în ultima vreme.

— Fără îndoială că poponarii şi-au schimbat terenul de vânătoare. Aşa merg lucrurile. Nu facem decât să împingem problema în altă parte.

— Trist, dar adevărat.

— Wilmslow trebuie să fie un loc liniştit şi plăcut, dacă te ocupi de infracțiuni. Pe-acolo sunt mulți bogați, nu-i aşa? continuă Rimmer.

Corell îi răspunse că lucrurile cam aşa stau, într-adevăr, dar, din păcate, niciun polițist nu face parte din categoria respectivă. Cel puțin nu el.

— Ha-ha, hohoti Rimmer.

— Ar mai fi ceva. S-ar putea să pară puțin cam prostesc, zise Corell, şi chiar dacă se simțea prea mândru pentru asta, nu şi-a putut reține întrebarea.

— Îmi plac întrebările prosteşti, îi zise Rimmer. Îți dau ocazia să te mai simți şi tu inteligent din când în când.

Corell aduse vorba despre însemnările despre paradoxul mincinosului făcute pe marginea raportului de la anchetarea lui Turing.

— Ce-ai vrut să spui acolo?

Rimmer nu era sigur. Era unul dintre acele lucruri pe care la început le înțelegi, dar apoi devin încâlcite.

— Nu prea e o chestie la care să te gândeşti toată ziua, nu?

Totuşi, Corell insistă să afle ce-şi amintea, iar Rimmer îi spuse că Turing i-a povestit despre nişte ciudățenii din matematică, ascunse nu într-un

număr sau în vreun calcul, ci în întregul sistem de referință. Un exemplu era propoziția „Eu mint”. Putea fi convertită în numere şi putea părea simplă. Dar nu era nici adevărată, nici falsă.

— Te ia amețeala numai când te gândeşti la asta, zise Rimmer, apoi sublinie că nu e doar un joc de cuvinte, ci o chestie serioasă, care îi făcea pe savanți să se scarpine în cap şi, din acest motiv, în încercarea de a face puțină ordine, Turing inventase o maşină.

— Ce fel de maşină?

— În linii mari, o maşină de acelaşi fel cu cea la care lucra aici, în Manchester, cred.

— Eşti sigur de asta?

Rimmer nu era sigur. Problema îl depăşea, dar era sigur că, despre orice ar fi fost vorba, invenția era înspăimântător de inteligentă.

— Doctorul Turing a spus că matematicienii au câştigat războiul.

— Adică?

— Nu mă întreba pe mine. Spunea multe lucruri ciudate. A spus că într-o zi maşina o să poată gândi ca tine şi ca mine.

— Şi eu am auzit ceva de genul ăsta, zise Corell. Dar nu se poate una ca asta, nu?

— În orice caz, nu e uşor de înțeles.

— Din câte am priceput, nu era chiar cel mai mare matematician, zise Corell, fără să-şi dea seama exact de ce.

Pur şi simplu îi scăpase, dar poate se gândise la atenția destul de restrânsă pe care ziarele i-o acordaseră lui Turing şi poate că voia să se arate un

pic stăpân pe situație. Nu-i plăcea modul afectat în care Rimmer îşi declarase inabilitatea de a urmări raționamentele lui Turing.

— Poate că voia să mă aburească nițel, zise Rimmer. Dar era un tip simpatic. Ne-a dat vin şi ne-a cântat la vioară *Cockles and Mussels*[3].

Rimmer fredonă câteva note: Tii-tuum, tii-tum-tuum…

— Un final trist, ce să zic, adăugă el.

Corell mormăi ceva de genul „nu e de mirare că şi-a luat viața, date fiind circumstanțele, şi colegul lui ar fi putut să-i țină isonul, în schimb acesta îi vorbi despre o femeie pe nume Eliza, din Alton Road, Wilmslow. Poate Corell o cunoştea, căci i se părea o femeie de treabă, poate puțin cam trecută, dar cu forme pline şi drăguță, „cu cel mai grozav fund pe care ți l-ai putea dori". Rimmer se întreba dacă ar trebui să o sune sau nu, i se părea că e ceva între ei, dar Corell i-o tăie:

— Îmi pare rău, n-o cunosc. Dar îți mulțumesc pentru discuția asta. Mi-a fost de ajutor.

— Succes la anchetă, îi zise Rimmer, evident indispus de curmarea discuției – tocmai începuse să vorbească despre lucrurile importante, de exemplu poponeața Elizei –, dar Corell nu mai avea chef să-l asculte. Mintea îi era ocupată de cu totul alte gânduri.

I se părea că e condus spre un loc ascuns, care se

---

[3] Sau *Molly Malone*, cântec tradițional irlandez, imnul neoficial al oraşului Dublin. (*N.t.)*

îndepărtează întruna de el şi, fără să-şi dea seama, îşi înfipse unghiile în palme. Oare Alan Turing lucrase într-adevăr la marea bombă, şi acesta era motivul pentru care începuse toată isteria? Turing îi spusese lui Rimmer că matematicienii au câştigat războiul. La ce altceva se putuse referi dacă nu la faptul că cei ca el descoperiseră cum să declanşeze teribilele monstruozități, să le facă să explodeze?! „Armata a strâns o mulțime de băieți deştepți într-un singur loc”.

Fratele lui Turing îi apăru înaintea ochilor. „Am nişte bănuieli. Dar, de vreme ce Alan n-a scos niciun cuvânt despre asta, probabil că ar trebui să îmi țin şi eu gura”. Corell hotărî să uite de asta. Ce altceva putea face?

Prin grădină ciuguleau porumbei, iar Alee Block stătea ceva mai încolo, aplecat peste nişte hârtii. Un tablou dureros. Colegul lui radia tristețe şi nevoie de încredere în sine, şi Corell se gândi, oarecum conştient că e o observație relevantă şi în cazul lui, că Block ar fi putut apărea într-o cu totul altă lumină, dacă circumstanțele ar fi fost diferite. Ar fi vrut să întrebe „Eşti îngrijorat?”, sau chiar „Poți să înțelegi faptul că cineva s-ar putea să vrea să-şi ia viața?”, dar se abținu.

— Ai reuşit să dai de ceva nou? îl întrebă.

Reuşise, nu mare lucru, dar găsise ceva ce părea să indice că Turing avea planuri pentru o viață normală, chiar dacă era vorba de mărunțişuri. Rezervase maşina de la universitate pentru astăzi, miercuri.

— A rezervat maşina? întrebă Corell.

Se pare că asta trebuia să faci ca să ai acces la maşină, îl lămuri Block. Era coadă.

— Ce fel de maşină e?

— O maşină matematică. Poate calcula foarte repede diverse chestii.

— I se spune „creier electronic”?

Block părea încurcat de întrebare.

— Nu cred, zise el. N-am auzit de asta.

— Ce voia Turing să calculeze?

Block habar n-avea. Era clar că Turing ținuse totul pentru el. La universitate îl considerau un ciudat, deținea un titlu important şi venea şi pleca după bunul plac. În ultimii ani îşi văzuse mai mult de ale lui, printre altele de formulele matematice ascunse în creşterea biologică.

— Sună înfiorător de complicat, ştiu, zise Block pe un ton asemănător cu al lui Rimmer. Dar se pare că totul creşte după nişte tipare anume, există teorii matematice care tratează apariția petalelor unei flori. Cineva spunea că Turing a studiat şi cum apar petele pe un leopard.

— Pete de pe leopard, mormăi Corell, pierzându-şi concentrarea.

Cifrele din caietele lui Turing dansau din nou în mintea lui. Îşi aminti de bătrânul lui profesor de matematică şi alte câteva lucruri de demult. Închise ochii.

Îl trezi din reverie țârâitul telefonului. Era un anume Franz Greenbaum. La început, Corell nu reuşi să-l localizeze. Dar îl căutase mai devreme, în aceeaşi zi. Greenbaum era psihanalist şi numele lui era scris

pe prima pagină a agendei lui Turing. Când îi spuse pentru ce l-a căutat şi îi explică cele întâmplate, Greenbaum amuți, în mod clar şocat, iar când, insensibil, Corell dădu semne de nerăbdare, Greenbaum îi spuse că el şi Alan erau mai mult decât psihanalist şi pacient – deveniseră prieteni apropiați. Corell mormăi un „înțeleg”. Simțindu-i dezaprobarea din voce, Greenbaum îi răspunse tăios că el lucrează după principiile lui Jung şi acesta, spre deosebire de Freud, credea că poți avea o relație personală cu pacientul.

— Aveți cunoştință de vreun element care să indice că se gândea să-şi ia viața?

Greenbaum nu credea asta. Turing se împăcase cu sine. Se apropiase de mama lui. Gândea profund şi limpede şi, chiar dacă era un personaj complicat, în general nu era pesimist. Bineînțeles, exista o limită în privința informațiilor pe care Greenbaum avea voie să le furnizeze. Îl obliga secretul profesional.

— Mi-ați putea spune cât timp a fost pacientul dumneavoastră?

— Doi ani.

— Scopul era vindecarea?

— De ce?

— De homosexualitate.

— Nici vorbă. Nu cred în poveştile de genul ăsta.

— Vreți să spuneți că nu credeți că poate fi vindecată?

— Nu ştiu dacă e ceva de vindecat, cu adevărat.

— Ce vreți să spuneți?

— A, nimic anume.

— Tocmai am citit despre faptul că s-au încercat diferite metode ştiinţifice.

— Nişte prostii, mormăi Greenbaum.

Nu părea să vrea să continue conversaţia şi Corell ar fi trebuit să abandoneze subiectul. Psihanalistul dădea semne de iritare, poate chiar de dispreţ, dar Corell voia un răspuns la întrebarea lui.

— De ce nu ar fi nimic de vindecat? Homosexualitatea îi face pe oameni nefericiţi, iar pe tineri îi duce la ruină.

— Pot să vă spun o poveste?

— Păi, da… desigur, spuse Corell ezitant.

— Un bărbat înspăimântător de nevrotic şi bântuit de gânduri ciudate se duce la psihanalist şi îi spune: „Mulţumesc, dragă doctore, că m-ai vindecat de iluzii. Dar ce îmi poţi oferi în schimb?”

— Ce încercaţi să-mi spuneţi?

— Că entuziasmul şi pasiunile sunt o parte importantă a personalităţii şi, dacă le înlături, ai dat deoparte ceva fundamental. Alan era Alan, şi nu cred că voia să fie vindecat de asta.

— Dar a luat hormoni sexuali feminini.

— N-a avut de ales.

— Suferea din cauza asta?

— Ce credeţi? Dumneavoastră v-aţi fi bucurat?

Corell o lăsă baltă şi îl întrebă de agenda cu vise. Nu era nimic special, îl lămuri Greenbaum. El îl rugase pe Turing să-şi noteze visele. Visele pot spune multe despre tine, îi explică el şi, de vreme ce somnul tulburat şi cârpit al lui Corell din ultima vreme îi oferise nişte vise care constituiau o adevărată

experiență, îl întrebă pe Greenbaum dacă visele pot fi descifrate.

— Descifrate. Mi se pare ciudat că folosiți cuvântul ăsta, îi zise psihanalistul. Dar nu, nu cred că pot fi rezolvate, ca o enigmă sau o ecuație matematică. Ne permit însă să aflăm lucruri importante despre noi înşine, de pildă despre ce încercăm să reprimăm. Pot să vă cer un lucru important?

— Depinde.

— Aş vrea să nu citiți ce a scris Turing în agende, însemnările nu sunt făcute pentru străini, şi cu atât mai puțin pentru autorități, zise el pe un ton didactic.

Corell se enervă şi, din cauza asta – sau cel puțin în parte din cauza asta –, îi răspunse tăios că, în ce priveşte respectarea integrității altora, ca polițist era pus uneori în postura de a cântări interese, iar dacă Greenbaum ştia ceva ce putea ajuta poliția să stabilească dacă a fost sau nu sinucidere era de datoria lui să spună. Mai întâi, Corell a avut convingerea că au ajuns la capătul discuției lor. Dar Greenbaum se simțea pus la colț şi, neliniştit, sau cel puțin nesigur pe el, îi spuse:

— Ei bine, nu, nimic de genul ăsta… şi totuşi ar fi un lucru, poate e interesant.

Se întâmplase ceva în Blackpool. Greenbaum, soția lui, Hilla, şi Alan fuseseră acolo în mai. O zi deosebită. Făcuseră o plimbare pe promenadă şi mâncaseră înghețată. Pe o rulotă veche, aflată nu departe de ei, scria cu roşu ÎȚI GHICESC VIITORUL, iar când a văzut-o, Alan le-a povestit că o țigancă i-a prezis, când avea zece ani, că o să fie un talent, sau chiar un

geniu. Hilla l-a îndemnat să mai încerce o dată, „precis o să mai afli şi alte veşti bune”, şi în cele din urmă Alan a cedat şi a urcat în rulotă, unde a găsit o țigancă bătrână cu fustă lungă şi o cicatrice pe frunte. Greenbaum s-a gândit că Alan o să iasă repede, dar a durat ceva. Minutele au trecut şi, când în sfârşit a ieşit, Alan era schimbat. Era palid. Greenbaum l-a întrebat ce s-a întâmplat. Turing nu i-a răspuns. Nu voia să vorbească despre asta. Pe drumul de întoarcere abia dacă a scos o vorbă. Era într-o stare de groază.

— Adevărul este, încheie psihanalistul, că a fost ultima oară când l-am văzut, deşi am aflat că ne-a căutat sâmbătă. Gândul ăsta îmi provoacă suferință.

— Deci nu aveți idee ce i-a spus ghicitoarea?

— Ştiu doar că trebuie să fi fost ceva neplăcut.

— Credeam că treaba lor e să coloreze viitorul în roz.

— Da, hoaşca, şuieră Greenbaum pe neaşteptate, iar Corell îşi aminti de toate ghicitoarele care treceau vara prin Southport, şi mai ales de una bătrână, cu buze maronii şi lipicioase şi riduri adânci pe mâini şi pe frunte, care-şi plimbase unghiile lungi şi roşii peste mâinile lui, făcându-l să se simtă foarte rău, chiar dacă îi prezisese că o să-şi găsească fericirea alături de o fată brunetă, misterioasă, şi că o să găsească faima şi gloria în lumea ştiințifică, dar nici măcar atunci, când viitorul i se părea luminos, n-o crezuse nicio clipă.

Nu-i plăcuseră niciodată ghicitoarele, nu citise niciunul dintre romanele scrise despre ele şi nu-i

plăcea ideea că un om de ştiinţă şi-a permis să se lase influenţat de una ca acestea, iar în mintea lui imaginea ţigăncii se suprapuse cu maşini gânditoare, experimente cu cianură şi aur şi tigăi pline cu otravă clocotindă. Numai alchimie şi hocus-pocus. Poate că, până la urmă, Turing era nebun.

— Deci părea foarte speriat?

— Eu aşa cred, cel puţin în momentul acela, dar mai târziu şi-a revenit, zise Greenbaum şi, fără să stea prea mult pe gânduri, Corell îi zise mulţumesc şi închise.

Discuţia nu îl luminase deloc, şi se gândi că probabil nici n-o să facă mari progrese. Întotdeauna părea să-i iasă un zid în cale, şi chiar dacă după o vreme găsea crăpături în el, nu avea la dispoziţie prea mult timp. Se ceruse o anchetă rapidă. Deja cauzele morţii urma să fie investigate de procurorul James Ferns, indecent de repede, se gândi el, având în vedere toate necunoscutele. Trebuia să se concentreze serios asupra chestiunilor esenţiale, dar în loc să facă ceva în privinţa asta, îşi plimba arătătorul pe coperta uneia dintre cele trei agende cu vise de pe birou.

Era legată în piele roşcată, iar pe copertă, în colţul din stânga sus, scria „Harrods”, cu litere micuţe. „Aş vrea să nu citiţi ce a scris Turing în agende”. Cuvintele lui Greenbaum îl iritau şi-i dădeau carneţelului o strălucire aparte. Îl deschise. Pe prima pagină, titlul „Vise” era scris cu litere albastre, care păreau ele însele visătoare. Bucla lui „V” se întortochea în punctul lui „i”, creând un păienjeniş

care ar fi evadat din pagină dacă ar fi putut. Scrisul de mână părea nervos, chiar ascuns, de parcă literele ar fi fost conştiente că poartă un secret întunecat, dar probabil că asta se întâmpla şi din cauză că percepția îi era influențată de povestea cu ghicitoarea. Poate că sentimentul de mister părea mai mare şi fiindcă scrisul nu era citeț. Ce i-ar fi putut spune ghicitoarea? Nici că se putea să-i pese mai puțin. Nu avea timp de superstiții şi alte prostii asemănătoare, şi totuşi… ce cuvinte ale unei necunoscute au atâta putere pentru a scoate complet un om din ale lui?

Bineînțeles, depindea de tot felul de lucruri. De starea psihică a persoanei, de viața ei. Nu de cuvintele înseşi, ci mai degrabă de corzile pe care le atingeau. Poți fi dus la disperare doar pentru că cineva spune „bicicletă" sau „tractor", era inutil să facă speculații în privința vorbelor rostite. În minte îi apărură totuşi două cuvinte, „respins" şi „condamnat". *Ai fost respins, Leonard. Eşti condamnat…* Cuvinte de genul ăsta auzi în coşmaruri, nu le înțelegi, dar te pot speria de moarte şi de aceea simțea că trebuie să citească agendele. Era datoria lui, nu? Poate că în ele se ascundea ceva important, o explicație pentru cele întâmplate – Greenbaum putea să se ducă dracului! –, şi, încordat, citi pe sărite din pasajele care păreau cele mai recente. Nu-i era uşor. Propozițiile erau greu de descifrat şi sări înainte şi înapoi prin text. De câteva ori apărea numele Christopher, *dragul meu Christopher, minunatul Christopher.* Cine era ăsta? Corell nu găsi niciun indiciu, citi despre o noapte în care Turing dormea în holul de la etaj şi fusese trezit

brusc atunci când „auzise bătând clopotul abației”. Nu era clar dacă îl auzise şi se trezise în vis sau aievea, în orice caz era întuneric şi era linişte, iar Turing mersese la o „fereastră cu patru geamuri” şi privise cerul cu binoclul. Luna strălucea „deasupra casei Ross”. Ar fi putut fi „o noapte minunată”, dar s-a întâmplat ceva. „Stelele cădeau”. O rază de lumină a străbătut cerul, apoi „lumea a devenit mai mică şi mai rece”, iar Turing şi-a dat seama: „O să rămân singur”. Era notată data de 6 februarie 1930. „Gândurile pluteau stinghere prin întuneric”. Părea să fi fost lovit de o mare durere. Murise Christopher?

Corell citi mai departe ca să afle mai multe, dar era doar o agendă cu vise, nimic mai mult. Nu exista un subiect anume.

De îndată ce deveneau clare, cuvintele alunecau mai departe, şi Corell îşi croia drum într-o poveste în care un tânăr în pantaloni scurți stătea întins pe podea şi asculta „clinchete şi zăngăneli, ca la Bletchley”, iar o mână întinsă, o mână lungă şi frumoasă, îi trecea peste trup… Corell lăsă agenda deoparte. Nici nu-i trecea prin cap să citească vreodată aşa ceva!

Şi totuşi, citi. Textul îl atrăgea, dar nu, el încerca să-l respingă, nu voia să afle, era o mizerie înspăimântătoare, şi pentru o clipă se trezi înapoi în camerele reci de la Marlborough Collège, ceea ce i se păru prea mult. Sări în picioare şi se duse să ia trei plicuri. Puse agendele înăuntru, apoi scrise pe fiecare adresa lui John Turing din Guildford şi le lipi, lucru pe care ştia că o să-l regrete, şi probabil că arăta

foarte mâhnit, pentru că Anderson îl întrebă:

— Ai suferit un atac cerebral?

— Nu, nu, sunt bine.

— Eşti sigur?

— Bineînțeles. Mă întrebam doar... Tu ştii ce e Bletchley?

— Ce?

— Bletchley, repetă el.

— Pare să fie un model de maşină.

— Probabil te gândeşti le Bentley. Trebuie să fie un loc...

— În cazul ăsta, nu ştiu.

— Apropo, l-ai văzut pe Gladwin?

— Cred că e liber azi.

Corell mormăi ceva şi se repezi spre arhivă, unde începu să răsfoiască nişte enciclopedii.

12

La Marlborough erau doi băieți pe care îi chema Ron şi Greg. Erau cu un an mai mari decât Corell, amândoi fii de episcop, şi, chiar dacă erau foarte diferiți unul de celălalt, fiecare avea zestrea lui de sadism rafinat. Corell ajunsese ținta lor probabil ca urmare a vreunui nefericit capriciu de-al lor, dar era o victimă satisfăcătoare. Nu avea prieteni şi nici unde să fugă, şi îi răsplătea de fiecare dată cu o monedă foarte apreciată de ei – o suferință puternică şi vizibilă. În acei ani – ani de război – şcoala era un loc înghesuit şi murdar. Mai bine de patru sute de băieți de la o şcoală publică londoneză fuseseră evacuați la

Marlborough, din cauza bombardamentelor, şi chiar dacă Leonard, cu lipsa lui de tupeu, era aproape invizibil, i-a fost greu să scape. Într-o dimineață de iarnă a fost oprit, în timp ce urca treptele de piatră ale Corpului A.

— Băiete, vrem să vorbim cu tine.

Ron era înalt, chipeş şi uşor adus de spate. Oricât de greu de crezut ar fi fost pentru un băiat de vârsta lui, arăta de parcă începea să chelească. Podoaba lui capilară avea o porțiune golaşă. Greg era brunet, mai mic şi mai îndesat. Nu trebuia să fii foarte perspicace ca să-ți dai seama că e bun la rugbi, dar cu şcoala avea probleme. În ochii lui strălucea un amestec extraordinar de brutalitate şi tâmpenie, dar chiar dacă de obicei era ingenios în răutatea lui, în ziua aceea nu-i putea găsi lui Corell niciun cusur. Asta nu era neapărat în avantajul lui Leonard. Neputința lui de a găsi ceva de care să se ia nu-l făcea pe Greg decât să devină mai furios, şi în cele din urmă i-au venit în ajutor regulile din şcoală. Potrivit acestora, manualele trebuia să fie cărate doar sub brațul stâng, puțin ieşite în afară în partea din față, probabil pentru ca elevii să nu se lovească, dar principalul obiectiv părea să fie acela de a le da celor mai mari ocazia să se lege de cei mici:

— Cărțile tale sunt ieşite în față.

— Da? a întrebat Leonard.

— Ce crezi că s-ar întâmpla dacă toți le-ar duce aşa?

— Ce crezi că s-ar întâmpla dacă toți s-ar opri unul pe altul pe scări ca să facă observații idioate?

Dacă ne gândim la comportamentul lui de până atunci, replica era uluitor de îndrăzneață, dar de vreme ce nu era nimeni în jur care să fie impresionat de bravada lui, nu însemna mai nimic.

Lui Greg nu-i plăceau glumițele, aşa că a răspuns împungându-l pe Leonard în piept şi ordonându-i să urce scările de douăzeci de ori, în fugă. Chinul cu urcatul şi coborâtul scărilor de la intrare era o pedeapsă obişnuită în Corpul A. Leonard a început alergarea, iar cei doi s-au aşezat pe peron, să-l supravegheze. Până atunci, Corell nu avusese o relație prea complicată cu propriul corp. Nu se gândise niciodată că e frumos sau urât. Dar în acel moment a aflat că are un fund de fată.

— Ia uite ce mai poponeț de fetiță, a spus Greg, şi cei doi au început să râdă.

Leonard nu ştia dacă asta înseamnă mic sau mare, dar îşi dădea seama că e mult mai rău decât să fii idiot sau pămpălău. Observația i-a rămas în minte, făcându-i zile negre. Se simțea dezbrăcat, chiar dacă purta ținuta regulamentară, începând cu lenjeria de sub uniforma şcolii. Nu după multă vreme au început să-l strige „Fetița" şi, ca de obicei în astfel de cazuri, li s-au alăturat şi alții. Nu toți, nici vorbă, dar suficienți pentru ca numele să se răspândească şi să devină poreclă.

— E un poponar, le spunea Ron tuturor.

— Nu, nu sunt, răspundea şuierând Leonard, dar n-a trecut mult şi a început să-şi studieze neîncrezător corpul, de parcă afirmația ar fi putut fi adevărată, şi în fiecare zi credea că a găsit semne

proaspete. Pieptul îi era prea îngust şi supt, picioarele prea subțiri în raport cu şoldurile, iar genele lungi păreau mult prea feminine. Uneori nu putea înțelege că persoana din oglinda de la baie este el. Nu cumva exista vreo altă reprezentare a lui, altundeva, una care să fie mai apropiată de imaginea pe care o avea despre el însuşi?

Se simțea de parcă propria-i personalitate se destrăma, bucățică cu bucățică, de parcă nu s-ar mai fi putut aduna ca să ocupe clipa prezentă. Gândurile îi erau absorbite în ele însele, ca otrăvite de propria lor imagine despre sine. Îi ura pe torționarii săi şi era furios din cauza acuzațiilor, dar mai ales îi era ruşine, şi se disprețuia pentru asta, iar în cele din urmă n-a mai avut unde să se refugieze, nici înăuntru, nici în afară.

Învăța în continuare bine, mai ales la engleză şi matematică, dar nu mai era printre primii. Şi-a pierdut dorința de a învăța şi starea de spirit pozitivă. Uneori nici nu mai îndrăznea să ridice mâna şi a devenit din ce în ce mai puțin vizibil. Nu exista niciun domeniu în care să poată demonstra că e bun, şi asta a devenit o obsesie, un sentiment permanent că îl dezamăgeşte pe cel care fusese cândva, pe cel care voise să devină. Ajunsese să se roage la Dumnezeu ca forța destinului sau vreo întâmplare magică să i-l dea înapoi pe fostul ei.

Era tot mai posedat de gândul că cineva, un profesor, o fată sau chiar vreo idee nouă l-ar putea ajuta să-şi scoată la iveală adevărata personalitate, şi că într-o bună zi o să se transforme în ceva mai mare

şi mai bogat decât băiatul inhibat în care-l transformase internatul. Dar nu s-a întâmplat nimic, nimic în afară de noi necazuri. Cu timpul a învățat să privească viața mai obiectiv, dar nici chiar aşa nu a reuşit să scape definitiv de acel gând. După perioade de letargie apărea din nou, pentru o vreme Leonard era electrizat şi credea că a văzut o breşă, o uşă întredeschisă, dar întotdeauna sfârşea dezamăgit, şi era aproape împotriva voinței lui faptul că acum permitea anchetei despre Alan Turing să îi readucă la viață vechile vise.

13

Corell se uită la „Paradoxul mincinosului" în *Encyclopaedia Britannica.* Nu se aştepta să găsească o explicație a notelor lui Rimmer de pe interogatoriu şi nici să afle ceva nou despre munca mortului, dar spera că o să înțeleagă mai bine ce găsea Turing atât de interesant la acel paradox.

Era descris ca un enunț care susține că e fals, şi prin urmare este adevărat tocmai când este fals, ceea ce îi conferă o contradicție inerentă, care face conceptul nostru de adevăr să se prăbuşească sau, un alt fel de a spune, să fie suspendat temporar.

Fusese inventat de un filosof cretan, Epimenide, cu multe sute de ani înainte de Hristos. Versiunea originală suna astfel: *Cretanii mint întotdeauna, după cum mi-a spus un poet cretan.* Dar putea fi exprimat şi în alte feluri, de exemplu în cea mai simplă formă: *Această propoziție este falsă.* Corell nu-şi dădea

seama de ce, dar propoziția i se părea destul de alunecoasă. Nu că l-ar fi crezut pe Rimmer când spusese că a provocat o criză în matematică şi a dat naştere unei maşini revoluționare, dar îi plăcea să zăbovească asupra ei – propoziția îl provoca să gândească – şi încerca să găsească variante. Printre altele, mormăi şi „Nu exist”, dar înțelese imediat că era vorba de un alt tip de contradicție, un lucru care nu putea fi rostit fără a spune o minciună, date fiind împrejurările vieții. Îi luă ceva timp ca să-şi alunge subiectul din minte. Paradoxul se lipise de el ca refrenul unui cântec foarte cunoscut, pe care nu ți-l poți scoate din cap.

Începu să se gândească la altele abia în autobuz, pe drum spre mătuşa lui din Knutsford. Când coborî la Bexton Road şi simți în față briza rece, se întrebă dacă n-ar fi trebuit să ia un cadou, nişte flori sau nişte cereale pentru budincă. Dar magazinele închideau deja şi, trecând pe lângă casele vechi, se hotărî s-o lase baltă, să se bucure pur şi simplu de seara liberă. Amurgul în Knutsford însemna pentru el libertate. Peste puțin avea să stea în fața unui pahar cu cherry, plângându-se de ziua grea, până când discuția urma să alunece spre alt subiect. Vorbea destul de deschis cu mătuşa lui, nu trebuia să aibă grijă ce spune sau să-şi ascundă trecutul. Putea avea discuții intelectuale sincere, referindu-se la ce cărți voia, fără să deranjeze pe cineva, şi chiar dacă era ceva stânjenitor în faptul că cea mai bună prietenă a lui era o rudă în vârstă, se grăbea întotdeauna pe străzile din Knutsford ca spre o

aventură minunată.

Mătuşa nu fusese niciodată măritată. Avea şaizeci şi opt de ani şi în tinerețe intrase în mişcarea sufragetelor. Fusese arestată pentru că aruncase cu o piatră într-o fereastră a Parlamentului. O chema Victoria, dar toată lumea îi spunea Vicky, şi urmaşe Girton Collège, la Cambridge. La fel ca mama lui Leonard, nu-şi terminase studiile, dar primise o slujbă de redactor la editura Bodley Head, în Londra, şi făcea recenzii de carte în *Manchester Guardian*, sub pseudonimul Victor Carsen. Întotdeauna se tundea scurt şi se încăpățâna să poarte pantaloni, indiferent care ar fi fost moda. Încă din tinerețe cei din jur o considerau arțăgoasă şi masculină, şi cu siguranță se putea încinge într-o discuție, dar Corell nu o considerase niciodată nefeminină sau impulsivă. Dintre toate ființele pe care le cunoscuse, ea se apropia cel mai mult de o mamă grijulie, şi avusese întotdeauna grijă ca el să aibă ce mânca şi ce bea, fie şi pentru că ea se îmbăta tot timpul. De fapt, turna în ea ca-ntr-un butoi. Şi totuşi, avea mişcări grațioase, în ciuda anilor şi a reumatismului. Nu s-ar fi putut spune că e bogată, dar era singura din familie care mai rămăsese cu ceva şi, pentru că nu avea copii sau obiceiuri costisitoare – în afară de băutură şi de cărți –, era foarte generoasă cu Leonard. Îi dădea bani regulat şi îi făcea cadouri, cele mai recente fiind un aparat de radio şi costumul făcut la comandă, pe care îl avea deja de câteva luni, dar nu îl purtase încă, din simplul motiv că nu găsise ocazia potrivită.

Destul de surprinzător, având în vedere abilitățile

ei sociale, rareori se întâlnea cu altcineva în afară de Rose, care îi fusese asistentă vreme de cincisprezece ani şi care venea uneori de la Londra ca să stea cu ea câteva zile.

Leonard coti pe Legii Road, o stradă cu case superbe, şi se apropie de peluza netunsă şi de straturile cu flori neîngrijite ale mătuşii Vicky. Casa ei arăta ca un turn din cărămidă roşie şi era frumoasă, dar mai puțin întreținută decât ale vecinilor. Îl străbătu un fior, începu să-şi facă griji că n-o să fie primit cu căldura cu care mătuşa îl primea de obicei. Dar imediat o văzu făcându-i cu mâna, şi avu sentimentul că a ajuns acasă.

—

Vicky purta un pulover lila, o vestuță din piele şi o pereche de pantaloni negri, care atârnau pe ea. Se sprijinea într-un baston cu mâner de argint pe care îl folosea ori de câte ori îşi simțea încheieturile înțepenite.

— Cum îți e? o întrebă el.

— Sunt o bătăciune. Dar e o seară minunată şi ai apărut şi tu, aşa că o să supraviețuiesc, probabil. Ce-a pățit băiețelul meu? Ce chipeş eşti!

Leonard nu spuse nimic. Complimentul i se părea caraghios. Se bucură totuşi să-l audă şi intră în casă, trăgând aer adânc în piept. Cina era gata. Văzu prin fereastră masa întinsă în grădina din spate şi, fără să mai întrebe, duse afară tăvile, gonind câțiva porumbei atraşi de unt şi de pâine. Aveau plăcintă cu fasole şi cartofi şi s-au decis să înceapă cu nişte bere, înainte de cherry, stând înfăşurați în pături, pentru

siguranță. Era o seară minunată, dar bătea vântul, şi Vicky se chirci în scaunul ei, pornind o discuție despre politică. Vorbi despre Eisenhower şi teoria dominoului, iar Corell începu să se gândească la altele – şi în primul rând la Julie –, dar după ce îşi umplură din nou paharele, atmosfera se destinse.

— Îți aminteşti că tata obişnuia să ne vorbească despre paradoxul mincinosului?

— Care era paradoxul ăsta? Aminteşte-mi, te rog.

Corell îi spuse.

— Da, da, cred că ştiu despre ce vorbeşti. Cum era? Ceva cu capul dragonului, nu? O statuie?

— Era undeva în Roma.

— Aşa e. Şi era un cap de dragon. După un ştiu care legendă, cine băga mâna în el şi spunea o minciună nu mai putea să-şi tragă mâna de-acolo. Nu?

— Exact!

— Şi taică-tău a băgat mâna şi a spus… sau cel puțin aşa pretindea – cred totuşi că a luat povestea asta de la altcineva.

— Şi eu.

— E prea bună ca să fi fost a lui. Dar el susținea că a zis… cum era, Leo? Nu-mi mai amintesc, ce spunea?

— Cred că era ceva de genul: „N-o să-mi mai pot scoate mâna de aici”.

— Aşa e. Aparent, o chestie foarte deşteaptă.

— Foarte.

— Dar de ce? Chestia asta mă ameţeşte.

— Pentru că bietul dragon era complet dat peste

cap, zise el. Ce să facă? Dacă-i prindea mâna, însemna că a spus un adevăr, şi ar fi trebuit să-şi poată scoate mâna. Dar dacă îl lăsa să o scoată, legenda s-ar fi dovedit falsă – era posibil să minți şi să-ți scoți mâna de-acolo. Vorbele lui au învins dragonul.

— Bietul dragon. Dar cum ți-ai amintit asta? îl întrebă mătuşa, apoi mai dădu peste cap un pahar de cherry.

— Ei bine, nu ştiu.

Nu prea ştia ce ar trebui să spună.

— … Poate m-am gândit întotdeauna că paradoxul mincinosului nu e decât o ghicitoare hazlie, o scamatorie, dar acum aud că nişte contradicții ca asta au pus la încercare statutul de ştiință al matematicii.

— Înțeleg, zise mătuşa, deodată obosită.

Mâna de pe pahar îi era nesigură, iar sub ochi avea nişte cearcăne întunecate, neobişnuite.

— Sper că ai grijă te ține, îi spuse Leonard.

— Plesnesc de sănătate. Dar ce mai e pe la voi? Ia s-auzim nişte bârfe. Spune-mi cât de idioți sunt şefii tăi!

— Nici nu-ți imaginezi ce prostănaci sunt!

— Mai ales Ross ăla.

— Mai ales el! Acum crede că cel mai important lucru din lume este să-i prindem pe unii care au aruncat nişte sticle.

— Dar nu faceți nimic interesant acolo? Nu poți să-mi spui nimic despre lumea interlopă?

Îi zâmbi încurajator.

— Anchetez moartea unui homosexual.

— Un homosexual? Slavă Domnului că nu era hetero, zise ea, cu un sarcasm neaşteptat.

Corell era uimit.

— N-am vrut să sune aşa, zise el, atins.

— Nu? De obicei nu dai informații precise despre înclinațiile sexuale ale victimelor.

— Am spus-o pentru că e o informație relevantă în cazul ăsta. A fost condamnat pentru indecență flagrantă, şi credem că din cauza asta a ajuns să se sinucidă.

— Înțeleg. Se mai ocupa şi de altceva în afară de faptul că era homosexual?

— Da, răspunse grav Corell.

— Deci nu era poponar cu normă întreagă. Ce frustram pentru el. În zilele noastre oamenii nu mai au timp de plăceri.

Ce provocase tonul acela caustic?

— Era matematician, mormăi el.

— Zău? Cu alte cuvinte, un intelectual. Unde a studiat?

— La King's, Cambridge.

— Şi tu erai deştept… zise ea, făcând un efort evident de a relaxa atmosfera.

— Am fost, răspunse el, ştiind foarte bine că vocea lui sună ca a unui copil jignit.

— Ce poți să-mi mai spui despre procesul omului ăstuia? M-ar interesa… Şi iartă-mă, dragul meu, dacă te-am împuns mai devreme. M-am simțit cam prost azi, după cum ai remarcat.

— Nu-ți face griji. Nici nu m-am gândit la asta.

Dar era tot supărat. Munca lui îl învățase să facă față oricărei tonalități, dar în casa mătuşii lui era mult mai sensibil. Îi luă o vreme ca să-şi revină. Când îi povesti despre estrogen, în vocea lui se simțea o uşoară tensiune.

— Ce oribil, zise ea când Leonard încheie. Ce oribil.

— Da.

— Leo, pot să te întreb ceva? Şi nu te gândi că e lipsă de considerație. Crezi că au avut dreptate să-l condamne?

— Da, aşa cred… începu el, dar se opri în mijlocul propoziției.

Parcă şi vedea buzele mătuşii arcuindu-se într-o nouă expresie sarcastică.

Avea de gând să înceapă iar?

— Să i se dea hormonul ăla… a fost îngrozitor, continuă el. Se pare că a fost cobai, dar dacă facem abstracție de asta, da, cred că a fost corect. A încălcat legea, şi societatea trebuia să reacționeze. Altfel s-ar răspândi.

— Şi ce e aşa periculos în asta?

— Mai întâi, oamenii devin nefericiți şi se înstrăinează de societate.

— Dar asta chiar nu e vina homosexualilor.

— Atunci a cui?

— A noastră, desigur. Noi suntem cei care îi marginalizează.

— Dar, Dumnezeule, Vicky… făcu Leonard, brusc indignat. Şi-au ales singuri calea şi, orice ai spune, nu poate fi vorba de ceva natural.

— În ce sens?

— Nu e clar?

— Este? Şi de când e natura punctul nostru de referință? Se întâmplă multe lucruri ciudate în natură, n-ai observat? Trebuie să le imităm pe toate? Să ne mâncăm partenerii, aşa cum fac păianjenii?

— Nu fi ridicolă. Bărbatul şi femeia sunt cei care ne asigură supraviețuirea, nu? Dac-am fi toți poponari, rasa umană ar dispărea.

— Din câte ştiu eu, nu toți *sunt* poponari.

— Ei bine, se pare că sunt tot mai mulți.

— Chiar aşa?

— S-ar părea că asta indică toate cercetările.

— Ce mai cercetări!

— Ce ştii tu despre asta? Vorbeam cu şeful, care din întâmplare ştie destul de bine… începu el, simțindu-se puțin cam lăudăros.

— Înțeleg ce te doare, îl întrerupse mătuşa. Dar nu pot să nu fiu surprinsă.

— De ce?

— Pentru că-l aud vorbind aşa pe fiul lui James Corell, cel care toată viața a predicat toleranța şi respectul.

— Nu-l mai pomeni pe ratatul ăla bătrân. Nu vreau să mai aud nimic despre el, spuse Leonard, cu o răutate surprinzătoare.

— Acum chiar că eşti caraghios, ripostă ea".

— Nu sunt.

— Ba da, eşti, şi mai eşti nedrept şi pus pe harță.

— Nu mi-a făcut destul rău idiotul ăla? Trebuie să-mi mai dai cu el în cap?

— James a fost o gură-spartă şi un mincinos, un

dezastru când venea vorba de administrarea averii familiei, dar era un om bun în multe privințe, şi tu ştii bine asta, Leo. Mai presus de toate avea curaj politic, şi n-ar fi fost rău…

— Să am şi eu, asta vrei să spui? Că sunt laş, neputincios şi ratat?

— Pentru Dumnezeu, Leo, ce spui? Cred că eşti minunat, ştii asta. Voiam doar…

— Ce dracului mai voiai?

Corell nu putea înțelege de ce e atât de supărat.

— Să-i poți lua partea bietului om. Presupun că şi colegii tăi îl privesc cu dispreț.

— Eu nu-l privesc cu dispreț. E mort. Am cel mai mare respect pentru…

— OK, OK. Mai bine spune-mi, Leo, de ce ai tu o problemă cu homosexualii?

— N-am o problemă cu ei.

— Ți s-a întâmplat ceva? Ştiu că n-ai avut experiențe foarte plăcute la Marlborough.

— Nu mi s-a întâmplat nimic. Dar cred că homosexualii sunt dăunători societății şi afectează moralitatea.

— Ai început să vorbeşti ca un preot, dintr-odată. Pot să-ți spun ceva?

— Desigur.

— Vorbeşti despre natură. Şi creştinii sunt înclinați să facă asta. Ar trebui să trăim după legile naturii, spun ei, dar nu ca porcii, câinii şi muştele. Dar, Leo, dacă natura ne-a dat homosexualii tocmai ca să ne permită să supraviețuim şi să descoperim noi perspective? Te-ai gândit vreodată câte idei noi avem

de la oamenii cu înclinația asta?

— Nu cred.

— Uită-te doar la lumea pe care o cunosc eu, a literaturii. Au fost câțiva homosexuali. Proust, Auden, Forster, dar nu numai, au fost şi Isherwood, Wilde, Gide, Spender, Evelyn Vaugh, deşi de el nu sunt foarte sigură, şi apoi Virginia Woolf, răposata.

— Era măritată, asta ştiu sigur.

— Dar o iubea pe Vita Sackville-West. Ți-a trecut prin minte că nu e o pură întâmplare faptul că sunt atâția?

— Despre ce vorbeşti?

— Cei care sunt altfel au şi tendința de a gândi altfel.

— Dacă eşti diferit nu trebuie să fii şi bun.

— E adevărat. Uneori, e corect ceea ce respectă convențiile. Se întâmplă, dar nu de obicei. Ce făcea omul ăsta care a murit, ştii ceva mai exact despre asta?

— Abia am început ancheta. Dar cred că avea de-a face cu nişte maşini, zise Leonard, bucuros să schimbe subiectul.

— Maşini, zise mătuşa surprinsă. Asta nu sună a treabă de matematician.

— De ce nu?

— De obicei, ei se consideră prea buni pentru treburile inginereşti. Cum se zice… matematica e arta inutilului, cam ca arta de dragul artei.

— Nu cred că era un matematician foarte bun, zise el, şi îi repetă ce îi spusese lui Eddie Rimmer.

— Ei bine, acum nu mai contează. Bietul împielițat!

— Da, aşa cred.

— Gândeşte-te numai... n-a făcut nimănui niciun rău, doar şi-a urmat înclinațiile naturale, a căutat pasiunea, dragostea, ca noi toți, „iubirea care nu-ndrăzneşte numele să-şi dea”, cum spunea Oscar Wilde, şi pentru asta a fost persecutat şi vânat până la moarte. E corect?

— Nu chiar.

— Dar se pare că nu e nici greşit.

— Încetează!

Ce o apucase?

— Agăța borfaşi în Oxford Road, zise el, şi ştii ce renume are zona, e cel mai dezgustător loc pe care l-am văzut, plin de...

— De ce? îl întrerupse ea.

— De criminali şi de bătrâni scârboşi.

— De nefericiți, cum ar fi spus Dostoievski.

— Scuteşte-mă cu afurisitele de romane!

— Of, of, Leo. Dar nu-ți plac ție trimiterile la literatură? Ce ar fi trebuit să facă omul ăsta? Doar nu putea să invite bărbați la dans! Nu spuneai că a fost la King's?

— Asta nu schimbă cu nimic situația, pufni Corell.

— Se spune că aproape toți care trec pe la King’s sunt homosexuali.

— M-aş mira.

— Ba să ştii, zise ea. Aproape toți, cel puțin după părerea mea. Probabil că nu sunt mai mulți decât oriunde altundeva. Numai că ies în evidență, şi ne putem întreba de ce. Un motiv trebuie să fie Apostolii.

— Ce-i asta?

— O mică societate selectă de la King's şi Trinity, de care tatăl tău era foarte mândru, dar prea încrezut ca să vrea să facă parte din ea. Keynes, economistul, a fost inima societății. Mă întreb dacă nu cumva era şi Wittgenstein membru. Forster cu siguranță era. Apostolii idealizau homosexualitatea. Lytton Strachey îi spune chiar „măreața sodomie" – ceva mai bun decât tradiționala uniune biblică.

— E îngrozitor.

— Chiar crezi asta? După mine, homosexualilor le-ar prinde bine să-i încurajeze cineva. De obicei nu au nimic împotriva aplauzelor.

— Asta nu e subiect de glumă, Vicky.

— Nu fac glume. Încerc doar să spun că homosexualii sunt tratați prost, chiar mai prost decât suntem tratate noi, femeile, ceea ce spune multe. Prietenul nostru mort probabil că a fost smuls din atmosfera caldă de la Cambridge şi aruncat în Manchesterul bigot şi rece. Nu pricep de ce ne-am mutat noi aici, Leo. E de neînțeles! Ai văzut vreodată un oraş mai urât? De ce nu ne-am dus într-o zonă mai frumoasă?

Nu-i răspunse. Simțea că e înțeles greşit şi se gândi că îl tachinează. În mod normal, n-ar fi avut nimic împotrivă. Era o desfătare când huiduia ea lumea, dar de data asta ieşirile îl luaseră chiar pe el la țintă, şi era afectat. Vicky era refugiul lui. Dintre toți oamenii, ea ar fi trebuit să-i țină partea. În schimb, îl acuza că e intolerant şi nedrept. Nu o sprijinea el întotdeauna când venea vorba de drepturile femeilor? Nu fusese de acord că indienii şi pakistanezii din

Londra sunt trataţi foarte prost? Toleranţa lui avea o limită şi, zău aşa, mătuşa lui ar fi trebuit să înţeleagă că le face un deserviciu homosexualilor dacă-i lasă să-şi facă de cap. Ce Dumnezeu, erau oameni care în cunoştinţă de cauză şi de bunăvoie aleseseră nenaturalul şi perversiunea, şi chiar dacă ea considera că nu e decât un trist discurs moralizator, era clar că o greşeală duce la o altă greşeală. Ştia asta din proprie experienţă. Suma tuturor viciilor nu rămâne constantă. Se întreţin unele pe altele. Dar nu voia să mai discute despre asta. Îşi dorea să vorbească iar cu buna lui Vicky, şi în semn de împăcare îi întinse o mână, deschis, chiar dacă destul de reticent. Era o manevră garantată, care de obicei o înmuia pe mătuşa lui.

— Omul ăsta… începu el.

— Da?!

— Probabil că era un tip de treabă. Poate cam naiv, înclinat spre exagerare, dar amabil şi deloc arogant, se pare, iar uneori… nu ştiu… mă gândesc că îl invidiez – cu viaţa lui şi cu tot ce ştia. Aş spune chiar că simplul fapt că m-am gândit la paradox m-a înviorat puţin şi uneori aş vrea…

— Ce ai vrea, dragul meu?

— Să fi lucrat şi eu la asta.

— Ce vrei să spui?

Nu prea ştia ce să răspundă.

— Nu l-au trimis la Marlborough, spuse, auzind foarte clar cât de amar sună observaţia. Ar fi trebuit să meargă acolo, dar fratele lui a fost împotrivă, aşa că a ajuns la Cambridge.

— Şi ai fi vrut şi tu asta.

— N-au fost bani.

— Asta s-ar fi putut rezolva, ştii bine. Dar n-ai vrut, îți doreai numai să scapi de tot, şi bănuiala mea este că exact de asta aveai nevoie. Cine ştie, până la urmă poate a fost o decizie bună.

Să devin polițist? Era o prostie, dar ea fusese bine intenționată, ştia asta. Doar că e bine ca anumite lucruri să nu fie spuse. Se uita resemnat la iedera de pe peretele din piatră. Apoi îi simți palma pe obraz. Îşi trecea peste barba lui degetele care miroseau a tutun.

— Nu-ți face griji, îi spuse ea.

— Te rog!

Îi respinse mâna.

— Oamenii consideră că invidia e un sentiment negativ. Dar chiar cred că ar trebui ştearsă din lista păcatelor de moarte.

— Draga mea Vicky, zise el. În seara asta ai spus neobişnuit de multe prostii.

— Invidia, spuse ea, nu e un lucru de care să-ți fie ruşine, cel puțin dacă eşti conştient de ea. Ba chiar poate fi constructivă.

— Astea sunt vorbe goale.

— Din păcate, se întâmplă ca de obicei oamenii să-şi confunde invidia cu un fel de indignare justificată în fața defectelor altora, şi abia atunci poate deveni neplăcută sau chiar periculoasă, dar altfel…

— Ce?

— Poate da puțină limpezime. În lume nu se întâmplă mare lucru fără invidie. Cred că e bine că-l

invidiezi pe omul ăsta pentru cunoştinţele lui.

Leonard nu spuse nimic. Îşi goli paharul şi se uită la masa albă, scorojită. Vicky îşi aprinse o ţigară şi o puse într-un portţigaret lung şi negru, apoi începu să vorbească despre alte lucruri, însă discuţia îl stingherea într-atât, încât nu făcu decât să răspundă cu „da” şi „ar fi bine”, fără să asculte cu atenţie întrebările, până când îşi dădu seama că mătuşa lui vorbeşte despre apropiata eclipsă de soare.

— Ce-ar fi să stăm aici în grădină şi să bem ceva cât se întunecă lumea? întrebă ea.

— Mă îndoiesc că o să-mi pot lua liber. Presupun că se întâmplă peste zi.

— Păi noaptea nu prea ai parte de eclipse de soare, nu?

—

Mai târziu, stând în patul de la etaj după care tânjise atâta, gândurile neplăcute s-au întors şi, credincioase logicii lor sinistre, au devenit tot mai puternice, pe măsură ce el încerca să le ţină la distanţă. S-a foit în pat până când ceasul de perete din hol a bătut ora trei. A coborât împleticindu-se pe scări şi a oprit pendulul. I se părea că ţine un ou în mână. Şi-a privit picioarele şi s-a simţit transportat înapoi în timp. Încă mai avea amintiri întunecate de la Marlborough. Nu doar amintirile insultelor, „fetiţa” şi „regina”, ori ale loviturilor sau dezmierdărilor simulate la duş şi în dormitor.

Era vorba de ceea ce permisese chiar el să se întâmple. Tatăl lui îi spusese cândva că poţi răspunde la o criză fie fugind, fie luptând, şi atunci i se păruse

că aşa este, dar tatăl lui uitase să-i spună că mai există o posibilitate. Corell citise ceva mai târziu despre asta. Poți face pe mortul, ca enotul siberian. Privind în urmă, la anii petrecuți în Marlborough Collège, Corell îşi dădea seama că exact asta făcuse. Umblase ca paralizat, şi chiar dacă îşi promitea iar şi iar că o să lupte şi o să protesteze şi o să devină om în toată firea, nu făcuse nimic, nici cel mai mic gest, şi uneori, când era teribil de pesimist, se gândea că viața lui în Wilmslow continuă exact în acelaşi fel.

De atâtea ori luase decizia să plece din poliție şi să facă ceva mai bun şi mai demn. Îşi poruncea să-şi ia tălpăşița, dar nu se mişca. Nu avea puterea să se desprindă, dar se gândea că într-o zi, într-o bună zi… şi cu promisiunea aceea vagă cântată în gând reuşi într-un târziu să adoarmă.

—

În acelaşi timp, un bărbat înalt, pe nume Oscar Farley, se dădea jos din pat în camera unui hotel din Manchester. Îşi simțea trupul dureros şi privea oraşul prin smog. Spre deosebire de Corell, dormise bine, dar asta numai datorită somniferelor şi calmantelor pe care le luase seara. Judecând după cum se simțea, probabil că fusese în pragul unei supradoze. Îi era rău şi durerea de spate care îl chinuia de patru zile era mai rea ca oricând. „Dumnezeule”, mormăi el, şi rămase țeapăn, sprijinit de chiuveta albă, cu o grimasă care îi făcea chipul arătos să pară bătrân, aproape ca al unui muribund. Şi totuşi, nu durerea îl afecta cel mai mult pe Oscar Farley. Se gândea la Alan Turing, Alan întins pe masa de autopsie din Wilmslow

şi Alan uitându-se într-o groapă, lângă un salcâm japonez din Shenley, şi se simțea vinovat, nu aşa cum te simți după ce ai comis o crimă sau un păcat, ci mai nesigur şi mai îngrijorat, ca atunci când consideri că te-ai purtat urât. *Oare noi l-am ucis?*

Farley recunoştea în sinea lui că a încercat să-i ia partea lui Turing, şi totul părea să fi fost în acord cu regulile, dar existau şi aspecte neplăcute ale poveştii. Cu cât se gândea mai mult la asta şi cu cât analiza mai mult cele întâmplate, cu atât mai mult simțea că îi scapă ceva important, ceva ce ar fi putut să iasă la iveală la un moment dat. Nu era vorba de a avea toată informația pe care o avea Alan, ori de călătoriile lui în străinătate şi de atmosfera încinsă de la Cheltenham. Era chiar sentimentul pe care îl lăsase în urmă.

Chiar nu exista nicăieri nicio scrisoare, niciun bilet, care să explice totul?

Farley se uită prin camera de hotel ca şi cum scrisoarea respectivă ar fi putut apărea acolo, şi se întreba dacă nu cumva fuseseră prea agitați când căutaseră prin casă. Poate rataseră un lucru evident, ca atunci când cineva îşi caută ochelarii peste tot şi nu observă că-i are pe nas. Sau poate că polițiştii care intraseră primii acolo găsiseră totuşi ceva, câteva rânduri pe care nu ştiau cum să le interpreteze, date fiind cunoştințele lor limitate, sau a căror semnificație le scăpa. Bineînțeles că Alan nu ar fi descris într-o scrisoare ce simte, însă ar fi putut să le dea un indiciu, să le transmită că Anglia nu trebuie să-şi facă griji. Oricât de încăpățânat fusese, nu se dovedise, până la urmă, şi extrem de grijuliu? Farley

se uită la ceas. Oare putea să meargă să vadă ce face colegul? Trebuia să stabilească strategia pentru toate întâlnirile de peste zi. Nu, era prea devreme, deşi el nu se simțea ca şi cum ar fi fost proaspăt trezit.

Robert Somerset era unul dintre prietenii lui de la serviciu, dar se întâmplase ceva în ultimele zile, ca şi cum moartea i-ar fi îndepărtat. Farley începuse să observe la Robert şi la mulți alții aceleaşi semne de suspiciune răutăcioasă legată de orice era diferit şi ciudat – sau care putea fi legat, fie şi vag, de Burgess şi MacLean. Bănuia că exact aşa începe isteria generală, că primii afectați sunt cei deja agitați, dar pe urmă se transmite şi la cei mai calmi. Devenea cumva şi el paranoic? În timp ce se chinuia să se îmbrace şi să capete o culoare mai sănătoasă, dându-şi câteva palme, îşi aminti de singurul moment în care îl văzuse pe Alan plângând, dar nu fuseseră lacrimi adevărate, şi când se gândi la asta zâmbi, simțind că îi face bine.

Avea să fie o zi lungă.

14

În dimineața zilei de 10 iunie 1954 soarele strălucea pe cerul din Knutsford. Leonard Corell stătea pe dalele din grădina mătuşii, într-un halat albastru uzat, şi bea un ceai Earl Grey. La radio cânta Cole Porter, iar mătuşa, păşind nesigur, ieşi din casă cu micul dejun pe o tavă.

— Ospăț regal.

— Oo! exclamă el, cu adevărat entuziasmat.

Pe tavă chiar erau de toate: pâine prăjită, cârnați, roşii, fasole, crochete de cartofi, ciuperci, ouă cu şuncă şi suc de portocale.

Nu mai avea nevoie să mai mănânce peste zi, aşa că afişă un zâmbet satisfăcut şi îi spuse ceva despre pendulul pe care îl oprise peste noapte. Ea îi răspunse că ştie ora exactă la care a comis crima. Se întreba dacă a apucat să doarmă vreun pic. Îi răspunse că da, şi că se simte odihnit, ceea ce nu era chiar o minciună. Deşi obosit, simțea o linişte, o epuizare plăcută care îi alungase tulburările din ajun, şi, destul de mulțumit, se apucă să citească *Manckester Guardian,* care stătea împăturit lângă tavă. Nu-i atrase nimic atenția. Ar fi preferat să se cufunde într-o carte, ca mătuşa lui, care răsfoia *Clepsidra* lui Yeats, dar nu-i venea să se ducă să-şi aleagă şi el una. Trebuia să se mulțumească cu un articol din ziar, de exemplu cel în care scria că BBC o să înceapă să transmită ştiri la televiziune, sau cel despre discuția din Camera Lorzilor despre polițista din Scoția care fusese nevoită să-şi dea demisia ca să se mărite, ori cel despre ofițerul din Douglas, Dundee, care furase 120 de lire din casa de bani a poliției, furt apărat de avocat cu argumentul că bărbatul se combinase cu oameni dintr-o clasă socială superioară lui, ceea ce îl făcu pe Corell să chicotească, deşi nu-i păsa deloc de subiectul respectiv. Şi deodată îngheță.

Pe o coloană din stânga paginii 11 era un articol despre Alan Turing. Nu mare lucru. Un anunț mai mare. Dar avea legătură cu munca lui Corell, iar când articolele din ziar îl priveau, mai ales în rarele ocazii

în care era pomenit şi el, lumea se oprea pentru o clipă şi i se făcea frică. Totuşi, îi plăcea când i se pomenea numele. De câte ori se spunea în presă ceva despre el începea să viseze cu ochii deschişi, dar înainte de a înțelege pe deplin ce era scris în articol începea să-şi facă griji că e vreun lucru umilitor sau ridicol. Scană temător articolaşul şi îşi dădu seama, spre dezamăgirea lui, că nu este pomenit în text şi că informația a fost furnizată de altcineva din secție, probabil de Block. Anunțul apărea la rubrica de decese şi era favorabil, începea aşa:

Astăzi va avea loc o anchetă judiciară legată de doctorul Alan Mathison Turing, lector în teoria calculelor la Universitatea din Manchester, din 1948. Acesta a fost găsit mort marți dimineața, în pat, în casa lui din Adlington Road, Wilmslow.

După o scurtă relatare, destul de exactă, a circumstanțelor morții lui Turing, continuă:

Doctorul Turing a fost unul dintre pionierii care au produs în această țară maşina electronică de calcul. Este considerat autorul bazelor teoretice pentru maşinile care operează cu informații digitalizate. La Manchester a fost unul dintre oamenii de ştiință responsabili de „creierul mecanic”, numit Madam (Maşina Automată Digitală a Manchesterului) sau „ACE”.

Turing susținea că una dintre maşinile lui a rezolvat în câteva săptămâni o problemă de

matematici superioare la care matematicienii lucrau încă din secolul al XIX-lea. Împreună cu profesorul F.C. Williams, de la aceeaşi universitate, a inventat două dispozitive pentru maşinile de calcul care au permis un progres semnificativ în privința „memoriei" şi a clasei acestor maşini.

Conform unui articol din revista *Mind,* doctorul Turing spunea că maşinile de calcul digitale o să fie capabile de ceva asemănător „gândirii". De asemenea, vorbea despre posibilitatea de a educa o maşină aşa cum este educat un copil.

Corell ridică ochii din ziar. Nu-i plăcuse articolul. I se părea un amestec de speculații şi înfloriturişi cu siguranță nu-i spusese nimic nou. Să educi o maşină ca pe un copil? Cum adică? Evident, o afirmație menită să atragă publicul – indiferent dacă venea din partea ziaristului sau a lui Turing –, dar nu exista niciun cuvânt care să explice mai exact ce ar putea însemna asta. Probabil că erau prostii curate sau pură fantezie. Probabil că nici autorul articolului nu ştia despre ce vorbeşte. Corell îşi aminti cuvintele din raportul poliției: Turing îi spusese lui Arnold Murray că se ocupă de construirea unui „creier electronic". O luase drept minciună, de genul celor pe care oamenii educați le flutură pe la nasul celor din jur, pentru a-i seduce sau a-i domina. Însă articolul pomenea nu de un creier electronic, ci de unul *mecanic*, şi chiar dacă era tot o expresie de jargon, în mod clar trebuia să sune extraordinar. În orice caz, era o expresie folosită, în mod clar una dintre multe altele, care voia să

însemne ceva. Dar ce? Fuseseră folosiți mai mulți termeni, ultimul fiind „maşină digitală”. De la *digitus*, a număra pe degete. Încă îşi mai amintea câteva cuvinte latineşti din şcoală.

— Ştii ce este o maşină de caicul digitală? o întrebă pe Vicky.

— Poftim?

— Lasă…

Mâncă nişte şuncă şi crochete de cartofi, sorbi din ceai, care se răcise, şi continuă să citească: Turing lucrase pentru Afacerile Externe în timpul războiului, şi era membru al Societății Regale. În timpul liber era interesat de alergări de fond, şah şi grădinărit. Articolul se încheia astfel: „A alergat pentru Walton Athletic Club”. Corell pufni. Exact ca la Marlborough. Dacă voiai să arăți că cineva e băiat de treabă, englez curat, de bine, trebuia să spui că e sportiv. Toți băieții buni erau sportivi. Turing era un băiat bun. Mai era şi mort, iar în ziare morții sunt întotdeauna de treabă. Să nu-i vorbeşti de rău pe morți. *De mortuis nihil nisi bene!*

— Ipocrizie, zise el.

— Cum?

Ipocrizia se număra printre subiectele favorite ale mătuşii lui.

— Nimic. Pot să rup un articol din ziar?

— Poți să-l faci cocoloş pe tot şi să-l bagi în buzunar, dragul meu, dar aş vrea să nu mai fi aşa de secretos. Ce te-a fascinat aşa la articolul ăla?

— Are de-a face cu cazul la care lucrez.

— Ah, înțeleg. Atunci vreau să-l citesc şi eu, zise ea,

iar Leonard dădu s-o refuze, instinctiv.

N-avea chef să redeschidă rănile din ajun, şi voia să-l păstreze pe matematician pentru el, mai ales că n-avea să ştie să-i răspundă mătuşii la întrebări, dar, cu un gest firesc, îi împinse ziarul şi ea începu să citească, nerăbdătoare. După ce termină, părea într-o dispoziție neobişnuit de bună.

— Parc-ar fi un roman de Edgar Allan Poe, zise ea. Să educi o maşină... sau cum spuneau? Ce nebunie încântătoare.

— Mai degrabă înspăimântătoare.

— În fine, te pune pe gânduri. Pare să fi fost un om cu mintea deschisă, nu cine ştie ce inginer plicticos, aşa cum ai insinuat tu ieri.

— Aşa am făcut?

— Poate încurc eu lucrurile.

— Aş spune, totuşi, că nu era chiar întreg la cap, zise el.

— Nu crezi că îl judeci cam aspru?

— Ştiu doar că făcea nebunii...

— În orice caz, se vorbeşte despre el cu respect, îl întrerupse ea.

— Ca despre toți morții.

— În articol scrie că a fost autorul unor baze teoretice pentru nu ştiu ce şi că maşina lui a rezolvat o problemă grea. Nu pare să fi fost vreun imbecil.

— Cred că autorul articolului habar n-are despre ce vorbeşte.

— Atunci lămureşte-mă tu.

— Nici eu nu ştiu prea multe despre asta.

— Şi dacă tot ai treabă cu asta, n-ai vrea să mai afli

câte ceva?

— Nu e treaba mea!

— Zău?

— E prea puțin probabil ca maşinile să fi avut de-a face cu moartea lui, zise el într-un acces de laşitate, îi luă ziarul şi rupse articolul din el.

Dar nu se simțea în apele lui, avea senzația că a fost prins pe picior greşit, dar pentru că trebuia să prindă autobuzul de Wilmslow şi nu voia să se despartă supărat de mătuşa lui, o dădu pe glumă. Cu tonul unui soldat care îi raportează superiorului, zise:

— Promit să aflu totul despre maşini şi să-ți raportez!

— Abia aştept.

15

Leonard se duse mai târziu la serviciu, fiindcă ştia că o să stea până târziu, dar chiar dacă se simțea destul de bine pe când urca scările, odată ajuns în biroul de investigații criminalistice, disperarea îl cuprinse din nou. Atmosfera era sufocantă. Mirosea a fum de țigară şi a respirație grea. Kenny Anderson trase câteva guri de whisky fără să se ferească niciun pic. Leonard deschise fereastra. *De ce fusese Vicky aşa de tâmpită?* Sigur, discuția din seara precedentă şi iritarea nu însemnau mare lucru – de fapt, nu însemnau nimic –, dar nu se putea gândi la altceva. Ăsta era necazul cu ea. De câte ori apărea o tensiune între ei, el o amplifica în mod ridicol. Cum putea să susțină că…?

— Azi vreau să mă fac turtă, se plânse el cu voce tare, într-o armonie înduioşătoare cu Kenny, dar când colegul lui îi propuse să intre într-un pub după program, oroarea ororilor, s-a făcut că nu l-a auzit şi s-a pus pe treabă. Mergea greu. Resimțea lipsa somnului şi se bucură sincer când Alee Block veni spre el.

— Ia uită-te aici, zise Block.

— Ce este?

Erau nişte documente de la Chester & Gold, o firmă de consultanță legală din Manchester, aşezate într-un dosar negru elegant, iar când Corell se uită prin ele, pe fața lui se putea citi că e dezamăgit. N-ar fi fost uşor de spus din ce motiv, dar i se ceruse un raport scris despre circumstanțele morții lui Alan Turing, pentru ancheta judiciară care urma să se desfăşoare seara, iar documentele acelea nu îi făceau deloc munca mai uşoară. Până atunci nu avea nişte concluzii evidente, dar din acel moment deveneau cât se poate de clare. La doar patruzeci şi unu de ani, pe deplin sănătos, Turing îşi făcuse un testament, pe 1 februarie. Documentul nu avea prea multe detalii, nu conținea cine ştie ce fraze poetice sau afirmații dramatice despre chinul vieții. Înşiruia pur şi simplu nişte informații seci, de exemplu că un anume Nick Furbank, autorul documentului, urma să fie executor şi ca banii, cărțile şi celelalte obiecte de valoare trebuia să fie împărțite în cutare şi cutare fel. Dar era greu de crezut că e doar o coincidență faptul că fusese făcut cu atât de puțin timp în urmă.

Un bărbat de patruzeci şi unu de ani care îşi

imaginează că are înainte o jumătate de viață nu se aşază să-şi scrie testamentul fără să aibă un motiv. Totuşi, Corell îşi imagina că trebuie să existe un soi de satisfacție dulce-amară în scrierea unui testament; ca atunci când ai fantezii cu propria înmormântare. Dar nu, se gândi el, nu putea fi o coincidență, o toană emoțională. Dacă puneai totul cap la cap, procesul, consecințele, umilirea socială şi mărul otrăvit – erau prea multe ca să fie ignorate. Dădeau balanța peste cap. Cu siguranță Alan Turing se sinucisese!

Testamentul prevedea că doamna Taylor, menajera, va primi 30 de lire, iar fiecare membru al familiei lui John Turing va primi câte 30 de lire, ceea ce avea să fie o dezamăgire pentru ei. Poate că Turing îşi propusese să demonstreze ceva cu asta. Restul averii lui – care se ridica probabil la câteva mii de lire doar prin vânzarea casei – urma să fie împărțită între mama lui şi patru prieteni: Nick Furbank, David Champernowne, Neville Johnson şi Robin Gandy… Robin. „Dragă Robin…" Corell îşi aminti deodată de scrisoarea pe care o luase din Adlington Road. Cum putuse să uite de ea? Conform testamentului, Robin Gandy moştenea cărțile de matematică ale lui Turing. Părea să fie favoritul. Probabil că era cel căruia îi scria Turing. Cu gesturi grăbite, Corell băgă mâna în buzunarul din interior al hainei şi era pe punctul de a scoate scrisoarea ca să-şi arunce ochii pe ea, când în birou intră Richard Ross. Ce mai voia? Ross era spilcuit şi nemulțumit ca de obicei, dar şi oarecum dezarmat, de parcă tocmai i se întâmplase ceva.

— S-ar zice că ai scos capul în lume, zise el.

— Cum adică?

— Se pare că o să avem oaspeți de seamă.

— Iar?

— Nu mai fi aşa de al dracului de entuziasmat, zise Ross, deşi Corell nu părea deloc bucuros. Am întrebat dacă pot să particip la întâlnire, dar vor să vorbească numai cu tine. Probabil că ai comis-o în vreun fel…

— Pe cine am onoarea să întâlnesc?

— Lasă tonul ăsta, idiotule. E important să fii cooperant.

— Sigur… Dar cu cine?

— E mai bine să se prezinte ei, îi aruncă Ross arogant, şi Corell simți nevoia irezistibilă să fie obraznic. *Nu prea cred, am de citit nişte reviste porno* ar fi vrut să spună, dar nu reuşi decât să îşi încrucişeze brațele, în timp ce trupul lui transmitea mesajul că o să coopereze atât cât o să aibă chef.

— Vino-ți în fire, ce Dumnezeu! Trebuie să apară din clipă în clipă, şuieră Ross, iar Corell dădu neîncrezător din cap.

Îl îngrețoşa atitudinea de cățeluş a lui Ross în vecinătatea puterii. Dar se nelinişti şi el, şi ar fi vrut să arunce un ochi în oglindă. Să-şi îndrepte cravata şi să-şi treacă degetele prin păr.

Pe uşă intrară doi bărbați de peste şaizeci de ani. Îi recunoscu imediat. Îşi zise că trebuie să fie celebri. Se prostea, dar în acelaşi timp ar fi vrut să fie aşa. Adevărul era că pur şi simplu îi întâlnise la morgă. Dar tot era ceva în fantezia lui: bărbatul înalt arăta ca o vedetă de cinema. E drept să spatele lung lăsa

impresia că e țeapăn, dar fața lui avea ceva armonios şi o demnitate aparte, ceea ce trezi imediat admirația lui Corell. De la moartea tatălui avea tendința de a cerceta bărbații mai distinşi şi de a-şi căuta în subconştient asemănări cu ei, ca şi cum ar fi sperat să-şi descopere viitorul în trăsăturile lor. Ori, chiar mai rău, ca şi când ar fi căutat o figură paternă. Când îl salută pe bărbatul înalt – îl chema Oscar Farley şi avea un aer melancolic – Corell avu impresia că a detectat în ochii lui o urmă de curiozitate.

Celălalt era îndesat şi avea un păr rar şi ciufulit, iar nasul subțire i se lățea spre vârf. Se prezentă – Robert Somerset. În comparație cu colegul lui, părea mai degrabă urât. Şi totuşi, avea o expresie binevoitoare.

— Sunteți de la Afaceri Externe?

— Într-un fel, zise Somerset. Facem parte dintr-un mic grup din Cheltenham care lucrează la nişte proiecte mărunte. Printre altele, studiem şi împrejurările morții lui Alan Turing. Putem găsi prin apropiere un loc în care să stăm de vorbă?

La etajul trei, într-un capăt al holului, dincolo de postul de santinelă, era o mică sală de şedințe proaspăt văruită, în care Corell îşi desfăşura rarele interogatorii mai delicate, în măsura în care se putea vorbi despre aşa ceva în Wilmslow. Le propuse să meargă acolo. Era un loc în care întotdeauna îi mersese bine, şi se bucura de siguranța de sine pe care i-o dădea locul. Să le ofere un ceai? Hotărî că nu e cazul. Când intrară în încăpere neliniştea lui crescu, iar zâmbetul civilizat, dar uşor ironic al lui Somerset nu avu deloc darul de a-l linişti, fiindcă lui

Corell i se păru un avertisment că omul putea fi periculos. Leonard se uită neliniştit la Farley, care îşi masa gâtul.

— Mi-e teamă că nu avem scaune mai bune. De obicei, după o zi la birou suntem amorțiți de-a binelea, zise Corell.

— Îți mulțumesc pentru atenție, dar nu-ți face griji pentru mine. Mi se întâmplă des să stau cocârjat. Sunt prea înalt ca să mă simt bine. Ar trebui să mă scurtez cu zece, douăzeci de centimetri. Apropo, l-am cunoscut pe tatăl tău.

Corell îngheță.

— Da?

— Poate nu chiar aşa de bine, zise Farley. Nu ne-am întâlnit decât de vreo două ori, dar aveam un prieten comun, Anthony Blunt, nu ştiu dacă numele îți spune ceva. Nu? Ei bine, erau amândoi experți în artă, chiar dacă se deosebeau foarte mult unul de altul. James era mai neconvențional, mai pe gustul meu, să fiu sincer. Mi-a plăcut cartea lui despre Gauguin, într-un fel şi cea despre indian – o poveste neobişnuită. A fost o figură, nu-i aşa? Doamne, cum mai putea să vorbească!

— Uneori chiar reuşea să mai spună şi câte ceva adevărat, zise Corell pe un ton degajat, de care imediat se simți mândru.

— Deci le mai şi înflorea? Toți povestitorii de clasă fac asta, nu? Datoria lor e să ridice frumusețea deasupra adevărului, cum ar veni. O virtute nobilă, în felul ei.

— Din nefericire, total nepotrivită în munca

noastră, interveni Somerset.

— Din păcate, da, zise Corell, dezamăgit că discuția deviază spre alt subiect.

— Bineînțeles, adevărul e o disciplină grea pentru noi. Nu numai că trebuie să-l descoperim, trebuie să-l şi manevrăm într-o manieră corespunzătoare. Pentru că altfel te poate dărâma, nu? zise Somerset.

— Într-adevăr.

— Anumite adevăruri aproape că țipă să fie scoase la lumină…

— În vreme ce altele vor să fie înăbuşite cu orice preț, îndrăzni Corell.

— Exact. Ai prins ideea. Ne ascundem propriile nenorociri. Dar suntem foarte bucuroşi când trâmbițăm necazurile altora.

— Se poate.

— Ei bine, aş vrea să spun că sunt câteva amănunte în chestia asta cu doctorul Turing de care trebuie să avem foarte mare grijă.

— Şi care anume sunt punctele sensibile? întrebă Corell.

— Ei bine, sensibilitatea e de mai multe feluri, mormăi Somerset. Hai să nu facem problema mai interesantă decât este. Dar dă-mi voie să-ți spun un lucru, expresia supremă a talentului meu dramatic: ce discutăm aici rămâne între noi, ai înțeles?

— Desigur!

— Minunat! În cazul ăsta pot să-ți spun că Alan Turing lucra pentru țară. Avea anumite îndatoriri a căror natură nu ți-o pot dezvălui. Asta probabil că îl făcea să simtă o anumită apăsare. Nu avea voie să

şoptească nicio vorbă nimănui, nici măcar celor mai dragi, şi nu avem motive să credem că a făcut-o, sigur nu. Aveam un respect deosebit pentru el şi ne-a îndurerat dispariția. Avea o voință fantastică. Dacă m-ar auzi acum înşirând toate astea, imediat s-ar ridica şi s-ar apuca de ceva mai practic…

— Cum ar fi tiparul matematic al petelor leopardului, zise Corell pe acelaşi ton degajat.

— Ha-ha! Exact! îmi dau seama că ai început să-l cunoşti. Dar, ca să fiu cinstit, când cineva ca el moare în condițiile astea, începi să-ți pui întrebări, nu-i aşa? Poate că, până la urmă, o fi făcut ceva ce nu trebuia? Nu credem asta, dar e treaba noastră să ne aşteptăm la ce e mai bun şi să presupunem ce e mai rău.

— Ați putea formula asta mai limpede?

— Iar vorbesc cifrat? Nu mă surprinde. Tata îmi zicea tot timpul să nu-mi mai spun lucrurile în barbă. Nu înțelegeam ce vrea să spună. La urma urmei, nici n-aveam barbă. Nici nu mi-am lăsat vreodată, nici măcar în timpul războiului, ha-ha, dar nu s-ar zice că eşti timid. Asta e bine. Bineînțeles, ca nişte funcționari publici responsabili ce suntem, te-am verificat. Chiar am fost puțin surprinşi să te găsim aici, dar asta îți face cinste, zău. Avem nevoie de oameni ca tine. Nu ne-ajunge că apar în presă în fiecare zi scandaluri cu cei din poliție? N-a fost unul şi în dimineața asta?

Somerset îşi arcui sprâncenele într-o expresie de confuzie.

— Şi pe urmă… continuă el cu o voce mai moale, mai potolită. Şi pe urmă am auzit, desigur, ce s-a

întâmplat cu părinții tăi. Mare păcat. Trebuie să fi fost o lovitură cumplită, mai întâi unul, pe urmă celălalt… Condoleanțele mele.

— Asta s-a întâmplat demult, zise Corell, brusc iritat.

— Sunt lipsit de tact, scuze că am adus vorba. Încercam numai… Dar unde am rămas? Voiai să mă exprim mai clar, nu-i aşa? Mai clar! Presupun că ştii câte ceva despre apucăturile lui Alan Turing. Ei, sigur că ştii, dar noi multă vreme habar n-am avut, înțelegi? Odată, Alan a fost logodit cu o fată foarte frumoasă, Oscar o ştia, întotdeauna a vorbit frumos despre fătucă, dar pe urmă… când ne-am dat seama, am văzut lucrurile într-o altă lumină, şi nu te gândi că eu, personal, dau vreo importanță chestiunii. În timpul liber putem face tot ce ne place, nu-i aşa? Felul în care l-am tratat pe Oscar Wilde a fost scandalos. Sau nu noi, adevărații ticăloşi în drama aia par să fi fost iubitul lui, cum îl chema… Lord Alfred Douglas, aşa, cunoscut ca Bosie, mulțumesc, Oscar, şi tatăl lui. Ce oameni îngrozitori! Apropo, crezi că tipul ăsta, Murray, a fost un fel de Bosie al lui Turing? A, OK, nu… nu, nu, sunt diferențe mari, desigur. Un artist ca Wilde îşi poate permite anumite libertăți. Poate chiar trebuie să facă asta. Dar când lucrezi pentru țara ta mai sunt în joc şi alți factori. Cred că superiorul tău… cum îl cheamă? O, Doamne, cred că şi lui i-am uitat numele…

— Intendentul-şef Hamersley.

— Corect. Intendentul-şef Hamersley ăsta ți-a ținut un discurs impresionant despre Burgess şi MacLean

şi, cu tot respectul, a avut nițel tupeu să-i pună pe păcălicii ăia doi alături de Alan Turing. Dar într-o privință a avut dreptate: din cauza lor, toată lumea e agitată. Unii se întreabă dacă nu cumva mai sunt şi alți spioni. Oare chiar n-au fost decât ei? Turing al nostru a fost un tip foarte de treabă, talentat. Oscar e convins că era un geniu, nu?

— Cu siguranță, zise Farley şi, cel puțin după câte i se părea lui Corell, dădea semne de plictis şi iritare, dar poate că pur şi simplu îl durea gâtul sau spatele.

— Cu siguranță a fost remarcabil, continuă Somerset. Avea abilitatea de a vorbi cu totul diferit, cu bune şi cu rele, dar cred că în general cu bune. Întorcea totul pe dos. Nu-i plăceau autoritatea şi ordinele. Odată am fost suficient de tâmpit ca să-i spun: „În problema asta eu sunt superiorul tău, Alan!”. Ştii ce mi-a zis? „Şi ce dracu’ are-a face una cu alta?” Şi avea dreptate, desigur. Fie ai o contribuție utilă la ceva, fie nu, indiferent dacă eşti şef de birou sau împăratul Chinei. Dar ce spuneam? Alan Turing avea nişte informații sensibile, şi dacă ar fi să evaluăm gradul de risc, să ne imaginăm scenariul cel mai de coşmar, ca să zic aşa, ar fi cel puțin relevant faptul că era produsul aceluiaşi mediu universitar din care au provenit Burgess şi MacLean. În privința asta era cel puțin la fel de periculos ca prietenul nostru de colea Farley, care cunoaşte toate persoanele nedemne de încredere.

— Am avut onoarea!

— Ei, am pomenit toate astea ca să-ți faci o idee despre nivelul pericolului, dar şi ca să am ocazia să

mă laud cu inteligența mea politică. Ha-ha. În termeni mai stricți, în anii ’30, două mari chestii erau caracteristice pentru Cambridge: pasiunea nebună pentru comunism şi pasiunea nebună pentru homosexualitate.

— Prostii! zise Farley.

— Mă rog, tu te-ai dat în vânt şi după alte lucruri, cum ar fi băutele, geometria şi Shakespeare. Dar chiar şi tu trebuie să recunoşti, Oscar, că vremurile pe care le-ai trăit au fost extraordinare. Erau crize, greve generale, tot felul de necazuri. Întregul sistem părea să se ducă pe copcă şi – pe bună dreptate, dacă mă întrebi pe mine – toți extremiştii de dreapta care salutau venirea lui Hitler la putere erau foarte indignați. A izbucnit Războiul Civil în Spania… O, Doamne… poți să devii nostalgic dintr-o mulțime de motive, dar nu şi din ăsta. Ar fi putut să facă ceva cu fascismul, o mulțime de studenți s-au oferit voluntari pentru republicani şi au fost priviți ca nişte mari eroi, nu? Nu erau intelectualii laşi obişnuiți, nişte flecari vrednici de milă ca mine şi ca tine, Oscar… mă rog, Oscar e destul de tăcut acum, dar aşteaptă şi-ai să vezi. Să nu pomeneşti de Henry James sau de nenorocitul ăla de irlandez Joyce, că nu-l mai opreşti. O să regreți! Dar, cum spuneam, la Cambridge credeau că lor, ca elită nici nu trebuie să le pese de fascism, şi chiar înțeleg asta. Nu sunt un babalâc demodat şi conservator, cum încearcă să mă prezinte Oscar. Guvernul chiar era slab, şi n-ai nevoie de prea multă imaginație ca să pricepi că pentru mulți intelectuali comunismul era singura alternativă

viabilă. Da, mulțumită antifascismului lor, huliganii ăia s-au ales cu gloria şi onoarea, iar la King's şi Trinity s-au format celule comuniste, dar n-ar fi fost nimic în neregulă cu asta. Tinerii au tendința de a o lua razna în politică, nu? Sunt lucruri cu siguranță mult mai rele decât să visezi la egalitate. Problema a fost că Stalin şi Cominternul au avut suficient de multă minte ca să profite. O, Doamne, numai când te gândeşti… aici au avut ocazia de a-şi trage de partea lor conducătorii viitorului. Şi chiar s-au străduit zdravăn pentru asta. La Cambridge era plin de observatori şi agenți comuniști, ştii cum li se zicea? Nu? Ei, cum se poate… Homointerni, aşa le ziceau. De ce? Pur şi simplu pentru că cei din Comintern se concentrau asupra homosexualilor. Considerau că poponarii pot fi convertiți mai uşor la cauza comunismului, în parte fiindcă înclinațiile lor sexuale îi făceau mai receptivi la ideile radicale, dar şi pentru că, în mod deliberat, desigur, se răspândise ideea falsă că Stalin are o atitudine mai liberală față de homosexuali decât noi, cei din Occident. Era o prostie, bineînțeles. Propagandă utilă şi nimic mai mult. Mă întreb dacă nu cumva în realitate Stalin le tăia pişătoarea, pardon de expresie.

— Las-o baltă, zise Farley indignat.

— Ei bine, nu-mi spune mie că libertatea sexuală a fost contribuția esențială a lui Stalin la emanciparea umanității! E trist, dar adevărat că se bucura de o reputație foarte bună cu planurile lui cincinale şi toate prostiile, se spunea că e foarte tolerant, şi mulți homosexuali au fost atraşi de comunism. Guy

Burgess e cel mai cunoscut exemplu. Doamne Dumnezeule! Ce poveste îngrozitoare. Şi ce final ruşinos. Nebunie curată! Dumnezeu ştie dacă nu cumva azi regretă. Sau ce crezi, Oscar, le dau ruşii băutură şi băieţei din belşug?

Oscar fixa masa, cu o expresie de jenă.

— Nu se ştie niciodată, continuă Somerset. Un spion trebuie să fie recompensat. Dar ce tot spun eu aici! Am reuşit să fac lucrurile puţin mai clare? Bine, mă bucur. Nu, nu, pentru Dumnezeu, Alan nici că se putea să fie mai diferit de Burgess. Aveau aceleaşi înclinaţii, desigur, dar în afară de asta… Turing nu prea se omora cu băutura, da, da, nu fi aşa surprins, mai sunt şi oameni dintr-ăştia. Nici cu politica nu se omora. În 1933 a semnat o petiţie pentru pace, dar în rest şi-a văzut de numerele şi de ideile lui ingenioase. N-am înţeles niciodată mare lucru din ele, ca să fiu sincer. Oscar e mai bun la… O, ce Dumnezeu, să nu te-apuci iar să-mi explici…

Nu părea că Farley s-ar pregăti să explice ceva.

— Alan era foarte disciplinat, cel puţin atunci când îl motivai, zise Somerset. Spre final, Burgess a fost probabil cea mai indisciplinată persoană de pe faţa pământului. Era obraznic cu toţi cei din jur şi cu greu îl găseai treaz, chiar şi dimineaţa. Şi totuşi, cum am zis… *şi totuşi,* mai există o mulţime de factori perturbatori, nimic îngrijorător, sunt sigur, şi cu siguranţă nimic nu trebuie să ajungă la altcineva, indiferent de împrejurări.

— Bineînţeles că nu, răspunse amabil Corell.

— N-ar fi mai bine să ne spunem pe numele mic?

Eu sunt Robert, nu Bob, în niciun caz Bob. Oscar e Oscar. Îndrăgostit incurabil de literatură. În niciun caz un funcționar public plictisitor, ca mine. Compensez asta printr-un zel extrem, şi de asta sunt interesat de banalități precum excursiile peste hotare. Acum, dacă e o banalitate sau nu, asta depinde de cine şi unde călătoreşte, nu-i aşa? Hai să discutăm cât se poate de sincer. În ultimii ani, Turing a călătorit peste hotare ca să întâlnească nişte bărbați, în general poponari şi decăzuți. A fost în Norvegia, în Grecia, la Paris şi, să fim sinceri, nu prea ne-au convenit călătoriile astea ale lui.

— Afacerile Externe s-ar fi descotorosit de el imediat, se aventură Corell.

— De ce crezi asta? întrebă Somerset.

— Am auzit ceva despre epurarea homosexualilor din serviciile publice.

— Epurare? Ce cuvânt îngrozitor, izbucni Somerset. Dar dă-mi voie să-ți spun ceva. Indiferent cât de mult îl prețuiam pe Alan şi de câtă încredere aveam în el, spre sfârşit cred că nu mai avea prea multe motive să rămână loial reginei şi țării. Poate că era furios – cine n-ar fi fost, în locul lui? Ai auzit despre hormonul pe care trebuia să-l ia… da, ştii de asta şi, aşa cum am spus, probabil nu ar trebui să ne facem griji, nici vorbă. Şi totuşi, sentimentul de vinovăție şi furia nu sunt cea mai bună combinație, nu? Nici măcar pentru cei mai buni dintre noi. De asta avem nevoie de ajutorul tău, de priceperea ta, pur şi simplu. Ai fost primul la fața locului.

— Menajera l-a găsit.

— Dar pe urmă…

— Pe urmă am ajuns eu…

— Şi ai cules primele impresii şi dovezi, exact aşa cum trebuia să faci.

— Bineînțeles.

Somerset urmărea ceva.

— Sunt sigur că înțelegi… date fiind circumstanțele… şi cele mai mici lucruri pot avea o semnificație majoră. În tabloul general, chiar şi un lucru care pare lipsit de importanță…

— Poate arunca o cu totul altă lumină asupra situației. Da, înțeleg asta.

Corell îşi dorea doar să iasă la soare.

— Bineînțeles. Ca anchetator, probabil că înțelegi mai bine decât oricare dintre noi valoarea detaliilor.

— Mai ştiu şi că dacă linguşeşti ajungi departe.

— Ha-ha. M-ai prins, zise Somerset chicotind. Oricum, ştiu că n-ai nevoie de linguşiri. Ştiu că eşti foarte conştient de valoarea ta. Mă întrebam dacă nu cumva ai ceva deosebit să ne spui.

— Ați inspectat şi voi casă, contraatacă Leonard şi se întoarse către Farley, care până atunci fusese surprinzător de tăcut, dar care gesticulă acum într-un fel pe care Corell îl interpretă imediat ca răspuns afirmativ.

Le lipseşte ceva, se gândi Corell.

— Am auzit că ai luat de acolo nişte caiete şi diverse hârtii, zise Somerset.

— Aşa e. Vi le dau cu amândouă mâinile. Talentul meu la matematică nu mai este ce-a fost.

— Deci erau numai însemnări matematice?

— Aşa cred. Dar nu le-am cercetat amănunţit. O să primiţi toată grămada, zise el, făcând un gest involuntar spre buzunarul din interiorul hainei.

— Grozav!

— De fapt, nu-i chiar aşa de grozav.

— Nu?

— Alan Turing mai avea şi trei agende în care îşi nota visele, la cererea psihanalistului. Din păcate i le-am trimis deja lui John Turing, fratele lui.

— Of, Doamne!

— Îmi pare rău.

— Altceva? întrebă Somerset.

— Nimic, răspunse Corell, şi îşi dădu seama dintr-odată că nu are de gând să le dea scrisoarea, fără să ştie de ce, nu avea alt motiv decât acela că îşi dorea foarte mult s-o citească şi nu suporta gândul de a o pierde înainte de a afla ce scrie în ea.

— În cazul ăsta, trebuie să luăm legătura cu fratele lui. Dar poţi să ne dai celelalte hârtii acum, nu? zise Somerset, poate mulţumit, poate nu.

Când ajunseră înapoi în departamentul de criminalistică, detectivul le înmână caietele.

— Ai grijă cu gâtul, îi zise lui Farley, apoi se întoarse către Somerset: Mulţumesc pentru discursul politic, a fost foarte interesant, îi zise pe un ton care nu părea pe de-a-ntregul natural, dar în care Corell spera totuşi să existe ceva firesc.

Devenise foarte agitat. Când îşi luară rămas-bun, mâna îi tremura. Fusese cam obraznic, atâta tot, dar mica lui farsă îl îngrijora şi îl făcea cam arţăgos. *Nu, nu, tu nu înţelegi. Nimeni nu-mi spune mie ce să fac…*

Pe mine mă cheamă Corell, apropo, Leonard Corell, fiul lui James, scriitorul. Sunt interesat în mod deosebit de partea matematică a muncii mele. De asta nu las pe nimeni să se bage, atâta tot… Dumnezeule, cine se crede Somerset ăsta? Să vină la mine şi să ceară… nu, scrisoarea rămâne la mine, clar… oare le-am zis că am fost la Kings Collège, Cambridge? Visând cu ochii deschişi, stătea la birou şi fierbea de nerăbdare să citească scrisoarea, dar se simțea privit. Kenny Anderson se holba curios la el.

— Deci, care-i treaba?

— Nimic special. Voiau să mă pună la curent cu anumite chestii.

— *Cu anumite chestii!* Măi să fie, ce importanți suntem!

— Cum? Nu… Nici vorbă!

— Atunci luăm una mică? Ai zis că vrei să te faci praf azi.

— Aşa am zis?

Corell se întreba dacă n-ar trebui să iasă şi să citească scrisoarea. Sau poate era suficient să-l ignore pe Anderson şi s-o citească acolo, dar în acel moment îi răsări în minte un nume. *Hugh Alexander.* Habar n-avea de ce se gândise la asta, poate că mintea îi rătăcea la ce citise, dar în cele din urmă îşi aminti că Hugh Alexander fusese martor principal la procesul lui Alan Turing. Numele i se părea familiar, şi chiar dacă raportul nu spunea asta foarte clar, Corell avea impresia că Alexander şi Turing au lucrat împreună în timpul războiului. Cine ştie? Poate era o pistă. Corell se ridică şi se duse să-l vadă pe Gladwin.

Andrew Gladwin lucra la arhivă. Erau acolo toate datele despre suspecții şi condamnații din zonă, plus o mică bibliotecă de enciclopedii şi cărți de specialitate, din care citise în ajun despre paradoxul mincinosului. Gladwin era unul dintre cei mai buni oameni din secție. Îi plăcea să dezlege cuvinte încrucişate şi devora biografiile istorice. Puteai să-l întrebi o mulțime de lucruri, de asta îi şi spuneau Profesorul, sau Oracolul cu pipă. Tot timpul bine dispus, era singurul din secție care reuşise să se îngraşe binişor. Duhnea a alcool, la fel ca Anderson, dar într-un mod mai plăcut, de parcă ar fi băut chestii mai fine ori corpul lui ar fi reuşit să se descurce mai bine cu licorile. Se apropia de cincizeci de ani, însă avea părul des şi negru ca al unui tânăr, iar ochii lui căprui se arătau vioi până după-amiaza târziu, când privirea i se încețoşa. Corell îl găsi fumându-şi pipa. Nu părea să facă nimic altceva.

— Salutare!

— Salut!

— Ai nevoie de serviciile mele?

— Hugh Alexander, îi spuse Corell. Ştii cine e?

— Te referi la jucătorul de şah?

— Nu ştiu la cine mă refer. Dar nu e un borfaş de pe la noi.

— Atunci s-ar putea să fie jucătorul de şah.

— A fost martor principal în procesul matematicianului care a murit zilele trecute.

— În cazul ăsta, el e. Clar. Să vedem…

Gladwin se ridică şi scoase un exemplar din *Who's Who,* care părea să fi zăcut în raft ani buni. Găsi

imediat informația pe care o căuta.

— Întotdeauna mi-au plăcut tipii al căror nume începe cu A, zise el. Hugh O'Donel Alexander, irlandez, tatăl lui a fost profesor de inginerie în Cork, campionul de şah al Marii Britanii la juniori în 1928, a studiat matematica la King's College, Cambridge, ca bursier, cu profesorul Hardy. Profesor de mate la Winchester din 1932, în 1938 a fost director de cercetare al unei instituții numite John Lewis Partnership, dar în rest pare să se fi ocupat mai mult de şah.

— În mod serios?

— Da, a fost maestru internațional, printre alții i-a bătut pe Botvinnik şi pe Bronstein. Campion al Marii Britanii în 1938, unul dintre cei mai buni jucători din lume, s-ar zice. E considerat cel mai bun şahist irlandez din toate timpurile. Când a început războiul, era căpitanul echipei Angliei la Olimpiada Internațională de la Buenos Aires.

— Spune ceva despre ce-a făcut în timpul războiului?

— Doar că a lucrat pentru Afacerile Externe. Se pare că în 1946 a primit Ordinul Imperiului Britanic.

— Şi el.

— Poftim?

— Amicul care a murit avea şi el o medalie, zise Corell.

— Chiar aşa? Chiar aşa… Eu nu m-am ales nici cu mulțumiri, deşi am fost împuşcat în picior. Dar tu cum te simți? Pari complet…

— N-am nimic, i-o reteză Corell fără să stea pe

gânduri, deşi îşi simţea capul vâjâind. Am pentru tine o întrebare de o mie de puncte.

— S-auzim!

— Dac-am fi în război cu Hitler şi tu ai lucra pentru Afaceri Externe, ce le-ai da de făcut unui maestru internațional de şah şi unui matematician căruia îi plac enigmele şi contradicțiile logice?

— Nu i-aş folosi pe post de carne de tun.

— I-ai pune să inventeze vreo armă secretă?

— Sau să gândească nişte strategii. Până la urmă, un joc de şah e un război în miniatură. I-aş pune să construiască o machetă în miniatură a războiului şi să mute soldații pe-acolo, mai cu isteţime. Sau să inventeze probleme care să dea bătăi de cap inamicului. Cum era…

— Vrei, te rog, să încerci să fii serios?

— Are legătură cu ancheta?

— Cam aşa ceva.

Gladwin se întinse pe spate în scaun, mângâinduşi cu afecțiune bărbia.

— Leonard, dragul meu, orice război are nevoie de mai mult decât muşchi şi arme, şi de cele mai multe ori elita educată şi inteligentă s-a dovedit incapabilă să stea la distanță de nebunia asta a băilor de sânge. Desigur, Bertrand Rusell a fost o excepție în 1916. Nu, aş zice că, în general, rezervele de talent au fost absorbite de serviciile de informații ori au fost captate în activități ştiințifice necesare pentru dezvoltarea industriei. Obişnuim să spunem că Primul Război Mondial, cu gazele lui otrăvitoare, a fost al ororilor provocate de chimişti, în timp ce al doilea a aparținut

fizicienilor. Aş zice, aşadar, că un om ca Hugh Alexander trebuie să fi fost folosit pentru cine ştie ce analize ştiinţifice, dar mi-e teamă că e un răspuns prea vag pentru matale.

— Se poate. Dar mulţumesc, oricum.

— Pentru puţin. Pa… văd că te grăbeşti!

Corell se întoarse grăbit la biroul lui şi scoase din buzunar scrisoarea.

16

Hârtia era gălbuie şi surprinzător de mototolită. Corell o ridică la nas şi simţi un miros slab, aproape plăcut, de migdale amare. Privi în jur. Nu era nimeni cu ochii pe el. Kenny Anderson, care mai devreme tot încercase să-l descoase, părea absorbit de treburile lui. Cu un aer formal secret – care îi amintea de o noapte din Southport, în care citise la lumina lanternei ediţia interzisă a *Amantului doamnei Chatterley* –, Corell începu să parcurgă scrisoarea. Primul lucru care i se păru ciudat: avea o oră, dar nu şi o dată. Poate că stătuse în sertar multă vreme, nu putea să-şi dea seama, şi citi foarte încet primele cuvinte, ca pentru a decide dacă e bine scrisă, sau doar pentru a-şi ţine în frâu nerăbdarea. Încerca să se convingă că e o prostie să spere prea mult de la această scrisoare. În fond, abia dacă-şi amintise de ea. Doar pentru că o ascunsese de Farley şi Somerset căpătase o asemenea importanţă, dar era aceeaşi scrisoare veche – mica lui obrăznicie nu schimba cu nimic lucrurile. Totuşi, nu-şi putea stăpâni fascinaţia

şi, cu un entuziasm tot mai mare, o citi de câteva ori.

Hollymeade, 02.20
Dragă Robin,

Sunt sătul de secretomania asta, de tot teatrul ăsta nenorocit. Aşa trebuia să fie viaţa mea? O mascaradă care maschează o alta? Sunt încă treaz şi aş vrea să fiu departe de aici. Îţi mai aminteşti potârnichile noastre şi ouăle proaspete? E două şi jumătate noaptea. Afară plouă întruna şi mă gândesc la toate lucrurile despre care aş vrea să vorbim, nu doar la cele despre care n-am voie să pomenesc, ci şi la cele pe care n-am apucat să ţi le spun. În fiecare zi mi se trântesc în nas alte uşi. Am pierdut un proiect care poate nu era aşa de grozav şi totuşi dădea un sens vieţii mele. Oamenii nu mai au încredere în cei ca mine, şi asta mi se pare greu de îndurat, Robin, doare mai mult decât ţi-aş putea spune. Lumea mea s-a împuţinat. Nu pot nici măcar să mai visez ca înainte. La ce bun să mai ai vise, când ştii că nu se vor împlini niciodată? Mi s-au furat atâtea, şi când pierd un lucru dispar şi altele odată cu el. Pe urmă orizontul se întunecă.

Se vorbeşte despre o evoluţie promiţătoare pe frontul sexual, dar nu reuşesc să văd mare lucru. Sunt supravegheat. De îndată ce scot nasul afară se dezlănţuie iadul, şi mi-e teamă să mă gândesc ce s-ar întâmpla dacă aş avea din nou îndrăzneala să plec peste hotare. (Ceea ce şi am de gând să fac, cum m-aş putea abţine să-i tachinez puţin?) Vor să mă transforme într-o fată bătrână. Ai crede că lucrurile s-au îmbunătăţit după ce am scos implantul din picior,

şi pentru o vreme chiar aşa a şi fost, dar pe urmă a venit nemulțumirea că nu m-am bucurat de o uşurare mai mare. Otrava a dispărut din trup, dar nu şi din minte, şi am început să cred că n-o să scap prea uşor de toate astea. O să fiu nevoit să trăiesc multă vreme cu urmările procesului şi ale vâlvei din jurul lui, dar, de fapt, n-ar fi trebuit să fiu surprins că s-au legat şi de iubitul meu norvegian. Cred că am înțeles că n-o să mă lase în pace. Dar de unde să fi ştiut cât de dureros o să fie?

Numai că acum, când încerc să adorm, simt ochii lor scormonitori în ceafă, şi mă zvârcolesc până simt că nu mai pot suporta. M-am ridicat şi am urmărit strada de la fereastră. Lumina galbenă de pe stâlp cade pe salcie şi pe vechea mea alee pavată, pe care n-am reuşit niciodată s-o termin (poate fiindcă mă amuză ideea unei alei care se opreşte undeva la jumătate), dar nu era nimeni jos. Ai putea să întrebi de ce ar fi trebuit să fie cineva. Să-ți explic: sunt supravegheat. La orice oră din zi mă întâlnesc cu un tip mic şi rotofei, e ori în fața mea, ori în spate, bietul om nici măcar nu se pricepe la asta. Încearcă atât de jalnic să se poarte firesc, încât îi tulbură pe cei din jur, iar pe frunte are un semn din naştere ca litera „sigma". Imaginează-ți! Sigma!

Într-o dimineață îmi ascunsesem cheia în garaj şi mă pregăteam de alergare, când a apărut el, senin, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. I-am strigat tare: îmi face plăcere să vii în vizită la mine, la care a răspuns jenat, cu accent scoțian: Hm, hm, foarte bine, şi şi-a luat tălpăşița. Cred că şi-a dat seama că văd prin el. A apărut iar după câteva zile, şi mi-a trecut prin minte

că îmi urmăreşte corespondența. Ştii, tot incidentul ăla cu norvegianul n-ar fi avut sens dacă cineva n-ar fi citit scrisorile mele. Nu, te rog să nu negi asta, Robin. Nu sunt paranoic, doar că am căpătat o manie a persecuției perfect dozată, atât cât e nevoie ca să supraviețuiesc. N-aş reuşi asta nici măcar o zi dacă aş fi perfect sănătos, şi zău, ar trebui să râd de personajul respectiv. Arată ca un câine bătut. Dar nu mă pot împiedica să gândesc: aşa îmi mulțumesc ei! Otrăvindu-mi fiecare bucățică din viață! în unele zile sunt atât de furios, încât nici nu mai ştiu ce să fac. Când ai fost aici ai observat semnul de lângă uşa de la intrare! Eu l-am făcut. Am dat cu piciorul într-o zi, şi probabil că aş fi distrus toată casa dacă nu mi-ar fi trecut prin minte că, atunci când am chef de răzbunare, nu e cazul ca, dintre toți, să mă iau la țintă pe mine. Robin, uneori, chiar înainte de ivirea zorilor, mă simt atât de disperat încât nu mai am putere nici să dorm, nici să rămân treaz, şi nici chiar să rămân în viață. Îmi dau târcoale numai gânduri disperate şi lumea sare în aer şi se contorsionează într-o caricatură oribilă a ei înseşi, iar eu mă întreb dacă nu cumva am înnebunit, în sfârşit. Dar nu sunt în stare să-mi dau seama. (Bineînțeles, bătrânul W. a avut dreptate când a spus că nu putem observa propriile gânduri, fiindcă observația devine imediat parte a lor.)

O, dragă Robin, jelesc şi eu puțin. (Te poți răzbuna trimițându-mi o plângere de 79 de pagini pe tema supraabundenței femeilor în Leicester.) Bineînțeles, trebuie să-mi cer scuze că n-am pomenit un cuvânt despre teza ta (ajung şi la asta), şi e adevărat că mi-

am găsit consolarea în ea. Ți-am spus că mi-am improvizat un atelier la etaj? îi spun Locul coşmarurilor, în amintirea nervilor delicați ai mamei. E convinsă că într-o zi o să încurc vreo substanță letală şi are dreptate când spune că fac tot felul de prostii, cum ar fi extragerea elementelor chimice din sare. Trebuie să vii aici, să ne facem de cap împreună. E de-a dreptul terapeutic.

În rest, îmi ocup timpul cu tot felul de lucruri, orice, mai puțin ce ar trebui de fapt să fac. Îmi scriu visele, la porunca lui Greenbaum. Ți-am spus? în fiecare dimineață notez în agendă pagină după pagină şi, pe cuvânt, nu rezist tentației de a le înflori puțin. Cine îşi doreşte vise neinteresante? Am descoperit însă şi câteva lucruri despre care aş vrea să vorbesc la un moment dat. În afară de asta, mă gândesc să plec în vara asta la Ipsos-Corfu, pentru vreo aventură deocheată la Club Mediteranée, în loc de Paris. Ți-am spus ce tânăr încântător am întâlnit la Paris? A rămas complet interzis când i-am propus să vină la hotel, în loc să ia metroul. Bănuiesc că avea cu Parisul aceeaşi relație pe care o avem noi cu spațiile riemanniene. Era familiarizat doar cu circumferințele civilizației din jurul stațiilor de metrou, complet incapabil să înțeleagă legăturile dintre ele. Dar eu mai am şi alte calități, inclusiv un posterior drăguț, şi vreau să spun că până la urmă chiar ne-am distrat, după care a vrut să schimbăm ceasurile între noi, ca semn de încredere. Faptul că al meu era mult mai bun decât al lui poate avea o semnificație în împrejurările date, dar bineînțeles că am fost de acord. În fond, trebuie să iei

ce ți se oferă. A fost ultima oară când am văzut ceasul ăla. He-he! Dar în afară de asta, Robin, în afară de asta… E aproape trei dimineața.

E una dintre nopțile alea în care viața devine sufocantă. Ți-am spus că am citit despre un lord care a fost târât în fața tribunalului pentru a doua oară? Descoperiseră un alt delict, comis în tinerețe, şi m-am întrebat: dacă o să se întâmple la fel şi cu mine? Dacă o să dezgroape încă o umbră din trecutul meu? Din fericire nu am avut atâția bărbați câți aş fi vrut până la urmă, cine a avut? –, dar au fost câțiva, totuşi. Mulțumesc Cerului pentru bisericile precum cea de la King's. (Mă tem că la capitolul ăsta educația ta are nişte goluri.) Dar n-aş putea suporta asta. N-aş putea îndura gândul că o să sape din nou în viața mea. Mai alaltăieri una dintre băbăciunile din cartier a întors capul imediat cum m-a văzut, dar nu cred că-mi pasă de asta. Să-l întoarcă, dacă aşa vrea. Totuşi, nu e incorect? În seara aia am fost atât de furios, încât abia mai puteam respira. Ai simțit vreodată furia aia care nici măcar nu iese la suprafață, ci pur şi simplu face implozie într-o masă întunecată şi sufocată?

E adevărat că în timpul meciului cu justiția am ținut capul sus şi am refuzat să mă arăt ruşinat, dar asta nu înseamnă că n-am simțit clopoțelul ăla invizibil care mi-a fost ataşat. M-am descurcat peste aşteptări cu gândurile negre, chiar dacă nu conțineau căința pe care şi-ar fi dorit-o Dumnezeu-Tatăl, în îngustimea minții lui – am rămas un desfrânat –, dar au fost foarte dureroase, erau pur şi simplu gânduri îndreptate spre interiorul ființei mele, fără o țintă anume, jură să

întâlnească altceva decât vidul. Locurile în care sfârşesc problemele. Imaginează-ți că m-aş fi însurat cu Joan şi am fi avut, cumva, şi copii. Cum ar fi arătat viața mea? (Ar trebui să încetăm amândoi cu jocul ăsta copilăresc de-a ce-ar fi fost!) Trebuie să mă adun. Curând se face ziuă. Abia aştept să aud ciripitul păsărilor. Însă uneori, Robin, uneori mă gândesc dacă nu cumva de fapt ei vor să scape de mine, să mă scoată din scenă. Ce am devenit eu în fața celor pentru care odinioară am făcut atât de mult? Nimic mai mult decât o verigă lipsă, o persoană ale cărei gânduri sunt bune, dar ale cărei dorințe sunt rele. I-am răspuns greşit zânei?

Alaltăieri-noapte am visat unul dintre dejunurile noastre la Hanslope, şi mărul meu de seară. Azi după-amiază mi-am amintit de curcubeul dublu pe care l-am văzut şi m-am gândit la tine: oare ce mai faci? Uneori îmi fac griji că o să se lege de tine şi de ideile tale nebuneşti. De ce fel de problemă crezi că sufăr? De cea care face maşina să încremenească sau de cea care o face să se bâlbâie şi să nu mai poată fi recuperată vreodată? Am

Urmau nişte cuvinte tăiate, ilizibile. Scrisoarea se oprea brusc şi nu era întotdeauna uşor de înțeles, dar fără îndoială inspira suferință. Putea fi chiar mesajul de sinucigaş pe care îl căutau. Nu, nici chiar aşa. Corell fusese nevoit să scormonească pentru a o găsi, şi chiar dacă existau câteva aluzii macabre, ca „locurile în care sfârşesc problemele”, acestea erau prea vagi şi neclare ca să poată indica limpede o

hotărâre. Păreau gânduri scrise noaptea, când viața se arată urâtă şi amenințătoare. În definitiv, autorul se simțea vinovat de faptul că se plânge şi, dacă te gândeai la încercările lui de a face haz de necaz, precum „teribila supraabundență de femei în Leicester", erau clar un efort de a îndulci tonul. Cu siguranță nu era întâmplător faptul că nu o pusese la poştă. Probabil că la lumina zilei i se păruse complet deplasată. Pe de altă parte, o lăsase acolo, în aşteptare. Ce aştepta? Nimic, probabil! Cu toții lăsăm ceva deoparte fără să ştim de ce.

Se uită în jur. Anderson fuma tolănit. Alee Block veni de pe coridor şi se aşează pe scaun, sub avizierul cu spărgătorii dați în urmărire în Manchester. Se uita posomorât la Corell, aşteptând să-i prindă privirea. Leonard simțea o nevoie puternică de a ieşi de-acolo. I se părea că scrisoarea are nevoie de aer proaspăt, şi plecă fără să spună vreun cuvânt. În curte, un stol de rândunele dispăru după blocurile de locuințe din cărămidă roşie: o luă spre dreapta şi curând ajunse la Carnival Field. Pentru el, locul acela însemna vară, mai mult decât oricare altul din Wilmslow. Privea poiana, bucuros să vadă atâția oameni acolo şi, cu un impuls dramatic, trase adânc aer în piept şi zâmbi spre un cal care făcea ture prin apropiere, dar în tot acest timp se gândea numai la scrisoare. Era mulțumit că a plecat din birou. Cerul liber îi dădea o perspectivă mai bună asupra cuvintelor şi nu prea îl ajuta să se detaşeze emoțional. Nu era chiar un motiv de încântare, nu?

Multe lucruri din scrisoare îi provocaseră frustrări,

şi îşi dădu seama că îl credea pe Turing mai ciudat şi mai pierdut – parțial şi din cauza lucrurilor pe care i le spusese fratele lui –, dar acelea erau cuvintele unui om viclean, care seducea bărbați în Paris şi se făcea nevăzut în excursii interzise. Homosexual incorigibil, aşa cum spusese Rimmer, şi probabil că era adevărat. În acelaşi timp, mai era ceva ce Corell nu înțelegea, şi ardea de curiozitate să afle. Propozițiile neclare i se păreau mult mai incitante decât cele complete, şi bineînțeles că îi era clar că cele mai multe nu reprezentau decât glume şi aluzii precum cele pe care le schimba şi el cu mătuşa lui, nimic mai mult decât mici expresii convenționale, prescurtate, folosite în comunicarea dintre prieteni apropiați, şi era suficient de realist ca să înțeleagă că gândirea lui visătoare, care îl făcea să spere că o să i se întâmple ceva măreț şi eliberator, îi poate juca feste. Dar nu putea face nimic să-şi domolească entuziasmul.

De exemplu omul care îl spiona pe Turing. Cine era? O creație a imaginației matematicianului sau cineva de la poliția din Manchester? Turing era sub observație din cauza înclinațiilor lui – Hamersley îi confirmase asta –, şi nu era deloc imposibil ca vreun sărman să fi fost pedepsit să dea târcoale casei matematicianului. Dar nu, Corell nu credea că omul era polițist. Oricum, cine avea pe frunte un semn în formă de sigma, o literă grecească? se gândi că omul trebuie să fi fost mai interesant decât un coleg oarecare. „Sunt sătul de secretomania asta". În scrisoare, Turing folosise cuvântul *ei* cu un sens destul de vag, şi în general părea să se refere la cei

din poliție şi din justiție, sau chiar la perioada de după, când acest cuvânt ar fi putut să trimită la persoane speciale, poate chiar la o instituție anume, posibil la cea din care făceau parte Somerset şi Farley... „Cei pentru care odinioară am făcut atât de mult".

Corell rămase nemişcat multă vreme, întrebându-se despre ce servicii ar fi putut fi vorba. Apoi ridică din umeri, se întoarse la secție şi, într-un elan de energie, se apucă să scrie raportul pentru ancheta judiciară din acea seară.

17

Oscar Farley şi Robert Somerset se odihniră câteva minute pe o bancă din Sackville Park, în Manchester. Doi bărbați diformi trecură pe lângă ei şi-l auziră pe unul dintre ei spunând: „Bănuiesc că femeile n-au înțeles niciodată...". Mai departe, pe iarbă, sub un copac cu o coroană bogată, o tânără citea un roman cu copertă verde, şi Farley simți o împunsătură a dorinței, întotdeauna reuşea să descopere oameni frumoşi când se simțea prost, de parcă ar fi căutat cu lumânarea acel ceva care îi lipsea.

— Mergem? întrebă Somerset.

— O clipă.

— E aşa de rău?

— Destul de rău.

— Am nişte tărie în geantă.

— Am deja suficientă otravă în organism.

— De polițist ce crezi?

— Nu cred nimic. Sper doar că a supraviețuit jocului tău tâmpit.

— Nu ți s-a părut caraghios spre sfârşit?

— Deloc, zise Farley, fără s-o creadă pe de-a-ntregul.

Tânărul devenise fără îndoială agitat când discuția ajunsese la dovezile găsite în Adlington Road. Dar Farley nu prea voia să-i dea apă la moară lui Somerset. Îi plăcuse polițistul. În vreme ce Robert bătea câmpii, enervându-l în mai multe rânduri – să spui că în anii 1930 caracteristice pentru Cambridge erau comunismul şi homosexualitatea era o tâmpenie prea mare chiar şi pentru o glumă –, el îşi amintea de propria tinerețe, şi descoperise la polițist câteva trăsături pe care le avea şi el. Părea complex şi chiar măreț în anumite momente, pentru ca imediat după aceea să pară încurcat şi pierdut. Asta îl transporta pe Farley înapoi în acei ani în care se simțise şi el neîmplinit şi incapabil să fie el însuşi, cu excepția unor momente fugare şi izolate. La un moment dat chiar se gândise cu nostalgie la propria-i nesiguranță, de parcă, odată cu dezvoltarea personalității lui până la vorbitorul sigur pe sine care devenise, ar fi rătăcit ceva prețios, dar cel mai mult se gândise la tatăl polițistului.

Nu-l cunoscuse foarte bine. Chiar şi aşa, bărbatul acesta ocupase un loc special în conştiința lui. Multă vreme asociase numele Corell cu atmosfera de petrecere în care Farley îşi petrecuse primii ani la Cambridge. James Corell era un scriitor care ar fi fost cu siguranță mai bun ca actor. În anumite cazuri era

măreț, genul de persoană care pune stăpânire pe grupul căruia i se alătură şi are multă prezență de spirit. Dar după moartea lui, Farley îl distribuise inevitabil în rolul clovnului melancolic, poate fiindcă începuse să creadă că, până la urmă, James Corell a înțeles că abilitatea de a domina o petrecere nu are valoare socială şi, prin urmare, orice succes social îi lăsa un gust amar, aşa cum se întâmpla cu un mim care se întristează de îndată ce aplauzele au încetat.

La secția de poliție din Wilmslow, Farley nu putuse să se abțină nici să vadă în tânărul polițist o extensie, o continuare a dramei puse în scenă de tatăl lui. Se părea că polițistul ajunsese departe de cercurile în care se învârtea James la Cambridge şi la Londra. Părea să fi plătit un preț mare, şi totuşi tatăl era încă prezent în gesturile şi în prezența fiului, şi din când în când expresia acestuia avea o anumită degajare, o ingenuitate care amintea de James, şi pe deasupra mai era şi acel ceva din ochii lui. Ca şi cum polițistul ar fi cântărit încontinuu variantele cursului lucrurilor. „Mulțumesc pentru discursul politic", îi zisese lui Somerset cu un sarcasm inconfundabil şi, chiar dacă aceasta era exact o expresie din genul celor care îi plăceau lui Farley, fusese probabil un gest de sfidare, mândria de a lua pe cineva peste picior, ceea ce din nou îi amintea de tatăl lui. Sigur nu le ascunsese ceva? De ce ar fi făcut asta?

— Hai să mergem, zise Farley. Mă simt mai bine.

— Eu cred totuşi că ar trebui să-l mai vedem o dată, zise Somerset.

— Mă duc să citesc nişte poezie.

— Poftim?

— Poezie. Este o formă concentrată de scriitură. Folosită de oameni de mii de ani. Ar trebui să arunci un ochi. Există şi cărți pentru începători.

— O, pentru Dumnezeu!

—

Corell nu putea să pomenească despre scrisoare în raport. Dar încercă să creeze impresia că sunt multe lucruri care nu au fost încă cercetate, şi acum, cel puțin, simțea că scrie cu uşurință, poate şi pentru că nu avea mare importanță ce scria el. Se gândea că rezultatul e deja stabilit şi, într-un anumit sens, nu face asta decât pentru el. Nu avea de gând să lase ochii birocratici şi lipsiți de imaginație ai poliției să-i înăbuşe cuvintele, îşi imagina nişte cititori mai mult sau mai puțin imaginari – cum ar fi fost tatăl lui, sau chiar un editor al cărui chip nu-l putea distinge – care ar fi avut şansa să citească raportul şi să se lumineze. Din când în când îşi permitea anumite libertăți stilistice. Alteori pretindea că faptele pe care le descrie sunt ficțiune. Asta îi permitea să introducă tot felul de detalii, atelierul improvizat, tigaia sfârâitoare, mărul otrăvit, nu ca observații lipsite de sens, ci mai degrabă ca piese dintr-un puzzle care, în cele din urmă, se aşezau pe locurile lor şi sfârşeau îmbinându-se pentru a forma un tablou limpede şi complet, asemenea problemelor dintr-o poveste polițistă. Însă după o vreme nu mai reuşi să facă asta, şi îşi dădu seama că tot ce părea întâmplător sau ciudat avea să rămână aşa şi că, dacă până la urmă va exista o urmare a poveştii, aceasta avea să se

desfăşoare în alte încăperi şi coridoare, departe de Wilmslow şi Green Lane, şi atunci acest întreg moment de inspirație ar fi fost ca un soi de masturbare excitantă pentru moment, dar jenantă mai târziu. După ce rescrise o copie curată a raportului, îşi aminti de ceva ce scrisese într-o altă epocă, pe vremea când tatăl lui îi spunea „Bravo, Leo, bravo", dar nici măcar asta nu-i părea o amintire plăcută. Iritat, îşi luă pălăria de pe masă şi o puse în cuier. Şi atunci sună telefonul.

— Alo, zise o voce de femeie.

— Cu cine vorbesc? întrebă el.

— Sunt Sara Ethel Turing. Mama lui…

Îşi depărtă receptorul de ureche. Îi venea să închidă. Dar oare nu avea nimic de întrebat? Nu se putu gândi la aşa ceva, şi chiar dacă ar fi putut, nu prea ar fi avut cum. Vocea mamei era îngroşată de lacrimi. Şi totuşi, nu se mai oprea, de parcă ar fi vrut să înece orice posibilă tăcere.

— Alan avea planuri mărețe, cu adevărat mărețe, zise ea. Se putea vedea asta din tot ce făcea. Nu se gândea decât la munca lui. Nici măcar nu se spăla pe mâini! Doamne, de ce nu se spăla? De ce n-a făcut-o?

— Care era planul măreț la care lucra?

— Dac-aş şti. Era imposibil de înțeles. Dar cu siguranță era ceva… O mamă înțelege lucrurile astea. Alan era atât de talentat, uluitor de talentat, şi totuşi ca un copil, nu ştiu dacă înțelegeți. A topit ceasul bunicului. Vă imaginați una ca asta? A spus că bunicul ar fi fost fericit să ştie că ceasul lui a luat

parte la un experiment ştiinţific, şi mai lucra şi cu substanţe periculoase, lucruri cu adevărat nocive pentru sănătate, i-am spus asta de mii de ori. „Nu face ceva ce ai putea regreta. Spală-te pe mâini!” Dar nu se spăla. Niciodată…

Munca îl învăţase pe Corell să ţină piept şi celor mai puternice sentimente. Uneori îl făceau să se simtă mai viu, ca şi cum ar fi urmărit o dramă la cinematograf sau la teatru, dar în cazul mamei lui Turing pur şi simplu nu putea să suporte asta. Era o revărsare de suferinţă. Cuvintele ţâşneau din ea, iar el nu putea să le facă faţă. Încercă să fie amabil.

— Îmi pare rău, doamnă Turing. Aţi aflat că vă număraţi printre moştenitori? Va iubea foarte mult.

Dar ea nu-l asculta. Se tot văicărea şi, când în sfârşit reuşi s-o oprească, scoase un suspin de uşurare, dar nu se simţi mai bine.

— Încetează, izbucni Kenny Anderson.

— Ce să încetez? zise el. Vorbeam cu mama lui Turing.

— Asta nu înseamnă că trebuie să faci masa bucăţele!

— Nu, nu.

Lăsă jos pixul cu care se pare că până atunci împunsese marginea mesei. Apoi telefonul sună din nou, iar el întinse mâna spre receptor. Dar o retrase repede şi, de parcă asta n-ar fi fost de ajuns, îşi luă pălăria din cuier şi ieşi din birou. Ce naiba făcea? Se învârtea fără rost şi nu avusese prezenţa de spirit să o întrebe pe mama lui Turing câteva lucruri importante – fără îndoială i-ar fi putut spune câteva

chestii utile, dar nu fusese în stare s-o întrebe. Se gândise la mama lui, mama lui cea mică şi adusă de spate, şi la ziua în care se despărțise de ea. Avea să înceteze vreodată? Amintirea aceea avea să îl chinuiască pe veci?

În curte nu mai era cald, aşa că îşi strânse bine haina pe el şi încercă să se scuture de un sentiment de neliniște. Nu reuşi. Gândurile îi alergau prin minte, şi deodată îşi aminti ceva din scrisoare. „I-am răspuns greşit zânei?" Se gândi că acele cuvinte erau încărcate de suferință. Într-un fel, îl afectaseră şi pe el. Oare îşi pusese şi el dorințele greşite, punând la grea încercare forța prietenoasă care avusese grijă de el? Băgă mâna în buzunarul din interiorul hainei. Scrisoarea era tot acolo. Se gândi să o citească din nou, dar ce rost avea, deja o ştia pe de rost, şi o vreme rătăci pe străzi fără o țintă anume.

Când intră pe Water Lane şi trecu pe lângă restaurantele şi cafenelele cu terasă, avu sentimentul acut că e cel mai ciudat om din oraş. Se gândi că numai femeile se mai plimbau pe străzi. Nu era chiar aşa. Erau bărbați peste tot, dar senzația că se află într-o comunitate feminină nu-l părăsi. Se simțea observat şi examinat. Treptat se calmă, ajutat probabil, în mod neaşteptat, şi de un aparat de radio. O voce de bărbat cânta „O să ne distrăm la ora unu"[4] pe un ritm neobişnuit, ceea ce îl făcu să zâmbească.

---

[4] *Well have somefitn, when the clocit strikes one* (cu. În original), vers din *Rock around the ctock,* celebra melodie cântată de Bill Haley & The Comets. *(N.t.)*

Dar nu a fost decât un scurt respiro. Mai jos, pe stradă, zări cu coada ochiului spatele unei femei, ceea ce îl aruncă imediat într-o stare de agitație, care cel puțin avea avantajul că îi alunga neplăcerea provocată de convorbirea telefonică, dar nu era decât o palidă consolare.

Femeia pe care o văzuse din spate era Julie, şi lucrul ăsta în sine era greu de îndurat, dar cu adevărat îngrijorător era faptul că ea mergea alături de o fetiță care ținea un balon verde. Fetița avea acelaşi păr negru ca al lui Julie. Putea fi oricine: o nepoată, o verişoară, una dintre nepoțelele lui Harrington, şi totuşi... Nu-i plăcea deloc, şi nu îl linişti nici faptul că nu-şi amintea să fi văzut vreun inel pe degetele lui Julie. Se gândise întotdeauna că e nemăritată şi singură. Era clar că se înşelase, şi primul instinct fu să se întoarcă. Totuşi, îşi continuă drumul.

Le prinse repede din urmă, simțind o tentație inimaginabilă de a apuca balonul copilei. Fetița aia cobitoare era un zid între el şi Julie, dar când ajunse în dreptul lor aruncă o privire. Unul dintre ochii fetei era acoperit de un petic negru, iar sub el se vedea o cicatrice urâtă. Se simți stânjenit şi se uită în altă parte. Când era pe punctul de a trece mai departe se opri. *Fie te prefaci că n-ai văzut-o, fie*... Se întoarse şi le dădu bună ziua lui Julie şi fetiței. Chiar dacă era tulburat, observă imediat că micuța întoarse capul într-o parte, de parcă viața ar fi învățat-o să nu le arate străinilor partea de față desfigurată. Nu semăna cu Julie?

— Bună ziua, domnule Corell.

— Cum o mai duceți, domnişoară?

— Bine, mulțumesc. Dumneavoastră?

— Foarte bine. E o zi minunată.

— În sfârşit, nu mai plouă. Sunteți mulțumit de costum?

— Foarte mulțumit, mulțumesc. E nemaipomenit. Ce fetiță drăguță aveți, zise el, întrebându-se dac-ar fi trebuit s-o facă „drăguță" pe fetița cu cicatrice.

— Mulțumesc, zise ea, aparent stânjenită. Chanda e... este...

Nu termină propoziția. Îşi trase de pe față o şuviță de păr, şi în altă zi probabil că Leonard s-ar fi simțit liniştit de neliniştea ei şi ar fi încercat să lege o conversație, dar în acel moment nu se simțea decât jenat. Îi venea s-o ia la goană. Întotdeauna îi venea s-o ia la goană când era în preajma ei şi, chiar dacă îşi dădea seama că trebuie s-o lase să vorbească sau mai bine să încerce el să spună câteva cuvinte care să-l pună într-o lumină avantajoasă – *Vedeți, domnişoară, am descoperit o scrisoare uimitoare...* –, spuse doar:

— Mă bucur să vă văd din nou. Arătați minunat. O să trec într-o zi pe la magazin să văd ce mai aveți nou. Vă urez o zi cât mai plăcută!

— Şi dumneavoastră, răspunse ea, evident surprinsă de asprimea lui apărută din senin, apoi Leonard grăbi pasul, cu sentimentul supărător că a fost înşelat, sau ceva de genul ăsta.

18

În timpul şedinţei, James Ferns, legistul, n-a lăsat să se întrevadă nici cea mai mică îndoială. Era perfect de acord cu doctorul Bird, şi abia dacă a ascultat micile observaţii ale lui Corell, care oricum nu erau susţinute cu pasiune, deşi în câteva rânduri a reuşit să producă nişte formulări elegante. După conversaţia cu mama lui Turing şi întâlnirea cu Julie şi fetiţa, Corell se simţise slăbit, şi nu-l ajutase nici întrebarea cu care îl întâmpinase legistul: „De ce n-a venit şi Sandford?" De fapt, pe Corell îl ignorau. De mai multe ori în timpul şedinţei şi-a spus: „Proştii! Ce ştiu ei?" Totuşi, în sala tribunalului nu s-a spus nimic de o ignoranţă sau de o prostie evidentă, şi într-un fel lui Corell îi părea rău pentru asta. Verdictul „sinucidere" părea absolut rezonabil. Dar el tot se mai simţea dezamăgit, suferea, jignit de rutina procedurii. Nu puteau măcar să lase impresia că e vorba de un caz special?

După deliberări, Ferns şi Bird au zâmbit satisfăcuţi, ca şi cum Corell n-ar fi fost de faţă, iar când au izbucnit în râs, Leonard şi-a imaginat că râd de el şi, fără să-şi dea seama, şi-a încleştat pumnii. Şi-a imaginat diferite moduri în care s-ar fi putut răzbuna. *Într-o zi, într-o zi...* Fems era un bărbat scund, de aproape cincizeci de ani, cu o faţă drăguţă, dar foarte încrezută, al cărei punct central era o mustaţă perfect tăiată, cu aspect cazon. Ocupa o poziţie înaltă în Clubul Rotary din Wilmslow şi Corell îl văzuse de vreo două ori în Carnival Field, cu doi rottweileri uriaşi.

Când ieşi în seara răcoroasă, Leonard îşi dori să fie

foarte departe de acolo. Purta pentru prima dată costumul cel nou, dar nu se simțea deloc confortabil în el. Într-un fel, se simțea *prea* elegant. Costumul părea să merite un posesor mai bun decât un detectiv confuz din Wilmslow, şi Corell se uită în jur, simțindu-se mai degrabă deprimat. Patru sau cinci reporteri aşteptau pe scările tribunalului, nu chiar o mulțime, totuşi suficienți pentru ca legistul să înceapă să îşi dichisească mustața, cu o îngâmfare pe care nici măcar nu încercă să o ascundă. Lui Fems îi plăceau ziariştii. Dar ei nu prea îl plăceau pe el. Avea un fel ciudat şi alambicat de a se exprima, şi probabil că nici nu-şi dădea seama de asta. Se îndreptă cât putu de mult, încercând să pară mai înalt. Ți se făcea greață. Şi totuşi, Corell putea înțelege asta. Şi el îşi îndreptă spatele la apropierea jurnaliştilor, dar cel puțin avu bunul-simț să nu rânjească satisfăcut. În afară de asta, prin mintea lui începură curând să se învârtă alte lucruri.

Îi atraseră atenția două fețe, prima a lui Oscar Farley, ale cărui probleme cu gâtul şi spatele se părea că se înrăutățiseră. Ca pentru a-şi dovedi suferința, folosea un baston, care îi dădea un aer profund de melancolie şi distincție. În ochii lui Corell, Farley făcea ca totul în jur să pară provincial. Şi totuşi, nu el îi făcu cea mai puternică impresie, ci un bărbat care putea fi din grupul reporterilor. Ochii îi fugeau de colo-colo, de parcă ar fi vrut să nu scape nimic, dar altceva din limbajul trupului sugera că aparține unei lumi diferite. Nu avea îmbrăcăminte scumpă, ca a lui Farley. Purta pantaloni de bumbac şi o haină din

catifea reiată atât de uzată, că părea mai mult un trenci, nu avea pălărie şi nu părea cu mult mai în vârstă decât Corell. Cu totul remarcabili erau însă ochii lui. Erau foarte pătrunzători, dacă nu din alt motiv, atunci măcar datorită formei lor ascuțite, în formă de săgeată, şi datorită intensității cu care radiau, făcându-l pe bărbat să pară neobişnuit de ager. Din buzunarul hainei ieşea marginea unei agende cenuşii. Fără să ştie de ce, Corell duse o mână la pălărie, ca pentru un salut colegial. Între timp, cei prezenți se adunaseră în grupuri mici pe peronul tribunalului, iar când Fems îşi drese glasul se făcu linişte. În aer plutea aşteptarea.

— Am stabilit că a fost vorba de o sinucidere, zise legistul. Ca să zic aşa, o acțiune din proprie voință, adăugă el, de parcă ar mai fi fost şi alte feluri de sinucidere.

— Pe ce vă bazați? întrebă un tânăr jurnalist, atrăgându-l pe Fems într-o discuție amplă despre ceea ce se descoperise în casa din Adlington Road.

— O persoană educată ca Turing cunoaşte efectele cianurii de potasiu, spuse Bird. Nu ar fi neglijent cu o asemenea substanță.

— Dar a avut şi motive, spuse legistul. A trecut printr-un proces umilitor.

— Dar de ce a folosit un măr, şi nu altceva? întrebă un reporter între două vârste care purta nişte ochelari rotunzi, şi atunci Corell dădu să spună ceva, căci, la urma urmei, era o întrebare pentru el.

Dar nu avu curajul să întrerupă, aşa că îl ascultă liniştit pe Bird repetându-şi teoria că mărul fusese

folosit probabil pentru a atenua gustul amar al otrăvii. Corell nu se abținu să-şi imagineze o rețetă: *Asezonați cu cianură de potasiu, dar folosiți un măr ca să acoperiți gustul amar.* Imediat după aceea, legistul începu o explicație alambicată care voia să spună că sinuciderea nu fusese neapărat planificată cu multă vreme înainte.

— La fel de bine se poate să se fi decis pe moment, zise el. La un om de genul lui nu poți şti niciodată ce întorsătură iau gândurile.

— De ce nu? se interesă reporterul care întrebase mai devreme despre măr.

— Hai să o luăm altfel. Suntem cu toții diferiți. Persoanele ca doctorul Turing sunt mai puțin stabile, aş îndrăzni să spun. Era genul de persoană care se dezechilibrează foarte repede. Cred că pentru el viața era un fel de roller coaster, şi am impresia sau mai degrabă am motive să cred că Turing era destul de agitat când a hotărât să-şi ia zilele. Înțelegeți unde bat. Poate că nefericita idee i-a venit din senin. Poate că era pe punctul de a face ceva, şi deodată i-a venit ideea asta, zise Fems oprindu-se, şi se lăsă tăcerea.

Reporterii păreau ocupați cu notarea acelor cuvinte, şi Corell n-ar fi trebuit să mai spună nici el nimic. Dar exact în acel moment surprinse privirea bărbatului necunoscut, în haină de catifea reiată, care nu era doar o privire de îndoială. Era strivitoare, şi îi dădu lui Corell, care voia să îl impresioneze pe acel om, un motiv să protesteze.

— Trebuie să recunosc că sunt impresionat, domnule, zise Corell.

— Da? De ce?

Fems îl privea nedumerit.

— Pentru că ați reuşit să determinați cu asemenea iuțeală şi precizie ce fel de persoană a fost Alan Turing. Dar îmi imaginez că vă bazați pe studierea atentă a vieții şi a realizărilor lui de ordin academic.

— Ei bine… de fapt, da, îndrăzni Fems.

— Deşi nu ați menționat foarte limpede la ce fel de om vă referiți, continuă Corell. La genul profesor, la genul om de ştiință pasionat, sau poate chiar la genul homosexual mânat de impulsuri şi pasiuni… Vă rog să mă scuzați. Nu ştiu nici măcar câte genuri de oameni de un anumit fel există, singurul gen cu care sunt foarte familiarizat este cel al omului care vorbeşte despre lucruri pe care nu le înțelege, şi am unul chiar acum în fața mea.

Se auzi un râset, dar Corell nu reuşi să-şi dea seama al cui e.

— Voiam să spun doar că… începu Fems, vizibil tulburat.

— Că nu avem habar care au fost motivele acestui om, sper că asta vreți să spuneți. Ne lipsesc multe informații despre viața domnului Turing. Ancheta s-a desfăşurat cu o grabă regretabilă. Să spunem în momentul ăsta care au fost gândurile doctorului Alan Turing în ultima zi de viață nu înseamnă decât să ne repezim şi să speculăm.

Corell simțea că a avut un moment de succes – se gândi la râsul de mai devreme –, dar când ridică privirea văzu că niciun reporter nu notează şi că ochii legistului şi ai patologului sunt plini de furie.

Urmă o tăcere stânjenitoare, de parcă s-ar fi petrecut ceva neplăcut, şi senzaţia ameţitoare de încredere care îl înviorase mai devreme dispăru ca din senin, lăsându-l să se prăvălească înapoi în veşnicul său sentiment de inferioritate. Îl căută imediat din priviri pe necunoscut, dar era ascuns de un bărbat înalt, cu strungăreaţă, şi preţ de o clipă Corell nu ştiu ce să facă.

— Domnilor, cred că asta e tot, spuse el.

Cuvintele răsunau a gol. Nu stătea în puterea lui să pună capăt conferinţei de presă, dar o făcuse şi gata. Era de ajuns, aşa că îşi ridică pălăria şi plecă, gândindu-se că din spate trebuie să pară jalnic, şi chiar că fundul lui arată ca unul de fată, apoi preţ de câteva clipe îşi imagină lucrurile urâte pe care probabil că cei rămaşi le spuneau despre el. Şi totuşi, îşi ţinea capul sus, chemând în sprijinul lui mecanismul de autoapărare. Ce-i păsa de toţi deştepţii ăia?

Dar stânjeneala lui devenea tot mai pronunţată, şi începu să se întrebe dacă nu cumva Fems a avut dreptate şi dacă a spus vreo prostie suficient de mare ca să permită un atac răutăcios. Nu e adevărat că homosexualii sunt mânaţi de impulsuri şi toane? Poate că într-adevăr într-un moment lucrează şi în următorul sunt cuprinşi de remuşcare şi teamă, ce ştia el? Probabil că, în termeni pur psihologici, explicaţia lui Fems era bună. Corell fusese un idiot şi nimic altceva. De ce tot ce făcea el se sfârşea cu un dezastru? în afară de asta… se simţea golit, de parcă ceva fusese scos din el, nu doar o problemă, o

ghicitoare pe seama lumii întregi, ci şi… cum să spună… o dorință arzătoare. Dar se terminase totul. Cazul fusese clasat ca pură sinucidere, iar pe el unul nu îl ducea mintea la mai mult. Avea scrisoarea, dar ştia la fel de puțin ca la început. Se părea că era doar unul dintre aspectele nostalgice ale muncii lui. Nici nu apuca să îşi facă cine ştie ce idee despre o viață că trebuia s-o lase baltă, dar de obicei nu-i venea greu să accepte asta. De obicei, când se apropia de finalul anchetei simțea mai degrabă o sfârşeală, o tristețe, dar de data asta veniseră oameni de la Cheltenham, vorbiseră despre spioni şi probleme politice importante.

Din nefericire, Corell nu putea să facă nimic. Avea să se întoarcă la munca lui plictisitoare, la anchetarea actului de vandalism din curtea poliției. Începu să se gândească la altele, la Julie şi la fetiță, la tot felul de lucruri. Era complet absorbit de gândurile lui melancolice şi îi luă o vreme până să-şi dea seama că îl strigă cineva.

— Scuzați-mă. Aveți o clipă?

Se întoarse încet şi îl văzu pe necunoscutul cu ochi ascuțiți şi curioşi, care nu numai că îl trezi din meditație, dar îi provocă o stare de nervozitate, aşa cum i se întâmpla la şcoală când vreunul dintre elevii mai mari îi zâmbea prietenos, pe neaşteptate. Era bucuros, însă ar fi preferat să fie lăsat în pace. Din fericire, bărbatul începu exact cu ceea ce voia Corell să audă:

— Magistral modul în care i-ați vorbit legistului!

Avea atâta dreptate, încât Corell îndrăzni să

începă cu o observație sinceră:

— Mă simt ca un idiot.

— Blestemul celui care spune adevărul.

Cel care spune adevărul.

Era aproape prea mult şi, ca să nu se piardă cu firea, Corell ridică o mână şi se prezentă. Necunoscutul, care în ciuda cuvintelor amabile avea un aer foarte grav, se numea Fredric Krause, un logician de la Cambridge, „prieten cu Turing, sau cel puțin admirator 1. Venise să-i aducă „un omagiu lui Alan".

— Omagiu?

— Dacă l-ați fi cunoscut pe Alan, v-ați fi dat seama ce incredibil de comic este să-l auzi descris ca făcând parte dintr-un anumit gen.

— În ce privință?

— În toate privințele! Sau, mai bine spus, dacă mai există vreo persoană de genul lui, aş vrea s-o întâlnesc în momentul ăsta!

— Serios?

— Dacă am înțeles bine, nu păreți la fel de sigur precum ceilalți că a fost o sinucidere, zise Krause.

— Mă rog, să zicem că sunt destul de sigur.

— Dar…

— Niciun „dar". Atâta numai că mi-am dat seama că ştiu mult prea puține lucruri despre Turing.

— Şi eu simt la fel.

— Da?

Bărbatul dădu din cap şi făcu un pas înainte. Într-un acces de paranoia, lui Corell îi intră în cap că logicianul s-a apropiat prea mult. Alungă acel gând.

Erau în apropiere de strada Grove şi se înțelegeau foarte bine. Ritmul agitat al după-amiezii se transformase într-un calm desăvârşit. Încetiniră pasul. Krause îl rugă să-i spună ce ştie despre moartea lui Turing şi Corell povesti din nou ce găsise în casă, într-o manieră care îi păru lui însuşi bine articulată şi demonstrând o gândire ageră.

— Ce credeți? întrebă el. Era genul de om care ar putea să-şi ia viața?

— Nu ți-ar veni să crezi asta despre nimeni, nu? Dar i-au făcut viața un iad, şi pe urmă…

Krause ezită, şi în acel moment Corell observă ceva ciudat la el. Când se gândea la ceva, pleoapele îi tremurau.

— Şi pe urmă? întrebă Corell.

— Ei, nu e uşor pentru un matematician să se maturizeze, şi nici pentru un fizician. Suntem ca atleții, cei mai mulți dintre noi. Atingem punctul maxim la douăzeci de ani. Einstein era aproape bătrân când a avut *annus mirabilis.* Douăzeci şi şase de ani. După asta ai mult prea mult timp să începi să te cercetezi pe tine însuți.

— Şi nu e bine?

— Dacă te cercetezi cu aceeaşi energie pe care ai dedicat-o investigării problemelor matematice, lucrurile pot lua o întorsătură teribil de proastă, zise Krause cu o uşurință ciudată, date fiind vorbele rostite mai devreme, şi adăugă: Alan a fost un idiot că s-a mutat aici, în fortăreața asta puritană. Bine, nu vreau să spun ceva rău despre Wilmslow… se corectă el, de parcă Leonard ar fi putut fi ofensat, dar nimic

nu putea fi mai diferit de King's decât Manchester.

— Da, aici trebuia să se ducă în Oxford Road, zise Corell.

— Unde?

— În strada unde bărbații pot agăța bărbați.

— Înțeleg.

— Pot să vă întreb ceva cu totul diferit? întrebă Corell.

— Sunteți polițist. Cred că puteți întreba orice vreți.

— Asta nu e o întrebare din partea poliției.

— Şi mai bine.

— Pe vremuri eram bun la mate, zise Corell, şi imediat se simți stânjenit de acele cuvinte.

— Felicitări, zise Krause cu un fon care părea sarcastic, dar Corell alese să nu-l interpreteze aşa.

— Sunt fascinat de paradoxul mincinosului.

— A, înțeleg.

Krause părea curios.

— Şi multă vreme m-am gândit că e doar un mic joc de cuvinte, dar pe urmă am citit…

Ar fi vrut să spună „în raportul poliției", dar îşi dădu seama că sună aiurea.

— Ce ați citit?

— Că, de fapt, paradoxul ăsta e o problemă fundamentală, importantă, şi că a dat naştere unei noi…

Făcu din nou o pauză.

— V-aş ruga să mi-l explicați, zise în cele din urmă.

— Dumnezeule! Mă surprindeți, şi asta într-un mod plăcut, zise Krause zâmbind. Paradoxul mincinosului? Iisuse! Chiar vreți să auziți asta? S-ar

putea să nu mai scăpați de mine.

Se opriră.

— Îmi asum riscul.

— De unde să încep?

— De ce nu încercați cu începutul.

— Atunci trebuie să mă întorc la vechii greci. Cred că pot sări peste romani. Ei n-aveau habar. Romanul care a avut cea mai mare influență în matematică a fost probabil tipul care l-a omorât pe Arhimede. Ha, ha! Dar în versiunea originală, paradoxul mincinosului se numea…

— Am auzit ceva despre Epimenide.

Porniră din nou.

— Bine, atunci putem continua. Epimenide a fost primul. Dar, pe urmă, paradoxul a fost croit în tot felul de variante. În secolul al XV-lea, un filosof francez a scris pe o bucată de hârtie: „Toate propozițiile de pe pagina asta sunt false”. Genial, nu? Simplu, clar, dar contradictoriu pe vecie. Dacă toate propozițiile din pagină erau false, atunci şi aia trebuia să fie, dar asta ar fi însemnat că e adevărată, pentru că spunea că e falsă, deşi, pe de altă parte, apărea pe o pagină unde toate propozițiile erau false… Alan a spus odată că paradoxul mincinosului ar trebui folosit ca să faci roboții să explodeze.

— Ce voia să spună?

— Când un lucru este compus în întregime din sisteme logice, ar trebui să sară în aer dacă dă peste propoziții ca asta. Gândurile se învârt într-un cerc vicios, până când se scurtcircuitează.

— Dar chiar are o importanță fundamentală?

— Absolut! E ceva esențial. A schimbat modul nostru de a privi logica, şi chiar şi lumea. Bine, ar trebui să adaug că depinde pe cine întrebi. Dacă ai fi stat de vorbă cu Wittgenstein, probabil că ți-ar fi zis că paradoxul e gol şi lipsit de sens.

— Dar asta nu e…

— Nu Turing, în niciun caz. El şi Wittgenstein au avut la Cambridge o dispută clasică pe tema asta.

— Se cunoşteau?

— Nu chiar, zise Krause. Alan avea prieteni mai simpatici. Şi, în plus, Wittgenstein nu prea avea treabă cu matematica. Dar chiar înainte de război, eu şi Turing am urmat nişte cursuri de logică matematică, şi atunci…

Krause făcu o pauză şi zâmbi, de parcă s-ar fi gândit la ceva foarte plăcut. Pe chipul lui, care nu era probabil prea tânăr, apărură riduri, iar privirea ascuțită a ochilor lui căprui se îngustă şi mai mult, şi Corell, oprindu-se în loc o clipă, simți adierea lumii mari. Wittgenstein era unul dintre numele distinse care în copilăria lui apăreau în conversațiile de la cină, şi era impresionat de faptul că Turing avusese cu filosoful „o dispută clasică”, aşa cum remarcase Krause pe un ton nu prea respectuos. „Wittgenstein nu prea avea treabă cu matematica”. Cuvintele îi răsunau în minte la fel ca mărețele remarci disprețuitoare ale tatălui său la adresa marilor oameni ai lumii. Se uită într-o parte şi văzu că treceau pe lângă un pub, Zest. Era la parterul unei clădiri din piatră albă şi, cu toate că era un pub irlandez clasic, fațada era vopsită în albastru şi galben. Ezitând – şi

regretând imediat după aceea –, Corell zise:

— Pot să-ți ofer ceva de băut?

Krause nu părea să fi auzit.

— Ceva de băut? repetă Corell.

Preț de o clipă, logicianul îşi pierdu aerul zeflemitor. Deveni gânditor, dar imediat se lumină şi făcu un semn cu mâna dreaptă.

— Bineînțeles, zise el şi intrară.

19

Se aşezară în bar, la o masă de lângă fereastra dinspre stradă. Pe pereți erau agățate mai multe scuturi verzi inscripționate cu blazoane, alături de fotografia unui munte cu piscuri spectaculoase. Localul era surprinzător de gol. Doar doi bărbați care păreau plictisiți, ambii în costum de culoare deschisă, stăteau de vorbă la o masă mai îndepărtată, iar în colțul opus față de ei şedea un bătrân singuratic, care cunoscuse şi zile mai bune şi care, din când în când, părea pe punctul de a spune ceva. Dar Corell uită repede de el. Era absorbit de vorbele lui Krause şi se simțea relaxat şi acceptat, nu doar pentru că stabiliseră imediat să-şi spună pe numele mic, Leonard şi Fredric, ci şi pentru că beau din greu: el bere slabă, iar logicianul, care încercase în zadar să obțină o bere nordică sau germană, sfârşi prin a da pe gât o mulțime de Carling Black Label[5].

— Habar n-ai cât de entuziasmat am fost când am

---

[5] Bere canadiană de tip *Uger.* (*N.t.*)

început cursul lui Wittgenstein, zise Krause. Eu sunt din Praga, şi o vreme am studiat matematica la Viena. Acolo exista un grup care îşi spunea Cercul de la Viena, membrii lui se întâlneau în localuri dărăpănate din Boltzmanngasse. Am fost o dată acolo şi am stat pe un scaun vechi din lemn, ascultându-i pe cei de acolo, care vorbeau despre Wittgenstein ca despre Atotputernicul. Se tot întrebau ce-ar zice Wittgenstein. Era absurd. Dar asupra mea a avut un efect. Tremuram numai la gândul de a mă apropia de el. Ştii povestea vieţii lui?

Corell făcu un gest nedesluşit din mână.

— Wittgenstein s-a născut putred de bogat, zise Krause, şi ca tânăr student s-a dus la conferinţele lui Russell, unde s-a dovedit o pacoste. „Cu omul ăsta nu se poate vorbi", spunea Russell. „E un idiot". Se prea poate să fi fost o evaluare corectă. Însă Russell s-a răzgândit. În loc să-l mai considere idiot, a spus că e un geniu, pur şi simplu un geniu arhetipal, posedat, intransigent şi excentric. În ce priveşte ultimul aspect, cu siguranţă a avut dreptate. Wittgenstein era incredibil. Şi-a donat întreaga avere, nu, nu ştiu cui. Cred că o parte a ajuns la Rilke, poetul. Dar cred că cea mai mare parte a ajuns la sora lui, care era şi ea bogată. Pe urmă s-a înrolat ca voluntar în armata austriacă şi, la fel ca Hitler, concetăţeanul lui – de fapt, pentru o vreme au învăţat la aceeaşi şcoală –, a considerat că războiul este o lecţie. Era de-a dreptul nebun! Ca prizonier de război în Italia a terminat *Tractatus-ul,* ştii, cartea aia care se termină cu „Despre ceea ce nu se poate vorbi

trebuie să se tacă”.

— „Despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă”, repetă Corell.

— O propoziție plină de fumuri şi lipsită de sens. Dar este exprimată în termeni eleganți şi are o rigurozitate fermecătoare. Dacă nu ai de spus nimic important, taci din gură! Astăzi nu o suport. Dar la vremea aia, în 1939, eram vrăjit. Cred că am citit *Tractatus-ul* de cel puțin zece ori, şi m-am convins că am descoperit în el tot felul de lucruri. Despre cartea aia, Wittgenstein a pretins că a lăsat filosofia în fundul gol. Susținea că limbajul şi logica nu sunt suficiente pentru a discuta despre marile probleme. În cel mai bun caz, logica e bună pentru a descoperi tautologiile şi contradicțiile. Considera că filosofia e nonsens şi, fiind omul care era, a acționat conform convingerilor: s-a retras în munții Austriei şi a devenit profesor de şcoală. Suna minunat de lipsit de compromisuri. Mai târziu am auzit că nu s-a descurcat foarte bine. Îşi insulta elevii, cam ca iezuiții ăia despre care a scris Joyce. Îşi suprimase într-un asemenea hal pasiunile şi sentimentele, încât avea accese violente de furie.

— Dar s-a întors la Cambridge?

— A dat o nouă şansă filosofiei după ce a primit catedra lui G.E. Moore la Trinity. Şi… ce crezi, oamenii au fost interesați?

— Aşa cred.

— La Cambridge, nimeni nu avea aura lui. Numai să-l vezi de la distanță era o experiență în sine, ca să nu mai vorbim de şansa de a asista la unul dintre

cursurile lui. Le ținea în apartamentul lui din Whewells Court, la Trinity, şi mi s-au înmuiat genunchii când am ajuns acolo. Mă simțeam de parcă aş fi călcat pe pământul sfânt.

— Turing era şi el acolo?

— Pe vremea aia nu ştiam cine e. Nu citisem *Numerele calculabile.* De fapt, mi-a luat o vreme ca să observ şi pe altcineva în afară de Wittgenstein. Era electrizant, chiar frumos, trebuie să recunosc asta, chiar dacă nu-mi face plăcere. Ai văzut vreo fotografie de-a lui?

— Nu cred.

— Ei bine, era incredibil de impozant: slab, cu trăsături ascuțite, întotdeauna cu haine simple, o cămaşă din flanel şi o haină de piele, iar noi stăteam în jurul lui pe podea şi pe scaune, pe jumătate paralizați de adorație. Ne simțeam ca într-o mănăstire. Ascet nebun cum era, nu avea lampă de citit pe birou, nu avea tablouri sau fotografii pe pereți, nici mobilă decentă, cărți erau doar foarte puține, avea numai un dulap cenuşiu pentru manuscrise, iar cursurile erau… Cum să le descriu? Wittgenstein nu urmărea nişte note scrise. Mai degrabă producea cuvinte, şi era foarte aspru cu el însuşi. „Sunt un idiot", spunea câteodată. Dar de cele mai multe ori lătra la noi: „La fel de bine aş putea vorbi cu dulapul! N-ați înțeles niciun cuvânt?". Noi nu îndrăzneam să deschidem gura, şi cu atât mai puțin să spunem că n-am înțeles. Wittgenstein se exprima al naibii de încâlcit.

Iar noi ne gândeam că suntem nătângi. Un vampir

afurisit. Ne îngrămădeam acolo ca o turmă de oi speriate. Dar era un tip care îl înfrunta…

— Turing?

— Să spun drept, nu mai ştiu când l-am remarcat prima dată. În fond, Alan nu era chiar un Wittgenstein.

— În ce sens?

— Era şi el original, după cum am remarcat mai târziu, şi în anumite privințe se asemăna foarte mult cu Wittgenstein. Amândoi erau nişte singuratici. Amândoi erau homosexuali, duceau o viață spartană şi erau interesați de probleme fundamentale. Dar în alte privințe erau complet diferiți. Alan era timid. Adesea părea invizibil într-un grup mai mare, şi avea o voce ezitantă. Uneori se bâlbâia destul de rău. Nu avea nimic măreț, absolut nimic, şi la început m-am gândit că îl irită pe Wittgenstein. Cine era tipul ăsta? Dar s-a schimbat. A început să-l asculte şi să schimbe tirade cu el, de multe ori disprețuitor, bineînțeles, dar îți dădeai seama că se întâmplă ceva. În mintea lui remarcabilă ceva se trezise la viață. Ai fi zis că se aprinde dintr-odată când se confrunta cu Alan, şi nu după multă vreme a ajuns să vorbească doar cu el. De parcă noi, ceilalți, n-am fi existat. Într-o zi, când Turing n-a apărut la curs, părea aproape deprimat. Terminat. A zis: „Ăsta o să fie un seminar lipsit de importanță”.

— Cum aşa? întrebă Corell.

— Alan era isteț. Îl provoca pe Wittgenstein, şi bătrânului tiran îi plăcea asta, mai presus de orice. Dar Alan mai era şi singurul matematician din grup.

Era un curs – ți-am zis? – De logică matematică. Destul de ciudat, pe vremea aia Alan ținea şi el un curs cu acelaşi nume, dar eu habar n-aveam, din nefericire, altfel cursul ăla mi s-ar fi potrivit mai bine. Înțelegi, numerele erau prietenii lui Alan, religia lui. Visa să le dea o formă fizică. Wittgenstein era cu totul diferit. În viziunea lui, matematicienii îşi luau obiectul prea în serios. Erau de multe ori ținta polemicilor lui, iar Turing era reprezentantul inamicului. Zicea: „Turing crede că eu vreau să introduc bolşevismul în matematică".

— Care era subiectul disputelor?

— Chiar lucrul despre care ai întrebat, paradoxul mincinosului!

Corell se aplecă înainte.

— În ce sens? întrebă el.

— Wittgenstein voia să arate că matematica e ca logica, un sistem închis, construit din premise arbitrare, care nu spune nimic despre lumea din jur. Susținea că o contradicție ca paradoxul mincinosului, care creează probleme în sistemele matematice, nu are nicio aplicație în lumea reală. Era un joc al cuvintelor, nimic mai mult, un exercițiu pentru creier. Ceva ce, în cel mai bun caz, reuşea să pună un student în încurcătură. Altfel, nu îndeplinea nicio funcție. Putea fi doar o glumă bună de savurat la un cocteil. „Ce sens are", spunea el, „să spun că mint, deci spun adevărul, aşa că mint, deci spun adevărul până mi se face rău. Nu e decât un nonsens".

— Dar Turing nu era de acord?

— Nu, şi asta îl înfuria pe Wittgenstein. A încercat să facă pe dracu-n patru ca să-l convingă.

— Dar n-a reuşit.

— Nici vorbă. Alan considera că paradoxul mincinosului e un lucru foarte serios, care are consecințe mult dincolo de cele din logică şi matematică. Spunea chiar că s-ar putea prăbuşi un pod.

— Din cauza paradoxului?

— Sau din cauza vreunei alte erori din fundamentele matematicii. El şi Wittgenstein îi dădeau întruna cu podul ăla. Îl construiau şi-l dezmembrau şi aduceau la viață tot felul de imagini stranii. Dar niciunul nu făcea un pas înapoi, şi până la urmă Turing s-a săturat. A renunțat la curs, iar Wittgenstein a rămas cu coada între picioare.

— Şi cine avea dreptate?

— Turing, desigur. Nici că s-ar fi putut să aibă mai multă dreptate.

— Chiar crezi asta? întrebă Corell entuziasmat.

— Dacă exista cineva care să vadă ceva deosebit în paradoxul ăla, acea persoană era Alan, zise Krause. De obicei, când dăm de o contradicție e un semn că am făcut o greşeală, nu? Dar aici nu e nicio greşeală. Propoziția „Eu mint” este corectă şi nu are nicio hibă gramaticală. Şi totuşi, nu există nicio posibilitate de a o demonstra, şi asta nu e puțin. Este o lovitură fatală pentru…

— Felul în care înțelegem adevărul, zise Corell.

— Da, şi Alan a zăbovit foarte mult asupra paradoxului. Ba chiar a folosit o variantă în

argumentația lui din *Numerele cakulabile.*

— În ce?

— În lucrarea lui despre maşină. Cum să-ți explic…

Fredric Krause îşi bău berea cu o ardoare care pe Corell l-ar fi trimis cu gândul la alcoolism dacă n-ar fi ştiut că e doar o reflecție a pasiunii pentru subiect.

— Ştii că există o diferență între descoperire şi invenție, zise el. Cine face o descoperire găseşte ceva care era ascuns, cum erau America şi electronii în nucleul atomic. Cineva care inventează creează un lucru nou, ceva care n-a existat înainte de a ne gândi la el. De exemplu, telefonul.

— Evident!

— Multă vreme, matematicienii s-au considerat exploratori. Considerau că numerele şi legăturile secrete dintre ele sunt date de la natură, independent de voința omului. Matematicienii erau chemați doar să tragă vălul şi să dea la iveală întregul sistem. Dar, în cele din urmă, unii au început să se întrebe: chiar aşa stau lucrurile? Au descoperit că, de fapt, fundamentele matematicii nu sunt chiar aşa de solide. Păreau pline de găuri. Iar paradoxul mincinosului este una dintre ele. Anumite adevăruri absolute, chiar şi geometria euclidiană, au devenit relative. Ar fi putut foarte bine să arate cu totul altfel. Oamenii au încercat să găsească rădăcina pătrată a lui minus unu şi au descoperit numărul imaginar, care, potrivit lui Leibniz, este un fel de amfibian, ceva între existent şi nonexistent. Tot mai mulți încep să considere matematica o invenție, cam de felul şahului.

Corell îşi aminti cuvintele lui Rimmer.

— Matematica a suferit o criză.

— Unii s-au întrebat dacă este măcar logic, continuă Krause.

— Şi este?

— Se cunosc doar încercările ambiţioase de vindecare a pacientului. Gottlob Frege a vrut să demonstreze că matematica este cel puţin consistentă, în ciuda imperfecţiunilor sale. Se părea că a reuşit. Marea lui operă *Fundamentele aritmeticii* părea să pună matematica înapoi pe nişte baze logice solide. Dar a primit o scrisoare de la un tânăr amabil din Cambridge. Îi lăuda cartea – e fantastică şi aşa mai departe. Îmi şi imaginez. Frege, bătrânul ţap antisemit, tolănit în fotoliu, gata să savureze victoria propriilor idei… în fine, poate că exagerez, nu că n-ar fi fost antisemit – jurnalul lui din ultimii ani conţine opinii uluitoare –, dar poate că nu era aşa sigur că are dreptate. Opera lui fusese ignorată, şi nu a fost niciodată mai mult decât conferenţiar la Jena. Şi totuşi, se considera salvatorul matematicii, iar în scrisoarea aia i s-a părut că primeşte laudele cuvenite. A citit mai departe. Autorul scrisorii – un anume Bertrand Russell – descoperise în carte o mică problemă, o contradicţie de genul paradoxului mincinosului. Probabil nu mare lucru. Ce putea să-l înveţe pe Frege un puşti arogant de la Cambridge? Arogantul chiar îşi cerea scuze că aduce vorba despre asta. Totuşi, Frege a hotărât să se mai gândească, l-a cuprins îngrijorarea şi… ce crezi că s-a întâmplat pe urmă? întreaga lui lume s-a făcut bucăţi. Toată

munca lui s-a prăbuşit ca un castel din cărți de joc.

— De ce?

— Russell a găsit inconsistențe în modalitatea lui Frege de a clasifica obiectele în grupe. Problema era categoria tuturor categoriilor, care făcea parte din propria categorie.

— Poftim?

— Când am mers la conferințele lui Russell de la Cambridge, el a încercat să ne explice descoperirea lui spunându-ne ceva despre un bărbier, să zicem că unul din Veneția. Bărbierul îi bărbiereşte pe toți cei din cartierul lui care nu se bărbieresc singuri, şi pe nimeni altcineva. Şi atunci cine îl bărbiereşte pe bărbier?

— Cine?

— Dacă nu se bărbiereşte singur, atunci e bărbierit de un bărbier, adică de el însuşi, dar dacă se bărbiereşte singur, atunci face parte dintre cei care se bărbieresc singuri şi nu ar trebui să-l bărbierească bărbierul. Oricum ai lua-o, te loveşti de o problemă.

— Aşa pare, zise Corell încurcat, şi luă o gură de bere.

— Iar dacă pui aceeaşi problemă în cazul numerelor, ai o expresie care pare corectă, dar duce într-o fundătură, continuă Krause netulburat.

— Deci…

— Şi aici te poți gândi că e totuna cu a despica firul în patru. Dar nu e aşa. Vezi tu, matematicienii au avut un mare avantaj față de ceilalți oameni de ştiință: nu erau nevoiți decât să calculeze ca să vadă dacă ceva e greşit sau nu. Nu trebuia nici măcar să

ridice obloanele şi să se uite afară. Aveau nevoie doar de numere. Dar acum se părea că anumite expresii se contraziceau între ele. Dacă aşa stăteau lucrurile, asta însemna că întreaga lume e un loc irațional, ca acela din *Alice în Țara Minunilor.*

— Asta pare foarte grav!

— Exagerez din nou, desigur. Ca logician, am nevoie de puțin spectacol din când în când. Altfel nu m-ar mai asculta nimeni. Dar e adevărat că matematica a început să fie percepută ca o disciplină cu contururi tot mai difuze. Ce e corect nu mai era corect tot timpul. Şi la fel ce e greşit. Au existat şi optimişti. Russell era unul dintre ei. A încercat să rezolve contradicțiile. A scris împreună cu Whitehead o lucrare epocală, *Principia Mathematica,* în care au redus matematica la părți mici-mici şi au încercat să arate că totul se conformează unei logici valabile, şi asta a produs o oarecare încredere. David Hilbert, unul dintre marii matematicieni contemporani, era convins că matematica o să fie reabilitată ca ştiință demnă de încredere. Nici nu putea concepe lucrurile altfel. „Unde altundeva să găseşti certitudine şi adevăr dacă şi gândirea matematică eşuează 1, scria el. „Nimeni nu ne poate alunga din paradisul creat de Cantor".

— Paradis?

Corell dădu pe gât ultima picătură din berea lui.

— Hilbert făcea aluzie la paradisul matematicii pure. Se considera formalist. După el, s-ar putea să nu existe o realitate care să corespundă foarte clar matematicii. Dar, atâta vreme cât stabileşti care sunt

regulile, poți elabora un sistem etanş pentru ele dacă respecți trei condiții: sistemul să fie consistent, complet şi decidabil.

— Şi asta ce înseamnă?

— Este consistent dacă în el nu se strecoară nicio contradicție. Complet înseamnă că poți demonstra adevărul fiecărei propoziții matematice adevărate folosind regulile sistemului. Iar decidabil este dacă există un algoritm care să determine dacă e posibil ca o propoziție matematică – oricare ar fi ea – să fie demonstrată sau nu. Hilbert a făcut apel la matematicienii lumii să găsească rezolvările acestor trei probleme. Credea că trebuie să existe o soluție undeva şi că nu trebuie decât să o găsească cineva. Fiindcă în matematică nu există *ignorabimus,* zise el.

— Ce?

— În matematică trebuie să poți găsi întotdeauna o rezolvare.

— Şi ce s-a întâmplat?

— În loc de reabilitare, s-a trezit cu un cutremur. Paradisul lui a dispărut pentru totdeauna.

— *Paradisul pierdut,* zise Corell.

— E un tip pe nume Kurt Godel. Godel e austriac ca şi mine, sau ceh, depinde cum vezi lucrurile. L-am întâlnit odată la Princeton, unde am studiat un an, deşi e cam mult să spun „întâlnit", dar cel puțin l-am văzut. Godel e un tip retras. Ciudat, slăbănog, introvertit, paranoic, şi din câte am auzit şi ipohondru. Îi e atât de frică să nu fie otrăvit, încât abia dacă mănâncă ceva. Omul are un singur prieten, şi nu e unul oarecare. Ghiceşti cine?

— Buster Keaton? încercă Leonard o glumă.

— Ha-ha! E Einstein. El şi Godel sunt prieteni buni. Cu adevărat emoționant. La Princeton i-am văzut plimbându-se încoace şi-ncolo ore întregi, cu mâinile la spate, vorbind, Einstein destul de plinuț şi bine dispus, Godel – țeapăn şi scofâlcit. „Stan şi Bran ai lumii intelectuale", cum spuneam noi. Toți se întrebau cum de Einstein – care de multe ori era destul de detaşat – poate să petreacă atâta timp cu un mizantrop. Răspunsul lui Einstein era vag: Godel era cel mai important de acolo. Eu l-am înțeles. Când Godel a venit prima oară cu teorema incompletitudinii, în 1931, a zgâlțâit întreaga comunitate matematică, mă rog, cel puțin după ce au început să o înțeleagă. Teorema nu e uşor de stăpânit. Dar este incredibil de atrăgătoare şi uimitor de simplă şi de clară. Bineînțeles, este bazată pe paradoxul mincinosului.

— Şi asta?

— Paradoxul e ca Excalibur. Taie orice nod. Cu un raționament extrem de elegant, Godel a arătat că un sistem complet nu poate fi niciodată în acelaşi timp şi consistent. Ori una, ori alta. De exemplu propoziția „Această propoziție nu poate fi demonstrată niciodată". Dacă poate fi demonstrată, avem o contradicție. Propoziția se contrazice singură. Dacă nu poate fi demonstrată, sistemul este incomplet. Asta înseamnă că există propoziții care nu pot fi demonstrate, chiar dacă au fost formulate în deplin acord cu regulile sistemului.

— Înțeleg.

Lui Corell chiar i se părea că începe să înțeleagă, dar probabil că era doar din cauza berii.

— Godel a spulberat visele lui Hilbert, zise Krause. Ne-a privat pe toți de inocență. A arătat că, în general vorbind, matematica şi raționamentul logic nu se pot elibera niciodată pe de-a-ntregul de un anumit grad de naționalitate. Nimic nu este atât de perfect cum credem. Nu putem scăpa de contradicții. Par să fie o parte a vieții înseşi.

— Omul fără contradicții nu e credibil, cum zicea tata, îndrăzni Corell.

— Tatăl tău a fost un înțelept.

— Nu chiar.

— Nu? Oricum, avea dreptate. Forța călăuzitoare în teatru şi literatură este contradicția din noi. De asta ni se par oribile clişeele şi caricaturile. Sunt prea unidimensionale. Dar teorema lui Godel i-a dat lui Hilbert o lovitură teribilă, fiindcă el crezuse că măcar principiile matematicii sunt dăltuite în piatră. Pe de altă parte, pentru Alan, care cam la vremea aia ajungea la Cambridge, teorema a fost un factor declanşator, o nadă. Dacă fundamentele matematicii erau mişcătoare, i se părea cu atât mai interesant s-o apuce într-acolo. Au fost vremuri senzaționale, în privința asta Alan a avut noroc. Einstein dăduse o gaură în viziunea lui Newton asupra lumii, Niels Bohr şi colegii lui descoperiseră fizica cuantică. E la fel de greu să prezici mişcările unei particule în nucleul unui atom pe cât este de greu să prevezi comportamentul unui om beat la o petrecere. Lumea întreagă devenise mai puțin previzibilă, şi lui Alan îi

plăcea asta. Răsturnarea tradiției era felul în care trăia. Când a ajuns el, la King's nu se vorbea decât despre Godel. Godel în sus, Godel în jos. Într-adevăr, Godel era eroul. Era omul zilei.

Dar nu avea soluție pentru orice. Nu răspunsese la toate întrebările lui Hilbert. Mai rămăsese o problemă importantă. A decidabilității. În fond, Hilbert provocase toate geniile viitorului să găsească o metodă prin care să determine dacă o propoziție matematică, oricare ar fi ea, poate fi demonstrată sau nu. Mulți încă mai sperau să găsească aşa ceva, ceea ce ar fi salvat, măcar într-o anumită măsură, onoarea matematicii. I se spunea „problema deciziei". Sau, în germană, *Entscheidungsproblem.* Max Newman, acelaşi Newman care acum lucrează la maşina digitală din Manchester, a ținut o conferință despre problema asta. Bănuiesc că voia să inspire pe cineva să se ocupe de ea, nu că ar fi avut cine ştie ce aşteptări. Părea de nerezolvat. Cum să găsească cineva o metodă care să verifice toate propozițiile matematice, trecute şi viitoare, şi să decidă care poate fi demonstrată şi care nu? Probabil că părea ceva monumental. Ca visul de a face un *perpetuum mobile*. Însă Newman… a venit imediat cu speculația că s-ar putea să existe o modalitate mecanică de abordare a problemei.

— O modalitate mecanică?

— Avea în vedere un sens figurat. O metodă mecanică în cel mai pur sens intelectual – existența unor reguli simple, care să-ți permită să calculezi răspunsul. Dar în public era şi un tânăr care avea

obiceiul să ia lucrurile în sens propriu.

— Turing.

— Alan încerca întotdeauna să găsească o interpretare în sens propriu. Odată a fost criticat că nu şi-a semnat cartea de identitate. A zis: „Mi s-a spus să nu scriu pe ea”. Aşa vedea el lucrurile. Lua totul în sens strict. Bineînțeles, de obicei ăsta e un semn că eşti cam încet la minte. Lipsit de imaginație. În cazul lui lucrurile stăteau exact pe dos. Interpretând lucrurile în sens propriu era cu un pas înaintea celorlalți. Pentru el „mecanic” însemna chiar mecanic, ca în cazul unei maşini.

Corell se aplecă peste masă, entuziasmat.

— S-auzim, zise el. S-auzim!

20

Nu era uşor de înțeles, şi asta nu doar pentru că era vorba despre ceva atât de abstract. Începeau să se amețească. Se părea însă că Alan Turing era tânăr când auzise cuvântul „mecanic” rostit într-un context care nu i se potrivea. Abia împlinise douăzeci de ani, era la fel de tânăr ca Godel, ca toți matematicienii la vârsta gândirii inovative şi mărețe, dar, spre deosebire de aproape toți ceilalți, nu părea foarte interesat nici de istoria matematicii, nici de învățămintele care se pot trage din greşelile altora.

Reuşise de multe ori, chiar şi în copilărie, să găsească răspunsuri la propriile probleme matematice, pe care alții le rezolvaseră deja, în unele cazuri cu o sută de ani înainte, şi nu părea prea

interesat nici să-şi discute ideile cu alții. Mergea pe drumul lui. Era întotdeauna un fel de exclus, din cauza felului de a fi şi a caracterului înşelător, şi avea propria viziune asupra lumii. Pentru ceilalți de la Cambridge, cuvântul „mecanic" era pur şi simplu plictisitor. Cum viziunea mecanică a lui Newton asupra lumii fusese şi ea revizuită, cuvântul era şi demodat, ținea de paradigma de dinaintea lui Einstein, dar pentru Turing avea o anumită poezie.

— Alan a avut o traiectorie fulminantă la Cambridge, şi pentru el a fost o experiență nouă, zise Krause. Nu prea strălucise în şcoală. Dar la King s-a devenit imediat membru al corpului profesoral, primea trei sute de lire pe an, avea camera lui şi dreptul de a mânca alături de cei mai respectați profesori, nu că i-ar fi păsat de asta, dar a căpătat libertatea de a face ce vrea.

— Şi ce voia?

— La început a vrut să facă ceva în fizica cuantică, dar pe urmă s-a orientat către teoria probabilităților, însă n-a ajuns nicăieri şi n-a putut uita cuvintele lui Max Newman.

— Despre găsirea unei modalități mecanice…

— Care să determine dacă propozițiile matematice pot fi demonstrate sau nu.

— Pare foarte greu!

— Era o nebunie. Matematica nu duce lipsă de probleme care nu pot fi nici demonstrate, nici date deoparte, dacă ne gândim numai la Teorema lui Fermat şi la Conjectura Goldbach, care spune că fiecare număr întreg mai mare decât doi poate fi

exprimat ca sumă de două numere prime. Cum putea o metodă mecanică să rezolve ceva care, de-a lungul secolelor, se dovedise peste puterile multor matematicieni de frunte? Putea ceva atât de lipsit de suflet şi de minte ca o maşină să contribuie cu ceva la rezolvarea unei probleme? Mulți matematicieni au râs de o idee ca asta. Hardy, marele Dumnezeu, a scris o lucrare în care susținea că numai tâmpiții pot crede că matematicienii îşi pot face descoperirile punând în funcțiune cine ştie ce maşină cu puteri miraculoase. Nu, matematica de înalt nivel era foarte diferită de aşa ceva. Era tărâmul libertății şi al gândirii frumoase. Chiar şi să visezi la o maşină…

— Dar Turing a făcut-o.

— A visat-o. Dar el n-a fost un matematician serios, nu în sensul ăsta. Se ținea deoparte, nu se obosea să gândească după modă, precum cei de teapa lui Hardy. A rămas naiv, şi să fii naiv şi strălucit e o combinație fericită.

— Dar o maşină?

— Dumnezeu ştie de unde a venit cu asta. Dar noi adunăm idei, nu-i aşa? Descoperim cu timpul că am ales anumite căi pe care să mergem. O idee poate apărea din senin, dar adesea are o istorie îndelungată. Ți-am spus că termenul „mecanic” avea pentru el o conotație pozitivă, chiar poetică. S-ar putea să aibă legătură cu faptul că, în copilărie, cineva i-a dat o carte în care un om de ştiință îndrăzneț descria în cuvinte felul în care funcționează lumea şi oamenii. Printre altele, autorul compara corpul nostru cu o maşină sofisticată. Evident, era o

metaforă, o modalitate de a arăta că în noi au loc procese ritmice şi mecanice care ne țin în viață. Dar pe Alan l-a impresionat. Era înclinat să interpreteze totul în sens propriu şi cred că i-a plăcut ideea unui creier ca o maşină. Era un pas înainte față de obişnuita plecăciune în fața aspectelor miraculoase ale sufletului uman.

— Vorbea de un creier electronic.

— Mai târziu, da… Însă la vremea aia, în anii ’30, nu se gândea la nimic electric sau electronic. Era ceva pur teoretic. Poate ştia deja că creierul e animat de impulsuri electrice şi electricitatea nu poate face mai mult decât să călătorească dintr-un loc în altul. Poate fi acolo sau dincolo. Pornită sau oprită. Este o forță primitivă. Cu un curs unic, mută, şi totuşi, creierul uman a scris *Hamlet, Appassionata* lui Beethoven şi *teoria* relativității. Se pare că sunt suficiente două poziții, două constante logice, pentru a exprima chiar şi lucruri complexe. Alan a înțeles asta de la început. N-avea de gând să se lase descurajat sau împiedicat doar pentru că maşinile erau lucruri stângace şi fără rațiune. A văzut măreția în simplitate.

— Nu sunt sigur că înțeleg cu adevărat.

— Într-un fel, e foarte simplu. În *Sofistul,* Platon arată că ai nevoie de numai două cuvinte, „da” şi „nu”, ca să ajungi la o soluție. Ai jucat vreodată „Douăzeci de întrebări”?

— Cred că da.

— Atunci ştii câte lucruri poți să afli sau să excluzi despre o persoană doar punând întrebări la care se răspunde cu „da” sau „nu”.

— Da, probabil.

— Ei bine, imaginează-ți că accelerezi procesul de adresare a întrebărilor şi grupezi răspunsurile pozitive şi negative pentru a forma combinații lungi. Înțelegi cât de multe se pot spune cu numai două cuvinte, două poziții?

— Cred că da.

Corell se simțea tot mai nelămurit, dar se prefăcea că totul îi este clar.

— Gândirea lui Alan nu era o noutate. Ideea de a rupe procesul de gândire în bucăți e veche. În secolul al XVII-lea, Leibniz a venit cu nişte idei mărețe în privința asta. Dar înaintea lui Alan, nimeni – sau, cel puțin, nimeni cu o ambiție atât de puternică – nu şi-a pus mintea la contribuție să construiască o maşină care să poată opera cu orice ecuație matematică existentă sau viitoare. Cred că a înțeles destul de devreme câteva lucruri fundamentale, de exemplu că o maşină ca asta trebuie să poată citi aceste poziții diferite, să aibă capacitatea să le memoreze şi să le stocheze şi, mai presus de orice, să poată primi instrucțiuni, dar nu ştiu cum a reuşit să pună la un loc toate piesele puzzle-ului. Nimeni nu ştie. Nu a discutat proiectul cu nimeni. Dar, în perioada aceea, alerga ca un nebun. Nu foarte elegant, dar era tenace ca un diavol, putea să alerge oricât, adesea o lua pe lângă râu şi uneori ajungea tocmai la Ely[6]. Într-o după-amiază de la începutul verii lui 1935, după ce a

---

[6] Mica localitate situată la aproximativ 25 de kilometri de Cambridge. *(N.t.)*

alergat, s-a întins pe spate într-o poiană de lângă Grandehester, sau cel puțin aşa spunea. Eşti sportiv? Nu? Dar sunt sigur că ştii cum pulsează sângele în tine când te opreşti după un efort serios. Uneori mă gândesc că e ca atunci când scapi dintr-un pericol de moarte. După spaimă, după atâta excitare, simți o ciudată limpezire purificatoare. Ca atunci când ieşi dintr-o baie rece ca gheața. Piesele amestecate fără vreo noimă se aşază fiecare la locul ei ca prin farmec. Alan se îngropase cu totul în problemele astea. Îl sâcâiau şi clocoteau în el, dar nu găsea o soluție. Dar în poiana aia s-a întâmplat ceva… să zicem că s-a făcut o mică spărtură în nori şi a apărut soarele, ori să presupunem doar că s-a aşezat confortabil pe iarbă şi a uitat cu totul unde este. Şi atunci, parcă l-a lovit un fulger, deşi fulgerul este un clişeu îngrozitor în contextul ăsta, să zicem că a avut un moment de intuiție orbitoare, mă rog, cred că nici aşa nu e mai bine, fiindcă „orbitor", „sclipitor", toate cuvintele astea sunt goale – nu-i aşa? –, uşoare ca aerul, cum îmi place mie să spun. Seamănă puțin cu termenii pe care îi folosesc creştinii ca să proclame o viziune divină. În orice caz, Alan a spus că a simțit o bucurie intensă şi că nu putea fi sigur care a venit prima, bucuria sau soluția – sau dacă au fost simultane; sau dacă şi-a dat seama de răspuns ca de o bucurie pură. Nu ştia decât că a fost copleşit de o forță vitală cutremurătoare şi a găsit soluția la a treia întrebare a lui Hilbert, rezolvarea celebrei probleme a deciziei.

— Cea aflat?

— Nu e chiar aşa uşor de explicat, zise Krause şi,

fără să se gândească, Leonard îşi scoase carnețelul din buzunarul hainei.

— Ai de gând să-ți iei notițe?

— Nu e OK?

— Ba da, sigur că da. Unde rămăsesem?

— Explicai soluția lui Turing.

— Da, ei bine… a început să scrie o lucrare…

— *Numerele calculabile?*

— Da. Aşa cum Cantor ajunsese la numerele iraționale pornind de la cele raționale, Alan a ajuns la numerele necalculabile studiindu-le pe cele calculabile, zise Krause puțin cam nesigur, de parcă ar fi fost deranjat de carnețel.

— Deci a inventat ceva care putea să decidă dacă propozițiile matematice pot fi demonstrate sau nu, zise Corell.

— Nu. Şi-a dat seama că ăsta e un oximoron. Se poate spune că, formulând bazele teoretice ale unei maşini proiectate pentru a aborda problema, şi-a dat seama că există limitări inerente acesteia.

— Nu putem şti dinainte dacă există o soluție?

— Uneori nu putem. Uneori nu putem şti nici măcar dacă maşina care face calculele o să se oprească vreodată.

— Sau dacă nu cumva o să încremenească, adăugă Corell, amintindu-şi nişte cuvinte din scrisoare.

— Exact!

— Şi asta a fost o altă lovitură dată statutului de ştiință exactă al matematicii?

— Alan a bătut cuiul în sicriu şi Hilbert a mai vărsat câteva lacrimi. Dar lumea s-a ales cu altceva –

un premiu de consolare.

— Ce?

— O maşină digitală programabilă. O maşină cu un scop general, care putea înlocui toate celelalte maşini.

Corell scurse berea din pahar şi îl privi uimit, dar nu reuşi să vadă decât propriile proiecţii interioare.

— Şi cum a fost primită? întrebă el.

— Tu ce crezi?

— Ca o mare senzaţie?

— Dimpotrivă. Nimeni n-a fost câtuşi de puţin interesat de maşină. Nu s-a întâmplat nimic-nimic. În fond, era doar teorie pură, o mână de ajutor pentru rezolvarea unei probleme şi atât. Nimeni nu s-a gândit s-o construiască, probabil că nici el, nu atunci. În afară de asta…

Corell îşi aminti cuvintele mătuşii lui:

— Maşinile erau considerate cam vulgare.

— În orice caz, nimeni n-a întrebat dacă aparatul poate fi folosit pentru altceva decât pentru rezolvarea problemei lui Hilbert, zise Krause. Matematicienilor nu le place să se gândească la chestiuni triviale, cum ar fi utilitatea propriilor ecuaţii. Consideră că e prea banal. N-ai auzit povestea cu elevul lui Euclid? Nu? Băiatul l-a întrebat pe marele matematician la ce sunt bune ecuaţiile lui. Euclid a răspuns că cineva ar trebui să-i dea băiatului o monedă, ca să se aleagă cu ceva de pe urma celor învăţate. Apoi l-a dat afară. Nu, nu trebuie să te gândeşti la lucruri atât de prosteşti cum ar fi utilitatea. Matematica este considerată frumoasă tocmai pentru că îşi este suficientă sieşi.

Nu trebuie să se slujească decât pe ea însăşi.

— Dar nu poate fi nimic rău…

— Să tragi foloase de pe urma ei, vrei să zici? Să nu mai spui asta. O să-i faci pe puritani să plângă, acolo sus, în paradisul lor. În orice caz, pe atunci puțini oameni – cu atât mai puțin Hardy – se gândeau că matematicile superioare pot fi folosite pentru altceva în afara turnului lor de fildeş, chiar dacă ar fi vrut s-o facă.

— Dar Hardy s-a înşelat?

— Ca naiba. Ca Wittgenstein. Alan înțelegea mai bine decât oricine că paradoxurile şi contradicțiile pot face diferența între viață şi moarte. Dar asta e altă poveste.

— Ce poveste?

— De fapt, niciuna, zise Krause, din nou tulburat, şi chiar îşi muşcă buza, uitându-se bănuitor la carnețel. Aşa cum ai spus, continuă el, maşinile erau privite drept ceva pentru o clasă de jos, pentru simplii ingineri. În niciun caz pentru matematicienii aroganți. Dar Turing nu era arogant, ți-am spus.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că nu-i păsa de lucrurile de genul ăsta, sau mai degrabă nu le înțelegea. Poți să ți-l imaginezi adoptând toate capriciile modei, folosind expresii care erau pe val? Nu, se îmbrăca îngrozitor. Nu-i păsa câtuşi de puțin ce cred ceilalți. Nu spun că nu se putea simți ofensat. Pe vremea aia era destul de singuratic. Dar aşa era el. Nu făcea parte din nicio societate deşteaptă şi nu înțelegea ce ar fi trebuit să facă pentru a intra în vreuna dintre ele. Alan nu se

pricepea la chestiile astea. N-a învățat niciodată să se promoveze sau să se apropie de persoanele potrivite. A rămas un singuratic, un izolat. În niciun caz nu era încrezut.

— Nu s-a remarcat cu lucrarea aia?

— Multă vreme a fost destul de nefericit, pentru că nimeni n-a citit-o, şi asta e de înțeles. Ai o experiență copleşitoare în poiană şi pe urmă nu mai vine nimic, doar o tăcere stânjenitoare. Şi totuşi…

— Ce?

— … E un text extraordinar. Alan scria despre maşini de parcă ar fi fost colegii lui. Vorbea despre starea lor, despre conştiință, comportament, şi deodată şi-a dat seama – asta a fost o intuiție uluitoare – că tot ce poate fi numărat poate fi numărat de o maşină automată, ceea ce a deschis un câmp nou pentru cercetare.

— Dar lucrarea n-a citit-o nimeni?

— Nu prea mulți! Lumea logicii matematice este grotesc de mică şi, colac peste pupăză, a primit nişte veşti îngrijorătoare din America. Alonzo Church, un bătrân plicticos de la Princeton pe care eu şi Alan l-am avut profesor mai târziu, a apărut tocmai atunci cu un alt răspuns, mai sec, la a treia problemă a lui Hilbert. Din cauza asta, Alan a fost nevoit să vină repede cu o completare, ca să acopere şi acel aspect.

— Deci nu s-a umplut de laude…

— Puțin câte puțin, Alan şi-a câştigat o reputație. A devenit cunoscut drept omul care a rezolvat problema deciziei, *Entscheidungsproblem.* Era admirat, eu unul îl consideram egalul lui Godel, dar…

— Aşa…?

— După ce s-a spus şi s-a rezolvat totul, nu i-a mai păsat de *Entscheidungsproblem.* Spre deosebire de toți ceilalți, era interesat de mijloace, nu de scop.

— Te referi la maşină.

— Sau la eforturile lui de a înțelege pe deplin părțile componente ale inteligenței.

— Aşa că a început să-şi construiască maşina.

— Cel puțin a schițat-o. Dar lumea nu era pregătită pentru aşa ceva. Nu ştiu. Ce s-a materializat până la urmă la Manchester nu era nici pe departe ce avusese el în minte.

— Dar crezi că s-ar putea să mai iasă ceva din asta?

— Ei bine…

Krause privea gânditor cartonaşul alb pe care era aşezat paharul lui de bere.

— Când am auzit prima oară despre asta nu prea i-am dat crezare, continuă el. Mi s-a părut mult prea complicat să construieşti maşini. Dar acum mă întreb…

— Ce?

— Dacă ar putea să iasă ceva din asta.

21

În vis, Alan Turing s-a ridicat din pat cu o mişcare aproape ritualică, de parcă s-ar fi ridicat la chemarea îndepărtată a unui recviem însoțit de clopote şi tobe. Aerul era nemişcat şi sufocant, ca înaintea unei furtuni, şi Turing şi-a şters spuma de la gură, dar mâinile încă îi erau țepene. Voia să vorbească. Nu

scotea niciun cuvânt, deşi se străduia. Buzele îi tremurau. Corell s-a aplecat înainte, a pus mâna pâlnie la ureche, încercând să audă, şi da, a prins un cuvânt sau două despre ceva absolut remarcabil, ceva sortit să devină important. Corell a scos un carneţel cu o copertă de muşama, ca să scrie cuvintele auzite, dar oricât de mult s-ar fi străduit, literele nu erau clare. A apucat creionul mai strâns. Dăltuia cuvintele. Le presa acolo, dar literele dispăreau ca duse de apă, iar el s-a trezit pe o cale ferată, apoi pe un scaun care plutea pe mare, şi totul a devenit ceţos şi alb. Însă i-a rămas sentimentul copleşitor că a notat ceva, aşa că, atunci când s-a trezit, a început să-şi caute însemnările.

Preţ de o clipă a crezut că le-a găsit. Unul dintre carneţelele de serviciu era pe noptieră. Prima pagină era îndoită şi acoperită cu nişte cuvinte scrise în grabă, dar nu erau decât însemnări pe care le făcuse în timpul discuţiei cu Krause, nici vorbă de vreun mesaj misterios de dincolo de mormânt. Ce oră era? Devreme, probabil. Îşi dădea seama de asta după liniştea aşternută şi după cântecul păsărilor, după senzaţia din corp, după migrena pe care o avea şi mahmureală. Îşi trase cearşaful şi pătura peste cap.

În minte îi intraseră amintiri din ajun. Încercă să le respingă, să rămână în lumea lui. De când se ştia avusese lumi fantastice proprii, unele care se schimbau rareori şi altele noi, formate din lucruri pe care le trăise sau auzise recent. Uneori nu însemnau nimic mai mult decât o sumă de lucruri pe care ar fi trebuit să le facă sau să le spună în viaţa reală. Alteori

erau dezvoltări idealizate ale unor mici reuşite din viața de zi cu zi şi de la serviciu, dar de cele mai multe ori erau nebunii improbabile, gândite totuşi până la detaliu. Erau lumi în care se putea refugia. Sanctuare în care durerea putea fi ținută în frâu. Dar în acea dimineață fantezia nu-i mai oferea niciun refugiu. Realitatea atârna greu, dar nu ca de obicei. Ziua părea uşoară. Cu o seară în urmă avusese mici reuşite, nu? O discuție interesantă cu logicianul, una după care tânjea de ani buni, deşi încă mai dăduse semne de nelinişte, trebuia s-o recunoască. Nu se eliberase de chin. Niciodată nu se putea elibera. Dar nu-şi înecase amarul în băutură. Amețeala nu făcuse decât cel mult să-i redea ceva din vechiul eu, iar spre final discutaseră despre tot felul de lucruri, întrebase…

Se ridică în capul oaselor.

Întinse mâna după carnețel. Nu era uşor de descifrat ce scrisese şi nu fu mulțumit de ce reuşise să noteze. Ce i se păruse foarte tare, acum îi părea banal: *nu contează maşina în sine, ci mai degrabă instrucțiunile.* Suna banal, avusese o altă rezonanță seara, dar în clipa aceea… nişte cuvinte goale şi un semn de întrebare, aceeaşi întrebare pe care i-o pusese lui Gladwin în arhivă. *Dac-am fi în război, ce le-ai da de făcut unui maestru internațional de şah şi unui matematician?* Iar dedesubt, un lucru pe care Krause îl spusese într-un alt moment al conversației: *Alan înțelegea mai bine decât oricine că paradoxurile şi contradicțiile pot face diferența între viață şi moarte.*

Ce voise Krause să spună cu asta? Corell n-avea

nicio idee. Din câte îşi amintea, după aceea logicianul devenise evaziv, sau chiar indiferent. Era clar că ascunde ceva. Se uita neliniştit la carnețelul lui Corell şi… *viața şi moartea…* Poate era vorba de ocupația lui Alan Turing în timpul războiului – să fi făcut şi Krause acelaşi lucru? Ca un idiot ce era, Corell nu îl presase să spună mai mult. Nu voia să strice atmosfera caldă, şi era la fel de nerăbdător să afle lucruri despre logică şi matematică, pe cât era să descopere secrete din timpul războiului. În afară de asta, nu reuşea să înțeleagă: de ce şi-ar dori un profesor de la Cambridge să stea toată seara la bere cu un simplu polițist ca el dacă nu ar avea un motiv anume? Nu, Corell alungă gândul şi apoi… apoi se lungi din nou în pat, încercând să-şi amintească mai multe. I se părea destul de ciudat că nu poate vizualiza fața lui Krause. Doar ochii înguşti îi rămăseseră în memorie, şi strălucirea pătimaşă din pupile. Dar fusese o întâlnire pe cinste, nu? Dumnezeu mai ştia cât stătuseră acolo! Ultima parte rămânea în ceață. Nu îşi aducea aminte foarte clar decât momentul în care îşi luaseră rămas-bun. Se îmbrățişaseră, şi asta îl stânjenise. Până la urmă, tipul fusese prieten cu Turing, şi niciuna dintre explicațiile posibile pentru timpul îndelungat petrecut împreună nu putea fi mai proastă. Se convinse că nu are de ce să-şi facă griji. Îmbrățişarea fusese scurtă, şi Corell primise numărul de telefon şi adresa din Cambridge, apoi o pornise spre casă prin ploaie, fără să mai aibă măcar energia să-şi facă griji pentru costum.

Se uită prin apartament. Dumnezeule, ce debandadă. Haine şi tot felul de prostii peste tot. Când se dădu jos din pat auzi un scrâşnet de pietriş şi firimituri de pâine, şi asta n-ar fi fost nimic dacă dincolo de toată acea dezordine ar fi existat ceva agreabil, dar apartamentul era lipsit de farmec. Scaunul Queen Anne părea să fi ajuns într-un loc total nepotrivit, radioul arăta prea bine pentru restul casei şi nimic nu se potrivea, dar el abia dacă lua în seamă casa. Apartamentul era acolo doar ca să-l protejeze de lumea din jur, o extensie a armurii protectoare a propriului corp, şi o singură dată îi trecuse prin minte absurditatea situației, într-un moment în care visa să o seducă pe Julie. Îşi dăduse imediat seama că nu se poate întâmpla acolo. În cel mai bun caz ar fi putut să arate spre casă şi să spună că locuieşte acolo.

Clădirea avea o fațadă frumoasă din cărămidă maro şi o mică grădină cu bujori şi meri. Dar nu datorită lui. Proprietara, doamna Harrison, trebăluia prin curte în fiecare dimineață, primăvara şi vara. Era amabilă şi guralivă, dar el nu se simțise niciodată în largul lui în fața ei – îi era teamă că o să se plângă de mizeria din apartamentul lui –, iar când reuşi să iasă din casă înaintea ei i se păru că a obținut o mică victorie.

Ziua părea frumoasă şi oamenii pe care îi întâlni nu se grăbeau nicăieri. Cumpără *Manchester Guardian.* Era un cititor pasionat al ziarelor, dar în acea dimineață nici măcar nu se uită la titlurile de pe prima pagină. Răsfoi nerăbdător ziarul şi găsi

articolul acolo, pe coloana din stânga, în pagina opt. Cam tot atât de mare ca acela din ziua trecută. Începea aşa: „Ieri-seară s-a stabilit că Alan Turing, din Hollymeade, Adlington Road, Wilmslow, şi-a luat viața cu otravă, din cauza unui dezechilibru mintal”.

Din cauza unui dezechilibru mintal. Erau cuvintele legistului. Intervenția lui Corell nu era pomenită, bineînțeles că nu, de ce ar fi fost? Nu era un articol dedicat divergențelor de opinie din cadrul anchetei. Fu dezamăgit, totuşi. Se dezumflase. Sperase să găsească ceva de genul: *Detectivul Leonard Corell a pus la îndoială afirmațiile legistului…* A fost nevoie să se mulțumească doar cu faptul că l-au citat de două ori, în propoziții care nu apăreau ca fiind ale lui, dar el pomenise de jumătatea de măr, de tigaia sfârâitoare şi de mirosul de migdale amare. Măcar el pomenise fapte concrete, cu asta se putea consola. Pe de altă parte, Fems spusese numai prostii, de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. „A fost un act deliberat, fiindcă nu ştii niciodată ce o să facă în clipa următoare o persoană de genul lui”.

Pe hârtie cuvintele păreau şi mai ciudate. S-ar fi zis că articolul susține că un act a fost deliberat fiindcă a fost impulsiv. Complet ilogic. „Idioții”, îşi spuse Corell. Şi totuşi, se simțea mai bine. „Conform celor spuse de Leonard Corell…" „Detectivul

Corell a spus că „Nimic de genul acela, era chiar o insultă adusă contribuției lui importante, pentru care fusese nevoie şi de curaj, nu era menționat, dar el se considera mulțumit, şi treptat îşi recăpătă o parte din buna dispoziție de dimineață. Visând cu ochii

deschişi, o apucă spre Greenlane, trecând pe lângă un teren de joacă şi o unitate de pompieri. Pe cealaltă parte a străzii, o tânără se plimba citind o carte în timp ce împingea un cărucior de copil – lui Corell îi plăcuseră dintotdeauna oamenii care mergeau citind –, dar când o văzu reveni cu picioarele pe pământ. Roțile căruciorului îi aminteau de Fredric Krause.

Krause spusese că înainte de război maşina lui Turing nu era decât o schiță, ideea unei benzi nesfârşite pe care te puteai plimba înainte şi înapoi pentru a citi simboluri, nimic definitivat, doar un instrument într-o discuție logică, şi totuşi în 1945 Alan Turing trasase deja proiectul unei întregi monstruozități electrice. În timpul războiului trebuia să se fi întâmplat ceva, ceva ce dusese maşina la un alt nivel. Probabil că avusese vreo utilizare în război. Singura întrebare era: „Care?"

La ce ar folosi o maşină logică în timpul războiului?

—

Când ajunse la secție, Corell se auzi strigat. Era Richard Ross, care părea chitit să se certe cu el, însă parcă nu cu intenția de a căuta nod în papură, deşi acela era, bineînțeles, principalul motiv. Inspectorul urmărea ceva. Stacojiu de furie, cu mâinile în şolduri, năvălise în departamentul de criminalistică şi se aşezase cu picioarele depărtate în fața biroului lui Corell. Plescăia din buze de parcă ar fi fost gata să-şi înfigă colții în pradă.

— Ai putea să-mi spui ce dracu' îți închipui că faci?

— Abia am ajuns…

— Mă refer la ce s-a întâmplat aseară. După

şedinţă!

— Nu ştiu despre ce vorbiţi.

— Ba sigur că ştii.

Bineînţeles că ştia.

— M-a sunat James Fems şi mi-a spus că ţi-ai bătut joc de el şi de patolog în faţa unei mulţimi de ziarişti.

— Nu erau chiar aşa mulţi, zise Corell.

— Nu contează câţi dracului erau. Mi-a spus că ai fost arogant şi impertinent şi, ascultă la mine, eu nu tolerez una ca asta. Reprezinţi…

— Ştiu, îl întrerupse Corell. Dar să-l fi auzit pe idiot! A spus numai prostii!

— Ascultă, mă doare-n cot de ce-a zis! Oricum nu te cred. Sunt sigur că prostiile le-ai spus tu şi nu altcineva. Te-am văzut eu, Corell, am observat cum îţi dai aere. Tu, cu educaţia ta de snob de la Marlborough Collège. Ei bine, mi se fâlfâie. Nu accept aşa ceva. Indiferent de circumstanţe. Nu e treaba ta să le spui unor oameni respectabili ce au de făcut. Treaba ta e să raportezi faptele şi să-ţi ţii gura. Clar?

— Da!

— Nu înţeleg ce-i cu tine! Cred că ai păţit ceva.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Nu mai face pe grozavul. Taci din gură! Azi ai noroc. Ai ocazia să îndrepţi situaţia. Da, oricât de ciudat ar părea, ai un prieten sus-pus. Hamersley, perfidul ăla nenorocit, spune că ai prezentat un raport bine scris. Nu te bucura. Nu mă impresionezi cu trucuri de-astea ieftine, de şcoală de cartier. Acum pleci pe teren, la ordinele intendentului-şef.

— Despre ce e vorba?

— O misiune delicată!

De obicei „delicat” însemna „murdar”, şi cu siguranță aşa era şi în acel caz. O chestie veche de vreo doi ani. Suspectul era un tip de patruzeci şi cinci de ani, pe nume David Rowan, fost dansator şi coregraf, dar în acel moment proprietarul unei croitorii din Manchester. Rowan locuia în casa Pinewood Road, pe Dean Row, cu soția, o scoțiancă din Glasgow, şi două fiice, de şase, respectiv opt ani. Soția, descrisă drept „o femeie nefericită 1 chiar înainte ca situația în acel caz să devină limpede, obişnuia să se ducă uneori în weekend acasă, în Scoția, împreună cu fetițele.

În acele weekenduri, soțul era vizitat adesea de un tânăr cu „aspect efeminat” şi „comportament de femeie”, şi bineînțeles că avea dreptul să se încurce „cu orice fătălău vrea”, cum spunea Ross, dar o vecină, doamna Joan Duffy, se strecurase într-o zi în grădina lui Rowan şi, prin fanta dintre draperii, văzuse „cea mai îngrozitoare mizerie. Nici nu vă puteți imagina”. Singura problemă era că doamna Duffy nu era decât o bucătăreasă de şcoală, pe când David Rowan era un domn respectabil.

— Sincer, ne-am gândit că ar fi ciudat să intervenim. Omul are soție şi copii. Am considerat că nu e cazul să le provocăm neplăceri.

— Şi acum redeschidem cazul?

— Hamersley crede că e timpul să mai încercăm o dată. În fond, vremurile sunt aşa cum sunt, şi avem nişte principii. Şi mai e şi reuşita în cazul Turing.

— Halal reuşită.

— Nu mai face pe grozavul! Vorbesc despre condamnare, normal, nu despre sinucidere. Dac-am reuşit să-l prindem pe Turing, ar trebui să putem prinde pe oricine, nu? Ştiai că tipul a fost membru al Royal Society? Zău? Şi pariez că şi asta te-a impresionat. Ei bine, dă-mi voie să-ți spun că nu-mi pasă nici cât negru sub unghie de chestiile astea când aud că persoana în cauză călătoreşte prin toată Europa ca să agațe poponari.

— Cred că ar trebui să ne legăm doar de delict în sine, zise Corell.

— Ar trebui, aşa e. Şi să nu ne lăsăm impresionați de o colecție de titluri şi medalii! Dar nu despre asta vorbim, nu-i aşa? Toate astea sunt istorie. Nu vreau să mai aud de ele.

— Mă întrebam doar de ce…

— Vrei să taci?!

— Dar mai este ceva, dincolo de aparențe.

— Prostii! i-o retează Ross. N-ar trebui să pui atâtea întrebări. Ai o misiune nouă, şi în locul tău m-aş apuca imediat de lucru. Dumnezeu ştie, poate-o să reuşeşti să rezolvi ceva.

Corell nu voia decât o zi liniştită la birou, ca să-şi îngrijească mahmureala. Ultimul lucru pe care şi-l dorea era să fie trimis într-o misiune imposibilă şi umilitoare. Totuşi, avea şi el mândria lui. Nu purtase chiar în ajun o conversație inteligentă cu un profesor de la Cambridge? Ar fi trebuit să spună „îmi pare rău, inspectore, nu ai niciun drept să-mi vorbeşti aşa”. Şi totuşi, chiar dacă Ross era idiot – şi într-o bună zi

Corell o să i-o spună –, nu făcuse decât să transmită mesajul unui superior: „Hamersley spune că ai prezentat un raport bine scris”. Ca să vezi! Probabil consideraseră că nu e în stare? Reuşise să producă ceva deosebit. Pur şi simplu dăduse un semnal că are creier. Poate că în acel moment intendentul-şef vorbea cu comandantul poliției însuşi: „La Wilmslow avem un tânăr foarte talentat, ştiai? îl urmăresc de mai mult timp, scrie rapoarte nemaipomenite, ba chiar aş spune că e un talent literar, trebuie să citeşti…” îşi scutură gândurile când îl auzi pe Ross mârâind.

— Ei bine?

— O să mă străduiesc, îngăimă el.

— Avem nevoie de o mărturisire, în cel mai rău caz. Vechiul dosar e la Gladwin.

—

Se gândi că nu e cine ştie ce misiune, şi nu-şi dădea seama cum ar putea să facă ceva, dar se apucă imediat de treabă, cerând să i se facă legătura cu domnul Rowan. O femeie îi spuse că domnul Rowan ajunge acasă după cinci şi, fără să întrebe dacă se poate, îi spuse că o să treacă pe acolo să pună câteva întrebări.

— Despre ce este vorba?

— Trebuie să-l informez pe domnul Rowan cu privire la evoluția unor evenimente! îi spuse Corell, cu un aer hotărât şi ferm.

La unu şi jumătate, martora, doamna Duffy, veni la poliție. Corell se aşteptase să dea ochii cu o cucoană mai în vârstă, sfrijită şi cu trăsături ascuțite, dar era

cu totul altceva, nu că doamna Duffy ar fi fost vreo frumusețe, dar nu avea decât în jur de treizeci de ani, o față atrăgătoare şi nişte ochi atât de provocatori, încât Corell îşi plecă imediat privirea. Doamna Duffy avea un farmec vulgar şi, cine ştie, ar fi putut face impresie la tribunal.

— Vă mulțumesc că ați venit, spuse el.

— Sunt onorată să vă fiu de folos.

— Mi-ați putea spune ce ați văzut? Şi, vă rog, nu treceți peste detalii.

N-ar fi trebuit să spună ultima propoziție. Primi mult mai multe detalii decât şi-ar fi dorit vreodată. Şi chiar şi o mică lecție de grădinărit. Soțul doamnei Duffy era grădinar. Foarte priceput.

— Aproape un artist în domeniul lui şi, ca să fiu sinceră, am mai învățat şi eu câte ceva.

— Prinde bine!

— Da, aşa e! Vedeți, noi avem un gard viu comun cu familia Rowan. Separă terenurile noastre şi e în grija mea, lucru pentru care doamna Rowan îmi este foarte recunoscătoare. Sărmana, biata de ea…

— Deocamdată să n-o aducem în discuție pe doamna Rowan.

— Bineînțeles, domnule sergent, desigur.

— Sunt detectiv.

— O slujbă grozavă, nu-i aşa?

— Ei, da, din când în când. Vreți, vă rog, să continuați?

— Da, sigur. Dar, înțelegeți, asta s-a întâmplat acum doi ani. Am venit şi atunci la dumneavoastră.

— Ştiu asta.

— Şi nu s-a oprit atunci. Nici vorbă.

— Atunci… să auzim!

Îi spuse că toată povestea a avut legătură cu gardul din grădină. În ziua aceea îl tunsese cu foarfecele şi fusese nevoită să treacă şi în grădina familiei Rowan. Altfel n-ar fi putut să-l facă „frumos şi uniform”, şi poate că aşa era, dar în acelaşi timp putea fi o prostie. Joan Duffy avea motive să fie curioasă. Îi spuse că ținea „ochii deschişi” fiindcă era îngrijorată pentru copiii ei.

În orice caz, a auzit un zgomot. Nu voia să spună mai mult. În fond, era „binecrescută”. Şi totuşi, „să mă ierte Dumnezeu”, s-a uitat „foarte discret” şi bineînțeles că s-a uitat în altă parte după ce şi-a dat seama.

— Bineînțeles, adăugă el.

— Nu-mi vine uşor să vă spun toate astea.

— Nu vă faceți griji. Ați făcut bine că ați venit aici.

— Prefer să vorbesc cu dumneavoastră decât cu cel cu care am vorbit data trecută.

— De data asta încercăm să rezolvăm cazul.

— Credeți c-ar trebui să-mi fac griji?

— Nu, nu cred.

— Dacă devine agresiv îmi puteți asigura protecția?

Protecția? Nu mai auzise una ca asta.

— Să le luăm pe rând, zise el. Credeți că ar mai putea exista şi alți martori?

— O să întreb ici şi colo.

— Foarte discret, sper.

— Mi-am făcut întotdeauna din discreție un titlu de onoare.

— Ştiți cum îl chema pe bărbatul venit în vizită?

Klaus, credea ea. Suna a străin. Ceva foarte dubios.

— Vă mulțumesc pentru că ați venit, încheie el discuția, destul de abrupt, şi îi strânse mâna, apoi se gândi că femeia şi-a scuturat părul în semn de chemare, dar probabil că i s-a părut.

22

Doamna Dufly lăsase în urmă ceva de prădător, o vulgaritate care i se băgase sub piele şi-i aţâța nervii. Indiferent cât se strădui, nu-şi putu reține fanteziile despre trupul ei şi felul în care i-ar mulțumi: „Eşti mai poliţist decât toți ceilalți la un loc”. Sau ce i-ar fi spus ea acolo. În orice caz, rochia îi era mulată pe corp, privirea ei îl atrăgea, aşa că, dacă tot se întâmplase, de ce să nu reuşească? Nu cu multă vreme în urmă îşi imagina că e un bun anchetator, care poate identifica punctele slabe ale oamenilor şi le poate citi îngrijorarea din ochi. Nu era el cel care de obicei ştia exact când e momentul să înfigi cuțitul? Unul dintre avantajele unui suflet sensibil. Observa semnele prezente la ceilalți.

Unde era? Ceva mai încolo se întindea Pinewood Road. Era aproape, şi începuse să se gândească la Ron şi Greg, tâmpiții ăia, şi asta nu-l înveselea niciodată, dar în acel moment îl făcu să devină mai hotărât. În imaginația lui Corell, fața domnului Rowan împrumută ceva din trăsăturile lui Greg. Îşi îndreptă spatele. Se închipui un bătrân ofițer de informații aflat într-o misiune importantă. Şi totuşi,

nu se putea spune că plesneşte de încredere. Se întreba dacă n-ar trebui s-o lase baltă. Nu, nu! Dacă zăpăcitul de Rimmer reuşise să-l încopcieze pe Turing, putea să prindă şi el un fost dansator. Se uită la numele caselor. Trecu o maşină Morris Minor şi Corell auzi vocea unui copil:

— Tati, tati!

Intră în grădina din față. O fetiță cu păr lung şi negru şi ochi mici, serioşi, pleoscăia într-o albie cu apă de ploaie. Era murată toată. În spatele ei atârna un leagăn proaspăt vopsit.

— Bună, îi zise Corell.

— Bună, îi răspunse ea scurt.

— Ar trebui să-ți schimbi hainele.

— Nu vreau.

— Atunci nu le schimba, mormăi el şi aruncă o privire spre casa frumoasă din piatră albă, cu acoperiş negru şi verandă în fața intrării.

Mânerul uşii era auriu, iar în dreapta se vedea un gard viu, cam neîngrijit, şi în spatele lui o casă jalnică din lemn, vopsită în verde. În față erau straturi de flori bine îngrijite, dar avea ferestre mici şi acoperişul din țiglă era destul de vechi. Pe aici dăduse târcoale doamna Dufify, în hainele ei țipătoare? Sună la uşă. Corpul îi fu scuturat de un fior şi prin minte îi fulgerară tot felul de gânduri. Dar când uşa se deschise îşi adună repede mințile, de parcă s-ar fi ridicat o cortină, şi-şi afişă cel mai demn de încredere zâmbet.

— Bună ziua.

— Bună ziua, îi răspunse bărbatul, cu acelaşi ton

rezervat ca şi fiica lui, iar Corell îşi dădu imediat seama că doamna Duffy a avut dreptate.

Individul era poponar. E adevărat, unul chipeş, dacă era să fii generos, bine proporţionat şi cu o postură semeaţă, cu o privire limpede în ochii albaştri, dar şi cu o graţie inconfundabilă în mişcări. Chiar şi felul în care întinse mâna îl dădu de gol. Ca şi cum domnul Rowan l-ar fi invitat la dans, ori ar fi vrut să schiţeze un semn în aer.

— Am sunat mai devreme. Numele meu este Corell şi lucrez la poliţia din Wilmslow. Pot să intru? întrebă Corell, cu o voce prietenoasă.

— De fapt, tocmai…

— Îmi dau seama că sunteţi ocupat. Am înţeles că aveţi o croitorie pentru bărbaţi în Manchester. Foarte frumos. Mereu mi-au plăcut hainele, chiar dacă salariul nu prea îmi permite să-mi cumpăr mare lucru. În orice caz, cred că ar fi mai bine să nu amânăm.

— Ce să amânăm?

— O mică discuţie, zise Corell, nemulţumit de cuvântul „mică” în acel context, dar încercă să ia un aer autoritar, ceea ce se pare că îi reuşi.

— Sigur, sigur, intraţi.

Bărbatul era evident uimit, şi poate că era un semn bun. Buza de sus îi transpirase şi, când intrară în sufrageria de la parter, părea că face un efort să păşească mai hotărât decât de obicei. Din tavan atârna un candelabru de cristal, iar mobila veche era de calitate. Un perete întreg era acoperit de cărţi. Casa era diferită faţă de ceea ce se aşteptase Corell,

care se aşează pe un scaun galben-aprins, față în față cu gazda. Rowan îşi aprinse o țigară.

— Frumoasă casă! zise Corell.

— Nu e rea.

— Drăguță şi fata de afară. Înțeleg că aveți două.

— Da, mai am una.

— A plouat cam mult în ultima vreme, zise Corell.

— Într-adevăr.

Bărbatul era caraghios de tăcut.

— Însă vara ar trebui să fie frumoasă.

— Să sperăm.

— Nu aşa trebuie?

— Ce vreți să spuneți?

— Că e totul murat. O perioadă de vreme rea deschide drum unei perioade de vreme bună. Se poate întâmpla şi invers, bineînțeles. Unele lucruri rele duc la lucruri şi mai rele. Până la urmă, adeseori aşa merg lucrurile şi în viață, zise Corell.

— Uneori, da.

— Eram prin zonă acum câteva zile. O poveste tristă. Poate că ați citit despre ea. L-am găsit pe matematicianul Alan Turing mort, în pat. Mâncase un măr otrăvit. Pur şi simplu îngrozitor, îl cunoşteați cumva? Poate v-ați întâlnit prin cartier.

Rowan scutură din cap, aproape prea energic.

— Un om extraordinar de talentat, zise Corell.

— L-am auzit la radio, spuse Rowan.

Era prima dată când spunea ceva din proprie inițiativă.

— Despre ce a vorbit?

— Cred că avea legătură cu Norbert Wiener.

— Nu mai ştiu cine e domnul…

— Un matematician care a scris despre roboți şi maşini care pot gândi.

— Deci Turing a vorbit despre maşini inteligente.

— Da.

— Vi s-a părut ciudat?

— Foarte ciudat.

— Ştiați că totul a început de la o mică dispută pe marginea unei probleme de logică? întrebă Corell.

— Nu.

Rowan părea nedumerit.

— Dar sunt sigur că vă dați seama cât de uimitor este că o mică idee subtilă cu care şi-au pus mintea câțiva oameni şi care a reprezentat probabil pentru mulți problema academică tipică, lipsită de orice utilitate, a condus la construirea unei noi maşini. Dar poate că nu sunteți interesat de logică…

— Deloc.

— Sunteți mai degrabă un estet.

— De asta n-aş fi sigur.

— De obicei aveți musafiri în weekend.

— Bineînțeles, dumneavoastră nu?

— Nu, îi răspunse Corell cât se poate de cinstit, şi totuşi reuşi să nu pară jalnic. Cine vine de obicei?

— Prieteni.

— Vreunul… în mod deosebit?

— Asta nu e treaba dumneavoastră.

Cuvintele nu erau cu adevărat agresive, şi buza superioară a lui Rowan, care deja mustea de transpirație, tremură imperceptibil.

— Sunt sigur că vă dați seama că ştim totul, zise

Corell, pe deplin conştient că a furat replica de la sergentul Rimmer.

— Ce vreți să spuneți?

— Că întreţineți relații sexuale ilegale.

— N-am…

— Avem martori.

— Dacă vă referiți la doamna Duffy, ar trebui să ştiți că-i destul de drăguță încât să răspândească minciuni despre toți vecinii. Minte cum respiră, ca să zic aşa.

— Nu e numai doamna Duffy, zise Corell sigur pe el, şi chiar o crezu.

După ce îl văzuse în prag la intrare, era atât de convins că David Rowan e homosexual, încât pentru o clipă i se păru că şi acela este un fel de dovadă, şi deodată începu să i se pară că are victoria la picioare.

— Ce? întrebă poticnit Rowan.

— Avem o mulțime.

— Ați putea fi mai exact?

— Vreți să trec totul în revistă? Fiecare detaliu? Dacă asta vreți, spuneți, pentru că am tot timpul din lume. Pentru Dumnezeu, chiar credeți că aş fi aici dacă n-am avea tot felul de rapoarte? zise Corell, conştient că a întins prea mult coarda.

— Nu, sigur că nu, asta înțeleg. Dar tot nu cred…

— Ce?

— Că ați înțeles bine… în fond, asta nu înseamnă nimic… nu în sensul ăla…

— Ia spuneți-mi!

Însă David Rowan nu continuă, de parcă buzele lui ar fi vrut să formuleze o propoziție imposibilă. Se foia

în scaun, cu fața plină de sudoare. Părea gata să cedeze nervos, şi Corell deja anticipa gustul victoriei, aşa că, fidel strategiei, îşi înmuie glasul, căutând un ton mai plăcut.

— Nu vreau să pun presiune…

— Nu e ce credeți.

— Atunci ce este? Spuneți-mi! Sunt sigur că ne înşelăm în anumite privințe.

— Este…

Cu o mişcare bruscă, Rowan îşi acoperi fața cu mâinile.

— Haideți, zise Corell, nu e chiar aşa grav. Trebuie doar să lămurim neînțelegerile. Dacă-mi spuneți exact ce s-a întâmplat, vă promit că o să fiu foarte înțelegător. Poate reuşim să trecem cu vederea. Asta numai dacă sunteți deschis şi cinstit.

— O să puteți trece peste…

— Dacă sunteți cooperant, există posibilitatea, zise Corell, întrebându-se în acelaşi timp ce dracului promite, dar nu făcea decât să-şi urmeze instinctele şi convingerea că într-o astfel de situație o mână întinsă e mai bună decât o amenințare, aşa că zâmbi, nu triumfător, aşa cum se credea, ci cald şi înțelegător, ceea ce păru să aibă efect.

Omul se prăbuşi. Corell se gândi că l-a prins şi începu să-şi imagineze laudele lui Hamersley *Excelent, tinere, strălucit* –, când se întâmplă ceva. În hol se auziră nişte paşi uşori şi o voce ascuțită strigă:

— Tați, tati, Mary s-a făcut fleaşcă. O să răcească.

În sufragerie intră o fetiță de opt sau nouă ani, îmbrăcată în alb, ca o zână. La început nu-şi dădu

seama că tatăl ei are un musafir, părea cu totul absorbită de drama de afară, de la albia cu apă de ploaie. Apoi se schimbă. Se uită la tatăl ei şi ridică din umeri. Ochii mari şi serioşi se plecară. Părea speriată.

— Îmi pare rău, nu mi-am dat seama, zise ea şi dispăru afară.

—

În mintea lui David Rowan era un vacarm. Preț de mai bine de doi ani se gândise că povestea aceea oribilă e moartă şi îngropată, în ultima vreme nici nu se mai gândise la ea. Ba chiar fusese în stare să-şi contemple înclinațiile fără să-i fie foarte ruşine. Dar în acea dimineață – ciudat –, cu câteva ore înainte de a afla că îl caută cineva de la poliție, îl lovise deja un val de spaimă. Citise despre matematicianul mort. Ura ziarele. Aveau întotdeauna ceva care îi făcea rău. Articolul acela îl făcuse să sufere din două motive, nu doar pentru că îi amintea de cuvintele de altă dată ale tatălui său – „Cred că oamenii de felul ăsta îşi iau viața" –, ci şi pentru că îl întâlnise pe Turing.

Schimbaseră o privire în Oxford Road şi mai târziu aflase că împărtăşesc un secret, o cruce. Mai apoi, când s-au întâlnit din întâmplare în Brown's Lane, în Manchester, s-au oprit, s-au salutat şi au încercat să lege o conversație. David, care era cu fetițele lui, a spus ceva despre vreme şi despre cartier, câteva banalități care să antreneze discuția, dar matematicianul i-a răspuns enigmatic că a văzut două curcubeie unul lângă altul, de parcă natura s-ar fi exprimat „foarte explicit".

Ce încercase să spună? Tot timpul cât au stat de

vorbă i s-a părut că se învârtesc neliniştiți în jurul unui subiect care nu putea fi menționat – dacă s-ar putea întâlni din nou, într-un cadru intim –, dar erau amândoi prea stânjeniți şi, înainte de a se întâmpla ceva, înainte de a fi fost rostit vreun cuvânt sensibil, matematicianul a plecat, în mijlocul unei propoziții. Ar fi putut părea nepoliticos, însă David nu s-a simțit ofensat. A rămas cu impresia că Turing e sătul de toată pantomima socială. Nu-şi dorise şi el, de atâtea ori, să urle în fața acelei şarade nenorocite?

Dar mai mult decât orice, privirea din acei ochi… atât de diferită, ştearsă şi intensă în acelaşi timp. Era ceva inaccesibil în ochii lui, dar păreau de asemenea că-l invită. Puteau fi, probabil, tulburători, însă David era curios să descopere ce ascund, şi când a ajuns acasă a încercat să găsească în cartea de telefon numărul lui Turing. Nu chiar cu intenția de a-l suna, mai degrabă cocheta cu ideea, dar numele nu figura acolo. În schimb, l-a auzit într-o zi la radio, spunând nişte lucruri ciudate despre maşini. N-a spus că speră ca într-o zi să poată gândi ca noi? Părea o nebunie, ceva complet neobişnuit. La început, David s-a gândit că matematicianul foloseşte maşinile ca metaforă pentru homosexuali. Turing pomenise ceva despre un joc între un bărbat, o femeie şi o maşină. Trebuia să-şi imagineze că sunt unul în locul altuia – Dumnezeule, ce era viața lui David dacă nu un astfel de joc al prefăcătoriilor? –, însă discuția de la radio a devenit repede prea ştiințifică, nu mai putea fi simbolică, şi David i-a pierdut firul. Ce şi-a amintit cel mai bine mai târziu a fost vocea poticnită a lui

Turing şi tonul ei avântat. Timp de câteva săptămâni, David s-a gândit la el zi şi noapte. Dar într-o zi Turing a dispărut din visele lui. Dumnezeu i l-a trimis în schimb pe Klaus.

I se păruse un dar pe care nu-l merita încă de prima dată când stătuseră întinşi, împleticiți. Klaus nu era doar mai tânăr şi mai frumos. Era complet neruşinat. Considera că plăcerea i se cuvine. Îşi trăia pur şi simplu viața, şi era un sentiment sălbatic şi extraordinar, chiar dacă nu era suficient de puternic pentru a-l transforma şi pe David. El nu era capabil să scape de povara obişnuită a ruşinii şi a fricii, iar când a izbucnit coşmarul cu doamna Dufly i s-a părut că se face dreptate. Bineînțeles că merita să fie pedepsit. Mintea lui era atât de confuză, încât s-a simțit vinovat şi când ancheta poliției s-a oprit. Dar apoi timpul a trecut şi el s-a gândit că, poate, până la urmă, *poate chiar şi cei ca mine au dreptul la fericire* – fiindcă, ciudat lucru, după apariția lui Klaus în viața lui, David a devenit mai iubitor chiar şi cu soția şi fetele. Totul a devenit mai luminos şi mai strălucitor. De parcă iubirea însăşi devenise mai generoasă.

Dar iată că venise ziua – una neagră în calendar – în care sunaseră din nou la uşa lui, şi se trezise în prag cu omul acesta îngrozitor pe care, preț de o clipă, fusese destul de prost să-l considere un om bun, probabil numai pentru că în ochii lui părea să joace un fel de lumină, o reflecție ambiguă a melancoliei. Dar nu fusese decât o simplă duplicitate a înşelăciunii, imaginea falsă a unui polițist care strălucea ca un mozaic înşelător, iar el nu reuşea să

înțeleagă de ce e atât de incapabil să se descurce cumva. Simțise imediat nevoia irezistibilă de a capitula, ca să-şi scurteze agonia. Era golit de orice dorință de a opune rezistență, nu se putea gândi la nicio altă soluție. Voia să-şi asume povara vinii. Ar fi acceptat orice altceva decât să mai audă că vreo hienă a tras cu ochiul la fereastră şi a văzut ceea ce nimeni n-ar fi trebuit să vadă. Simplul gând i se părea insuportabil, şi observase vag, ca într-un vis, că fiica lui a intrat şi a ieşit din sufragerie. *Ce voise?*

— V-aş sfătui… zise polițistul.

— A… da, mormăi David, simțindu-se pierdut.

Dar în acel moment observă ceva: o altă schimbare în ochii polițistului, care îl încurca şi mai mult. Căpătase o expresie rugătoare, de parcă el ar fi avut nevoie de ajutor, nu David.

—

Paşii fiicei lui se auzeau în depărtare, iar Corell îşi privea mâinile. Venele albastre erau pronunțate, ca nişte mici râuri, şi fără să-şi dea seama începu să-şi plimbe un deget peste ele, amintindu-şi de un moment petrecut în bucătărie, la Southport, cu multă vreme în urmă. Se uita la pantofii maro ai mamei. A întrebat ce e în neregulă cu tata. „Nimic, Leonard, nimic." Aşa era întotdeauna – nimic.

— Unde rămăseserăm? zise el.

— Urma să-mi dați un sfat.

— V-aş sfătui…

Corell o vedea în fața ochilor pe mătuşa lui, fără să înțeleagă de ce. Şi nu se putea împiedica să se gândească la fată.

— V-aş sfătui să nu recunoaşteți nimic, zise el, surprins de propriile cuvinte.

— Poftim?! făcu Rowan.

Corell simțea nevoia să se ridice în picioare. Rămase totuşi la locul lui.

— Aşa cum am spus, continuă, furios pe el însuşi. Avem destule, chiar destule.

— Noi probe sau ce?

Ce dracului putea să spună?

— Chiar destule, aşa cum am spus. Dar atâta vreme cât negați totul, niciun tribunal nu vă poate condamna.

Nu-i venea să creadă. Îşi aruncase în aer toate şansele, dar nu putea suporta gândul că-i va face rău fetiței. Nu putea să facă aşa ceva.

— Doamna Dufly nu e o martoră prea credibilă, continuă el. În primul rând, v-a încălcat proprietatea. De asemenea, pare să fie vorba de invidie. Aveți o casă mai frumoasă. După cum văd eu lucrurile, nu s-a întâmplat nimic.

— Nu înțeleg…!

Vocea lui Rowan suna strident, spartă.

— O să am grijă să nu fiți deranjat. Recomand clasarea cazului.

Aşa cum mai devreme furase cuvintele lui Rimmer, de data asta le fură pe ale lui Vicky:

— Ar trebui să avem voie să facem ce vrem, atâta vreme cât nu facem rău nimănui, zise el simțindu-se un actor prost, cu un aer prea țanțoş, dar se pare că vorbele lui îşi atinseră scopul.

Rowan se ridică în picioare, cu un zâmbet nesigur.

— Chiar vorbiți serios?

— Da.

— Şi eu care mă gândeam… ce să spun… nici nu vă puteți imagina.

Corell se ridică şi el. I se păru că Rowan o să-l strângă în brațe, aşa că făcu un pas înapoi. Nu era dispus să meargă atât de departe, cu siguranță nu, şi totuşi simțea în el ceva deosebit. Nu credea că e bucurie, dar era ceva efervescent. Era doar un ipocrit nenorocit, dar făcuse un om fericit, aşa că se simțea uşurat.

— Pot să vă ofer ceva, poate o tărie? Eu sunt transpirat tot, mi-ar prinde bine… începu Rowan.

— Nu, nu, zise Corell. Nu beau.

Nici că ar fi putut spune ceva mai puțin adevărat. Cu o seară în urmă băuse ca un idiot, iar corpul tânjea după o băutură care să-l pună pe picioare, dar nu voia decât să plece cât mai departe de aici, aşa că se îndreptă spre ieşire. Îşi aminti vag să-i spună la revedere fetiței mai mici, dar apoi îi trecu ceva prin minte, un gând la fel de ciudat precum cel de dinainte.

— M-ați putea ajuta totuşi cu ceva, zise el.

— Orice doriți. Spuneți! zise Rowan zâmbind, din nou neliniştit, vizibil emoționat.

Se vedea că are nervii întinşi la maximum.

— Vă ocupați de croitorie.

— Da.

— Nu cumva îi cunoaşteți pe cei de la Harrington & Sons, de pe Alderley Road?

— Bineînțeles că îi cunosc. Sunt prieten bun cu

Richard Harrington.

— Au o vânzătoare, Julie şi nu mai ştiu cum.

— Julie Masih, o fată încântătoare, dar destul de închisă în ea. A trecut prin multe greutăți.

— Cum aşa?

— Mama ei e englezoaică. Tatăl e musulman indian. Julie a crescut nu departe de aici, în Middlewich, dar s-a măritat cu un văr în Karachi, despre care se spunea că e foarte pios. În cele din urmă s-a dovedit că era doar rău şi îngâmfat. A considerat că nu ştiu ce păcat a făcut Julie şi a aruncat spre ea un ibric cu apă fiartă, dar idiotul a nimerit-o pe fetiță. Biata făptură! Dac-ați vedea-o…

— Am văzut-o.

— Julie şi fetița au reuşit să fugă. Cred că au fost ajutate de cineva de la ambasadă şi de o infirmieră englezoaică. Sunt în Wilmslow de vreun an, dar Julie încă mai e speriată. Se pare că individul a amenințat-o.

— Deci nu mai e măritată?

Expresia feței lui Rowan, atât de gravă şi de speriată cu câteva momente mai înainte, se topi într-un zâmbet care exprima nu doar uşurarea cuiva care îşi dă seama că n-o să mai ajungă în fața tribunalului, ci şi ceva asemănător cu tandrețea.

— Cred că formal încă mai este, dar nu aşa cum credeți. Probabil că i-ar prinde foarte bine un prieten adevărat.

— Mulțumesc, zise Corell, devenit deodată stângaci – se lovi cu nasul de cadrul uşii şi preț de câteva clipe nu mai găsi clanța.

— Dacă doriți, aş putea să pun o vorbă bună, zise Rowan, dar Corell era deja în grădină şi nu-l mai auzi.

23

Oscar Farley lăsă pixul pe masa de mahon din camera de hotel. Nu era nimic de laudă în ceea ce scrisese – doar o altă încercare nereuşită de a înțelege ce s-a întâmplat. Ca de obicei, aşezarea lucrurilor pe hârtie nu rezolvase problema datelor care îi lipseau. Mai citi o dată hârtiile găsite în Adlington Road. Dar, la fel ca toate celelalte materiale, nu conțineau niciun indiciu despre ce-l interesa pe el: se jucase Turing cu secretele de stat?

Alan nu fusese chiar un patriot. Ura bănuielile caracteristice vremurilor şi scormonitul în viața personală. Prima oară când Oscar încercase să-l recruteze, Turing era furios pe cei care se opuneau căsătoriei lui Edward al VIII-lea cu doamna Simpson. „Dar asta e o chestiune personală", izbucnise el. „Nu ar trebui să-l intereseze nici pe episcop şi nici pe altcineva!" Nici nu-i trecea prin cap că o căsătorie regală e chestiune de stat, aşa că, bineînțeles, ar fi fost indignat să afle că aventurile lui amoroase au devenit o problemă de securitate națională. Afurisita de politică, cu care Alan n-avea nimic de-a face, intrase pe uşa din dos în dormitorul lui. Furia lui n-ar fi trebuit să mire pe nimeni. Şi totuşi… sigur nu făcuse vreun gest de neiertat?

Farley ştia cât de scrupulos fusese Alan în privința secretelor şi cât de indignat fusese când cei din

preajma lui se dovediseră neglijenți. Numai că... După atacurile meschine la adresa lui Alan, în urma procesului din Knutsford, Oscar adoptare o poziție diferită de a celorlalți şi începuse să-i vorbească în termeni lirici, ridicându-l în slăvi, şi ceva, propria viziune asupra situației, îl deranja. De fapt, Turing avusese ceva anume, nedesluşit pentru el, şi, dacă exista cu adevărat cineva ca un cod de nedescifrat, atunci acela era Alan. Farley stătea cu pixul în mână, gândindu-se la întâlnirile lui Turing cu psihanalistul şi la cele trei agende cu vise (pe care fratele lui îi spusese că le-a distrus deja), încercând probabil pentru prima oară să producă un text literar. Găsise în casa lui Turing o nuvelă despre un om de ştiință care a agățat un homosexual pe stradă, dar povestea se întrerupea brusc, în mijlocul unei fraze, înainte de a divulga vreo acțiune serioasă ori sensibilă... În mod evident o încercare autobiografică. De unde acea dorință de a mărturisi? Părea că Turing trecuse printr-o criză şi simțise nevoia de a se cunoaşte mai bine, dar în acelaşi timp se spunea că îşi mai revenise în ultimul an; că avea nişte gânduri foarte interesante şi era plin de poftă de viață. Şi apoi, deodată... otrava, firele, mărul. Farley pur şi simplu nu înțelegea.

Detaliile îi tot veneau în minte, tulburându-l. De exemplu, scena din fața tribunalului din Wilmslow. Îl observase pe Fredric Krause, logicianul şi colegul din perioada războiului pe care nu-l mai văzuse de multă vreme, aflat în mijlocul unui grup de ziarişti. Şi-ar fi dorit foarte mult să stea de vorbă cu el, dar se mulțumise cu o strângere de mână şi un schimb de

politeţuri. Tânărul poliţist – îmbrăcat extrem de elegant – îşi spusese oful şi fusese atât de abrupt, încât lui Farley i se păruse că l-a cunoscut pe Turing, sau cel puţin că are mai multe informaţii decât ceilalţi, dar totul se terminase brusc şi poliţistul dispăruse în josul străzii, cu mers sfidător. O scenă deosebită, nu? Nu doar pentru că îi surprinsese pe toţi – în mod clar nimeni nu se aşteptase ca poliţistul abătut să aibă o asemenea izbucnire de aroganţă supărătoare –, dar şi pentru că, atunci când se întorsese spre Krause să-i spună ceva de genul „Cel puţin în privinţa asta a nimerit-o", Farley descoperise că logicianul a şters-o.

Pur şi simplu dispăruse, iar faptul că unul dintre cei care lucraseră cu Alan în timpul războiului apăruse pe neaşteptate în Wilmslow şi apoi dispăruse la fel de neaşteptat nu-i plăcea deloc lui Farley. Pe de altă parte, slujba lui îl punea întotdeauna în situaţia de a se îngropa în detalii fără semnificaţie. Aşteptându-l pe Robert Somerset ca să meargă împreună la masă, Farley se apucă să citească din nou *Balada închisorii din Reading*[7], care îl făcu să se simtă mai bine. Ca şi cum ar fi existat ceva liniştitor în suferinţa unui alt bărbat care fusese condamnat pentru aceeaşi crimă ca şi Turing.

—

Nu e măritată. Nu e măritată. Pe Corell îl străbătu un fior şi multă vreme merse la întâmplare, doar ca să-şi consume energia. La un moment dat se gândi să

---

[7] *The Ballad of Reading Gaol*, poem ai lui Oscar Wilde. *(N.t.)*

o apuce spre Harrington & Sons, ca să vorbească cu Julie, dar, încetul cu încetul, curajul îl părăsi. Se simțea vrednic de milă: o persoană cu cele mai bune intenții care se blochează întotdeauna în momentul decisiv, aşa că de ce ar fi crezut că se poate descurca mai bine cu Julie? Nu, nu voia să meargă nici la cumpărături, nici la secția de poliție.

Se hotărî în schimb să meargă la bibliotecă. Încă de dimineață îşi dorise să mai facă unele cercetări. Dar nimic nu era uşor de găsit. Un tânăr cu ochelari rotunzi, pe care Corell nu îl mai văzuse până atunci, îl privea întrebător dindărătul recepției. Părea să nici nu înțeleagă ce îi ceruse.

— Ce vreți să spuneți? îi zise el lui Corell, de parcă cererea ar fi fost impertinentă, sau detectivul ar fi cerut altceva, vreun lucru nelalocul lui.

— Mai sunt cunoscute şi ca maşini digitale, zise polițistul. Sau maşini de date, nu ştiu. Se lucrează la un proiect important la Universitatea din Manchester. Nu se numeşte MUC?

— A, înțeleg… Asta parcă-mi spune ceva, zise omul, înseninat deodată. Aşteptați puțin!

Discută cu un coleg şi după o vreme se întoarse cu o cărticică neagră, ca un fel de broşură de promovare sau vreun material folosit în şcoală. Explicațiile erau simple, aproape ca pentru copii. Corell se aşează la locul lui de la fereastră şi frunzări broşura. La mijlocul ei exista o secțiune cu fotografii plicticoase ale unei mari maşini de neînțeles. Totuşi, una dintre imagini îi trimise fiori pe şira spinării şi, pentru o clipă, până când îşi dădu seama cât de banală e

descoperirea făcută, i se păru că a găsit ceva foarte important. În fotografie, doi oameni în vârstă stăteau în fața unui obiect care semăna cu un televizor, dar mai interesantă era a treia persoană: un tânăr cu părul negru, care stătea în dreapta, aplecat deasupra maşinii. Era Alan Turing, fără îndoială. Poza fusese făcută de la distanță, dar Corell recunoscu profilul matematicianului.

Despre Turing nu se pomenea nimic, nici în legenda fotografiei, nici în altă parte. Dar Corell citi despre alte lucruri, dintre care unele îi atraseră atenția, cel puțin parțial. Ca o dovadă că textul era adresat elevilor, se vorbea despre maşina numită Purcelul Albastru, nu se ştie din ce motiv. Nu părea deloc albastră şi nu arăta ca un purcel. Poate că guița. Cântase *In the Mood*[8] şi cântecele pentru copii pentru o emisiune de radio. Putea să fredoneze melodii şi să producă scrisori de dragoste infantile:

Dragul meu dovlecel,
Eşti prietenul meu simt. Inima mi-e atrasă curios de dorința ta pasională. Acordul meu tânjeşte după inima ta.
Eşti dragul meu dorit; iubitul meu gingaş.
Minunata ta MUC

Acesta era aspectul comic. Celălalt era că maşina făcea calcule matematice de nivel înalt şi era folosită pentru proiecte industriale importante. Maşina aceea

---

[8] Melodie a lui Glenn Miller, celebră în epocă. (*N.t.)*

era viitorul. Avea să-i permită Marii Britanii să-şi recâştige locul binemeritat în lume. Părea o uriaşă reclamă. Lui Corell nu-i plăcea tonul, semăna cu discursul fratelui mai mare, iar pistele care duceau spre trecut i se părură mai interesante decât promisiunile viitorului luminos. Citi despre Charles Babbage, şi el matematician la Cambridge cu o sută de ani înainte, la începutul erei industriale. Corell era familiarizat cu acea epocă, poate şi fiindcă tatăl lui şi mătuşa Vicky îi povestiseră atâtea despre Marx şi Engels. Ştia că fuseseră vremuri îngrozitoare. Avea ocazia să afle mai multe. În fabrici mureau mai mulți oameni decât se năşteau în oraşe, scria publicația, şi unul dintre motive era nivelul primitiv al matematicii. Ar fi fost necesare baze enorme de date – despre căile ferate, creşterea populației, numărul de angajați, navigația maritimă şi tot felul de prostii şi greşeli care erau făcute tot timpul. Existau erori în tabele şi în calcule. Se ciocneau trenuri. Se scufundau nave. Mureau oameni în fabrici. Cu astfel de probleme se lupta „venerabilul Charles Babbage”. În articol scria că „era un om al Renaşterii”, o persoană care a încercat tot felul de lucruri, de exemplu a descifrat „codul Vigenere”, considerat unul dintre marile praguri ale criptanalizei. Mai fusese interesat şi de motoarele cu aburi. Spusese o dată, în glumă, că ar fi interesant dacă o maşină cu aburi ar putea face calcule pentru el. Puțin după aceea îşi dăduse seama că nu e imposibil. Deşi renunțase la ideea aburilor. Dar visul la o maşină care să poată îndeplini sarcini intelectuale îl captiva tot mai mult, şi în cele din urmă

a reuşit. O idee îl propulsase în mod special înainte, şi anume înțelegerea faptului că un dispozitiv mecanic poate asimila informație numai dacă aceasta este transpusă în poziții pe care maşina să le poată interpreta. Dar fusese, în mod clar, prea ambițios. Maşinile lui nu se materializaseră niciodată. Rămăseseră visuri.

Corell citi mai departe despre o persoană care câştigase un concurs organizat de autoritățile din America de Nord, la sfârşitul secolului al XIX-lea. Era vorba de catalogarea fluxului enorm de imigranți. Acea persoană fusese Herman Hollerith.

Hollerith inventase maşina de pontat, care înregistra informația cu ajutorul numerelor binare. Sistemul binar era un alt fel de a număra sau de a vorbi. În loc de multe cifre şi litere folosea doar două: unu şi zero. Chiar dacă părea primitiv şi greoi, era un limbaj potrivit pentru maşini. Simplul putea fi folosit pentru a exprima complexul, aşa cum îi spusese şi Krause: finitul conține infinitul. Aparatele de pontaj fuseseră vândute autorităților şi fabricilor. Aşa s-au pus bazele companiei care mai târziu s-a numit IBM. Şi totuşi, maşinile lui Hollerith erau relativ simple, nu puteau fi folosite în orice scop, cum ar fi reproducerea cântecelor pentru copii sau găsirea unor numere prime mari, operațiuni pe care maşina din Manchester le putea face. Cu cât citea mai mult, cu atât devenea mai sigur că dezvoltarea acelor maşini făcuse un salt înainte în anii treizeci şi patruzeci, dar broşura nu descria prea bine acel salt.

Cauzele ar fi putut fi multiple, dar Corell – care nu

se pierdea în explicații banale – era tot mai convins că, orice se întâmplase în timpul războiului, fusese ceva mult prea sensibil şi secret ca să fie pomenit într-o publicație care, în fond, era o biată broşură publicitară. Rămânea să afle ce făcuseră afurisitele de maşini. Poate ceva mai matematic decât îşi putea imagina. Hardy se înşelase „ca naiba, ca Wittgenstein" când spusese că adevărata matematică nu are treabă cu războiul. Ce voise Krause să spună cu asta? Cu siguranță nu că poți câştiga bătălii rezolvând Teorema lui Fermat sau Conjectura Goldbach. Dar trebuia să fie ceva… ce? Corell habar nu avea. Gândurile i se învârteau în minte. Încerca să gândească rațional, dar nu era sigur că rațiunea îi poate fi de mare ajutor. Poate că trebuia să se îndrepte spre ceva improbabil, ca în noua fizică… Nonsens! De ce să încerce măcar? Era peste posibilitățile lui. Lipsit de sens, şi totuşi; răspunsul părea să fie chiar sub ochii lui, totuşi ascuns, şi preț de o clipă se dovedi suficient de naiv ca să creadă că ar putea să-l găsească. Trecu imediat de la reflecția rezonabilă asupra potențialei utilizări a paradoxurilor în război la fanteziile despre tipul de recompensă pe care ar fi putut s-o obțină pentru rezolvarea unei enigme şi despre efectul pe care l-ar fi putut avea asupra lui Julie. Pe urmă se potoli. Ce prostie. Nimeni nu-i ceruse să găsească răspunsul. Şi oricum, ar fi putut fi vorba despre aproape orice. La urma urmei, acele maşini erau de uz general. Făceau ce erau instruite să facă. Putea fi ceva legat de arme şi de orbite, orice. Nici că i-ar fi putut păsa mai puțin, aşa

că de ce să se mai frământe? Ancheta fusese închisă. Gata. Trebuia să dea totul uitării, şi totuşi… Maşinile, cu contradicțiile şi problemele din care apăruseră ele, îi înviaseră vechile vise din anii petrecuți în Southport, într-un fel îi redaseră o speranță îndepărtată şi uitată, la care înțelese că îi place să se gândească. Ba chiar se măguli, gândindu-se că e bun şi că ar putea petrece ore întregi aşezat în bibliotecă, gândindu-se la lucruri îndepărtate, dar trebuia să se întoarcă la poliție şi se simțea de-a dreptul extenuat.

Rămase o clipă cu capul în mâini. Avea impresia că fața şi degetele i s-au contopit, poate că ațipise. Era copleşit de o senzație supranaturală, mergea ca în transă când îi lăsă broşura tinerei de la tejghea. Ea îi spuse ceva ce el înțelese greşit – despre „un brici şi o fată" –, nişte cuvinte stranii care păreau o continuare a visului, iar el rămase acolo, neştiind dacă să o roage sau nu să repete ce-a spus. Apoi coborî pe scara în spirală şi ieşi la soare.

Pietrişul de pe alee scrâşnea sub tălpile lui ca ceva ce stă să se rupă, iar Leonard era tot mai îngrijorat. Ce se întâmpla cu el? se gândea la un lucru şi făcea cu totul altceva. Nu numai că îi permisese lui David Rowan să scape. Îi promisese că o să claseze cazul, deşi nu avea autoritatea de a face asta. Sandford însuşi ar fi putut să preia cazul la întoarcerea din concediu. Corell nu voia să se gândească la asta nici măcar o secundă. Să se furişeze într-un pub şi să bea o bere, ca să-şi recapete liniştea? Nu, deja pierduse prea multă vreme şi trebuia să… Se gândi la ce citise mai devreme, şi în clipa aceea îi veni o idee limpede şi

simplă, care îi alungă rămăşiţele de visare. Chiar dacă părea răsărită din senin, de fapt îi dădea de mult târcoale şi îşi avea rădăcinile în copilărie, pe vremea când Leonard se distra inventând limbaje secrete, amestecând uneori literele numelui său: Elloroc Eolamd, un nume cu rezonanţă de magician arab. Dar şirul gândurilor ajunse şi la Charles Babbage, părintele maşinii mecanice de uz general, în parte datorită numelui, care suna caraghios, dar în parte şi datorită cifrului dezlegat de Charles Babbage, care începea cu litera V.

Da, Charles Babbage spărsese un cifru. Făcuse tot felul de lucruri, dar încercase să construiască o maşină universală şi apoi dăduse de cap unui cod special. Dar asta nu însemna că şi Turing făcuse acelaşi lucru. Codurile sunt folosite pentru comunicaţii secrete, şi când ar fi fost mai mare nevoie de aşa ceva decât în război? Probabil că se făcuseră eforturi foarte mari pentru inventarea unor cifruri şi eforturi încă şi mai mari pentru spargerea codurilor inamicului. La ce ar fi putut folosi Anglia priceperea unui maestru şahist şi a unui geniu al matematicii?

După toate probabilităţile, i-au folosit chiar la criptare şi decriptare, iar maşina, acea materializare a logicii, trebuie să fi fost folosită în acel scop. Poate că încă mai făcea asta, de fapt, probabil că era mai importantă ca oricând. Se gândi la noul război, războiul rece care putea deveni cel mai încins, tot timpul era nevoie de planuri, şi bineînţeles că trebuia să nu răsufle nimic, existau deja destule pagube. Spionii erau demascaţi, homosexualii trădători

fugeau în Uniunea Sovietică cu maşina sau cu barca. Tot felul de oameni umblau cu secrete, şi bineînțeles că se puteau dovedi dezastruoase sau fantastice – în funcție de ce parte erai – dacă ieşeau la lumină.

Aşa îi trecu prin minte că orice expert în criptologie trebuie să fie o persoană importantă, nu doar pentru abilitățile sale, ci şi datorită celor auzite sau citite în carieră. Poate că Turing cunoştea nişte secrete de stat? Poate cunoştea numele unor spioni şi informatori sovietici. În orice caz, fusese în Oxford Road. Cele mai mari secrete se amestecaseră cu bârfele şi criminalii, şi poate că cineva îi smulsese adevărul. Sau poate că îi scăpase într-un moment în care se lăuda. Nu-i spusese el lui Arnold Murray despre creierul electronic?

Corell se întrebă dacă el ar fi putut să dea în vileag secrete, în cazul în care ar fi avut aşa ceva, doar pentru a seduce o fată frumoasă ca Julie, sau ca să impresioneze o anumită persoană. Dar nu, îi plăcea să creadă că nu. Şi asta nu pentru că s-ar fi considerat foarte demn de încredere, ci pentru că trecuse atâta vreme sub tăcere toate lucrurile importante din viața lui, încât se obişnuise să-şi țină gura. Sau nu? Cu cât îşi făcea mai multe griji, cu atât mergea mai repede.

Nu încetini până când ajunse la poliție. Deja se înnsera. Cei mai mulți colegi plecaseră probabil deja spre casă, iar la orizont se întindea amurgul. Dar în curte, chiar lângă intrare, doi tineri în salopetă gri măturau gunoaiele şi cioburile. Păreau speriați. Unul dintre ei avea obrajii roşii, de parcă tocmai ar fi primit

nişte palme.

— Uite-acolo! Uite-acolo!

Corell înțelese de ce sunt speriați cei doi. Deasupra lor, în capătul scărilor de la intrare, stătea Richard Ross, cu mâinile în şolduri, neobişnuit de înalt şi de autoritar, poate că scările îl făceau să pară aşa, dar şi pentru că expresia abătută de pe fețele celor doi stârnea partea arogantă a personalității lui. Devenise mai mare pe seama lor, şi ar fi părut de-a dreptul înspăimântător dacă gura nu i-ar fi fost strâmbată într-un soi de semizâmbet sfidător, inversul unui zâmbet satisfăcut. Părea o caricatură din ziar. Parcă s-ar fi înrolat într-o cruciadă împotriva unui lucru care nu justifica nici cruciada, nici gradul acela de seriozitate.

— Ei bine? zise Ross.

— Ce s-a întâmplat?

— Nenorocitul ăla s-a întors.

— Probabil că are o rezervă sănătoasă de sticle.

— Nu mai face pe glumețul. Cum a mers treaba cu poponarul? A cedat?

Corell scutură din cap.

— E un dur?

— Nu chiar.

— Dar n-are de gând să mărturisească?

— Are o altă variantă.

— Pe care ai crezut-o?

— Nu i-am găsit nicio fisură.

Ross îl privi încruntat.

— Deci ce spune?

În copilărie, Corell obişnuia să mintă cu o uşurință

extraordinară, putea să inventeze poveşti lungi fără vreo dificultate, dar în ultimii ani îşi pierduse îndrăzneala. Aşa că fu surprins de graba cu care puse la cale o minciună.

— Că repeta nişte paşi de dans cu un coleg mai tânăr.

— Şi? pufni Ross.

— Crede că doamna Duffy a confundat asta cu…

— Cu babardeala? Nu fi tâmpit.

— Din păcate, mărturia ei nu e foarte solidă. Bănuiesc că e doar o bârfă.

— Nu trebuie să fii Einstein ca să-ți dai seama că fătălăul ăla e poponar. E suficient să vezi cum se mişcă!

— Sunt mulți bărbați uşor efeminați, dar asta nu înseamnă…

De parcă minciuna i-ar fi dat curaj, deveni mai îndrăzneț:

— Uitați-vă la Hamersley, zise el. Se mişcă ceva mai delicat, nu? Dar asta nu înseamnă neapărat că…

Preț de o clipă Ross păru încurcat. Apoi se întâmplă ceva cu fața lui. Se topi într-un zâmbet.

— Ai dreptate. Asta te pune pe gânduri, zise el, părând chiar înviorat.

În privirea pe care i-o aruncă lui Corell era ceva vecin cu bunătatea, aşa că detectivul se gândi că ar face bine să profite de situație.

— Bineînțeles, am putea trimite pe altcineva. Numai că după cazul Turing toți homosexualii o să-şi țină gura.

— Nu, nu merită. E treaba lui Hamersley. O ține

întruna cu epurarea. Parc-ar fi predicator. De fapt, nu înțelege nimic din munca poliției, nu-i aşa? Fătălăul! Ha-ha! Ce tupeu ai! Şi eu, care mă gândeam că eşti ciracul marelui şef. Nu, eu sunt mai îngrijorat de mizeria de aici. Băieți, băieți… şi acolo, lângă scări.

— În cazul ăsta… zise Corell.

Nu-şi termină propoziția. Dădu din cap spre Ross, apoi le aruncă o privire înțelegătoare măturătorilor, care îi răspunseră cu priviri complice, timide.

Ajuns sus, în biroul lui, se aşeză şi începu să bată nervos cu pixul în masă. Din arhivă, unde îşi fuma pipa, bătrânul Gladwin îi făcu cu mâna. Corell îi răspunse cu un semn din mână. Apoi scoase scrisoarea şi o mai citi o dată, rând cu rând, de parcă ar fi căutat vreun înțeles ascuns sau ar fi citit un mesaj cifrat. Nu i se păru că devine mai înțelept, dar avu impresia că scrisoarea s-a schimbat – că a devenit mai dramatică după discuția purtată cu Krause. *Uneori, Robin, uneori mă gândesc dacă nu cumva de fapt ei vor să scape de mine, să mă scoată din scenă.* Robin. Robin Gandy, nu? Scria ceva despre Leicester acolo, despre Leicester… Corell ridică receptorul şi ceru legătura cu universitatea din oraş, iar când o primi întrebă dacă nu lucrează acolo un anume Robin Gandy.

— Vreți să vorbiți cu el?

— Nu, nu, voiam doar să ştiu.

Apoi se gândi la paradoxul mincinosului şi la noua maşină. Fu absorbit de subiect, nu ca un detectiv, nici ca un profesor care ar fi încercat să analizeze problema, ci mai degrabă ca un om care vrea să

înțeleagă ceva despre el – *de ce sunt atât de fascinat*? –, şi deodată simți nevoia să călătorească, să se lase purtat de enigma pe care o simțea acolo. Îşi dădu seama că, într-un fel, scrisoarea este un bilet către o destinație îndepărtată de Wilmslow şi de Richard Ross. Se hotărî să o folosească.

24

Câteva săptămâni mai târziu, Corell se plimba pe King's Parade, în Cambridge, îmbrăcat în costumul cel nou, din tweed gri cu roşu, şi chiar dacă făcea eforturi să pară degajat, se surprindea cu respirația tăiată, ca un băiat de la țară ieşit în lume pentru prima oară. Oraşul i se părea uluitor de frumos. Ca şi cum ar fi intrat într-un tablou. Totul era ordonat şi curat, iar el spera că oamenii îl privesc ca pe un universitar, poate un tânăr profesor de ştiințe umaniste, de ce nu istoria literaturii, aşa că încerca să facă astfel încât să-i scânteieze ochii, ca ai unei persoane care a citit foarte mult, şi se gândea, probabil fără vreo justificare, că poate părea un om plimbat, cineva din sud venit în vizită. Când îşi văzu imaginea de bărbat destul de elegant oglindită în vitrina unui magazin, îşi dădu seama că a eşuat: nu trăia aşa cum ar fi trebuit s-o facă un om îmbrăcat ca el şi nu reuşise să facă ce-şi propusese. Era doar o fațadă, o persoană care pretindea că e mai mult decât ce era cu adevărat.

Chiar dacă făcea eforturi să-şi țină capul sus, când văzu King's College începu să se simtă mic, şi asta nu

doar din cauza întâlnirii pe care o avea. Intrarea era de-a dreptul superbă. Nici măcar în copilărie, când fusese acolo cu tatăl lui, nu-şi dăduse seama de grandoarea locului. Iarba de lângă poartă strălucea în diferite tonuri de verde şi era tunsă atât de bine, încât părea o catifea moale. Într-o parte era un castan înalt, iar înapoia lui se ridica marea capelă, cu spiralele şi turnurile ei. De cealaltă parte a porții, bicicletele zăceau într-o grămadă dezordonată, iar deasupra lor se înălțau clopotnița şi frontispiciul din piatră. Corell intră, bucuros că un tip blond îl confundă cu cineva şi îl salută, în acelaşi timp cuprins de teama nedefinită că ar putea fi ridicat pentru intrarea neautorizată. Absurd, bineînțeles, şi asta nu doar pentru că era polițist. King's College era o atracție turistică. Toată lumea putea să intre, însă capela şi fântâna şi lumea primitoare dinăuntru îi dădeau sentimentul ciudat că nu aparține acelui loc şi se gândi dacă totuşi, dacă totuşi, fără să ştie exact ce. Unde trebuia să ajungă?

Instrucțiunile primite la telefon nu-l ajutau deloc, şi se gândi că începe să-i fie dor de mătuşa lui, lucru jalnic, desigur, însă i-ar fi plăcut să fie şi ea acolo şi să-l conducă. Era liber datorită lui Vicky. Tupeul ei îi înmuiase pe toți. Îl rugase să le spună că e pe patul de moarte.

— Dar nu pot să fac asta.

— Ba da, poți, şi după aia le spunem că mi-am revenit miraculos.

Şi, cu un scris teribil de tremurător, aşternuse o scrisoare în care dezvăluia cauza morții iminente:

cancer limfatic.

— Când spui o minciună, trebuie să furnizezi nişte detalii precise şi destul de neaşteptate.

Şi o făcuse atât de bine, încât Ross se arătase chiar impresionat:

— Ştiu cât de mult înseamnă mătuşa ta pentru tine.

Se uită în jur, întrebându-se dacă n-ar trebui să ceară ajutorul cuiva. Nu avea timp. Doi tineri ieşiră dintr-o clădire din dreapta.

— Ce căutați? îl întrebară, privindu-l cu un respect pe care nu simțea că îl merită.

Era atât de preocupat de impresia pe care o lăsa, încât abia putea asculta ce spuneau. Totuşi, reținu suficient ca să ajungă unde trebuia. Bodley's Court era o casă din piatră roşcată, cu trei coşuri înălțându-se pe acoperişul de țiglă şi iederă în jurul ferestrelor. În fața casei se întindea o peluză bine îngrijită, cu trei bănci din lemn. Pe una dintre ele şedea un bărbat cu păr negru, cârlionțat, geacă din piele neagră şi pantaloni negri. În mod sigur un motociclist, un tip dur – purta pe umeri câteva trese de metal –, însă durul nota ceva într-un carnețel şi fuma din pipă cu o gentilețe care nu se potrivea deloc cu prima impresie. Trebuia să fie Robin Gandy. Corell înțepeni. Fusese încântat de excursie, dar, pus în fața momentului adevărului, era îngrozit de îndrăzneala lui. Ca şi cum cineva l-ar fi împins pe o scenă pe care n-ar fi vrut să se afle, înțelese că trebuie să pună capăt imediat şaradei mai mult sau mai puțin neintenționate pe care o începuse la telefon, spunând

că lucrează în poliție, aşa încât apelul să fie considerat o sarcină de serviciu.

— Presupun că sunteți doctorul Gandy.

— Detectivul Corell?

— Exact…

Se opri. Era prea emoționat ca să dea explicații – cel puțin aşa îşi spunea –, astfel încât începu o discuție despre vreme şi călătorie. Era oarecum ciudat că se vedeau în Cambridge. Doar cu un an în urmă, Gandy îşi susținuse teza de doctorat cu un subiect legat de fundamentele logice ale fizicii, şi deja lucra la Universitatea din Leicester, *de plâns din cauza supraabundenței femeilor,* dar când discutaseră la telefon despre un loc de întâlnire, Corell acceptase fără să şovăie să se vadă acolo. Fără Cambridge, întâlnirea ar fi fost cu totul alta, dar în timp ce se plimbau pe malul râului, pe lângă King's College, detectivul îşi dorea să se fi întâlnit într-un loc mai puțin grandios. Totul în jur părea alarmant de solemn. Gandy vorbea foarte rafinat şi sigur pe el, iar deasupra lor cerul sclipea în pete cenuşii. În depărtare se plimbau câțiva corişti, ca o imagine fugară din alte vremuri. *Ar trebui să-i spun imediat că sunt aici în nume personal…* Dar nici asta nu se întâmplă, poate că voia să profite de autoritatea pe care i-o dădea slujba.

— Aveți ceva pentru mine.

Podul peste râu scârțâia sub picioarele lor, iar fața lui Gandy se subțiase, arătând ca a unei păsări.

— Da, zise Corell, ducându-şi mâna spre buzunarul din interiorul hainei.

De mai bine de o săptămână se întreba cum să aducă vorba de scrisoare. Şi totuşi, în acel moment se simţea nepregătit. Îşi încetini mişcările. Dumnezeu ştia ce îşi propusese să obţină, dar nu băgă mâna în buzunar decât după multe ezitări. Fu străbătut de un fior. Nu mai avea scrisoarea. Căută neliniştit, dar nu găsi nimic în afară de plicul cu nasturii de rezervă ai costumului, nişte bonuri şi o monedă. Le scoase pe toate şi aproape că le scăpă în râu, şi atunci… slavă Domnului. Scrisoarea era în mâinile lui, şi mai mototolită. I-o întinse lui Gandy.

Acesta îi mulţumi şi coborî de pe pod, trecând pe lângă nişte tufe de rododendron spre o bancă murdară, acoperită cu excremente de păsări şi scrijelituri. Se aşeză să citească. Dură o veşnicie. Corell avu timp să treacă în revistă scrisoarea de două ori şi să se gândească la tatăl lui şi la păsări şi la tot felul de alte lucruri, înainte ca Gandy să ridice ochii spre el. Hârtia îi tremura în mâini, privirea îi era absentă şi gânditoare, dar nu spuse nimic. Buzele îi fremătau.

— Ei bine? întrebă Corell.

— Ei bine, ce?

Avea un ton iritat.

—

De când îl sunase poliţistul, scrisoarea luase diferite forme în mintea lui, ba chiar îi apăruse şi în vis. Acum, când mergea pe alee alături de un poliţist îmbrăcat într-un costum mult prea scump – salariile din poliţie nu erau de mizerie? –, simţea că arde de o nerăbdare domolită doar de situaţia neplăcută în care

se afla. Era sigur că anchetatorii au întors pe toate părțile fiecare cuvânt din scrisoare şi că subiectul era foarte sensibil. Altfel de ce s-ar fi deranjat să vină până acolo? Cel mai rău ar fi fost, desigur, dacă Aian ar fi divulgat secretul operațiunilor din război, din amărăciune sau poate din neglijență. Dar nu, Robin refuza să creadă că Alan ar fi făcut aşa ceva. Singura persoană care venise încoace era un amărât de polițist local, sau cel puțin un individ care pretindea că asta este. Nu părea să fie o operațiune importantă. Alan fusese prudent. Dacă ar fi aflat cineva secretul, Robin ar fi fost acela. Oricât de apropiați fuseseră, Alan nu-i pomenise niciodată de munca lui secretă, însă Robin era suficient de inteligent ca să-şi imagineze mai mult sau mai puțin exact ce se petrecuse puțin mai sus de gara Bletchley Park, în Buckinghamshire. Dar nu adusese niciodată vorba de asta, nu voise să-l pună pe Alan într-o situație neplăcută. Rămăsese unul dintre tabuurile conversațiilor dintre ei.

În orice caz, existaseră fețe ale lui Alan pe care Robin nu fusese niciodată în stare să le vadă, ceea ce îi provocase multe suferințe în ultimele săptămâni. Erau atâtea lucruri pe care i-ar fi plăcut să le facă altfel! Ar fi trebuit să-l preseze mai serios, să nu se dea bătut fără să obțină un răspuns: „Cum eşti tu de fapt? Cum dormi? Ce părere ai despre viața ta?”. Dar fuseseră ocupați întotdeauna cu prea multă logică, prea multă ştiință şi prea multe glume. Cu Alan era greu să nu te molipseşti. Când vedeai cât e de intransigent, îți doreai imediat să fii la fel. Robin nu-

şi admirase niciun prieten aşa cum îl admirase pe Alan. Şi niciunul nu scrisese ceva atât de greu de citit.

Un întreg şir de amintiri îi trecuse prin minte înainte de întâlnirea cu poliţistul. El cu Alan în faţa tablei de şah în Hanslope, o discuţie aprinsă, pe teme politice, în casa din Cambridge a lui Patrick Wilkinson, vremea pierdută cu găleţile, în Wilmslow, plimbările lungi prin sate, pe la ţară, tot felul de lucruri care nu aveau nimic comun unele cu altele. Îl cunoscuse cu adevărat pe Alan? Dar îl cunoscuse cineva?

Când auzise că se crede că Alan s-a sinucis, Robin nu voise decât să strige: *Nu, nu, ne-am văzut mai alaltăieri. Era în regulă.*

E imposibil! Strânsese în el atâta furie, încât îi intrase în cap că Alan a fost omorât de serviciile secrete britanice sau chiar de cele americane. Citise despre Lavender Scare, îngrozitorul proiect care avea drept scop înlăturarea homosexualilor din poziţiile-cheie. În plus, politica oficială privitoare la dizidenţi şi nonconformişti nu devenise mai agresivă în ultima vreme? însă, de îndată ce se calmase, îi trecuse prin minte că astfel de lucruri nu se întâmplă aici, în Anglia. Alan era o valoare. Oricât ar fi alergat el după tinerei, nu era un tip de care să vrei să scapi. Dacă voiau rezultate, autorităţile erau nevoite să cadă la pace cu oameni ca el. În plus – indiferent cât de greu i-ar fi fost să se gândească la asta –, mai existau şi alte lucruri; nu în ultimul rând, întunecimea care apărea şi dispărea din ochii albaştri ai lui Alan. Dar

nu, pe Robin îl durea cel mai rău faptul că nu-şi dăduse seama decât prea târziu că nu avea să ştie motivul. Doar dacă nu cumva…

Zisese: „Aveți ceva pentru mine”, iar polițistul se crispase şi el.

Era foarte tânăr, avea ochi negri pătrunzători, uneori se uita în altă parte, alteori îl cerceta atent, dar în acel moment devenise stângaci. Ce făcea? îi întinsese lui Robin scrisoarea, cu mâinile lui lungi şi subțiri. Cât de mototolită era! Robin nu avusese niciun chef să citească acele hârtii. Recunoscuse majusculele rotunde şi înflorite, atât de contrastante cu restul literelor, scrise mărunt, şi pentru o clipă se gândise că poate vedea mâna lui Alan scriindu-le. Scrisoarea îi ardea în mâini, se îndreptase neîncrezător spre o bancă de pe malul râului şi începuse să citească.

Tonul abătut al introducerii îl surprinsese. Nu părea al lui Alan. Observațiile personale sau foarte intime apăreau abia mai jos. Dar poate că nu era o scrisoare obişnuită. Robin se uitase prin ea, să vadă dacă nu se încheie cu vreo decizie dramatică… Nu, nimic de genul ăsta, nici vorbă. Părea mai degrabă că Alan a renunțat, obosit de cuvintele lui, şi era limpede că el era destinatarul, nimeni altcineva, dar textul era mai intim şi mai deocheat decât de obicei.

Dar mai era ceva… Citise din nou, de data asta cu mai multă grijă, şi atunci înțelesese. Se aştepta la ceva proaspăt scris, poate chiar în ziua morții lui Alan, însă documentul acela nu era recent. Vorbea despre teza lui şi despre o călătorie în Grecia.

Scrisoarea avea probabil un an, în orice caz era mai veche decât cărțile poştale primite de Robin în martie, care începeau cu „Mesaj din lumea nevăzută” şi din care multă vreme nu reuşise să înțeleagă altceva decât că vorbeau în minunați termeni criptici despre Big Bang şi conuri de lumină, încheindu-se cu vorbele înțelepte ale lui Pauli despre particulele elementare:

„Principiul excluziunii a fost lăsat doar pentru folosul electronilor, care ar fi putut fi corupți (să devină dragoni sau demoni) dacă li s-ar fi permis să se asocieze prea liber”.

Fraza îi provocase lui Robin un zâmbet uşor. O luase drept glumă, dar poate că nu asta intenționase Alan. Poate că electronii formau o entitate care îl înlocuia pe Alan. Bineînțeles, Robin nu înțelesese multe lucruri. Privind în urmă, întreaga viață a lui Turing părea plină de semne ambigue, iar Robin înțelesese mai clar decât oricând că nici măcar el nu le-a interpretat corect. Habar n-avea cât suferise Alan, îşi dăduse seama doar prea târziu, şi chiar şi atunci avusese nevoie de o scrisoare înmânată de autorități – nebunie curată. Ce fel de document era acela?

O parte din el era veche. O parte era nouă. Robin ştia deja povestea cu amantul francez. Dar nu avea habar că Alan avusese misiuni secrete şi după război – pentru Afacerile Externe, presupunea –, pe care le pierduse din cauza înclinațiilor lui. Despre ce putea fi vorba? Probabil ceva asemănător cu ce făcuse Alan la Bletchley. *Principiul excluziunii a fost lăsat doar*

pentru folosul electronilor. Ce idioți, se gândi Robin. Scrisoarea îi tremura în mâini. În jur bâzâiau muştele. Era tot mai furios, dar începea să se şi îngrijoreze. Nu cumva Alan comisese o indiscreție pomenind misiunea respectivă şi faptul că e urmărit de un individ cu un semn din naştere în formă de sigma? *Dragul de Alan!* Preț de câteva minute, Robin nu putu să facă nimic. Stătea cu scrisoarea în mână, vag conştient că polițistul îi spune ceva.

— Ei bine?

—

Pe Robin Gandy îl cuprinsese o şovăială îndurerată, iar Corell nu ştia ce să facă. Deşi se pregătise cu atenție pentru acel moment, n-avea idee cum să înceapă. I se părea că orice ar spune o să fie nelalocul lui.

— Ce credeți? întrebă el.

— Chiar nu ştiu ce să zic.

— Îmi dau seama că vă este greu.

— Şi nici nu-mi surâde să vă fac o interpretare a scrisorii. Bănuiesc că a fost scrisă într-o anumită stare psihică, nu prea obişnuită în cazul lui.

— „O viață ca o mascaradă care maschează o alta…" Ce voia să spună cu asta? întrebă Corell.

— Dumneavoastră ce credeți?

Al dracului răspuns. De unde să ştie Corell?

— N-am nicio idee, spuse el. Viața poate fi ca o piesă de teatru, dar nu e neapărat nevoie ca o interpretare să ascundă o alta.

— Într-adevăr, nu.

— Poate că avea multe lucruri de ascuns.

— Nu ştiu, zise Gandy scurt.

— Nu spun că ascundea cine ştie ce crimă. Mai degrabă cred că i s-a cerut să ascundă anumite lucruri, să interpreteze un rol, ca să zic aşa.

— Alan era un actor prost.

— De ce spuneți asta?

— Fiindcă aşa era, zise Gandy.

— Cum adică?

— Ce să vă spun? Lui Alan îi venea greu să joace rolul ăsta. Mai precis… nu se putea adapta. Era un intrus.

— Atrăgea atenția în alte feluri.

Robin zâmbi şi oftă. Se străduia să se ridice în picioare, ceea ce îl făcu să pară bătrân preț de o clipă, apoi porni pe alee.

— Cred că mai degrabă e vorba de faptul că Alan n-a reuşit niciodată să devină vizibil, zise el.

— Totuşi, părea să-i meargă destul de bine.

— Da?

— Cel puțin sub aspectul intelectual, încercă Leonard.

— Da, fiindcă nu putea fi direct, folosea altă cale.

— Care?

— Îngâmfarea.

— Ce vreți să spuneți?

— Poate că o adaptare mai bună la rol i-ar fi făcut bine, cine ştie? Alan era mult prea deschis.

— Spre cinstea lui.

— Nu şi în ochii societății.

— Nu?

— Pentru un homosexual nu există crimă mai mare

decât sinceritatea, nu-i aşa? Câtă vreme rămâne un ipocrit, e în siguranță. Dar, cum am spus, Alan nu era actor. Din păcate.

Gandy împături scrisoarea şi se pregăti să o bage în buzunar.

Corell îl opri.

— Mi-e teamă că e proprietatea poliției, zise el, întrebându-se ce naiba face.

În loc să-şi dea cărțile pe față, se cufunda tot mai adânc în şaradă, deşi era ultimul lucru pe care şi-l dorea, însă ideea pierderii scrisorii îl tulbură. Gandy păru dezamăgit.

— Înțeleg… Ei bine… mă gândeam…

— Vă mulțumesc foarte mult. Vă suntem recunoscători. O păstrăm fiindcă Turing a scris ceva despre chestiuni secrete, continuă Corell pe un ton oficial, de parcă noile împrejurări ar fi cerut-o.

— Remarcabil când vine vorba de secrete e faptul că nu ştii niciodată ce ascund! zise Gandy, la fel de rezervat.

Corell se gândi că meritase observația aceea. Nu credea că o să mai poată extrage informații utile. Trebuia să se considere norocos dacă se despărțeau înainte de a se pune într-o poziție şi mai neplăcută. Ca să nu pară nehotărât, puse fără tragere de inimă câteva întrebări despre unele lucruri menționate în scrisoare, dar nu află nimic clar în afară de faptul că Hanslope era un loc, ceea ce Corell ştia deja, pentru că îl verificase mai înainte. Se gândea să-şi ia rămas-bun şi să se întoarcă acasă, dar voia să-şi uşureze sarcina cu câteva observații banale. Gandy îi

răspunse politicos, în ciuda circumstanțelor, şi ascultă cu atenție descrierea făcută de Corell scenei din Adlington Road. În sfârşit, ajunseră la un punct în care conversația deveni mai aşezată, căpătând un ritm mai familiar. Erau pe drumul de întoarcere în oraş, şi în depărtare se auzea o trompetă.

— Ați fost pe acolo cu puțin înainte de asta, nu-i aşa?

— Da, am fost.

Gandy începu să-i povestească în aşa fel de parcă n-ar fi stat de vorbă cu un polițist.

Alan fusese acelaşi ca de obicei, glumea, râdea cu râsul lui sacadat, discutaseră despre logică şi matematică, încercaseră un amestec de erbicid neotrăvitor, punându-l în gălețile din atelierul de la etaj, probabil aceleaşi găleți pe care le văzuse Corell. Gandy nu observase niciun semn de criză sau de intenții sinucigaşe, nu atunci, dar mai târziu pusese nişte informații cap la cap, nişte priviri, câteva rânduri de pe o carte poştală, apoi mărul.

Mărul? Corell tresări.

— Despre ce era vorba? întrebă el.

— Când lucram împreună în timpul războiului, Alan mânca un măr în fiecare seară. La asta se referea în scrisoare, îi răspunse Robin.

Nu era revelația la care se aşteptase Corell, şi era evident că Robin n-o să spună mai mult; era doar o punere la curent, o deschidere în mintea lui cam absentă.

— Pe urmă m-am gândit la Albă ca Zăpada, zise Robin.

— Albă ca Zăpada?

— Da.

— Albă ca Zăpada în sensul inocenței?

— Nu, chiar la cea cu piticii. Sau, mai exact, la cea din filmul lui Disney apărut chiar înainte de război.

Corell nu-l văzuse. În perioada aceea nu le ardea de răsfățul mersului la cinematograful din Southport, şi în orice caz nu era sigur că nu confundă povestea cu cea din *Frumoasa din pădurea adormită.* „Oglindă, oglinjoară…” Cine spunea asta?

— Ce v-a făcut să vă gândiți la asta?

— Alan adora filmul. L-a văzut de mai multe ori.

— Un film pentru copii?

— Alan era destul de copilăros. Dar e un film distractiv, zise Gandy. Şi are şi nişte scene mai sumbre, iar una dintre ele, nu ştiu… Nu vreau să insinuez cine ştie ce, pur şi simplu aşa m-am gândit. Probabil că n-are nicio legătură, dar la un moment dat, în film, vrăjitoarea scoate un măr şi îl înmoaie într-un cazan cu otravă, îngăimând o vrajă.

— O vrajă, repetă Corell, de parcă şi-ar fi amintit de ceva.

— Da, cred că era ceva de genul ăsta: *Scaldă mărul în venin. Cu somn de moarte să te-alin.*

Corell îl privi surprins pe Gandy, care continuă:

— Şi pe urmă, în cazan, mărul se preface într-un craniu, iar vrăjitoarea îi şuieră corbului – are un corb clevetitor: *Uite! Pe coajă! Semnul răului care zace înăuntru. Acum fă-te roşu, ca s-o ademeneşti pe Albă ca Zăpada, s-o faci să tânjească după o înghițitură.*

— O ştiți pe de rost!

— Alan cita secvența asta de multe ori. Îi plăcea muzica din cuvinte. O şoptea ca pe o vrajă.

— Şi credeți…

— Nu cred absolut nimic. Habar n-am ce s-a întâmplat şi ce-o fi gândit. Spuneam doar că mi-am amintit scena din film, atâta tot, şi pe urmă…

Pe fața lui Gandy apărură semne de îngrijorare, sau poate de durere.

— Pe urmă am primit o scrisoare, continuă el.

— De la cine?

— De la o veche cunoştință a lui Alan, care spunea că l-a auzit pomenind ceva despre o modalitate de a-şi lua viața cu un măr şi nişte fire electrice, nu ştiu cum. S-ar părea că asta s-a întâmplat de mult, şi totuşi…

Corell îşi aminti de firele care coborau din tavan în Adlington Road, de tigaia cu otravă şi de sentimentul pe care-l avusese intrând în acea atmosferă macabră şi nesănătoasă.

— Pomenea ceva în afară de toate celelalte necazuri, vreun motiv care l-ar fi putut împinge să facă acest gest?

— Nu, din câte mi-am dat seama.

— Dacă ar fi să dăm crezare scrisorii, s-ar zice că era împresurat, prins în vreun fel, nu?

— Poate.

Gandy alunecă din nou în tăcere, de parcă ar fi regretat ce spusese.

— Turing a scris că se teme că *ei* o să vă caute şi pe dumneavoastră, zise Corell, dându-şi seama că greşeşte devenind prea băgăreț.

Spre surprinderea lui, logicianul zâmbi, nu neapărat cald, dar nici sarcastic. Era mai degrabă un zâmbet plin de sfidare şi de mândrie deopotrivă.

— Nu e evident?

— Ce?

— Că sunt un tovarăş de drum. Că am fost membru al Partidului Comunist.

Corell nu putea înțelege în ruptul capului de ce ar fi trebuit să fie evident.

— Aşadar… începu el.

— Am băut gin tonic cu Guy Burgess. Desigur. Sunt pur şi simplu un mare şi afurisit risc de securitate. Prietenii noştri de dreapta ar fi trebuit să mă ia în colimator. Alan avea dreptate în privința asta, continuă Gandy cu un asemenea sarcasm, încât Corell încercă să ia aerul că înțelege foarte bine. Vă rog să nu fiți şocat. N-am făcut nimic, adăugă Gandy rânjind.

— Mai sunteți comunist? întrebă Corell, din nou pe un ton care nu-i plăcea, fiindcă părea prea naiv.

— Da, răspunse Gandy, presupun că încă mai sunt, sau poate nu, depinde, dar trebuie să înțelegeți că în 1936, când am venit eu la Cambridge, celulele comuniste se formau peste tot. Conferențiari, profesori, studenți – toți erau implicați. Unde erați la sfârşitul anilor ’30?

Corell tresări. La sfârşitul anilor ’30 era încă un copil, iar dacă întrebarea lui Gandy viza angajamentul politic, nu avea cu ce să se laude, aşa că îi oferi un răspuns vag. Din fericire, părea că Gandy nu-l ascultă.

— Dacă voiai să faci ceva în anii ’30, alternativă era comunismul. Aşa am simțit. Roşiii erau singurii pregătiți să-şi pună pielea la bătaie, ştiți bine că nu ne ocupam timpul doar cu discuții. Voiam să facem ceva. Am avut un prieten, John Cornford, care s-a topit în Spania. A murit la Córdoba, cu câteva zile înainte de a împlini douăzeci şi unu de ani. Nici nu vă puteți imagina cât am vorbit despre asta.

Corell spuse că da, poate.

— Pe vremea aia citeam cărți de fizică, reluă Gandy. Iar fizica ne spune că lumea nu poate fi văzută aşa cum a fost mai înainte.

Timpul nu e absolut, şi nici spațiul nu e. Multe dintre lucrurile considerate de la sine evidente s-au dovedit a fi false sau numai parțial adevărate, aşa că părea firesc ca lucrurile să stea la fel şi în politică.

— Vă doreați o stare de lucruri precum cea din Uniunea Sovietică?

— Poate că unii asta îşi doreau, zise Gandy. Dar cei mai mulți dintre noi vedeau comunismul ca pe ceva independent de Moscova: o forță care mătură lumea, pentru a o face mai liberă şi mai egalitaristă. Unii probabil că vedeau în el şi ceva de natură religioasă.

Corell îşi aminti ce îi spusese Robert Somerset…

— Şi ruşii au profitat de asta.

— Aşa mi se pare.

Trecură pe lângă un panou mic pe care scria: „Spre Madingley”. Ieşiseră din oraş. În fața lor se întindeau câmpii galbene, şi o vreme continuară să meargă în tăcere.

— Ați dat peste vreun agent sovietic? întrebă Corell.

— Nu cred, răspunse Gandy, şi părea că nu vrea să mai spună ceva legat de acel subiect, dar apoi se răzgândi şi îi spuse că, bineînțeles, existau zvonuri că unul ar fi membru de partid, altul agent al ruşilor, iar uneori se întâmpla ca din senin nu ştiu care marxist convins să devină peste noapte reacționar, ceea ce alimenta şi mai mult zvonurile.

— De ce?

— Fiindcă se spunea că aşa merge treaba. Dacă erai recrutat, trebuia să te detaşezi de comunism şi să te apropii mai mult de linia politică oficială, în aşa fel încât să poți ocupa o poziție din care să ai acces la informații sensibile. În fond, un spion bun nu avea cuvântul „comunist" ştampilat pe frunte. De asta a fost atât de ciudat cazul lui Burgess.

— Ce vreți să spuneți? întrebă Corell.

— Era atât de uşor de citit în toate privințele. Roşu, bețiv, scandalagiu. Ar fi trebuit să fie complet nepotrivit în rolul de spion. Nu-mi dau seama de ce şi-au dorit ruşii să aibă de-a face cu el.

— Avea o emisiune la BBC, ceva cu Westminster… Nu l-a intervievat pe Churchill?

— Cu siguranță nu era vreun prostovan. Dar era foarte uşor de citit.

— Şi mai era şi homosexual, adăugă Corell.

— De asta puteți fi sigur!

— Erau mulți?

— Mulți ce?

— Mulți homosexuali care au devenit comunişti.

— Nu ştiu, zise Gandy abătut.

— Am auzit că mulți dintre ei erau atraşi de

ideologie.

— Astea sunt prostii!

— Da, dar…

— Prejudecăți şi aberații. Dar s-ar putea să aveți dreptate, continuă Gandy pe un ton mai prietenos, în sensul că mulți homosexuali se simțeau excluşi din societate, marginalizați. Christopher Isherwood a scris undeva că era atât de furios pe tot ce îi impuneau convențiile şi părinții lui, încât ar fi vrut să se răzbune, să întoarcă lumea pe dos: politica, iubirea, literatura. Poate au fost mai mulți care gândeau aşa.

— Şi Turing?

— În mod clar homo.

— Dar comunist?

— Nici vorbă. Nici măcar un pic. Dumnezeule, de unde ați scos-o pe asta?

— Unii aşa insinuează…

— Cine? Ce prostii! Alan era îngrijorător de apolitic. Era complet pe dinafară. Nu era deloc persoana căreia să-i pice cu tronc cine ştie ce mofturi politice. Era complet independent.

— Încep să înțeleg asta.

— Oare? Pentru că, cinstit vorbind, partea asta mi se pare cel mai greu de înțeles. Cum putea mintea lui să fie atât de diferită de a celorlalți? De exemplu, cum putea să vină cu o idee atât de neobişnuită precum cea despre creier: că poate fi calculat şi reprodus? Ce credeți, n-ar fi bine să ne întoarcem?

— Poftim?

— Să ne întoarcem în oraş…

— Da, sigur, zise Corell gânditor. Dar cum ați spus? Că Turing avea impresia că creierul poate fi calculat şi...?

—

Ultimul lucru pe care şi l-ar fi dorit Robin Gandy era să joace rolul profesorului. Avea gânduri mult mai tulburătoare, aşa că nu spuse nimic. Rămase tăcut, sperând că întrebarea o să dispară, dar văzând că polițistul nu renunță, începu să vorbească, neîncrezător, încercând să simplifice cât mai mult lucrurile. Dar fu surprins. Tânărul – care când îl enerva, când trezea în el sentimente paterne – ştia deja despre *Numerele calculabile* şi multe alte lucruri din domeniul logicii. Părea să înțeleagă totul cu o uşurință uimitoare, iar în cele din urmă Robin începu să spună lucruri care îl surprindeau şi pe el:

— Într-un fel, Alan a fost predestinat să gândească aşa. Uneori chiar mă întreb dacă nu cumva toate astea au ieşit din inima lui zdrobită. Când avea şaptesprezece ani, s-a îndrăgostit de un băiat, Christopher. A spus că venera pământul pe care călca Christopher.

— Christopher, mormăi polițistul, căzut pe gânduri.

— Da, Christopher Morcom. Era un elev incredibil de dotat, şi l-a convins pe Alan să pună mâna să învețe. Au candidat la Cambridge împreună. Nu după mult timp a murit de tuberculoză. O lovitură groaznică. Alan a fost scos din minți. Nu suporta gândul că Christopher e mort. Voia să-şi aducă prietenul la viață cu orice preț, dar cum nu îi plăceau

deloc discursurile fără noimă ale creştinismului despre sufletul etern, a venit cu propria-i soluție. A scris o lucrare ştiințifică. Poate ştiți de conflictul dintre determinism şi liberul arbitru: cum poate un om care trăieşte într-un univers guvernat de legile fizicii să mai fie liber şi independent? Când au apărut descoperirile fizicii cuantice, la începutul secolului, unii au crezut că au găsit răspunsul. Particulele din nucleul unui atom, cel puțin dacă le luai pe fiecare în parte, nu păreau să se mişte după un anumit tipar. Fiecare se dovedea la fel de imprevizibilă ca noi, oamenii. Tocmai din cauza asta Einstein, un determinist incurabil, avea atâtea probleme când venea vorba de fizica cuantică. Nu suporta dezordinea. Voia să vadă în microcosmos aceeaşi ordine minunată din universul teoriei lui. Însă pentru tânărul Alan asta a fost o sursă de inspirație. Sufletul, a scris el, nu reprezintă altceva decât un anumit tipar atomic din creierul nostru care, datorită independenței atomilor comandă alte particule din corp. După moarte, atomii ne părăsesc şi îşi găsesc o nouă casă. Era un pic de scamatorie aici. Ca adult, Alan a fost stânjenit de ea. Remarcabil era însă faptul că acolo Alan a examinat felul în care atomii din creierul nostru sunt conectați între ei. Asta l-a condus mai departe.

— Cum?

— I-a oferit o viziune materialistă asupra biologiei. Sau poate ar trebui să spun mecanică, ori pur şi simplu matematică. Când a scris *Numerele calculabile,* a început prin a decide dacă numerele pot

fi calculate printr-un algoritm simplu. Recunoştea neajunsurile metodei, dar era interesat în primul rând…

— De potențialul ei.

— Întocmai! A înțeles că ceva calculabil care poate fi transmis unei maşini poate face foarte multe lucruri. Nu susțin că a ajuns imediat la concluzia ciudată că şi creierul este un mecanism. La Princeton părea să fie atras mai degrabă de ideea că în gândirea noastră există elemente intuitive complet diferite unul de altul. Dar şi-a schimbat părerile, şi cred că asta s-a întâmplat după ce a învățat mai multe despre electronică. A înțeles cât de mult se poate câştiga dacă procesul se desfăşoară cu viteza luminii.

— Atunci simpla conexiune între poli ar conduce imediat la ceva complex şi semnificativ, zise polițistul.

— Da. Ticăitul neînsuflețit al maşinii ar putea chiar să capete suflet. Imediat după război, când a început să pună bazele a ceea ce a devenit maşina de date digitale, Alan nu era foarte interesat de consecințele practice, cum ar fi posibilitatea de a calcula modul în care pot fi făcute bombe monstruoase. De la bun început a căutat cu totul altceva.

— Cum ar fi…?

— Cum ar fi încercarea de a simula gândirea.

— Pare o nebunie.

— A fost. Dar, vedeți, pe măsură ce afla mai multe despre creier – despre felul în care se leagă între ei milioane şi milioane de neuroni –, descoperea tot mai multe asemănări cu o maşină, nu pentru că făcea comparații, nici vorbă, ci pentru că se gândea că toate

acele conexiuni n-ar putea funcționa fără sprijinul unei structuri logice. Şi tot ce e logic este prin natura sa divizibil şi multiplicabil, ceea ce îl face şi calculabil. Poate că viziunea lui a fost complicată de existența unor aspecte de fizică cuantică, şi cred că spre sfârşitul vieții a fost tot mai înclinat să gândească aşa, dar până la urmă s-a convins că întreaga noastră gândire este mecanică în anumite privințe – chiar şi intuiția sau momentele de inspirație artistică.

— Cum naiba… zise Corell.

— Cred că echivala impulsurile creative cu nişte mecanisme ascunse. Vorbea despre maşini cu funcții ascunse. Un întrerupător, de exemplu. Apeşi butonul şi ai impresia că lumina apare imediat – ca prin farmec, nu-i aşa? Dar în realitate există un proces. Electronii au călătorit de-a lungul unui fir. S-au întâmplat mai multe lucruri pe care nu le-am observat. Alan şi-a imaginat că şi creierul funcționează într-un fel asemănător. Ne vine o idee în minte şi ne gândim că a apărut din senin. Însă dedesubt s-au petrecut mai multe evenimente, conform unui tipar care ar trebui să poată fi descris. Doar pentru că se întâmplă repede nu înseamnă că nu e mecanic.

— Nu cred că vorbea serios.

— Ba bine că nu! A spus că în cincizeci sau o sută de ani – menționa întotdeauna două perioade diferite – o să putem crea maşini la fel de inteligente ca mine şi ca dumneavoastră, sau care cel puțin se comportă ca şi cum ar fi. Chestia asta i-a supărat pe mulți, după cum vă puteți imagina. Unii au susținut că, deşi

s-ar putea ca în creier să existe secvențe logice care să poată fi copiate, în esență este vorba despre ceva cu totul diferit şi mult mai măreț. Alan a răspuns luând ca exemplu o ceapă. A spus că putem privi creierul ca pe o ceapă. Imaginați-vă o persoană care n-a văzut niciodată o ceapă. Curăță foaie după foaie şi se gândeşte că o să ajungă la miez, la ceea ce este cu adevărat important, dar până la urmă nu rămâne cu nimic. Ceapa nu e decât o succesiune de foi, şi Alan s-a gândit că nici creierul nu are un miez, un secret bine ascuns, ci este făcut doar din părți legate între ele. A refuzat să creadă că inteligența e ceva specific numai oamenilor, ceva ce poate să apară doar în ceea ce seamănă foarte bine cu o porție mare de terci.

— Terci?

— Considera că aşa arată creierul nostru, ca un terci gri şi dezgustător. S-a gândit că inteligența poate apărea şi în alte structuri, în alte materiale, de exemplu din logica binară şi o maşină electronică, aşa că a refuzat să îi dea o definiție îngustă. Ştia mai bine decât oricine că ceea ce este normal în termeni umani nu trebuie să fie neapărat etalonul.

— Ce vreți să spuneți?

— Se obişnuise cu statutul de intrus. Oricât de ciudat ar părea, nu avea nimic împotrivă să stea de partea maşinilor.

Polițistul părea încurcat, aşa că Robin făcu un efort pentru a explica lucrurile mai simplu:

— Considera că nu e corect să discriminezi maşinile în contextul inteligenței, şi uneori – deşi

poate că acum sunt nedrept față de el – m-am întrebat dacă visul ăsta al maşinii gânditoare are legătură cu faptul că ştia că n-o să aibă o familie. Încă de copil visa o maşină inteligentă. Dar teoriile lui nu semănau cu nişte vise, ba chiar dimpotrivă. Era foarte rațional, dar poziția lui vulnerabilă, sentimentul că e mereu marginalizat l-au făcut să privească lucrurile din perspectiva unei maşini. După ce Norbert Wiener a publicat *Cibernetica* a izbucnit o dispută – după mine, oarecum senzaționalistă – în ceea ce priveşte simpla posibilitate de a vorbi despre o maşină inteligentă. Un neurolog pe nume Geoffrey Jefferson, specializat în cercetarea creierului, a sărit în apărarea ființelor umane. După el, atâta vreme cât maşina nu se poate îmbujora, nu poate scrie un sonet sau o simfonie, nu se poate bucura de mângâierile unei femei şi nu simte bucuria sau remuşcarea nu putem spune că este inteligentă în felul în care este inteligent un om. Alan a considerat observația complet nedreaptă.

— Cum aşa?

— De exemplu, nici el nu se putea bucura de mângâierile unei femei. Iar să scrie o simfonie… cine poate face asta? Dumneavoastră puteți? spunea că inteligența nu trebuie definită atât de îngust. Considera că Jefferson e nedrept şi în privința sonetelor, fiindcă un sonet scris de o maşină ar putea fi înțeles mai bine de către o altă maşină.

— Poftim?

— Dacă maşina învață să gândească, foarte probabil va avea preferințe diferite de ale noastre.

Alan voia să arate că nu suntem singurul etalon. O maşină poate gândi fără să fie nevoită să arate ca noi. Nu trebuie să-i placă înghețata sau căpşunele. În afară de asta, nu avea în vedere o maşină cu cine ştie ce abilități.

Îi era de ajuns şi una la fel de isteață ca un afacerist american, spunea el. Oricum, a propus un test.

— Un test?

— Un test care să arate dacă o maşină poate fi considerată inteligentă. Alan a scris despre el în revista *Mind.* Dacă vă interesează, vă pot trimite articolul, e savuros, spuse el, cu o bunăvoință pe care nu şi-o înțelegea, dar simțind că tânărul îi inspiră încredere.

Încetase să-şi mai facă griji că ar putea avea o surpriză neplăcută. Avea mai degrabă senzația că polițistul e curios să mai afle ceva despre Turing. Părea mai degrabă un student cu minte iscoditoare decât detectiv, aşa că fu uimit când discuția luă o întorsătură diferită.

Se gândi că nu se poate una ca asta, şi câteva clipe rămase năuc.

25

Strada devenea tot mai agitată în jurul lor. Se plimbau pe străzile pietruite, pe lângă case şi turnuri frumoase. Din când în când, trecătorii îl salutau pe Gandy, iar Corell era încântat, dar se întreba cât de mult îi putea înşela pe oameni cu acel costum şi acel însoțitor. Nu cumva femeile îl priveau în alt fel? Aşa i

se părea, dar se simțea totodată ca un actor, în siguranță numai cât timp îşi juca rolul. Doctorul Gandy vorbea despre un test care ar fi putut stabili dacă maşina gândeşte.

— Mi-ar plăcea să-l citesc, zise Corell.

— Foarte bine! în cazul ăsta, o să vi-l trimit.

— Sunt interesat în special de ce a făcut doctorul Turing în timpul războiului.

— Serios? zise Gandy.

— Bineînțeles, ştiu că a spart coduri naziste cu maşinile lui, continuă el de parcă ar fi spus un lucru evident, şi îşi dădu seama abia pe urmă ce cuvinte îndrăznețe a spus.

În fond, nu ştia nimic, absolut nimic. Faptul că Turing se ocupase de criptanaliză era pură speculație, o presupunere neîntemeiată. Şi nici nu putea fi adevărat. Nu făcuse decât să arunce undița, şi se aştepta ca Gandy să se îndoiască de spusele lui sau să-l privească de sus. I se păru că vede pe fața lui un zâmbet îngăduitor şi îşi muşcă buza. Roşi uşor. Dar apoi mai văzu ceva; un aer de neliniște, o umbră care traversă fața logicianului. Până la urmă, poate că Gandy nu era aşa de sigur pe el.

— Cine? întrebă Gandy fără să mai adauge vreun cuvânt, iar Corell înțelese că întrebarea întreagă era de fapt „Cine v-a spus?" şi se simți triumfător.

Răspunse foarte atent să nu pară prea încrezător în sine sau prea mulțumit de el:

— Asta nu pot să vă spun.

Dar reuşi să o rostească pe un ton care sugera că are legături cu oameni sus-puşi.

—

Gandy nu ştia dacă Alan Turing spărsese coduri naziste sau nu. Ştia numai că prietenul lui se ocupase de criptanaliză la Bletchley Park, sau Gara X, cum mai fusese numită. Nu cunoştea mai multe detalii, dar îşi dăduse seama că Turing a avut succes. Când se întâlniseră la Hanslope, în 1944, Turing avea un alt statut. Se putea observa asta după porecle, zvonuri şi privirile pe care i le aruncau colegii lui. Îi spuneau „Profesorul", se vorbea că a fost în SUA şi că a avut o contribuție neprețuită la victoria în război, şi într-un fel i se putea citi asta în ochi. Nu devenise încrezut sau închipuit, dar avea mult mai multă încredere în el însuşi. Ca şi cum ar fi încetat să se mai simtă ruşinat.

Hanslope Park era un vechi conac preluat de serviciile de informații în 1941 şi folosit ca atelier pentru experimentarea unor maşini şi circuite electronice. Mai devreme în timpul războiului, Gandy făcuse cercetări în domeniul radiocomunicațiilor şi al radarelor. La Hanslope devenise asistent în proiectul lui Turing de a construi un dispozitiv de criptare a vocii pentru convorbirile dintre Churchill şi Roosevelt. Lui Gandy îi plăcea slujba. Războiul era pe sfârşite şi îşi dădea seama că va supraviețui – când îl chemaseră, se considerase condamnat la moarte –, dar mai presus de orice se simțea incitat. Turing înțelegea totul atât de repede. Munceau, dar şi glumeau, aşa că de multe ori munca lor părea un joc, chiar dacă era unul extrem de serios, al cărui rezultat trebuia să fie extraordinar. Uneori, seara, Turing îi

ținea discursuri despre matematică. Din când în când beau ceva împreună, la popota ofițerilor. Viață bună! Dar, într-o zi, totul se destrămase.

Abia porniseră proiectul, era începutul verii. Cu o seară înainte fuseseră la cules de ciuperci. Turing încercase în zadar să găsească buretele viperei, *Amanita phalloides.* Dimineața, ca de obicei, lucraseră la Dalila. Era numele dat de Gândi maşinii de criptare a vocii. O botezase cu numele femeii din Biblie care îl trădase pe Samson. Donald Bayley era şi el acolo – celălalt asistent din proiect. Urmaşe o şcoală de stat şi studiase ingineria electrică la Universitatea din Birmingham. Trăise foarte departe de lumea de la King's College. Pentru el, homosexualii erau doar subiectul unor glume răutăcioase din şcoală şi nişte eufemisme prosteşti de prin ziare. Dar iată că i se ivise ocazia să cunoască unul mai îndeaproape. Din senin, Turing îi spusese într-o seară:

— Apropo, sunt homosexual.

Gandy nu reuşise niciodată să înțeleagă roşul acelei dezvăluiri. Poate că Turing spera să creeze o atmosferă mai intimă sau poate voise să joace cu cărțile pe masă, pur şi simplu. Bayley reacționase imediat, dezgustat:

— Ce dracu' tot spui? Ai înnebunit?

Mai târziu, Bayley le-a explicat că nu ştie ce e mai rău: informația în sine sau felul în care a spus-o Alan. „Nici măcar nu i-a fost jenă". Era atât de supărat, încât a vrut să iasă din proiect. Nici Turing nu se simțea bine. Era ultima reacție din lume pe care şi-ar

fi dorit-o.

— Încearcă să-ți imaginezi cum ne este nouă, mi-a spus el. Dacă ne dezvăluim înclinațiile, cu puțin noroc lucrurile mai funcționează o perioadă, dar pe urmă foarte probabil suntem dați afară.

Gandy i-a spus că înțelege. E adevărat, la cincisprezece ani avusese o experiență mai degrabă neplăcută cu un bărbat mai în vârstă – Turing a remarcat şi el că puştii trebuie lăsați în pace –, dar pe urmă a ajuns la King's şi a devenit membru al Apostolilor.

A fost nevoie de o strădanie deosebită din partea lui Gandy ca să-l rețină pe Bayley în proiect. Până la urmă a reuşit. L-a ajutat şi faptul că Turing era atât de diferit şi evident sclipitor. În cele din urmă, homosexualitatea lui a ajuns să fie privită ca o excentricitate, şi în multe cazuri Bayley a fost silit să accepte că se simt bine împreună.

Turing s-a mutat din Shenley Brook la Hanslope Park, iar Gandy s-a mutat cu pisica lui grasă Timothy într-o căsuță de lângă popota ofițerilor. Unul dintre lucrătorii de la popotă era Bernard Walsh. Era proprietarul restaurantului cu specific pescăresc Wheelers, din Soho, Londra, iar la Hanslope făcea minuni. În timp ce restul englezilor o duceau mizerabil, el le aducea lui Turing şi lui Gandy ouă proaspete, uneori şi potârnichi, şi provizii periodice de fructe.

Turing muncea din greu, şi nu doar la proiectul de criptare a vocii. Se gândea foarte mult la părțile componente ale inteligenței şi ale vieții şi îşi punea

întrebări: Cum s-a format creierul? Cum a ajuns să fie ceea ce este? Credea că a urmat nişte modele matematice, după un fel de sistem organizațional. Creierul însuşi era prea complicat ca să fie abordat de la început. Era mai uşor să înceapă cu o frunză, o plantă sau un copac, şi curând au început să adune conuri de brad din pădure. Solzii lor creşteau în concordanță cu numerele din şirul lui Fibonacci, şi Alan voia să demonstreze cum se întâmplă lucrul ăsta. Spunea că genetica n-a jucat niciun rol, de vreme ce fiecare celulă avea aceleaşi gene şi enzime. Genetica nu explica cum de fiecare celulă ştie să formeze propriul model şi modul în care sunt legate unele de altele. Turing voia să explice asta. Voia să descopere matematica vieții, aşa că discuta ore întregi cu Gandy care sunt posibilitățile, mâzgălind cifre în carnețele. Vorbiseră şi despre visul de a construi o maşină gânditoare şi, chiar dacă Gandy nu avea voie să pună întrebări – sau, în orice caz, nu primea răspunsuri dacă punea întrebări –, bănuia că în primii ani de război Turing s-a gândit la felul în care trebuia să arate maşina respectivă. Descrierile lui erau spectaculoase şi pline de detalii, aşa că Gandy şi-a spus că Turing a folosit un fel de aparat logic pentru a decodifica mesajele naziştilor. Era motivul pentru care tresărise în momentul în care polițistul cu costum mult prea elegant îi spusese deodată că Turing a spart codurile germanilor cu ajutorul maşinii lui! Nu că ar fi fost deranjat din treaba asta. Nu el trebuia să se ocupe de păstrarea în siguranță a secretelor militare. Însă, dincolo de

curiozitate, începuse să se îngrijoreze. Nu cumva îşi făcea singur necazuri?

— S-ar părea că ştiți mai multe decât mine, spuse el, încercând să pară degajat…

Corell nu-i răspunse, dar observă că Gandy pare căzut pe gânduri. Ce să-i spună? Nu se putea gândi la nimic şi simțea un fior de nelinişte.

— Nu cred, reuşi el să rostească.

— Sau poate că nu sunteți cine spuneți că sunteți.

— Ca să fiu sincer, e mai mult o ipoteză.

Gandy părea încurcat.

— Ce vreți să spuneți? întrebă el.

— Am pus cap la cap informațiile din raportul anchetei, continuă Corell, bucuros că are ocazia să recunoască adevărul. Am aflat că Turing a avut o misiune secretă în război şi am citit ceva despre Ordinul Imperiului Britanic, aşa că am încercat să îmi dau seama ce ar fi putut face unul ca el ca să primească medalia.

— Dar putea să facă o mulțime de lucruri.

— Poate. Dar am avut impresia că în timpul războiului s-a ocupat şi de logică, iar pe urmă am auzit şi am citit şi alte lucruri. După care a apărut ideea asta, care pare destul de potrivită în context. Dumneavoastră ce ştiți?

— Nimic, cum am spus.

— Am crezut că ați lucrat împreună în război.

— Doar în ultima parte, şi atunci a fost vorba de cu totul altceva, o chestie pe care nici n-am reuşit s-o terminăm, Alan n-a scos o vorbă despre ce a făcut înainte.

— Nici măcar mai târziu?

— Nici.

— Subiectul era chiar atât de delicat?

Gandy dădu din cap.

— Aşa se pare.

— Dar am câştigat războiul. S-a terminat.

— În niciun caz, zise Gandy iritat din nou, ba chiar furios, dar se calmă şi căzu din nou pe gânduri.

Se simțea obosit. Privi oraşul. Trecuseră de Trinity College, şi printre oamenii care se îndreptau spre poartă îl zări pe lingvistul Julius Pippard. Mai târziu avea să se gândească la acea coincidență. Julius Pippard era un tip scund, dar se ținea drept, aşa că dădea impresia că e mai înalt. Robin nu îl cunoştea prea bine, dar ştia că a lucrat cu Turing la Bletchley Park.

Aflase asta fiindcă într-o zi Pippard apăruse la Hanslope, ca să discute ceva cu Turing. Gandy nu aflase niciodată subiectul discuției, dar era evident că Alan nu fusese prea bucuros de întâlnire, şi poate acesta a fost motivul pentru care s-a hotărât să agite puțin lucrurile.

— Îl vedeți pe domnul acela? zise el arătând cu degetul.

Polițistul dădu din cap.

— E Julius Pippard. Dacă vreți să aflați ceva despre trecu tul lui Alan puteți sta de vorbă cu el, zise Gandy, şi chiar în acel moment îşi dădu seama că i-a dat un sfat nebunesc. Îl putea băga în necazuri pe Corell, aşa că adăugă: Nu, de fapt, nu cred că e bine s-o faceți.

Dar polițistul nu-l mai asculta. Părea dus pe gânduri, şi după o clipă de tăcere spuse ceva ciudat:

— Probabil că n-o să mai fiu multă vreme în poliție. După ce Gandy îl întrebă ce gânduri are, polițistul îi răspunse:

— Mă gândesc să-mi reiau studiile.

Gandy avea senzația că polițistul nu are deloc un astfel de plan, dar nu putea fi sigur. Chiar dacă îi trecuse îngrijorarea, se simțea în continuare agitat. Nu ştia prin ce trecuse – interogatoriu, conversație sau cu totul altceva? îşi luară rămas-bun, şi nu după multă vreme, când tânărul dispăru pe strada Trumpington, Robin Gandy avu senzația că polițistul a lăsat în urmă un semn de întrebare.

26

Corell fusese pentru prima dată la Cambridge la jumătatea anilor 1930, împreună cu tatăl lui şi, chiar dacă nu-şi mai amintea mare lucru, ştia că era cam aceeaşi perioadă a anului, la sfârşitul lui iunie, când pluteşte sentimentul că oamenii au tot timpul i din lume şi sunt foarte relaxați. În aer pluteau aşteptările, tatăl lui era vesel şi gălăgios, ca în fiecare zi pe vremea aceea. Saluta oamenii în stânga şi-n dreapta:

— Salut, salut, îmi pare bine că te văd. Elegant ca întotdeauna… O carte minunată, Peter… Mulțumesc pentru scrisoare… Ah, ce onoare neaşteptată… Dați-mi voie să mă înclin în fața dumneavoastră!

Avea o strălucire aparte, era centrul vieții şi,

bineînțeles, îşi zăngănea cheile, iar din când în când se întorcea spre Leo, care-l ținea de mână:

— Eşti un băiat deştept. Sunt sigur că într-o bună zi o să studiezi aici.

Auzind acele cuvinte, i s-a părut că străzile pietruite i s-au întins în față, ca un şir de promisiuni. Au cumpărat ciocolată şi cărți, s-au uitat la vâslaşii de pe râu şi au discutat despre ce ar trebui să studieze la Cambridge.

— Matematica e frumoasă, tati?

Era, dar tatăl lui i-a spus că ar prefera altceva. Un matematician nu are cu cine să vorbească în afara cercurilor de specialişti, pe când cei care studiau ştiințele umaniste puteau întotdeauna să-i întrețină pe ceilalți cu cunoştințele lor.

— Aşa, ca tine, tati?

— Aşa, ca mine… i-a răspuns tatăl lui, şi Leonard a început să viseze că într-o bună zi o să se plimbe pe acolo, printre casele frumoase şi pline de poveşti, iar când oamenii aveau să spună ceva, poate chiar cine ştie ce fleac, el avea să răspundă: „Ei, da, ca Odiseu în drum spre Itaca…”

Dar nu fusese deloc aşa. Tatăl lui îl dezamăgise. Corell se dezamăgise pe el însuşi.

Oraşul părea să-l facă să înțeleagă. Lucruri la care nu se mai gândise de ani întregi îi reveneau în minte, şi şi-a amintit cum a fost obligat să părăsească Marlborough. Sau poate trebuia să spună că s-a obligat el însuşi? Ce idiot fusese… Dumnezeule, cât se aflase acolo nu răspunsese nici măcar la scrisorile mătuşii Vicky. Încercase, desigur. Dar nu reuşise

deloc să scrie.

Era paralizat până în adâncul lui. Chiar şi profesorii care înainte erau mândri de el l-au văzut cum se depărtează, şi niciunul nu s-a străduit îndeajuns să-l țină aproape de şcoală. Ştia de ceva vreme că mama lui nu mai plăteşte taxele de şcolarizare, şi dacă i-ar fi spus şi lui că are o problemă poate că s-ar fi luptat să obțină bani de undeva. Dar i-a spus că e o problemă de conştiință. Nici măcar nu a insistat ca el să se întoarcă acasă. Îi spunea doar: „Bineînțeles, Leonard, sigur că trebuie să rămâi la şcoală".

Doar că nu se putea descurca, casa fusese lăsată în paragină, nimeni nu mai avea grijă de grădină şi nu mai venea nimeni în vizită. Au început să apară problemele. Era război, nu se înțelegea cu vecinii, magazinul era departe şi, mai presus de orice, era singură. „E greu", îi scria, „e foarte greu".

Printre rânduri desluşea un strigăt de ajutor vecin cu şantajul, aşa că a cedat, şi asta nu doar pentru că se simțea vinovat. Marlborough era pe punctul de a-l sufoca, şi chiar atunci i-a scris Vicky: „În niciun caz nu trebuie să pleci. O să plătesc eu taxele". Nu i-a răspuns niciodată. Şi-a golit dulapul. A plecat de la Marlborough şi a rămas pentru totdeauna la mare distanță de tot ce avea de-a face cu şcoala. Abia în acel moment, la Cambridge, şi-a dat seama cât de mult a suferit. Îşi dorea cu disperare să aparțină acelui oraş, şi se gândea că vizita aceea a fost o încercare de a compensa ceva ce nu a avut niciodată.

Cu ajutorul lui Gandy, a fost primit în biblioteca de

la King's College, unde a studiat lucrările lui Alan Turing, însă, chiar dacă era încântat să se afle acolo, era totodată conştient că nu face decât să imite un universitar. Rolul i se părea caraghios – *se gândesc probabil că îmi petrec tot timpul pe-aici, citind cele mai abstracte eseuri* –, dar după un timp a început să se simtă ca un hoț care s-a strecurat acolo fără permisiune şi se aştepta să fie dat afară din clipă în clipă. În mod curios, a găsit o anumită consolare în scrierile matematicianului.

Turing nu scrisese doar în scrisoare despre teatru şi dramă. Părea fascinat de imitație, de copierea comportamentului uman. Când a luat să citească articolul despre care îi vorbise Robin, *Inteligența şi maşinile de calcul,* tocmai terminase de citit chinuitoarea lucrare *Numerele calculabile,* aşa că se aştepta la alte calcule şi simboluri, dar tot a răsfoit articolul, deşi şi acesta i s-a părut deosebit. Nu doar că Turing chiar credea că maşinile o să poată gândi, ci chiar spera sincer că o să devină la fel de inteligente ca oamenii, lucru pe care Corell l-a găsit de-a dreptul ciudat. Dacă maşinile puteau deveni egalele oamenilor, atunci puteau să devină la fel de bine mai bune decât noi, şi o astfel de perspectivă era la fel de îngrijorătoare ca un atac venit din spațiul cosmic. Aşa cum spusese Gandy, Turing era de partea maşinilor. Considera că nu trebuie discriminate doar pentru că sunt diferite. Pentru a decide dacă o persoană este sau nu inteligentă, nici aspectul şi nici genul nu trebuie luate în considerare, aşa cum în cazul maşinii nu trebuie să conteze materialul din care este făcută,

ci numai capacitatea de a acționa. Trebuie supusă unei probe. Turing imaginase un joc al depersonificării, în care maşina interpretează rolul unei ființe umane. Unui examinator i se permite să pună orice întrebare vrea şi să citească răspunsurile tipărite pe o foaie de hârtie. Dacă examinatorul nu este capabil să spună dacă vorbeşte cu un om sau cu o maşină, atunci maşina trebuie considerată inteligentă. Din punctul de vedere al lui Turing, oricine era în stare să imite omul, gândea.

Corell nu ştia ce să creadă despre asta, dar Turing nu avusese probleme cu respingerea contraargumentelor de tot felul. De exemplu, unii spuneau că ceea ce ne caracterizează ca ființe gânditoare este conştiința, faptul că ne bucurăm de anumite lucruri, că suferim şi că suntem vii. Turing scria că astfel de argumente sunt neconvingătoare, pentru că ştim toate astea numai despre propria persoană, nu şi despre ceilalți oameni. Pe ceilalți îi judecăm doar după modul în care par să gândească şi să simtă, aşa că nu ar fi corect să cerem mai multe de la o maşină.

Singurul mod prin care putem dovedi că o maşină este conştientă este să fim chiar noi o maşină. Altfel n-o să ştim niciodată dacă are trăiri şi sentimente, aşa că matematicianul considera că testul lui de depersonificare e singura soluție, astfel încât, în loc să ne întrebăm dacă maşinile pot gândi, ar trebui să ne întrebăm: se poate descurca o maşină în rolul unui om? Turing considera că poate, nu în acel moment, ci în secolul următor, şi cu siguranță îşi dăduse seama

că sună ciudat, poate chiar absurd afirmația lui că după o conversație – în care ni se permite să punem orice întrebări vrem – am putea confunda maşina cu un om. Însă nu suntem niciodată pregătiți pentru neaşteptat, scria el, aşa că o listă a neajunsurilor maşinii la un moment dat nu este relevantă pentru capacitățile viitoare ale acesteia. Lucrurile se schimbă. Ce poate face un bebeluş nu ne spune nimic despre ce o să poată face el peste douăzeci de ani.

Corell citea cu patimă, şi îi luă un timp să observe că cineva îl fixează cu privirea. Oamenii intraseră şi ieşiseră întreaga dimineață, completau cereri pentru cărți pe bilețele de hârtie, stăteau şi citeau o oră sau două, apoi plecau. Detectivul presupunea că au cursuri de vară la King's, şi era atent la cei care intrau, dar nu îl observase pe tipul aşezat la o masă aflată în diagonală față de el. Era un tânăr – nu avea nici douăzeci de ani – care părea indian, cu ochi strălucitori şi veseli. Arătă spre lucrarea din fața lui Corell:

— Uimitor, nu-i aşa? şopti el.

— Poftim?

— Alan Turing. M-am uitat şi eu peste teorema Godel-Church.

— Da? zise Corell, destul de stânjenit.

Era hotărât să evite orice discuție, aşa că se prefăcu deranjat şi arătă spre semnul care îi ruga pe vizitatori să păstreze liniştea. Băiatul dădu dezamăgit din cap, ceea ce îl afectă pe Corell, îşi dorea să lase o impresie bună şi, chiar dacă mai avea timp pentru citit, folosi incidentul ca pretext ca să-şi ia tălpăşița. Înapoie

lucrările şi coborî cu un aer neliniştit scările de piatră care duceau în curtea din față. Era atât de diferit de taică-său! Pe vremuri, James se uita la ceilalți – chiar şi la străini – ca şi cum întâlnirea cu el ar fi trebuit să fie pentru ei un privilegiu. Dar fiului nu-i lăsase moştenire decât nesiguranța şi un respect de sine cam anemic.

Fără să lase să se vadă ce simțea – uneori putea fi teribil de hotărât –, Corell începu să viseze cum o să apară într-o zi lângă capelă semeț, ca şi cum ar fi inventat ceva revoluționar, poate chiar un fel de maşină. N-ar fi ținut capul sus? Ar fi zâmbit în stânga şi-n dreapta, cu un aer meditativ, uşor solemn. Nu aşa arătau toți marii gânditori?

Începu să plouă. La început doar o bură măruntă. Apoi cerul se deschise şi Corell se adăposti sub arcada unui pasaj. O luă mai iute la picior. Din depărtare se auzea tânguirea unei trompete, probabil aceeaşi care cânta când se întâlnise cu Robin Gandy, cu aceleaşi tonuri triste care se amestecau acum cu sunetul apei în rigole, dând culoare oraşului, ca muzica dintr-un film. Se gândi la ploaia care cădea peste Adlington Road în ziua în care ajunsese pentru prima dată acolo şi la alte lucruri, în timp ce pe lângă el trecu autobuzul cu etaj 109, care avea între geamuri o reclamă la DULUX. Zgomotul motorului înecă sunetul trompetei, dar după un timp tânguitul se întoarse şi Corell porni într-acolo, cuprins de emoție, trecând pe lângă casele din piatră galbenă şi maronie şi pe lângă copacii grei de apă. Întâlnirea spre care se îndrepta nu avea să fie plăcută. Se ducea

să-l vadă pe Julius Pippard, omul pe care i-l arătase Robin Gandy. Nu-i venea să creadă că avusese curajul să ia legătura cu el. Nu reuşise să lase cu totul deoparte aerul de băiețel speriat, care nu îndrăzneşte să privească oamenii în ochi. Şi totuşi… îmbătat de cherry şi de dorința de a face progrese, cu o seară în urmă se uitase în cartea de telefon şi găsise numărul. Nu ca să sune, deşi până la urmă asta făcuse. Abia când s-a trezit încurcat în propriile minciuni a înțeles ce greşeală a făcut. Şi iată-l acum îndreptându-se spre Julius Pippard, în loc să se întoarcă la hotel şi să uite tot. Şi totuşi, nu se opri.

După stația de autobuz descoperi şi trompetistul. Chiar dacă nu se gândise până atunci la asta, percepuse tonurile ca fiind masculine, şi se gândise că vreun sărman părăsit de toți îşi trâmbițează singurătatea. Însă, sprijinită de zidul din cărămidă, stătea o tânără într-un costum bleu, cu părul tuns scurt, băiețeşte. Deşi nu îi venea prea uşor să cânte în ploaie pentru un bănuț în plus, părea mulțumită, aproape zeflemitoare, şi asta îi dădea un aer semeț. Corell aruncă o monedă în bereta lăsată pe trotuar, dar banul ricoşă alături şi când se aplecă să-l pună la loc privirea lui se întâlni cu a fetei. Doar pentru o fracțiune de secundă. Şi totuşi, simți un fior şi se gândi la Julie. Îşi spuse că într-o zi o să aibă curajul să o invite în oraş. Când se îndepărtă, muzica îi suna în urechi ca o promisiune. Chiar şi ploaia părea altfel, şi pe măsură ce notele se topeau înapoia lui, le jelea, ca pe sunetele unei petreceri lăsate înăuntru de o uşă deschisă pentru o clipă.

O luă pe strada Emmanuel şi trecu de Emmanuel Collège. Era patru şi cinci. Mai avea douăzeci şi cinci de minute până la întâlnirea cu Julius Pippard şi îşi dădu seama şi mai bine că întâlnirea nu îi poate oferi altceva decât noi probleme. Pe Gandy îl minţise oarecum fără să vrea, mai degrabă fusese rezultatul unei neînţelegeri, dar cu Pippard fusese atât de încurcat în inepţii şi atât de stânjenit, încât îi spusese că vrea să-i pună câteva întrebări, în calitate de ofiţer de poliţie care anchetează moartea lui Alan Turing. Parc-ar fi înnebunit. Toată ziua fusese convins că ar trebui să-şi urmeze instinctul şi să uite de acea vizită, dar o forţă irezistibilă îl împingea înainte. Se uită pe hartă aproape furios. Era pe strada Burleigh, nu mai avea mult.

Strada Burleigh era în cea mai mare parte comercială, cu multe magazine, şi Corell ar fi putut profita de ocazie ca să-şi cumpere o umbrelă sau să bea un ceai. Ar fi făcut şi mai bine dacă s-ar fi răzgândit şi s-ar fi întors, dar era nerăbdător, de parcă întâlnirea ar fi fost un dinte dureros de care abia aştepta să scape, aşa că grăbi pasul. La adresa pe care o primise a găsit o casă din cărămidă roşie, foarte frumoasă, dacă făceai abstracţie de arcada albă de la intrare, care părea nelalocul ei, şi de holul întunecat din spatele uşii. Se simţea ameninţat. Auzea foarte limpede ecourile propriilor paşi şi se scutură înfiorat. Găsi uşa de la etajul al doilea, exact aşa cum i se spusese, şi văzu că pe cutia poştală era scris numele Julius Pippard, care i se păru inconsistent şi aspru deopotrivă. Se gândi să se

întoarcă în stradă şi să revină peste un sfert de oră, la şi jumătate, dar nu, era prea târziu pentru asta, aşa că sună la uşă şi aşteptă. Nu se întâmplă nimic, nimic în afară de faptul că la ultimul etaj se deschise o uşă, de parcă soneria ar fi fost conectată la acel apartament. Lui Corell i se păru că a aţipit câteva secunde, căzut într-un fel de piroteală provocată de emoţii, fiindcă tresări când, după multă vreme, dincolo de uşă se auziră paşi vioi. Prin fanta cutiei de scrisori ieşea o lumină slabă, fantomatică; se auzi zăngănitul încuietorii şi Julius Pippard apăru în faţa lui, îmbrăcat într-o cămaşă cu carouri roşii, fără îndoială agasat.

— Aţi venit mai devreme, zise el.

Corell nu se putu gândi la o replică mai bună:

— Ploua.

De parcă ploaia avea vreo legătură cu asta.

27

Julius Pippard s-a privit în oglinda de la baie şi a zâmbit. Vârsta nu-i afectase expresia plăcută! Ce ochi! Spuneau oare destul de clar cât e de inteligent, ce caracter are? Bineînţeles, avea şi defecte. Se enerva uşor, se agita, dar reuşea să-şi ţină în frâu emoţiile. Era unul dintre secretele succesului, nu? Deşi îşi păstrase apartamentul din Cambridge şi legăturile de la Trinity, poziţia lui la Comandamentul Guvernamental pentru Comunicaţii din Cheltenham era cea mai importantă, şi adesea se lăsa pătruns de sentimentul că se ocupă de lucruri importante, nu în

sensul în care erau importante lucrările academice, companiile şi universitățile, ci în acela că *proteja Anglia.*

Legăturile lui Pippard cu Şcoala Guvernamentală pentru Coduri şi Cifruri, care pe vremuri fusese Camera 40, datau de dinainte de război, când lucra la Bletchley Park, în Buckinghamshire. Poate nu era el chiar un Alan Turing, însă traducerile şi analizele materialelor decriptate din Baraca 4 tot aveau o mare importanță, şi curând devenise parte din sistemul de verificare a securității, poziție care i se potrivea de minune. Dibuia uşor slăbiciunile umane şi detecta pericole şi riscuri acolo unde ceilalți nu observau nimic. Înainte să-şi facă griji cineva pentru slăbiciuni de caracter de genul înclinațiilor către perversiuni sexuale, el le înțelegea pe deplin semnificația. Devenise maestrul neîncoronat al disciplinei.

După 1945 continuase să verifice cât de demni de încredere sunt colegii din departament – o funcție de primă importanță în contextul războiului rece – şi nu după multă vreme ajunsese să aibă o misiune strict secretă legată de dubla criptare a comunicațiilor sovietice. Un proiect numit Venona, început în 1943, pentru că şeful informațiilor militare din SUA, Carter W. Clarke, începuse, pe bună dreptate, să nu mai aibă încredere în Stalin – deşi sovieticii erau aliați în război. Codul a fost spart pentru prima dată în decembrie 1946, şi în scurtă vreme americanii au înțeles că ruşii le spionează activitățile de la Los Alamos, de creare a unei bombe atomice. Pippard şi colegii lui încă nu fuseseră implicați, aşa că prima

trimitere la Venona a găsit-o în *The Times.* Nu era sursa obişnuită de informații, însă chiar dacă Pippard a fost luat oarecum prin surprindere, nici el şi nici alți factori de decizie nu au luat prea în serios evenimentul, aşa cum ar fi trebuit. Şi totuşi era o problemă esențială, poate cel mai important lucru pe care îl descoperiseră, aşa cum avea să înțeleagă în scurtă vreme, când a fost cooptat în Comandamentul Guvernamental. Pippard a intrat în cercul exclusivist al experților şi factorilor de decizie care hotărau cine poate avea acces la secrete şi Dumnezeu ştie ce povară purta pe umeri. Era esențial ca niciun risc de securitate să nu poată pătrunde în vreuna dintre ariile de acțiune.

Un şir de nume de cod din comunicațiile sovietice, care păreau să fie spioni americani şi britanici sub acoperire, dezvăluiseră, printre altele, informații despre bomba atomică. De exemplu, numele de cod ANTENA ŞI LIBERALUL păreau să se refere până la urmă la una şi aceeaşi persoană, a cărei identitate a ieşit la iveală după ce un ofițer KGB neglijent a pomenit numele soției acelei persoane, Ethel, aşa cum o chema pe Ethel Rosenberg, ceea ce a condus la arestarea ei şi a soțului ei Julius. Mai erau CHARLES ŞI RĂGAZ, care se dovediseră a fi numele de cod ale spionului Klaus Fuchs, şi multe altele, ca PERS, pe care încă nu îl identificaseră, şi HOMER sau GOMER, depinde cum se făcea transcrierea din alfabetul chirilic. În timpul războiului, semnătura apăruse pe şase telegrame trimise KGB-ului de cineva de la Ambasada Marii Britanii din Washington, iar

Pippard era implicat direct în descoperirea identității expeditorului. Le ceruse colegilor să pună jos toate piesele puzzle-ului. Se uitau pe listele de nume, storcându-şi mințile: să fie cutare sau cutare? Încet-încet – avea să uite oare vreodată? – S-au apropiat de făptaş, nimeni altul decât Donald MacLean, remarcabilul diplomat şi celebrul politician liberal cu acelaşi nume.

Din nefericire, informația a ajuns la colegii lor din MI6, nu că ar fi avut ceva de-a face în această chestiune, dar cretinii… Pippard nici nu mai voia să-şi aducă aminte. MI6 o făcuse de oaie. MacLean şi Guy Borgess au reuşit să fugă în Uniunea Sovietică, cu maşina şi cu feribotul, iar de atunci Pippard a rămas convins că el şi colegii lui din Cheltenham sunt singurele persoane cu adevărat competente din serviciile de informații. Cine dezlegase misterul şi cine ruinase operațiunea mai apoi?

Probabil că cei din adunătura de snobi afurisiți din MI6 ratase o mulțime de spioni, sau chiar dacă nu erau o mulțime, cu siguranță nu puteau fi doar Burgess şi MacLean, nu puteai să crezi aşa ceva, date fiind toate scurgerile de informații, pe care ei nu făceau mare lucru să le oprească. O adunătură de leneşi care credeau că cineva e demn de încredere doar pentru că a fost la Eton sau la Oxford. Pippard era pur şi simplu mândru când le ascundea celor de la MI6 câte o informație. Bineînțeles, făcuseră şi ei, la Comandamentul Guvernamental, nişte greşeli, dar niciuna nu era a lui. De exemplu, încercaseră să folosească maşina din Manchester pentru munca lor

de criptare, aşa că îl contactaseră pe Turing. Pippard a fost împotrivă. Îşi dăduse seama de mult că Turing e homosexual şi imoral. O târfă masculină, la drept vorbind. A argumentat:

— Nu-l putem băga în schemă din nou. Ştim cum operează ruşii!

Dar a fost învins la vot. Turing era considerat un oracol, pur şi simplu, iar în război le fusese de mare ajutor. Bineînțeles, abilitățile lui nu mai erau indispensabile, şi în afară de asta avea prea puțin respect față de superiori şi de proceduri şi le făcea rău celor din jur cu franchețea lui. Mai mult, oricât de sclipitor ar fi fost, îşi activa inteligența numai dacă munca i se părea provocatoare. Pippard a enumerat toate neajunsurile, dar nimeni nu l-a ascultat, nu atunci. Până la urmă a fost răzbunat. Aşa s-a întâmplat. Turing a fost prins, ceea ce a creat o mare zarvă în birou. Dar nici măcar atunci nu au fost toți de acord cu înlăturarea lui. Bătrânul Oscar Farley – slăbănogul afurisit – l-a apărat cu înverşunare:

— O să-l dăm afară pe Alan după tot ce-a făcut pentru noi?

De parcă Turing n-ar fi dat suficiente dovezi de iraționalitate şi instrucțiunile pentru înlăturarea homosexualilor n-ar fi fost destul de clare! Bineînțeles, cei mai mulți au fost de acord cu Pippard, din principiu. Dar a apărut şi părerea că Turing e un caz special. S-a discutat foarte mult şi s-au vânturat multe poveşti romanțate din Bletchley Park, până când Pippard a urlat:

— Vreți să ne bage pe toți în bucluc?

Atunci au căzut cu toții de acord să întrerupă orice contact cu el. Pippard, care nu se dădea niciodată în lături de la sarcinile neplăcute, s-a oferit să vorbească cu el, dar până la urmă au convenit că trebuie să o facă Farley. Deloc surprinzător, a fost tratat cu mănuşi până la capăt, şi Dumnezeu ştie ce i-a spus Farley lui Turing, dar a fost evident că nu s-a exprimat destul de limpede. Turing şi-a continuat ieşirile europene în căutare de aventuri murdare. De ce Dumnezeu nu i s-a interzis să călătorească în străinătate şi de ce nu au fost cercetate legăturile lui amoroase mai vechi? Nu, nimic nu a fost făcut cum trebuie, şi nimeni n-ar fi trebuit să fie surprins când motivele de îngrijorare au continuat să se înmulțească, chiar şi după moartea matematicianului. De exemplu, cine mai era şi polițistul acela?

Oricum nu avea niciun drept să-şi bage nasul. O scurtă convorbire cu secția de poliție din Wilmslow îl lămurise pe Pippard: omul îşi luase liber ca să-şi vadă mătuşa muribundă din Knutsford. Şi a ajuns la el. Să-şi fi revenit mătuşa? Un detectiv de la mama naibii nu putea să producă cine ştie ce neplăceri. Dar nu se ştie niciodată. Pippard discutase problema la Cheltenham, cu Robert Somerset. Somerset se întâlnise deja cu omul şi i se părea că e puțin cam ciudat, „destul de viclean, de parcă ar ascunde ceva".

— O să-l sperii de moarte, i-a spus Pippard. O să-l fac să priceapă că se joacă cu focul.

Da, voia să-l ia tare pe idiot. Să-i arate cine e şeful şi să afle mai multe. Putea să fie chiar interesant.

Dar… cum făcuse polițistul rost de numele lui? Şi de unde ştia că a lucrat cu Turing? Asta îl îngrijora un pic. Cât să fi fost ceasul? Omul trebuia să apară în douăzeci de minute, iar între timp Pippard s-a apucat să scrie o scrisoare în care îi făcea avansuri precaute unei tinere cu fundul mare pe care o întâlnise la o conferință în Arlington. Dar n-a reuşit să scrie prea mult. S-a auzit soneria.

—

Lui Corell nu-i plăcea cum arată omul din fața lui. Nu-i plăcea nici apartamentul. Nu doar pentru că era impersonal şi rece. Era plin de semne ale pedanteriei, ceea ce îl neliniştea. Creioanele de pe biroul de culoarea mahonului erau aliniate în şiruri ordonate, iar mobila, lipsită de lustru şi personalitate, îi dădea impresia că a fost aranjată prea simetric. Chiar şi mucurile de țigară din scrumiera de pe pervazul ferestrei păreau aranjate cu grijă. Chiar în fața lui era agățat un tablou teribil de neinteresant – o vânătoare de vulpi în pădure –, care s-ar fi putut potrivi în peisaj dacă ar fi fost mai mic, dar din cauza dimensiunilor – avea peste doi metri lungime – părea grotesc.

— E foarte plăcut să primesc un vizitator tocmai din Wilmslow, zise Pippard, devenind brusc prietenos.

— Wilmslow nu e chiar capătul lumii.

— Un loc frumos, nu-i aşa?

— Suntem celebri pentru numeroasele noastre puburi şi frizerii.

— Ce potrivire! Ca să reuşiți să vă îmbătați şi să deveniți şi mai chipeşi!

Mişcările lui Pippard erau calme, mai puțin gestul iute cu care înlăturase o hârtie de pe măsuța de cafea. Iritarea pe care nu şi-o ascunsese când apăruse în pragul uşii părea să fi dispărut, dar asta nu-l ajuta pe Corell să devină mai puțin nesigur. I se părea că stă lângă cineva care ştie foarte bine ce face, până în cele mai mici detalii, aşa că, foarte atent, de parcă ar fi vrut să se asigure că are voie, se aşează pe un scaun gri-maroniu din lemn, în timp ce Pippard se duse să aducă ceai.

— Ați fost trimis de superiorii dumneavoastră? întrebă Pippard când se întoarse cu o tavă.

Corell dădu afirmativ din cap.

— Pot să întreb de ce?

— Să adun cât mai multe informații cu putință.

— Dar cazul nu a fost clasat?

— Ei, ba da… Dar încă mai sunt lucruri neclare. Nu vrem să le lăsăm la voia întâmplării.

— Ce-ar fi să-mi spuneți mai multe, ca să am o vedere de ansamblu. Nu prea mă pricep la chestiile polițieneşti. Explicați-mi cum operați.

Cu diferite fleacuri – ca de exemplu să se aşeze pe un scaun ceva mai înalt sau să arate în ochi şi în tonul vocii o desconsiderare abia perceptibilă – Pippard îşi atribui un avantaj zdrobitor. Ca printr-un soi de mecanism artistic invizibil. Fără ca polițistul să înțeleagă cum, Pippard preluă controlul asupra discuției, şi cu cât vorbea mai politicos, cu cât era mai îndatoritor, cu atât îşi consolida superioritatea, aşa încât, curând, lui Corell i se păru dificil să se uite în ochii lui. Când vorbi, cuvintele sunară a gol.

— Pentru a înțelege de ce a murit o persoană trebuie să aflăm date despre viața ei, zise el.

— Şi de ce ați venit la mine?

— Vorbim cu mai mulți oameni care au avut legături cu domnul Turing.

— Şi eu sunt unul dintre ei?

— N-ați lucrat împreună în timpul războiului?

— Ce v-a făcut să credeți asta?

Corell ar fi vrut să scape de-acolo, pur şi simplu să scape.

— Rutina polițienească, zise el.

— Pardon?

Repetă ce spusese mai devreme şi simți fizic – ca pe un val de greață – cum creşte aroganța lui Pippard.

— Ce interesant! S-ar părea că ştiți mai multe decât mine. De vreme ce sunteți atât de bine informat, poate ştiți să-mi spuneți şi ce am lucrat.

— Informații sensibile, şi tocmai de asta…

— Şi ce fel de informații sensibile credeți că erau?

— Muncă de decriptare. Ați spart codurile naziştilor cu o maşină construită de Alan Turing, zise Corell privindu-şi stânjenit mâinile.

Când ridică ochii, se aştepta să întâlnească aceeaşi expresie arogantă de mai devreme, dar se confruntă cu ceva foarte diferit. Ochii lui Pippard străluceau cu concentrarea celor care presimt un mare pericol.

—

Ce dracului se petrecea? Un om pe care Pippard îl luase drept un polițist simplu şi lipsit de educație vorbea deschis despre secretele cel mai bine păzite din timpul războiului şi, lucru şi mai ciudat, individul

– pe care se aşteptase să-l poată pune la respect fără niciun efort – emana dacă nu siguranță, atunci o oarecare îndrăzneală. În plus, nu numai că se exprimase foarte coerent, dar părea să fie şi foarte bine informat, părea să ştie totul despre Bletchley şi poate chiar şi despre Venona. Pe Julius Pippard nu-l putea liniști nici măcar faptul că omul părea incredibil de pripit. În schimb, începu să-şi facă griji că polițistul are un scop, o rațiune ascunsă cu care l-ar putea prinde în capcană, aşa că nici nu-i trecu prin minte să-şi arunce jokerul din mână, pomenindu-i de mătuşa care ar fi trebuit să fie în pragul morții.

—

Corell nu avea nici pe departe atâta informație câtă îşi imagina Pippard că are, dar concentrarea îi spori, de parcă nesiguranța lui Pippard i-ar fi redat forța şi vocea. Deşi la început nu făcuse decât să gângurească agitat, atât cât să nu se ducă la fund, îşi recăpătă repede încrederea. Se simțea eliberat pentru că nu se lăsase călcat în picioare, aşa cum i se întâmplase cu Ross la birou. Se ținea tare, şi chiar dacă era furios, se controla foarte bine.

— Păreți puțin îngrijorat, zise el. Nu aveți motive. Sunt cât se poate de conştient de importanța discreției. Nu o să discut despre asta cu nicio persoană care nu cunoaşte deja subiectul. Dar înțelegeți… Nu, cum ați putea…? Ei bine, ar însemna să nu-mi fac datoria dacă n-aş întreba nimic despre legăturile pe care ar putea să le aibă munca lui Turing din timpul războiului cu moartea lui. Am înțeles că a avut o contribuție semnificativă, însuşi modul în care

gândea era foarte diferit.

— Nici măcar n-aveți idee cât de diferit, vă asigur.

— Se poate. Caraghios este însă că mi-am petrecut toată ziua la Kings Collège citindu-i lucrările, şi am văzut că a scris chiar el că…

— Ce? îl întrerupse Pippard.

— … Că e bine ştiut faptul că cei mai de încredere oameni descoperă rareori moduri noi de a face lucrurile.

— Şi asta ce ar trebui să însemne?

— Când a scris asta, Turing se gândea la măsura în care maşinile ar putea deveni inteligente, continuă Corell. Şi-a dat seama că o cerință pentru a descoperi noi lucruri este abilitatea de a face greşeli, de a te aventura dincolo de limitele cunoscute. O persoană care gândeşte întotdeauna după reguli n-o să creeze niciodată nimic. Cine nu urmează decât părerile altora, sau un program obişnuit, ca să vorbim în limbajul maşinilor, nu va ajunge niciodată să facă ceva cu adevărat inovator, şi nici nu poate fi considerat inteligent în adevăratul înțeles al cuvântului. Din cauza asta voia Turing să adauge maşinilor factorul şansei, ca să nu urmeze întotdeauna cu strictețe logica. Uneori, acțiunile lor trebuie să fie determinate de un factor generator de aleatoriu. Aşa avea de gând să reproducă liberul arbitru, nu că s-ar fi gândit că elementul aleatoriu ar fi suficient pentru a reuşi asta, însă chiar posibilitatea apariției neaşteptatului sau iraționalului putea fi un punct de plecare.

— Chiar nu văd unde vreți să ajungeți.

— Nu vreau să spun decât că Alan Turing considera că, în acelaşi fel, creierul nostru are un element aleatoriu. Ca ruleta rusească. Din când în când facem lucruri nebuneşti. Rătăcim drumul. Dar lucrurile de felul ăsta sunt necesare progresului.

— Treceți la subiect!

— Cert este că nu susțin că simțul ordinii sau frica exagerată de a face o greşeală în momentul ăsta are vreun efect asupra abilității dumneavoastră de a gândi liber. Vreau să spun doar că mi se pare că Turing era o persoană de alt gen, nu credeți? A depăşit granițele. A fost creativ. Gândirea lui pare să fi fost fundamental diferită de cea convențională. A riscat. Ca urmare, a făcut greşeli. Din câte ştiu, se prea poate ca în ultima vreme să fi jucat în sinea lui un fel de ruletă rusească.

— Pentru Dumnezeu, ce încercați să spuneți?

— Nimic, nimic mai mult decât că mi se pare important să încerc să aflu dacă făcea ceva neaşteptat sau chiar riscant în perioada de dinaintea morții, sau dacă altcineva făcea asta şi l-a supărat atât de tare, încât a luat decizia asta. Scria într-o scrisoare…

— Într-o scrisoare?

— Ei, o schiță, o scrisoare neterminată, răspunse Corell, pierzându-şi imediat încrederea în sine.

De ce dracului pomenise de scrisoare?

— Şi aveți scrisoarea asta?

— Nu e la mine, desigur.

— Atunci unde e?

— La poliție, bineînțeles.

— Înțeleg că v-ați întâlnit cu domnii Farley şi Somerset, zise Pippard, reluând ofensiva.

— Într-adevăr… da… dar de unde ştiți?

— Sunt destul de bine informat, ar fi trebuit să ştiți asta, zise Pippard.

— Nu m-am îndoit nicio clipă.

— Ştiu chiar şi că Somerset v-a cerut expres să-i înmânați toate hârtiile găsite în casă.

— Şi aşa am făcut.

— E evident că nu!

— Schița asta nu e chiar ceva care să…

— Să ce?

— Să trezească interesul.

— Da? Şi dacă tot suntem la capitolul informațiilor, ce mai face mătuşa dumneavoastră?

Corell fu copleşit de un sentiment pătrunzător de disconfort.

— Mătuşa mea?

— S-a făcut bine?

— N-a…

Ar fi vrut să spună „… fost bolnavă”, dar îngheță când îşi dădu seama că a acționat complet nesăbuit. Să-l caute pe acel om şi să-l întrebe despre nişte secrete de stat era probabil cel mai tâmpit lucru pe care l-ar fi putut face. Se străduia să mai spună ceva, dar nu mai putea să scoată niciun cuvânt. Se simțea paralizat, ceea ce îl împiedica să observe că şi Pippard se comportă ciudat.

—

Pippard fusese cuprins de senzația pericolului iminent, şi în mintea lui, care muncea febril, schița

scrisorii devenise un document mortal căzut în mâinile unui oportunist escroc. Încerca să-şi dea seama rapid ce trebuie să facă.

— Vă mulțumesc foarte mult pentru timpul acordat. Dar e clar că a fost o confuzie, iar acum trebuie să plec, zise polițistul, trezindu-l la viață pe Pippard.

Să-l forțeze să mai rămână?

— Vă dați seama că trebuie să-mi spuneți cine mai cunoaşte conținutul scrisorii.

— Am încercat să limităm numărul. Dar, cum spuneam… trebuie să plec.

—

Corell se simțea învins, aşa că zâmbi. Zâmbetul acela înțepenit fusese dintotdeauna unul dintre mecanismele lui de apărare, şi era un truc foarte bun în faza critică a încleştării. Pippard păru să-l interpreteze ca pe un semn de forță:

— Păreți satisfăcut.

Ce să spună? Recurse la un truc ieftin.

— Nu cumva aveți o umbrelă în plus?

În orice altă situație ar fi fost mândru de vorbele lui. Fusese uimitor de îndrăzneț. O mostră pură de umor negru. Funcționase. Pippard mormăi ceva şi Corell profită de şansă, îndreptându-se către uşă.

— Atunci vă urez o seară plăcută, spuse el cu o detaşare ciudată.

Primi un răspuns oarecare, pe care nu-l înțelese. Deschise uşa şi se repezi pe scări, unde i se păru că întunericul îl înghite. Odată ajuns în stradă se simți mai proaspăt şi porni în direcția trompetistei. I se

păru că aude sunetele de la distanță, dar era foarte probabil imaginația lui, fiindcă atunci când ajunse acolo nu mai cânta nimeni la trompetă. Rămăsese numai trotuarul gol şi ud, pe care ploaia îl bătea din toate părțile.

28

În dimineața de după vizita la Pippard, Corell stătea în pat la hotelul din strada Drummer, urmărind cu privirea fâşiile galbene de pe tapet, de parcă ar fi fost rătăcite în labirintul pereților. Nu s-a putut ridica din pat înainte de prânz şi nici nu a predat camera, aşa cum avusese de gând. A lăsat valiza la locul ei şi a ieşit pe stradă. Vremea era minunată. A doua zi avea să fie marea eclipsă de soare, pe cer hoinăreau zmeie şi pe stradă cupluri de îndrăgostiți, dar nimic din toate astea nu-l putea înveseli. Se simțea exclus din viața care pulsa în jurul lui şi se gândea la Alan Turing. Cu siguranță trebuie să fi ajuns la capătul călătoriei sale. Nu putea merge mai departe, cel mai rezonabil lucru ar fi fost să se întoarcă acasă, şi totuşi…

Ca împins de o forță nevăzută, s-a îndreptat spre biblioteca de la King's College, unde a mai citit o dată *Numerele calculabile* şi o lucrare intitulată *Sistemele de logică bazate pe numerale ordinale,* din care a înțeles foarte puțin. Îi plăceau sunetele făcute de penițele scârțâitoare şi de paginile întoarse, accesele de tuse stânjenită, dar sentimentul de disconfort nu-l părăsise încă. Nici măcar visarea cu ochii deschişi,

indiferent cât de atrăgătoare ar fi fost subiectele, nu i-au putut alunga temerile care îl cuprinseseră după discuția cu Pippard. Îşi imagina o convorbire a lui Ross sau a lui Hamersley cu Pippard, discuțiile despre demitere sau sancțiuni, deja se vedea în rolul de vagabond bețiv care aruncă gunoaie şi sticle în curtea secției de poliție din Wilmslow, apoi s-a gândit la moarte, moartea ca un măr otrăvit, o tigaie sfârâitoare şi un tren care aleargă în noapte. Pe drumul de întoarcere spre hotel a cumpărat opt sticle de Mackeson's Milk Stout [9] pe care le-a băut în cameră, aşa că grijile au fost înlocuite de autocompătimire. Lucrurile luaseră o întorsătură proastă!

Nu doar că se lipsise de iubire. Întorsese spatele şi prieteniei. Puținii prieteni pe care îi avea dispăruseră, nu toți odată, niciunul câte unul, ci atât de încet încât abia dacă observase. Declinul fusese treptat, aproape imperceptibil şi, se gândea el, abia dacă mai trăia, nu făcea decât să se târască mai departe fără nicio bucurie. Şi tocmai când se apucase şi el de ceva, lucrurile o luaseră razna.

A pornit radioul din cameră. O voce vorbea despre o lovitură de stat în Guatemala. L-a oprit şi o vreme a rămas nemişcat în mijlocul camerei, clătinându-se uşor, puțin cam amețit, apoi a început să se plimbe încolo şi-ncoace, pe lângă pat, chiuvetă şi cuier. Era într-o asemenea stare, încât îşi imagina că poate fi văzut din stradă şi că oamenii care-l văd se gândesc

---

[9] Bere tare care conține lactoză. (*N.t:)*

că ia o decizie crucială sau că a făcut o descoperire importantă… îl ştiţi pe Alan Turing? M-am ocupat de anchetarea morţii lui. S-ar fi zis că e o ocazie unică pentru cariera mea. O poveste foarte tristă, desigur, era homosexual, înţelegeţi, dar foarte inteligent, a pus bazele maşinii de date programabile, o maşină care… înţeleg, ştiţi totul despre asta. Ei bine, s-a discutat mult în ultima vreme, în cazul ăsta, poate ştiţi că şi eu am contribuit cu nişte îmbunătăţiri. Ideile mi-au venit când citeam lucrarea lui la King's College. Era iunie 1954, o vară teribil de ploioasă, vă amintiţi? Roger Bannister tocmai stabilise noul record la o milă. A fost o eclipsă de soare la sfârşitul lui iunie… aţi văzut-o, da, foarte interesantă. Atunci l-am întâlnit pe Julius Pippard, sunt sigur că n-aţi auzit de el, e o persoană lipsită de importanţă, demersurile lui ştiinţifice au fost un eşec total şi mai era şi nesuferit, plictisitor… poate sună cam aspru. Chiar nu-mi place să lovesc într-un om căzut la pământ, dar înţelegeţi, domnul Pippard mi-a făcut o grămadă de necazuri. L-a sunat pe şeful meu. Reacţia a fost înspăimântătoare, deşi poate ar trebui să-i fiu recunoscător. Mulţumită lui am plecat din poliţie… A, da, sunt de acord cu dumneavoastră, e o muncă cinstită, utilă, dar nu era suficient de incitantă pentru mine. Da, desigur, lucrurile s-au schimbat, acum abia dacă mai am timp şi de altceva. Mulţumesc, mulţumesc… e plăcut să observ că puneţi preţ pe contribuţia mea. Mult noroc şi dumneavoastră… şi ţineţi minte, nimic nu e fără rost în lumea asta, vedeţi, la un moment dat eram

disperat, mă învârteam încolo şi-ncoace printr-o cameră de hotel şi visam că…

Şi-a întrerupt firul gândurilor şi a ieşit din nou, fără vreo țintă anume. Din tonomatul clubului cu copertină albastră de peste drum se auzea David Whitfield cântând *Cara mia, why must we say goodbye*?[10], şi Corell s-a uitat spre cer. Era acoperit şi rece, iar ziua se apropia de sfârşit, dar el se simțea mai bine şi, pentru o clipă, a uitat de grijile lui paranoice. O ironie a sorții, fiindcă, dacă s-ar fi uitat mai bine, ar fi văzut în pub un tip vânjos, cu un semn pe frunte. Omul acela, Arthur Mulland, un oficial cu rang inferior de la Comandamentul Guvernamental pentru Comunicații din Cheltenham, s-a ridicat şi l-a urmărit pe Corell în strada St Andrews, unde, pe fundal, se înălța o biserică romano-catolică.

Detectivul nici măcar nu trebuia să fie foarte atent, fiindcă, aşa cum scrisese şi Alan Turing în scrisoare, Mulland nu se pricepea să se topească în mulțime. Aspectul lui grosolan şi mersul legănat săreau în ochi de la distanță, şi uneori nici măcar nu se străduia să se ascundă. Cu vremea obosise şi devenise neglijent. Nici instrucțiunile nu fuseseră clare – „Vezi ce are de gând” –, şi el nu considera că acțiunea respectivă are sens.

Dar vremurile erau de aşa natură, încât totul trebuia verificat, şi Arthur Mulland nu îşi făcea decât meseria, într-o anumită măsură ca formă de protest, pentru că într-un fel şi el era la fel ca Leonard Corell.

---

[10] „Draga mea, de ce ne despărțim?” *(N.t.)*

Amândoi rătăceau plini de gânduri rebele, niciunul nu dormise bine şi nu era chiar treaz. Chiar dacă era însurat şi avea trei copii, Mulland se simțea la fel de singur ca polițistul, şi nu înțelegea de ce în ultima vreme fusese atât de prost dispus şi de arțăgos. Se gândea că băutura ar putea fi cauza. Avea şi perioade de abstinență. Uneori era un proces dureros, cu izbucniri nervoase şi stări de calm. Era expert în materie. Putea să vorbească în termeni ştiințifici despre tipul de alcool potrivit pentru o anumită afecțiune spirituală. Dar nu ştia nimic despre circumvoluțiunile creierului, iar sarcinile filajului nu-l ajutau cu nimic în privința asta. Toate aşteptările astea în stradă, pe la uşi şi pe la ferestre, îl secătuiau, şi adesea era furios pe cei pe care trebuia să-i urmărească. Nu putea uita privirile încrezute ale homosexualului din Wilmslow şi nu se dădea în vânt nici după polițistul care scormonea mai departe sau cine ştie ce făcea el acolo în cazul lui Turing. Mulland s-a uitat la ceas. Era şase şi jumătate. O fi fost el urmăritul dubios sau nu, dar era limpede că purta un costum mult prea scump. A intrat într-un pub, la Regal, şi Mulland a aşteptat afară, trăgând câte o duşcă din sticluța lui argintie.

—

Corell a cerut o bere străină, ca aceea pe care o băuse Krause la Wilmslow, şi în timp ce o bea i-au venit în minte imagini din Adlington Road, şi nu doar din afara casei. Şi-a amintit gândurile nepotrivite pe care le avusese în timp ce urca scările, amintirile despre tatăl lui şi fantezia diabolică despre trenul din

noapte. Îl vedea pe matematician în fața lui, mort în patul lui îngust, cu spumă la gură, şi deodată totul i s-a părut foarte ciudat. Turing se gândise, apoi nu mai avusese niciun gând. Dispăruse o lume întreagă, un intelect iscoditor… în articolul lui din *Mind,* Turing spunea despre conştiință că e situată undeva în creier, dar cum putea fi descoperită? Cum ar putea ceva să se poată descoperi pe sine? Cum s-ar putea rezolva singură o problemă? Cum ar putea paradoxul mincinosului să scape de contradicția pe care o conține?

Corell a închis ochii, încercând să simtă acea parte a creierului cu care gândea – i se părea că e în partea din spate a capului –, dar a alungat repede gândul, era o prostie, şi, fără să-şi termine băutura, a plătit şi a ieşit în grabă. Ploua din nou. Unde să se ducă? S-a hotărât să facă o plimbare, dar după câțiva metri s-a oprit. Era cineva pe urmele lui? Nu, probabil că se înşela. Nu era nimeni, şi n-avea cum să se ascundă, nu exista nicio alee mărginaşă, nicio uşă în pragul căreia să se ascundă. S-a gândit că e doar imaginația lui. Arthur Mulland era la douăzeci de metri în spatele lui, mascat de un grup de turişti din fața bisericii St Andrews. Corell intuise corect. A iuțit pasul. La King's Parade a salutat câțiva studenți, doar ca experiment, iar ei i-au răspuns dând din cap. A încercat să gândească pozitiv – *iată-mă, sunt Leonard Corell, mă plimb şi mă gândesc la paradoxul conştiinței* –, dar n-a reuşit, aşa că s-a întors iar, cuprins de o nouă nelinişte. A fost prima oară când l-a văzut pe Mulland. Era aproape, şi Corell s-a

întrebat ceva de genul: măricel tipul... n-are pantalonii cam scurți? Dar gândul i-a fugit şi, chiar dacă a observat semnul de pe frunte, nu a făcut legătura cu ce citise în scrisoare. De ce să o facă? Nu se mai gândise de mult la omul din scrisoare. În afară de asta, semnul din naştere nu avea deloc forma literei sigma. Era doar un semn roşu obişnuit, de care probabil că omul fusese destul de stânjenit în copilărie.

Abia după ce a împlinit treizeci de ani, Mulland a încetat să-şi mai lase o şuviță lungă peste frunte, şi nici măcar atunci de bunăvoie. Începea să chelească şi nu mai putea acoperi semnul.

În timp, a început să urască oamenii cu păr des. Polițistul avea păr des. Era tânăr şi bine îmbrăcat. Femeile îi aruncau priviri curioase şi Mulland, care nu se alegea cu nicio privire prietenoasă, s-a hotărât să mai bea o duşcă. Dar sticluța se golise şi ploua. Ploua întotdeauna când era el în misiune. Îl privea aspru pe polițist, care stătea lângă intrarea în capela King's. Părea căzut pe gânduri.

Dinăuntru se auzeau sunetele orgii şi ale corului. Corell era atras de căldura, strălucirea şi mirosul de tămâie din interior, dar, ca un ateu de neclintit, a rezistat chemării religiei, s-a întors către râu şi a traversat un pod. Ajuns dincolo, a început să tremure, poate din cauza ploii sau a alcoolului, poate de vină era o premoniție. A apucat-o pe aleile pustii. I-ar fi prins bine să aibă oameni în jur, fiindcă se gândea că nu are cum să scape de ambuscadă. În Anglia nu erau atacați nici măcar spionii dovediți, aşa

că de ce ar fi bătut cineva un biet polițist care pusese cap la cap nişte informații? Nu exista niciun motiv, în afară de faptul că Mulland era supărat pe polițist şi pe viață în general, şi se simțea insultat: trebuia să fie din nou cu ochii pe un individ dubios, care nu avea respect pentru secretele patriei. Îi venea în minte tărăboiul iscat la Cheltenham de scurgerile de informații, şi i se părea că acel tărăboi îi legitimează furia.

O pisică portocalie, dolofană, trecu pe lângă Corell şi Mulland, provocându-le reacții foarte diferite. Mulland ar fi vrut să-i tragă un şut, în timp ce polițistul şi-ar fi dorit să o mângâie pe spinare. Ar fi vrut şi să şi-o lipească de față, ca pe un ursuleț de pluş ocrotitor. Trecu pe lângă un copac şi o bancă şi înapoia lui auzi foşnetul unei ramuri. Trupul îi fu scuturat de un fior. Îi era frică. Dar nu se întoarse, nu în acel moment. Merse mai departe. Ce se auzise? Ploaia, desigur, vântul în frunze, apoi nişte paşi. Chiar în spatele lui şi, la cât de încet mergea Corell, omul ar fi trebuit să-l depăşească. Probabil că nu avea de ce să-şi facă griji. Şi totuşi… greutatea paşilor şi respirația, care părea prea grea pentru cineva care se mişcă atât de încet, îi sporiră teama. Să se întoarcă? Nu avea timp. Paşii din urma lui Corell iuțiră ritmul, detectivul se întoarse şi-l văzu pe individ a doua oară, dar rămase tot orb în fața faptului că semnul de pe frunte e un indiciu, o legătură către un alt context; nu avea decât un gând limpede: că e în primejdie.

Şi totuşi, Mulland nu avea de gând să facă rău

cuiva. Se asigurase numai că o să fie singuri şi se întreba dacă ar trebui să vorbească el primul. Şi asta ar fi fost o încălcare a ordinelor, dar violența?! Nici vorbă! L-ar fi pus într-o poziție foarte dificilă, şi totuşi ceva de pe fața lui Corell, expresia de groază, trăsăturile lui fine, tinerețea accentuată de frică, apoi cuvintele „Nu am niciun ban!" îl provocară pe Mulland. *Idiotul ăsta crede că am de gând să-l jefuiesc?*

— Sunt polițist, zise bărbatul.

— Halal polițist.

— Cum adică?

— Să te învârți pe-aici cu gura ta mare.

— Ce tot spuneți?

Corell nu înțelegea. Îi veni în minte întâlnirea cu Pippard, dar ceva din el refuza să facă legătura cu lunaticul care stătea în fața lui. Părea prea necioplit ca să se ocupe de matematică şi de enigme, avea înfățişarea unui bandit în toată regula, şi asta îl făcea să se simtă în pericol. Mulland se simțea disprețuit. Se apropie de Corell şi văzu spaima din ochii lui. Păşi în față, trimițând spre el damful unei răsuflări stătute, iar chipul polițistului se strâmbă de groază şi dezgust. Şi-atunci se întâmplă. Mulland văzu roşu în fața ochilor. Îl împinse pe Corell cu o mână în piept şi, când polițistul se clătină, îl mai împinse o dată, mai tare.

Corell reuşi să-şi păstreze echilibrul. Şi totuşi, în timp ce se clătina reuşi să înregistreze o mulțime de detalii. Unul dintre ochii adversarului părea mai mare decât celălalt. Dinții lui erau galbeni, avea bărbie

dublă, dar mai presus de orice Corell observă semnul din naştere, care-i dădu sentimentul de déjà vu, chiar dacă tot nu reuşi să facă legătura cu scrisoarea. Era însă pus în gardă.

Ca un jucător de fotbal care-şi fentează adversarul, Corell se înclină într-o parte şi în alta. Când prinse momentul, țâşni pe lângă atacator, dar chiar lângă o piatră care avea să fie acoperită cu sângele lui, Mulland îl înhăță, cu o oarecare conştiință a faptului că se poartă nebunesc şi absurd. Şi totuşi, nu mai avea de gând să-l lase în pace pe Corell. Stârnit, Mulland începuse să vadă o amenințare, ba chiar un risc la adresa securității, şi pentru scurtă vreme Turing şi polițistul deveniră în mintea lui una şi aceeaşi persoană, înfuriindu-l şi mai tare. Îl trânti pe Corell în iarbă, simțindu-se umilit de furia şi de stângăcia de care dădea dovadă.

Era limpede că absurdul situației era parte din pericol. Nu departe de slujba care se ținea în venerabila capelă de la King's College, Arthur Mulland, tată a trei copii, se tăvălea prin tufe ca un licean bătăuş, iar când descoperi, în timp ce se opintea să-l pună pe Corell cu spatele la pământ, că genunchii i s-au umplut de noroi, deveni şi mai furios, nu pentru că i-ar fi păsat de pantaloni, ci fiindcă petele acelea îi aminteau cât de vulnerabil fusese în copilărie. Devenise tot mai capricios de-a lungul timpului, tot mai obsedat să-şi păstreze demnitatea, iar când nu reuşea s-o facă, izbucnirile lui mergeau la extrem. Era deja turbat de furie.

Toate dezamăgirile lui, toate nepotrivirile pe care le

descoperea în sine, toate acele impulsuri contradictorii şi toate obligațiile se adunaseră într-o masă ucigătoare de energie. Lovi iar şi iar, mai întâi, cât încă mai avea o fărâmă de rațiune, cu palma deschisă, apoi cu pumnii şi la urmă, după ce Corell îl scuipă în față, îl lovi pe polițist cu capul de piatră. Avea senzația că îi trage o bătaie cruntă nu doar lui Corell, ci şi propriei vieți, şi i se părea ciudat că o poate ține aşa atât de mult timp. Nu erau departe de aleea de pe malul râului, dar Mulland era ajutat de ploaie. Prin preajmă erau puțini oameni. Oraşul era tăcut. Coroanele copacilor se aplecau deasupra râului şi în depărtare se auzea un tunet. Singurul lucru surprinzător din fundalul sonor era *Ave Maria,* lucrarea lui Schubert, pe care două fetițe o cântau undeva în depărtare. Lui Corell, vocile i se păreau îngereşti, dintr-o lume care stă să dispară, în timp ce pentru Mulland nu erau decât nişte zgomote agasante şi îndepărtate. Într-adevăr, vocile fetițelor nu erau nici exersate, nici măcar serioase. Exista o ironie în acel cântec, dar când Mulland îşi reveni din accesul de furie, uitându-se tot mai surprins la mâinile lui grosolane şi la sângele care se prelingea din părul negru şi cârlionțat al polițistului, vocile care cântau păreau soneria unui ceas deşteptător, nişte cântece de sirenă dintr-o lume mai bună.

Ce făcuse?

Sângele părea să se scurgă şi din el. Rezistă impulsului de a se întinde alături de polițist, ar fi vrut să se roage şi să-şi tragă pumni, dar nu făcu nimic, nimic altceva decât să icnească greu. Loviturile grele

pe care i le dăduse lui Corell îl lăsaseră fără putere şi, fără să se mai gândească la ceva, încercă să asculte cântecul. Se terminase şi, chiar dacă mai devreme îl ura, în acel moment simți că îi lipseşte. Îi era teamă că o să-i găsească cineva, dar în acelaşi timp tânjea să aibă pe cineva alături şi se gândi – fără să-şi dea seama de ce – la cutiuța de abanos pe care o găsise pe o străduță lăturalnică din Ankara şi pe care uneori o mângâia cu vârfurile degetelor, dar nici asta nu-i aduse liniştea.

Se ridică pe picioare şi se pierdu în întuneric.

29

A doua zi, în aer plutea o aşteptare febrilă, nu numai în Marea Britanie, ci şi în alte părți ale lumii. Eclipsa de soare avea să fie completă la 13.29, ora locală a Angliei, şi milioane de oameni aşteptau, pregătindu-şi cioburi afumate şi bucăți de film fotografic. Oamenii spuneau că însuşi Galileo îşi stricase ochii privind o eclipsă de soare fără să se protejeze. În ziare scria că ochelarii de soare nu sunt suficienți, şi mulți se întrebau – ca şi cum avertismentele ar fi declanşat un impuls instinctiv – dacă o să fie în stare să reziste tentației de a se uita direct la soarele care se întuneca.

Mulți simțeau viața pulsând în ei. La Cambridge plutea sentimentul unei ocazii rare, şi cei mai mulți nu se mai puteau concentra asupra studiilor. Alții nu se lăsaseră însă cuprinşi de febră. Alții se dovedeau destul de norocoşi, ca să fie absorbiți de demersurile

lor intelectuale, aşa încât nu acordau nici cea mai mică atenție atracțiilor celeste. Şi mai erau şi unii care nu ştiau nimic, ceea ce era o realizare în sine. Ziarele, radioul şi televiziunea, devenită tot mai populară, vorbeau întruna despre eveniment. Se discuta pe străzi şi în piețe. Dar nimeni nu putea şti destul de bine cât de selectivă reuşeşte să fie mintea omenească. Adeseori, oamenii ratează şi lucruri care se petrec sub ochii lor. Vad doar ceea ce sunt obişnuiți să vadă. În general vorbind, sunt nepregătiți pentru schimbări importante, şi chiar şi la Cambridge au existat câțiva surprinşi de întuneric.

Alții, mai snobi sau înclinați să se opună – precum cei produşi în număr foarte mare de cele mai apreciate oraşe universitare –, considerau că e de datoria lor să ignore lucrurile care îi interesau pe toți cei din jur. După ei – chiar dacă argumentele variau de la caz la caz – o ființă umană independentă trebuia să se țină departe de astfel de isterii. În fond, o eclipsă de soare nu este decât o umbră şi nu ar trebui să-i privească decât pe astronomi şi pe poeți. Când toți ceilalți se uită în sus, e mai bine să te uiți în jos sau într-o parte. Ceea ce contează este să ieşi din rând, nu doar ca să fii interesant – deşi este şi acesta un ingredient important al atitudinii –, ci pentru că se consideră că doar cei care stau deoparte descoperă ceea ce contemporanii lor trec cu vederea. Marile talente nu au timp pentru psihoze în masă.

Unii erau prea amărâți sau bolnavi ca să se ocupe de eclipsă, agasându-i pe cei din jur, care considerau că ignoră întregul spectacol. Oscar Farley făcea parte

dintre aceştia. Stătea în scaunul lui ergonomie – proaspăt instalat – la biroul din Cheltenham şi punea receptorul în furcă cu un gest teatral, menit să demonstreze unui public invizibil cât e de nemulțumit. Încă de la bun început Farley se opusese urmăririi tânărului polițist. Le spusese că e o mare prostie. Dar pierduse la vot şi dăduse înapoi, neîncrezător. Dacă voiau să descopere şi să prevină noi scurgeri de informații trebuia să se concentreze asupra lucrurilor esențiale. Bineînțeles, sigur, polițistul putea fi un băgăreț şi un escroc, dar să-l trimită pe Mulland după el – nu! Mulland nu era prea echilibrat. Farley nu înțelegea de ce se bucură de atâta sprijin în organizație. Starea în care intrase când a venit vorba despre apucăturile lui Turing i s-a părut cel puțin nesănătoasă. Indignarea morală era ultimul lucru pe care Farley ar fi vrut să-l vadă într-un raport de supraveghere, dar mai presus de orice era apelul telefonic. Nu fusese doar un eşec. Rateurile fac parte din muncă. Era vorba mai degrabă de ton şi de amănunte, sau mai degrabă de absența lor şi, cu o expresie mâhnită, Farley se ridică în picioare şi ieşi în hol. Era încă devreme, nu ştia dacă Robert Somerset ajunsese la birou. După divorț, Robert îşi făcuse obiceiul de a veni mai târziu şi de a pleca mai târziu, dar, da, Robert stătea în biroul lui cu o ceaşcă de cafea în față. Fața i se lumină când intră Farley.

— Salut, Oscar. Ia uite, zise Somerset, punându-şi o pereche de ochelari caraghioşi, care-l făceau să arate ca o parodie de agent secret. Făcuți special pentru eclipsă.

— A sunat Mulland, de la Cambridge.

— Nu poți să mă lași să respir puțin? îmi beau cafeaua.

— L-a pierdut pe polițist, zise Farley.

— Împiedicatul! Era beat?

— Nu știu. Dar susține că Pippard a avut dreptate, că e ceva în neregulă cu polițistul.

— Ce ciudat. Pippard și Mulland par să fi devenit dintr-odată foarte buni prieteni.

— Da, la momentul potrivit, nu-i așa?

— Spatele tău pare să se simtă mai bine. Ai încercat exercițiile pe care ți le-am arătat?

— Mulland spune că polițistul a scăpat intenționat de el; că și-a dat seama că e urmărit.

— Și tu nu prea crezi asta?

— A mai zis și alte chestii. Cică îl mai urmărea cineva pe polițist, un tânăr cu trăsături slave și o expresie de brută. Mulland mi l-a descris.

— Sună ciudat.

— A sunat foarte ciudat.

— Crezi că l-a inventat?

— Ori asta, ori a dedus prea multe din ce a văzut.

— Și ce-o să faci?

— Mă duc acolo. Se pare că detectivul nu a predat camera de la hotel, așa că trebuie să apară, mai devreme sau mai târziu.

— Presupun că o să-ți iei ceva bun de citit.

— O să iau ochelarii tăi. Mi se potrivesc de minune, zise Farley pe un ton relaxat, punându-și ochelarii.

Somerset nu părea amuzat.

— Deci nu încearcă nimeni să ia legătura cu

polițistul?

— Poate fi vorba de orice. Dar nu mă simt prea liniştit dacă se ocupă Mulland şi Pippard de chestia asta.

— Pippard a fost incredibil de zelos.

— Zelos… pufni Farley, scoțându-şi ochelarii.

— Şi concentrat.

— Am fost al dracului de concentrați şi de zeloşi, până am luat-o razna, zise el rânjind şi ieşi din încăpere, întorcându-se în biroul lui.

Zelos şi nebun… De când dispăruseră Burgess şi MacLean, atmosfera devenise tot mai isterică, lucru de înțeles. Poate mai erau şi alți spioni prin preajmă, al treilea, al patrulea, al cincilea – poate chiar afurisitul de Philby, care ştia câte ceva despre Bletchley şi stătuse cu Burgess la Washington – şi, desigur, era foarte important să fie prinşi şi să se ia măsuri ca să nu mai apară personaje dubioase în sanctuarul lor. Dar era foarte limpede că suspiciunile îi otrăviseră pe oameni şi îi făcuseră să-i vâneze pe toți cei care erau diferiți sau nonconformişti. Exista o mentalitate de justițiari clandestini în toată agitația mocnită? Pe Farley îl speria furia din organizație şi îşi dorea mai mult decât orice să se detaşeze de tot. Totuşi, îşi făcu bagajul. O geantă mică în care strecură un volum de poeme de-ale lui Yeats şi o cămaşă albă proaspăt călcată, care stătea de câteva zile în biroul lui.

Apoi îi ceru lui Claire să-i rezerve un bilet de tren până la Cambridge.

— N-o să lipsesc mult, îi spuse.

—

Mulland stătea în camera lui de la hotel şi bea din sticluță. Oricum Farley nu putea să-l vadă. Nici măcar băutura nu-i putea domoli tremuratul mâinilor, şi duhnea a alcool şi a transpirație. Era palid şi se micşorase. Totuşi, nu voia să se predea.

„Sunt vremuri periculoase”, bombănea el, de parcă atacul n-ar fi fost decât o bătălie necesară, un episod dintr-o cruciadă. Încerca să găsească o ieşire din necazul în care se băgase. Peste noapte ticluise minciunile pe care i le turnase lui Farley. Ştia că au neajunsurile lor şi că descrierea urmăritorului inexistent – „trăsături de slav, de brută” – fusese puțin cam exagerată, şi asta nu doar pentru că trimitea la amenințarea ruşilor. Îl expunea, de asemenea, şi altor acuzații, dar considera că a fost destul de bun, poate chiar deştept. Se gândi la Pippard. Pippard era colacul lui de salvare, o speranță. *Julius o să rezolve tot.* Mulland nu vedea foarte clar, şi când imaginile din seara trecută i-au năvălit în minte, le-a contemplat distant, de parcă n-ar fi avut nimic de-a face cu ele.

După atac se simțise uşurat preț de câteva clipe, ca şi cum furia adunată în el şi-ar fi găsit o portiță de ieşire. Dar nu fusese decât un sentiment înşelător, o iluzie a calmului. Panica îşi înfipsese ghearele în el şi, din câte îşi amintea, nici măcar nu se uitase la polițist. Înțelesese că e grav şi se uitase în altă parte, aşa că cea mai limpede amintire a lui nu era Corell, ci propriile-i mâini mânjite de sânge şi ploaia care cădea peste ei. Apoi şi-a dat seama că trebuie să-şi ia

tălpăşița. A plecat clătinându-se şi a rătăcit prin oraş până când şi-a revenit în sfârşit în simțiri şi s-a întors la hotel, unde s-a spălat de sus până jos şi a căzut într-un somn profund, dar scurt.

Dumnezeule mare, ce făcuse? S-a ridicat. S-a aşezat iar. A băut gură după gură, când apă, când whisky, gândindu-se că trebuie s-o sune pe Irene, soția lui, să-i spună că totul e în regulă, dar era o tâmpenie. Nimic nu era în regulă, şi în ultimii ani relația lor devenise jalnică. Evident, trebuia să i se întâmple una ca asta ca să devină atât de sentimental. Se gândea la băieții lui – în special la Bill, care începuse să studieze medicina – şi încerca în zadar să-şi amintească chipurile lor. Nu-l vedea decât pe polițistul cu ochi oblici. *Oare mai zace acolo? Oare…*

Midland a ridicat receptorul telefonului şi i-a cerut operatoarei legătura cu Hotelul Hamlet, din strada Drummer. Când i-a răspuns o voce de bărbat, a închis, simțind că i se face rău. *Nu, nu, nu poate fi acolo, trebuie…* S-a repezit şi s-a uitat în oglindă, la început oripilat – *huse, arăt groaznic!* –, apoi ceva mai puțin nemulțumit. Şi-a şters sudoarea de pe buza de sus, şi-a aranjat cu mâna părul rar şi a zâmbit artificial, ca şi când ar fi încercat să se prostească pe sine însuşi. Apoi s-a repezit în oraş, la King's College. Dar a rărit pasul. *Ce atâta grabă?* Iar când a văzut în strada Market firma Regency Cafe şi-a dat seama că e o cafenea obişnuită, muncitorească, de genul celor pe care nu s-ar fi aşteptat să le descopere acolo, în acel oraş elegant. A intrat şi a cerut un ceai şi un

sandviş cu ou. *Mai întâi trebuie să mă calmez!*

—

Oscar Farley era în tren. Încercase să citească Yeats – poetul era peisajul liniştitor la care apela întotdeauna –, dar gândurile îi erau prea vii şi cu cât se prelungea călătoria, cu atât se opreau mai mult în jurul lui Turing. Nu cu multă vreme în urmă, matematicianul stătuse în faţa lui la Cheltenham şi îi spusese cu vocea lui împiedicată, pierdută:

— Deci nu mai aveţi încredere în mine.

— Sigur că avem. Numai că…

Numai că… ce? Farley nu-şi mai amintea ce îi spusese – probabil se pierduse în cine ştie ce scuză ocolitoare –, dar fusese dureros pentru el. Îl cunoştea de multă vreme pe Alan. Farley fusese unul dintre cei care îl recrutaseră la Bletchley. Încă de atunci căutau matematicieni şi oameni de ştiinţă, mai degrabă decât lingvişti şi clasicişti. Din vechea reţea de la Cambridge apăruseră o grămadă de referiri la Alan, tânărul care rezolvase *Entscheidungsproblem,* studiase la Princeton şi abordase de bunăvoie subiectul criptologiei. Ştiau că e un recrut bun. Dar nimeni nu-şi putuse imagina… Farley îşi amintea când îl văzuse prima oară pe Alan la Bletchley. Era în sala de festivităţi a cabanei, care la vremea aceea fusese transformată deja în centru de comandă. Erau mai mulţi, stăteau pe canapele şi beau. Trebuie să fi fost în toamna lui 1939, erau bine dispuşi, în ciuda mersului războiului. El însuşi se simţea aproape fericit. Era şi Bridget acolo. Tocmai deveniseră un cuplu, dar fiind amândoi căsătoriţi îşi jucau şarada,

prefăcându-se că nu se cunosc, ceea ce stârnea şi mai mult pasiunea dintre ei. Încă din tinereţe, Farley fusese sufletul oricărei adunări. Avea grijă întotdeauna să nu rămână nimeni nebăgat în seamă. Îşi asuma un fel de responsabilitate paternă în fiecare conversaţie. Aşa a descoperit curând că Alan Turing era tot mai tăcut şi se foia la locul lui ori de câte ori discuţia devenea mai veselă. Toţi râdeau, la fel şi Alan, doar că puţin mai târziu, ca un băieţel care nu s-a prins de poantă, dar se face că a înţeles. Părea pierdut şi stânjenit, iar Bridget – care probabil că gândea la fel ca Oscar – l-a întrebat politicos:

— Scuzaţi-mă, doctore Turing, dar ce lucraţi la Cambridge?

— Mă… a început el, mă ocupam de câteva chestiuni simple de…

Pe urmă s-a blocat. De pe buze nu i-a mai ieşit niciun cuvânt. S-a ridicat în picioare şi a dispărut, iar la vremea aceea nimeni nu a înţeles de ce. Curând aveau să-şi dea cu toţii seama că, atunci când credea că nimeni nu-l înţelege, Alan nu putea să scoată niciun cuvânt. Putea părea snob sau arogant, desigur, dar el pur şi simplu nu putea să interacţioneze cu cei care erau prea departe de lumea lui. Nu înţelegea nici femeile. Când treceau pe lângă el, îşi pleca ochii. Îşi lega cana de ceai de un radiator ca să n-o piardă, rătăcea tot felul de lucruri şi se îmbrăca excentric. Dar pe vremea aceea lucrurile care îl făceau să fie diferit erau considerate parte a talentului său. Era înainte… Farley se uită pe geam şi văzu Cambridge-ul apropiindu-se. Simţi junghiul

melancoliei. Cambridge era adevărata lui casă. Cât de minunat ar fi fost să nu se afle acolo în interes de serviciu! Când se ridică de pe banchetă, începu să-l doară spatele. Înjură şi coborî pe peron. Era aproape unu după-amiaza. Nu mai era mult până la eclipsă şi oraşul îşi ținea deja respirația.

—

Mulland era într-o stare de extremă agitație şi se îndrepta în aceeaşi direcție ca şi Farley. Simțea tensiune în tot corpul, dar privirea îi era mult mai limpede. I se întâmplaseră atâtea. După micul dejun în strada Market se repezise spre King's College – fără să-i treacă prin minte cât de scos din peisaj pare – şi ajunsese la locul în care îl atacase pe Corell. În apropiere încetinise paşii şi-şi ținuse respirația. Se aştepta să simtă o durere, şi undeva în adâncul sufletului îşi dădea seama că e criminalul care se întoarce la locul faptei, dar nu fusese deloc pregătit pentru starea de rău fizic pe care o simțise. Dacă nu ar fi fost obsedat de gândul acela întreaga dimineață, cu siguranță ar fi făcut cale întoarsă. Dar a mers mai departe. I se părea ciudat că îşi aminteşte atât de bine locul. Fiecare tufiş şi fiecare copac i se păreau neobişnuit de familiare, de parcă furia şi nebunia i-ar fi ascuțit simțurile, îşi amintea trompeta şi acel *Ave Maria* pe voci de fetițe şi gândurile care îi trecuseră prin minte, în acel moment a înțeles că n-o să găsească nimic. Locul părea şocant de neprihănit. Nu era niciun cadavru acolo. Nu rămăsese nimic în urmă. Abia când se uitase mai bine descoperise sângele de pe piatră şi adâncitura din pământ. Se

auzea o pisică – să fi fost cea din ajun? – dar… în iarbă, lângă alee, zăcea un carneţel fără coperte. L-a ridicat şi a tresărit când a observat o pată pe prima pagină, probabil de sânge. Ruşinat, a aruncat priviri furişe în jur, apoi l-a pus în buzunarul hainei şi s-a întors către fântână şi capelă. În cele din urmă nu s-a mai putut stăpâni.

S-a aşezat pe o bancă din faţa intrării în King's College şi a început să frunzărească prin carneţel. Mai întâi i-a sărit în ochi numele *Fredric Krause,* subliniat de două ori. Îi amintea de ceva. *Importante nu sunt maşinile, ci instrucţiunile.* Ce voia să însemne asta? *Cum pot contradicţiile să fie un instrument pe viaţă şi pe moarte? Cum poate paradoxul să fie o sabie în război?* Mai departe a văzut cuvintele *spargerea codurilor* şi *Bletchley,* apoi un argument potrivit căruia abilitatea de a face greşeli ar constitui o cerinţă obligatorie pentru a vorbi despre inteligenţă. *De asta lăsa Turing maşina să greşească în testul lui?*

Ar fi fost o exagerare să spui că Mulland înţelegea ce descoperise, dar în agitaţia lui era convins că e un document foarte important, unul care ar fi putut chiar să justifice atacul, şi multă vreme se plimbă la întâmplare, până când găsi o cabină telefonică. Căută grăbit mărunţiş prin buzunare şi îi ceru operatoarei legătura la numărul direct al lui Pippard.

— Mulland.

— Ce se întâmplă? întrebă Pippard.

— Ai avut dreptate cu poliţistul. Am dovada. Carneţelul lui cu secrete e la mine.

Ştia că sună fals. Cuvântul „secrete" era chiar

deplasat.

— Despre ce vorbeşti? zise Pippard. Somerset mi-a spus că l-ai pierdut. Farley e în drum spre Cambridge.

— Da? Unde se duce?

— Unde? Habar n-am. Presupun că la hotelul în care e cazat Corell. Apare el, mai devreme sau mai târziu.

Mulland îi spuse că este posibil. Nu-i convenea deloc sosirea lui Farley, şi încercă să spună pe un ton degajat ceva convingător despre bărbatul cu trăsături slave care părea să-l urmărească pe poliţist. I se păru că nu a reuşit, aşa că scăpă ca din întâmplare numele Fredric Krause, încercând să-l facă pe Pippard să schimbe subiectul.

— Îți spune ceva?

— Bineînțeles, chiar foarte multe.

— Cine e?

— O cunoştință din război, zise Pippard.

— Krause pare să fi fost contactul polițistului. I-a subliniat numele în carnețel, de două ori.

— Ce tot spui?

— O să-ți povestesc mai târziu. Acum trebuie să plec.

— Nu, nu, explică-mi… Nu pricepi?

— Acum nu mai am timp.

— Ce Dumnezeu, omule! Unde te grăbeşti?

— Trebuie să-l găsesc pe polițist.

— Păi n-a dispărut?

— Păi, da… dar cred că acum ştiu unde-l pot găsi, minți Mulland.

— OK, OK. Dă de urma lui şi ai grijă să rămână în Cambridge. Este foarte important să stăm de vorbă cu el. Nu c-aş avea habar despre aiurelile pe care le spui. Dar Fredric Krause… Iisuse! Dacă e aşa cum spui, avem probleme mari.

— Krause nu sună a nume englezesc.

— Bineînțeles.

„Ştiam eu”, îi veni în minte lui Mulland.

— Ținem legătura, zise el şi, chiar dacă îl auzi pe Pippard adăugând ceva, închise şi plecă.

După zece metri se opri şi rămase nemişcat câteva clipe, întorcându-se într-o parte şi-n alta. Apoi se întoarse la cabina telefonică. Scoase o nouă monedă şi îi ceru operatoarei legătura cu Hotelul Hamlet. Dură destul de mult. Ce Dumnezeu, doar era o convorbire locală. Ce putea fi atât de complicat? Mai băgă o monedă în aparat şi, când în sfârşit primi legătura, ceru să vorbească cu domnul Corell, deşi nu-şi imagina sub nicio formă că polițistul ar putea fi acolo. Se gândise numai că dacă dă telefon o să se liniştească. Dar vocea bărbatului de la telefon ezita, părea ciudată. *Oare ştie…?*

— Nu ştiu…

— Ce e?

— A cerut să nu fie deranjat.

— Trebuie să vorbesc cu el. E important.

— S-a întâmplat ceva?

— Dă-mi-l la telefon, zise Mulland, şi auzi ecoul țârâitului, iar şi iar, până când nu mai putu să suporte.

Ieşi agitat din cabină şi porni în viteză. Contrasta

cu tot ce era în jurul lui, unde oamenii rămăseseră incredibil de nemişcați, dar nici nu se gândea la asta. În minte îi răsunau cuvintele lui Pippard. *Dacă e aşa cum spui, avem probleme mari.* Mulland mormăi ca pentru el:

— Am avut dreptate, nu?

30

Sună telefonul. Corell ar fi vrut să răspundă, dar nu avea puterea, nu reuşi decât să-şi deschidă trist mâna, de parcă s-ar fi aşteptat să-i pună cineva receptorul în palmă. Apoi se scufundă înapoi în toropeală. Fața de pernă era murdară de sânge şi de pământ. Îşi înfăşurase în jurul capului o cămaşă cadrilată. Avea ochii înnegriți şi obrajii vineți şi tumefiați. Dacă l-ar fi întrebat cineva ce s-a întâmplat, ar fi răspuns probabil că nu ştie, că poate a căzut din pat şi s-a lovit, şi instalarea întunericului de afară era benefică, pentru că voia să doarmă. Avea nevoie să se ghemuiască şi să-şi curme durerea care îi cuprinsese pieptul şi capul, şi poate că ar fi reuşit s-o facă dacă nu i-ar fi atras atenția ceva: o nemişcare, o linişte care acoperea tot oraşul, făcându-l, dintr-un motiv oarecare, să se gândească la mama lui. Când locuiau în Southport, obişnuia să-i ghicească viitorul în plumb topit în şemineu, o amintire surprinzător de plăcută, nu doar pentru cele întâmplate, ci şi pentru că de obicei se gândea altfel la ea, dar imaginile din memorie se risipiră.

Afară, umbra se întindea iute pe cer, speriindu-l şi

dezorientându-l, ba chiar adulmecă în jur, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu e năpădit de duhoarea migdalelor amare, şi simțea că se apropie ceva, dar nu-şi dădea seama ce. Apoi realiză că maşinile, păsările şi oamenii au tăcut toate, nu treptat, aşa cum se întâmplă seara, ci ca la un semn, şi atunci înțelese: era eclipsă. Puțin câte puțin, toate începeau să-i revină în minte, îşi amintea ploaia.

Îşi aminti cum fusese atacat şi cum zăcuse în iarbă, gândindu-se că viața se scurge din el. Mai târziu, noaptea, se ridicase şi vomase într-o tufă. Tuşise, scuipând sânge, şi era conştient, aşa cum este cineva de o problemă de care atârnă propria-i viață, că nu trebuie să-şi mişte capul. Dar mergea, condus de nevoia instinctivă de a ajunge acasă – la hotel. La un moment dat se întâlnise cu nişte cheflii noctambuli care insistaseră să-l ajute, dar îi refuzase ferm. Ca un animal rănit, nu voia decât să fie lăsat în pace, să-şi lingă rănile, iar la hotel – cum reuşise să găsească drumul?! – Nu era nimeni la recepție. Deschisese uşa camerei cu cheia pe care încă o mai avea în buzunar şi se prăbuşise pe pat, sau, mai exact, mai întâi băuse nişte apă şi îşi înfăşurase capul într-o cămaşă, dar apoi… Cele mai multe amănunte se pierdeau în ceață. Îi fusese grozav de rău, şi probabil că la un moment dat avusese halucinații. Când menajera a bătut în uşă i-a răspuns şuierat că nu vrea să fie deranjat – de ce făcuse una ca asta? –, iar ea a mormăit ceva şi a dispărut. Corell a rămas cu senzația că femeia o să se întoarcă. Ar fi vrut să se întoarcă. Avea nevoie de ajutor. Acum, gândurile îi erau mai limpezi şi îşi

deplângea soarta. Trecându-şi mâna peste cămaşa din jurul capului simți crusta rănii, şi se gândi că e destul de gravă. Îl durea. Țeapăn, cu ochii mijiți, se uită pe fereastră. *Lumea întreagă trăieşte acolo evenimentul ăsta, iar eu zac aici. Ce ghinion, eu, care am citit…* Se văzu aşezat în biblioteca de la King's College şi-şi imagină un admirator care venea spre el… *Nu aşa tare, domnule. Înțeleg, da, pentru mine matematica e o muzică, mulțumesc pentru compliment…* Nu îşi revenise cu totul în simțiri, dar încet-încet începu să-şi amintească, şi în minte îi apărură Pippard şi scrisoarea. Dumnezeule, scrisoarea! Băgă mâna în buzunarul din interiorul hainei, scotocind nelinişti t. Da, era acolo, paginile păreau întregi, iar el simțea nevoia s-o mai citească o dată. Dar carnețelul? Unde să fi fost? îşi pipăi toate buzunarele, dar nu, nici urmă de carnețel. Se uită pe noptieră, apoi la valiza lui. Carnețelul nu se vedea nicăieri, şi asta îl descuraja. Îşi aminti de cel care îl bătuse. Ce fel de individ era şi de ce îl atacase tocmai pe el, dintre toți? Pe frunte avea un semn din naştere, iar pantalonii îi erau prea scurți… probabil aceeaşi persoană din scrisoarea lui Turing… măcar atâta lucru i se limpezi lui Corell. Dar şirul gândurilor îi fu întrerupt. Pe coridor se auziră paşi. Poate era menajera. Se gândi că poate îi aduce un doctor. Ar fi fost foarte bine. Se auzi un ciocănit în uşă. Mult mai puternic decât s-ar fi aşteptat.

—

Farley nu era deloc bine dispus şi spatele îl durea. Săgeți dureroase îi urcau pe şira spinării spre gât şi

îi uimea pe trecători nu doar prin înălțimea lui, ci şi cu poziția ciudată a capului înclinat spre stânga, din cauza trupului atât de țeapăn, care dădea impresia că se căzneşte să vadă ceva aflat departe, în înaltul cerului. De fapt, abia dacă se uita la cer. Era absorbit de durerea lui, iar când privea fugitiv eclipsa, o făcea cu aerul unui om deranjat de schimbarea vremii. Când ajunse în strada Drummer văzu rămăşițele unui animal mort şi, chiar dacă se uită repede în altă parte, rămase afectat. Carcasa acelui corp îl făcu să se simtă şi mai rău, nici măcar lumina strălucitoare şi lumea care se trezea la viață nu reuşiră să-i aline suferința. Se gândea la Pippard. Era sigur că Pippard nu putea să aibă dreptate! Pippard era un idiot. Să fi descoperit polițistul atât de multe? Să fi transmis oare informații unor necunoscuți? Şi apoi Mulland: *Un bărbat cu trăsături slave ne urmăreşte.* Nu, nu!

E drept, Farley fusese contrariat de Corell încă de la bun început, fiindcă totul era contradictoriu la el. Şi mai fusese şi spectacolul de tupeu şi autoritate din fața tribunalului din Wilmslow. De asemenea, putea fi şi imprevizibil, lăsa impresia că are de pus la punct ceva personal. Într-o anumită măsură i se trăgea din familie, tocmai discutaseră asta la birou cu o zi în urmă. Tatăl şi mătuşa lui erau elemente subversive şi totuşi, se gândea Farley, oameni drăguți în celelalte privințe. Numai dac-ai şti tu câte prostii cred eu c-ai zis. Luate toate la un loc, erau un bun motiv de îngrijorare. De exemplu, ce era cu scrisoarea, şi de ce o păstrase polițistul? începu să meargă mai repede, şi la un moment dat i se păru că-l vede pe Mulland în

depărtare, dar probabil se înşela, şi în orice caz era adâncit în gândurile lui.

Umbla vorba că Mulland călcase strâmb la o cursă de cai în York. Se spunea că a fost văzut plângând după ce calul pe care pariase s-a împiedicat la ultimul viraj, iar mai apoi sărise să-l bată pe un biet nenorocit care nu făcuse decât să-l întrebe ce-a pățit. Nimeni nu se deranjase să investigheze întâmplarea – se spunea că s-a exagerat foarte mult în descrierea faptelor –, ceea ce fusese o greşeală, în fond. Sentimentalismul şi violența nu reprezintă o combinație potrivită. În afară de asta, Mulland bea prea mult. De ce, dintre toți, numai el scăpase fără o anchetă internă? Poate datorită protecției lui Pippard şi pentru că repeta ca un papagal toate pozițiile oficiale?

Farley se uita la numerele clădirilor. Descoperi hotelul, o clădire simplă de care nu auzise niciodată şi care n-avea nici măcar o copertină la intrare. De afară părea o locuință, iar înăuntru era decorat sărăcăcios şi destul de neprimitor. Pe pereți erau fotografii cu actori care jucaseră în rolul lui Hamlet, inclusiv Laurence Olivier, care îşi lipea de obraz, aproape drăgăstos, un craniu cenuşiu, şi imediat în dreapta intrării se afla o jardinieră mare cu plante care păreau foarte însetate, dar în hol nu era nimeni. Farley lovi clopoțelul argintiu de pe tejghea.

— Ce Dumnezeu!

Nu veni nimeni, nici măcar atunci, aşa că lovi din nou clopoțelul, cu sentimentul că locul a fost abandonat de mult. Dură un timp până când un

tânăr în cămaşă albă şi vestă neagră, cu o strungăreață generoasă, dădu buzna din stradă. Avea ceva înduioşător, un aer ciudat de stângăcie.

— Scuze, scuze… Mă uitam la eclipsă. Fantastică, nu-i aşa?

— Presupun.

— Cu ce pot să vă ajut, domnule?

— Vreau să-l văd pe domnul Corell.

— Şi dumneavoastră?

— Cum adică?

— Tocmai m-am întâlnit afară cu un domn care voia neapărat să vorbească cu el.

— Deci domnul Corell e în cameră?

— Cred că da. N-a răspuns la telefon, dar a vorbit cu menajera. I-a spus…

— Care e numărul camerei?

Numărul 26, şi deşi exista un lift vechi şi a spatelui său dureros, Farley porni pe scări. Se gândi că aşa ajunge mai repede. Informația că şi altcineva vrea să vorbească cu polițistul îl neliniştea. Nu ştia ce anume îl neliniştește, dar începea să se teamă că polițistul chiar a făcut o greşeală de neiertat. Ar fi fost foarte neplăcut. Nu-i plăcea deloc când cei ca Pippard aveau dreptate din motive greşite. Ori poate ar fi trebuit să spună că era vorba de atitudini nerezonabile care duceau la rezultate corecte, şi dintr-un anumit motiv se gândi la Alan, Alan care îşi mângâia lingoul de argint în pădure.

La etajul al doilea era surprinzător de întuneric. Se arsese becul? Mocheta maronie care acoperea toată podeaua era ponosită. Avu sentimentul că merge pe

culoarul unei închisori, dar deodată se opri, poate că se încordase ori făcuse o mişcare bruscă. Simțea un junghi în omoplat, şi gemu:

— Dumnezeule!

Şi totuşi, altceva îi atrăsese atenția. Se auzea un zgomot ca un suspin, şi chiar dacă nu era foarte puternic şi nu era nimic impresionant în el, fără să ştie de ce – poate din cauza stării lui –, îl tulbura foarte tare. Şi în acel moment se mai auzi ceva. O şoaptă agitată şi o bufnitură, care îl făcură pe Farley să iuțească paşii, convins că se întâmplă ceva grav. Începu să-şi zăngăne puternic cheile din buzunar.

31

Corell închisese uşa după el în noaptea în care intrase împleticindu-se în camera de hotel. Aşa că nu-l ajuta cu nimic să strige „Intră!”, trebuia să deschidă el însuşi. Dar abia avea puterea să se ridice. Îi era rău, şi întregul trup părea să-i strige „Stai întins!”. Şi totuşi, trebuia să se ridice. Trebuia să bea ceva şi să se ducă la veceu. Putea să încerce. Însă, Dumnezeule, îi era cumplit de greu. Totul în fața lui înota, capul îi era greu.

— Vin, vin.

Cu un efort uriaş se ridică şi reuşi să-şi păstreze echilibrul. I se păru un mic succes, şi porni spre uşă chircit. Strada se trezea la viață, reîncepuse forfota. Păsările şi oamenii reveneau la viață şi încercau să se bucure de asta, dar lui Corell lumina îi făcea rău.

— Cine e? întrebă el.

Nu auzi niciun răspuns. Se concentră asupra mersului şi, gândindu-se la cine ar fi putut ciocăni, îşi zise că trebuie să fie menajera sau portarul, ori poate vreun doctor care fusese chemat. Nici nu-i trecea prin minte că menajera nici măcar nu-l văzuse. Nu-şi făcea griji decât că s-ar fi putut să nu ajungă până la uşă. I se părea o întreprindere riscantă. Capul i se învârtea şi mai tare şi îşi spuse: *N-o să reuşesc,* dar se strădui şi observă, spre uşurarea lui, că a lăsat cheia în uşă. Dar yala mergea greu şi nu avea putere în mâini. Să mai încerce o dată! Reuşi. Deschise uşa şi se pregăti pentru o prăbuşire spectaculoasă – voia să arate în ce stare jalnică se află –, dar în faţa uşii nu era nicio menajeră şi nimeni din personalul hotelului. Dădu de cu totul altcineva, o persoană care duhnea a transpiraţie şi alcool.

—

Mulland avea ordine clare: trebuia să se asigure că poliţistul rămâne în Cambridge. Pe lângă asta, voia să ajungă acolo înainte de Oscar Farley şi să livreze varianta proprie asupra desfăşurării evenimentelor. Era obsedat de rezolvarea acelei situaţii, de găsirea unei soluţii pentru a întoarce totul în avantajul lui. Privea întruna carneţelul pe care-l ţinea în mână, ca pe un joker fantastic. Dar când cerul se întunecă şi oamenii din jur urmăreau eclipsa, absenţi la tot ce se petrecea în jur, curajul îl părăsi şi începu să-l vadă pe poliţist sub diverse măşti, chiar şi una de fantomă. Se simţea vânat. I se părea că se termină timpul, şi se grăbea, de parcă n-ar mai fi avut altă cale de scăpare. Multă vreme nici nu observă ce se petrece în

jurul lui. Un tânăr stătea în fața Hotelului Hamlet şi se uita la soare printr-un ciob afumat. Bolborosea ceva despre nebunie.

— Scuzați-mă!

Oare individul nu vorbeşte despre el?

— Domnule, fiți atent! Nu aveți nimic prin care să vă uitați?

— Nu mă uit. Dar ce spuneați? ziceați ceva despre nebunie?

— Ce… da… spuneam că înțeleg de ce, pe vremuri, oamenii deveneau credincioşi sau înnebuneau când vedeau aşa ceva.

— Se poate. Lucrați la hotel?

Lucra, şi da, aveau un oaspete pe nume Corell. Îi dădu numărul camerei, părând destul de neîncrezător, şi nu mult după aceea Mulland se afla pe coridorul întunecos. În timp ce bătea în uşă, îşi şoptea „Fii calm, fii calm!", dar când văzu că nu se întâmplă nimic – în cameră nu se auzeau paşi –, ciocăni din nou. Nu mai suporta aşteptarea, însă în cele din urmă auzi o voce şi apoi mişcare. Simțea corpul încordându-i-se, şi începu din reflex să numere înapoi – *şase, cinci, patru*… –, ca şi cum ar fi aşteptat o explozie. În sfârşit, uşa se deschise…

Polițistul îi oferea cea mai jalnică imagine cu putință. Corell tremura, era bătut-măr şi stătea chircit.

— Nu, te rog, nu, şuieră el, ridicându-şi mâinile în dreptul capului acoperit de o cârpă plină de sânge, de o cămaşă ale cărei mâneci îi atârnau pe umeri ca nişte plete bizare.

Mulland închise uşa în urma lui şi făcu un pas înainte, poate pentru a-i spune ceva sau pentru a-i da o mână de ajutor, dar se mişcă prea repede şi prea hotărât, şi polițistul începu să se clatine. Se agăță de perete şi încet, ca un om care s-a hotărât să se întindă, căzu la podea. Imaginea era copleşitoare. Îşi trase genunchii la piept, ținându-se cu mâinile de capul bandajat. Mulland simțea că trebuie să facă ceva, repede. Rămânând în picioare, cu o voce care şi lui i se părea nefirească, spuse:

— Nu-ți fac niciun rău. Vreau să te ajut. Dar trebuie să înțelegi...

Era gata să spună ceva despre cât de grav este să conspiri cu oameni ca Fredric Krause, dar îşi dădu seama că n-ar avea niciun rost, aşa că aruncă o privire prin cameră. Pe masă era o biblie cu scoarțe roşii, iar pe jos o valiză deschisă. Mulland încercă să-şi adune gândurile şi hotărî, printre altele, că trebuie să-l ducă pe polițist în pat şi apoi să se aşeze pe scaunul din colț şi să se uite în carnețel. Trebuia să se pregătească bine înainte de a discuta cu el. Dar în acel moment auzi paşi în hol. Oare nu i se păruse? Nu. Se auzeau tot mai aproape. I se părea că au ceva familiar. I se părea uimitor cât de multe lucruri se pot desluşi din doar câteva zgomote în podea. Îşi dădu seama imediat că e Farley, poate pentru că până atunci fusese preocupat de el, dar şi fiindcă Farley ocupa un loc deosebit în viața lui. Mulland admirase multă vreme demnitatea şi independența lui Oscar Farley. Dar în ultima vreme tocmai acele calități ajunseseră să-l scoată din sărite. Farley îl făcea pe

Mulland să se simtă lipsit de educație şi greu de cap, aşa că ajunsese să prefere şefii de genul lui Pippard, care gândeau într-un stil mai apropiat de al lui. Poate că avea şi resentimente față de Farley. Când se auzi o bătaie în uşă, Mulland se uită disperat spre fereastră.

—

— Bună ziua, doctore Farley!

Nu era nimic călduros în salutul acela. Nu numai tonul fusese rece. Cuvintele fuseseră rostite înainte ca uşa să fie complet deschisă şi cei doi să se vadă unul pe celălalt. Şi totuşi, Farley se linişti; recunoscu vocea şi văzu în prezența lui Mulland acolo un semn bun, în ciuda împrejurărilor, însă starea lui de linişte dură numai o clipă. Expresia feței lui Mulland îi dădu fiori. Avea un aer panicat… Farley nu ştia cum să-l descrie… şi părea abătut şi complet pierdut, imposibil de citit. Nu numai că avea o respirație puturoasă, mirosea a alcool, dar mai şi făcea semne spre un carnețel, de parcă ar fi fost un obiect grozav de important.

— Uitați-vă la asta. Am dovada. O dovadă clară. A transmis informații, ceva grav… Cel mai mare secret al nostru, e strict secret, nu? Nici eu nu ştiu mare lucru, zău, dar el… a avut legături cu străini…

Mulland continuă, complet ieşit din minți, şi la început Farley îl ascultă cu atenție – avea impresia că Mulland e în acea stare din cauza carnețelului –, dar deodată înțepeni. Pe podea zăcea un om cu fața stâlcită şi o cămaşă însângerată înfăşurată în jurul capului.

—

Când îşi dăduse seama cine a intrat peste el, Corell fusese atât de înspăimântat, încât abia mai reuşea să respire şi, chiar dacă era ultimul lucru pe care şi l-ar fi dorit, căzuse grămadă la podea. Era convins că o să fie bătut din nou, îşi ridicase mâinile pentru a se apăra şi aşteptase. *Acum... acum o să mă lovească?* Dar, cum nu se întâmpla nimic, începuse să spere, sau chiar să viseze, şi căzuse încet în uitare de sine, sau mai degrabă între două lumi, a realității şi a inconştientului. La început nu simți decât greața. Dar apoi, ca din depărtare, ajunse până la el ceva, o prezență şi un sunet, pe care mai întâi nu le observă, dar pe urmă îi amintiră de copilăria lui din Southport. Îşi imagină chiar că aude scârțâitul podelei din casă, dar nu, nu putea fi aşa. Îşi aminti de pericol şi de omul cu semn pe frunte, dar nici asta nu-l ajută cu ceva. Îşi pierduse cu totul busola, şi acceptă să fie luat pe sus. Fu cuprins de halucinații, dar îi era foarte limpede, se auzea zăngănitul cheilor, tatăl lui era acolo, se gândi că era şi timpul, apoi încercă să spună ceva.

—

Farley se stăpânea cu greu. Nu reuşea cu niciun chip să înțeleagă de ce Mulland nu i-a spus de la început despre omul căzut la podea, în loc să îngaime prostii despre afurisitul de carnețel. „Idiotul..." Farley se aplecă şi puse o mână pe spatele celui căzut, şi în acel moment îşi dădu seama că e polițistul. Părea într-o stare foarte proastă. Farley îl privi furios pe Mulland, dar acesta nu făcu decât să dea neputincios

din mâini, aşa că Farley se întoarse din nou spre Corell.

— Cum te simți? Poți vorbi?

— Am găsit mănuşa!

— Ce spui?!

— Era lângă calea ferată. O mai am. Cred că o mai am, zise polițistul, şi era evident că deliregază, nu doar pentru că cele spuse de el nu aveau nicio noimă.

Vocea îi era înăbuşită şi distantă, aşa că Farley se gândi că trebuie să-l pună pe Corell în pat şi să cheme un doctor. Dar spatele… Afurisitul ăsta de spate!" îi şuieră lui Mulland:

— Vino şi ajută-mă!

Însă Mulland nu reacționa imediat, şi atunci Farley înțepeni, alarmat, dar reuşi să-şi revină repede şi, în cele din urmă, Mulland se apropie. Îl ridicară, sau mai degrabă îl târâră pe polițist în pat şi-i aduseră un pahar cu apă. Farley îi scoase cămaşa de pe cap şi încercă să-i examineze rana, dar nu putu să vadă decât şuvițe de păr încâlcite, pline de sânge uscat şi de pământ.

— Haide, haide. O să avem grijă de tine.

— Am… începu Corell.

— Sună la recepție şi cheamă un doctor, îi zise Farley lui Mulland.

Mulland nu se mişcă.

— Mai repede!

Mulland se îndreptă spre telefon, dar se opri şi rămase aşa câteva secunde, aplecat, parcă pierdut în mijlocul camerei, cu ochii agitați căutând spre stradă. Lui Farley îi venea să strige „Ce dracului ai făcut?",

dar îşi dădu seama că trebuie să-l controleze pe Mulland, aşa că încercă ceva mai blând:

— Înțeleg că s-a întâmplat ceva îngrozitor. O să vorbim despre asta în linişte, îți promit că o să studiez şi carnețelul. Sunt sigur că sunt lucruri interesante în el. Dar mai întâi trebuie să ținem situația sub control, bine?

Mulland dădu din cap neîncrezător, dar tot nu întinse mâna după receptor, iar Farley se întoarse spre Corell, care era îngrijorător de palid. Ochii păreau nişte fante în obrajii umflați.

— Mai vrei apă?

— Cine sunteți?

— Eu sunt Oscar Farley. Ne-am întâlnit la poliția din Wilmslow.

Fața polițistului se lumină. Zâmbi, ca şi cum s-ar fi întâlnit cu un prieten vechi, dar putea fi şi un semn al incoerenței lui – în fond, se cunoşteau prea puțin – , însă pentru prima oară Farley simți o uşurare. Se gândi că s-ar putea ca polițistul să nu fie într-o stare chiar atât de gravă. „O să rezolv asta. Acum o să se rezolve" Dar nu avea timp să sărbătorească. Se întoarse şi îl văzu pe Mulland agitându-se în continuare. Ce pățise?

—

Farley spusese că modul în care Mulland l-a urmărit pe Alan Turing a fost ruşinos – "Aveți idee cât de multe a făcut Alan pentru noi?" –, şi cuvintele acelea răsunau acum în mintea disperată a lui Mulland. De parcă vechile lui sentimente de admirație pentru Farley s-ar fi transformat în

dezamăgire şi furie, şi cum Farley nu numai că îl privi cu dezgust, dar se şi uită la polițist cu un zâmbet cald, în Mulland se declanşă ceva. Se simțea exclus, respins, şi voia să spună ceva, ceva grav şi memorabil, care să-l facă pe Farley să accepte că are de-a face cu un individ periculos, ba chiar cu un trădător, dar nu reuşi să spună decât:

— Trebuie să înțelegeți…

— Despre ce tot vorbeşti? Ce naiba ai făcut?

— Au fost… au fost nişte împrejurări…

— Sigur că au fost, nu mă îndoiesc nicio clipă de asta, îl întrerupse Farley. Dar zău aşa, n-am chef să ascult povestea acum. Încă mai sunt suficient de tâmpit – de-a dreptul prost! – Ca să încerc să-ți salvez pielea.

— Da?

— Da, pentru că suntem în aceeaşi barcă. Pentru că suntem băgați amândoi până la gât în povestea asta afurisită. Paranoia asta o să ne dea gata pe toți. Dar mai întâi trebuie să pleci, înțelegi? Acum. Calm, în linişte, o să pleci de-aici, chiar în clipa asta.

— Şi carnețelul? Nu vreți să ştiți ce e în el?

— Dă-mi-l mie. O să-l citesc.

— Dar…

— Fără niciun „dar” … Dă-mi-l!

—

Probabil că ar fi trebuit să-l asculte pe nebun. Să înțeleagă ce s-a întâmplat. Dar i se părea imposibil să gândească limpede atâta vreme cât Mulland era prin preajmă. Prezența lui agitată îl făcea să tremure şi să repete întruna „Dă-mi-l!” şi, indiferent cât de greu îi

venea să creadă, beţivul sărit de pe fix ezita. Până la urmă dădu supărat din cap şi îi întinse carneţelul lui Farley.

— Bine. Foarte bine. Acum du-te!

— Aţi promis.

— O să fac tot ce pot. În schimb, trebuie să…

— Pippard vrea să rămân. A spus că poliţistul trebuie să fie interogat.

— În cazul ăsta, sună-l pe Pippard şi spune-i că am preluat controlul. O să-l interoghez eu pe poliţist. Dar tu trebuie să…

— Plec?

— Da!

Mulland rămase acolo, clătinându-se înainte şi înapoi de parcă l-ar fi împins cineva. Părea că vrea să mai spună ceva, dar îşi luă pălăria şi se urni. Ieşi din cameră cu paşi greoi, şi Farley scoase un suspin de uşurare. Era vlăguit şi simţea nevoia să bea ceva. Avea nevoie de trei, patru pahare, o vacanţă lungă, un doctor de spate, dar era nevoit să strângă din dinţi. Se uită la Corell. Poliţistul arăta groaznic. Dar ochii lui păreau mai limpezi, şi Farley trase un scaun lângă pat, apoi se uită prin carneţel. Din câte îşi dădea seama – deşi nu era foarte atent –, era plin cu însemnări obişnuite despre Turing, nimic secret, simple comentarii pe marginea lucrărilor matematicianului.

— Niciodată să nu-i promiţi ceva unui nebun, mormăi el.

— Nu!

— El te-a atacat?

— Da, el a fost.

— Îmi pare rău. Zău că îmi pare rău. Crezi că poți să-mi povesteşti?

Polițistul încercă. Mai bău puțină apă şi îi povesti întâlnirile cu Gandy şi Pippard, apoi îi descrise atacul – şi deja în acel moment era evidentă tendința de a da o turnură dramatică poveştii –, dar arăta foarte obosit, aşa că Farley îl rugă să facă o pauză. Îl întrebă dacă vrea să fie văzut de un doctor, însă Corell refuză, nu voia decât să se odihnească, iar când închise ochii Farley se întrebă dacă nu ar trebui să-l sune pe Somerset, dar hotărî că mai întâi trebuie să obțină mai multe informații – măcar să-şi dea seama cum Dumnezeu descoperise polițistul secretul cu spargerea codurilor. Scoase cartea de poeme, dar nu se putea concentra. Timpul se scurgea încet. Se uita des la polițist. I se părea ciudat felul în care o față adormită, chiar şi una umflată şi învinețită ca a polițistului, poate părea atrăgătoare, şi aproape stânjenit, Farley făcu un efort ca să-şi stăpânească impulsul de a mângâia fruntea tânărului. De afară se auzi strigătul unei femei. În vocea ei simțea o chemare, parcă ar fi fost chiar el cel chemat, şi trebui să se concentreze pentru a-şi aduna gândurile. Când în sfârşit polițistul se trezi, Farley îi zâmbi cu adevărat bucuros şi îi mai dădu puțină apă.

— Te simți mai bine?

— Da, cred.

— Vrei să-ți aduc ceva de mâncare?

— Aş prefera să continuăm. Trebuie să vă povestesc ce am aflat.

— Eşti sigur?

— Da.

— Atunci iartă-mă că trec direct la subiect, dar trebuie – e foarte important – să-mi spui de la cine ai aflat că doctorul Turing s-a ocupat de criptologie.

— De la nimeni! N-am primit nici măcar un indiciu în privința asta.

— În cazul ăsta cum ai… începu Farley, dar se răzgândi. De unde ți-a venit ideea?

— S-ar zice că a pornit de la o întrebare.

— O întrebare?

— Da, zise Corell, apoi îi povesti cum stătea în biblioteca din Wilmslow şi se întreba la ce ar putea folosi guvernul un maestru al şahului şi un geniu al matematicii.

La început vocea îi era slabă şi ezitantă, dar treptat prinse viață. Era uimitor. Cuvintele păreau să-i vină foarte uşor, iar lui Farley totul începu să i se pară oarecum ireal. Totul curgea, pur şi simplu. Propozițiile se înlănțuiau rapid şi, oricât de mult s-ar fi străduit Farley să rămână neîncrezător, se simțea stimulat, de-a dreptul înviorat. Îşi repeta în gând: „Nu, nu, sună prea bine ca să fie adevărat, prea simplu şi în acelaşi timp prea inteligent”. Dar se lăsă atras de poveste şi nu spuse prea multe lucruri. Asculta fascinat explicațiile polițistului despre îndrăzneala tot mai mare pe care i-o insuflaseră propriile întrebări.

— Mi-am dat seama că Turing a început lucrul la maşina logică în timpul războiului. În *Numerele calculabile,* aparatul este doar un construct

intelectual, nimic mai mult, nu-i aşa, un instrument al logicii înalte, dar după aceea… înțelegeți, la King's College am citit ceva despre ACE. Ştiți ceva despre asta? Da, sigur că ştiți, a făcut o schiță pentru Laboratorul Național de Fizică în 1945 sau 1946, şi a fost suficient ca să-mi dau seama că era o maşină mult mai complicată decât cea din *Numerele calculabile.* Am înțeles că omul aflase mai multe în timpul războiului şi am început să mă întreb de ce. Poate că maşina lui a fost folositoare în vreun fel în război? Turing făcuse fără îndoială ceva strict secret – despre asta vorbeați şi dumneavoastră, şi asta mi-a fost de ajutor. M-am întrebat care e cel mai mare secret în timp de război. M-am gândit la planificare, strategii, subterfugii şi acorduri tacite! Destul de ciudat, tocmai primisem cadou de la mătuşa mea un radio, şi atunci am început să-mi imaginez cum comunică liderii militari secretele importante în eter: „Comasați trupele acolo" sau „Bombardați oraşul cutare. Sigur, eu nu sunt inginer. Nu mă descurc nici măcar să fac o legătură telefonică la secția de poliție. Dar înțeleg suficient cât să-mi dau seama că tot ce se transmite prin radio ajunge cumva la toată lumea. Era nevoie de eforturi foarte mari pentru securizarea comunicațiilor şi era nevoie de resurse la fel de importante pentru decodificarea mesajelor inamicului. Habar n-aveam cum s-a făcut asta, dar am citit articolele lui Turing şi mi-au rămas în minte câteva lucruri. Alan a scris că un sonet creat de o maşină e înțeles cel mai bine de o altă maşină, ceea ce la început mi s-a părut ciudat. Maşinile nu înțeleg

şi nu apreciază nimic, şi m-am gândit că Turing vorbeşte despre un viitor îndepărtat, în care maşinile o să poată gândi. Dar pe urmă am înțeles că în multe privințe şi maşinile de astăzi se înțeleg mai bine una pe alta decât le înțelegem noi. Nu suntem noi cei care îi găsim pe oamenii cu care vrem să vorbim la telefon. Sunt semnalele electronice. Când ascultăm radioul, antenele sunt cele care recepționează undele radio, şi aşa am început să înțeleg că, pentru o maşină, poemele şi muzica pot lua aproape orice formă, de exemplu una care nouă să ni se pară o bălmăjeală completă, cum ar fi limbajul codat, şi că o maşină cu structură logică – de genul celei descrise de Turing – ar fi capabilă să distorsioneze limbajul, dacă am înțeles corect. În articolul din *Mind* Turing însuşi a scris că domeniul criptologiei pare să fie o aplicație destul de potrivită pentru maşini, şi am început să fiu tot mai sigur că a construit maşini care spărgeau coduri. Maşini care puteau înțelege muzica de neînțeles.

Farley stătea cu fruntea sprijinită în palmă. *Maşini care puteau înțelege muzica de neînțeles.* Incredibil. I se părea că-l aude vorbind pe Alan, şi bineînțeles că nu era deloc surprinzător faptul că poliţistul vorbea ca Turing. În fond, Corell îşi petrecuse ultimele zile citind lucrările matematicianului, dar Farley tot se simțea ca în fața unei fantome. Aflase informații pe care nu le avea, şi îşi aminti surprinzător de clar centrul de comandă, barăcile urâte şi maşinile clănțănitoare.

32

Bletchley Park

În după-amiaza zilei de 23 februarie 1941, Oscar Farley mergea pe lângă zidul gri din cărămidă spre Baraca 8. Vremea era ceţoasă şi rece, iar baraca părea ordinară şi sfrijită, cu acoperişul ei urât semeţindu-se din ceaţa uşoară şi, ca de atâtea ori înainte, Farley a înjurat la vederea bicicletelor de lângă intrare. A trebuit să păşească peste ele ca să ajungă pe coridorul lung. Era una dintre zilele în care îl dureau mădularele şi capul. Era disperarea războiului. După căderea Parisului, la începutul verii trecute, avea numai coşmaruri şi presimţiri. Adesea îşi imagina că nemţii răsar din câmp precum lăcustele şi, normal, bea mult şi dormea prost, nu doar fiindcă patul era prea scurt pentru înălţimea lui de un metru nouăzeci şi opt, ci fiindcă îşi făcea tot timpul griji. Baraca 8 mirosea a cretă şi a creozot, se auzeau ţârâitul telefoanelor, telegraful şi scârţâitul paşilor pe podelele din lemn. Comandantul barăcii avea camera lui, mai exact un separeu şi, dintr-un anumit motiv, Farley a tras adânc aer în piept înainte de a bate la uşă. În acele zile, Alan îl neliniştea. Era ridicol, bineînţeles. Alan se bâlbâia şi nu se putea uita în ochii oamenilor, iar Farley nu numai că era mai în vârstă şi şeful lui, ci era şi mult mai înţelept şi mai încrezător în sine. Numai că… Cum să explice? Ochii lui Alan păreau să privească spre o lume paralelă, iar Farley se simţea foarte uşor în compania lui, chiar şi când matematicianul se uita pur şi simplu prin el, şi

adesea se întreba: La ce se gândeşte? Ce se petrece dincolo de ochii ăştia albaştri?

Alan nu era înăuntru. Farley a dat însă peste Joan Clarke, care i-a spus că Alan e lângă lac, joacă şah cu Jack Good.

— Joacă şah? a repetat Farley aproape indignat, deşi ştia că nu e corect din partea lui.

Alan nu era un chiulangiu, dar cuvintele acelea păruseră atât de lipsite de griji, încât Farley se simți invidios. Chiar dacă ar fi avut timp, nu s-ar fi putut concentra asupra jocului, şi Joan trebuie să fi observat că e nemulțumit, fiindcă i-a spus că Alan nu joacă şah, ci mai degrabă se gândeşte la o metodă pentru joc.

— Vrea să mecanizeze procesul. Cred că visează să învețe maşina să joace.

— Sclipitor prieten ți-ai mai găsit, i-a spus el.

— Aşa pare.

— De ce nu încerci să-l mai ordonezi puțin?

— Mă străduiesc.

Deloc surprinzător, Farley nu l-a găsit pe Alan pe malul lacului. Nu era vreme pentru jucat în aer liber. Pe lac încă mai era gheață, şi Farley s-a uitat în jur, surprins de tot ce se întâmplase în ultimii doi ani. Când ajunseseră aici pentru prima dată, în 1939, Bletcheley Park era un loc liniştit, cu ulmi şi tise, dar lui Farley nu-i plăcuse nici atunci. Îl agasa lipsa de stil a conacului, tipică începutului erei victoriene, şi adesea era cuprins de senzația că viața se scursese din acel loc, că momentele de glorie de care se bucurase casa au trecut de mult. Dar în 1939 nu

trebuia să facă vreun efort ca să audă cântecul păsărilor, ba chiar zgomotul făcut de peştii care săreau din apă. Nu numai că tăiaseră copacii, dar întreg locul căpătase un aspect industrial. Peste tot se înălțau clădiri noi şi barăci, iar în locul naturii se auzeau maşinile. Cât de mult îşi dorea să fugă de acolo! Ştia că a fost extraordinar de norocos. Nu era nevoit să împuşte sau să fie împuşcat, nici măcar să salute, şi uneori se gândea că viața lui de la Cambridge s-a transferat pur şi simplu acolo. În aer pluteau curiozitatea intelectuală şi hedonismul. Oamenii jucau oină şi crichet pe pajiştile din jur. Erau şi femei, mulțimi de tinere frumoase, printre care se număra şi Bridget a lui, înalta şi minunata Bridget – numai el, cu statura lui impresionantă, o putea face să pară mică –, dar şi o mulțime de alți tineri talentați aduşi din universități. Nivelul conversației nu era în niciun caz un motiv de disperare.

Totuşi, viața la Bletchley devenise o povară grea, şi ar fi fost foarte surprins dacă ar fi aflat că peste ani o să tânjească să se întoarcă acolo. Nu fusese niciodată atât de stors, de epuizat. Tâmplele îi pulsau de oboseală şi în ultima vreme observase că nu mai înțelege aşa de bine gândirea abstractă. Îşi pierduse agerimea simțurilor, ceea ce era, bineînțeles, un motiv suficient pentru a se simți neliniştit în prezența lui Alan, şi, pentru prima dată în viață, Farley începea să simtă dorința de a rămâne singur. I se părea că e cea mai grea perioadă din viața lui, şi dintr-un punct de vedere obiectiv, național, chiar aşa şi era. Hitler

controla continentul şi avea un pact cu Stalin. Yankeii nu păreau deloc interesați de război, iar Anglia pierduse bătălia pentru Atlantic. Karl Dönitz, care încă mai era viceamiral, conducea submarinele germane spre succese tot mai mari, scufundând tot mai multe nave britanice, de la o săptămână la alta. Pierdeau deja şaizeci sau şaptezeci în fiecare lună. Faptul că ai cea mai mare flotă din lume nu te ajută cu nimic atunci când nu ştii cu cine lupți. Bătrâna Anglie era izolată de lume, iar dacă cineva înțelegea pe deplin cât de important era ca băieții din Baraca 8 să spargă codul Enigma, atunci acel cineva era Farley. Astfel, navele englezilor n-ar mai fi orbecăit în întuneric. Ar fi fost capabile să se apere şi să contraatace, iar el trebuia să îşi păstreze un anumit optimism precaut, sau măcar să întrevadă un licăr de speranță, în ziua aceea ducea cu el cea mai promițătoare informație din ultimul timp, dar nu-i venea să creadă. De la început fusese convins că e imposibil să spargi sistemul de coduri al forțelor navale şi că n-o să aibă niciodată privilegiul de a citi ce plănuiesc naziştii ori de a şti unde se află ei în ocean. Multă vreme nu fuseseră în stare să distingă nici măcar între mesajele trimise de pe submarine şi cele trimise de pe uscat. Totul era de neînțeles şi, dacă încă mai sperau că o să spargă codurile Luftwaffe, sistemul naval li se părea de departe cel mai complicat. Nu avea nicio breşă. Pesimismul nu era o virtute în vreme de război, dar putea fi justificat, şi Farley ştia că cei mai mulți gândesc ca el. Chiar şi şeful de la Bletchley, comandantul Alastair

Denniston, declarase deschis:

— Nu putem reuşi aşa. Trebuie să găsim alte căi.

Dar nu toată lumea îl ascultase. Alan Turing în niciun caz. Niciodată nu părea să asculte. Era una dintre ciudățeniile lui. S-a izolat. Era ceva greu de definit în personalitatea lui, o anumită independență care uneori mergea atât de departe, încât părea să-i producă un blocaj psihic. Chiar şi când asculta ordinele, părea să se ocupe doar de agenda lui personală, iar acea capacitate, acea autonomie tăcută care însemna şi că nu poți fi sigur de nimic, îi făcea pe mulți să se simtă incomod. Unii, ca Julius Pippard, ajunseseră repede la concluzia că Turing „nu e de încredere" şi că n-o să producă nimic util dacă nu îl stimulau suficient. Era nedrept, şi totuşi deloc neadevărat. Nu-şi bătea capul cu sarcinile de lucru decât dacă reprezentau o provocare, şi din acest punct de vedere, descrierea codurilor germane ca fiind „imposibil de spart" reprezentase o lovitură de geniu. Era exact tipul de expresie de care avea nevoie Turing. Nu se putea pune pe treabă decât dacă era liber să gândească într-un spațiu inovator şi să pună la îndoială ceea ce era evident, dar lui Farley îi luase ceva timp să înțeleagă asta. Bunăoară, nimeni nu-l putea citi pe de-a-ntregul pe Alan, cu atât mai puțin femeile. Bridget a lui obişnuia să spună că nu-şi dă seama dacă lui Alan îi e frică de ea sau dacă e doar neinteresat.

— De câte ori apar, începe să mormăie ceva ca pentru el.

Era şi cauza pentru care relația cu Joan Clarke

părea atât de ciudată. Alan era ultima persoană din lume pe care Oscar Farley s-ar fi aşteptat s-o vadă logodită, dar au fost bucuroşi să pună informația în dosarul personal al lui Turing, şi au sperat că o să pună astfel capăt bârfelor care circulau. Probabil Turing habar nu avea că Farley e implicat şi în verificările de securitate la care erau supuşi colegii lui de la Bletchley. Părea că Turing îl consideră pe Farley un simplu ofițer de legătură cu serviciile de informații navale – OIC ŞI NID[11] –, ceea ce ar fi putut constitui un motiv de apropiere între ei. Locuiau amândoi la Crown Inn, în Shenley Brook, la câțiva kilometri nord de Bletchley o clădire destul de simplă din cărămidă roşie, cu o măcelărie şi un pub la parter. Proprietara, doamna Ramshaw, avea ea însăşi mărimea unei case, şi un râs care putea părea în acelaşi timp sufletist şi lipsit de suflet. Uneori se plângea de tinerii care îşi făceau veacul pe acolo în loc să-şi facă datoria față de Anglia, ceea ce îl deranja pe Farley. Lui Alan Turing nici că-i păsa. Trăia în lumea lui şi, spre deosebire de Farley, nu încerca tot timpul să se facă simpatic.

Arma lui Farley în viață era şarmul, dar în cazul lui Turing nu funcționaseră nici şarmul, nici autoritatea, nici charisma, cel puțin nu atunci când venise vorba de lucruri serioase. În lumea lui Alan nimic important nu putea fi decis prin vot sau impus de sus. Numai cineva care ştia despre ce vorbeşte el îl putea influența, şi din cauza asta adesea Turing se dovedea

---

[11] Operational Intelligence Centre şi Naval Intelligence Departament. *(N.t.)*

de neînduplecat, însă, încet-încet, Farley îi găsise codul. Atâta vreme cât lăsa deoparte vorbăria şi intra direct în subiect, vorbind cu concentrare şi pasiune, se putea folosi de subiectele serioase pentru a-l ademeni pe voiosul şi clevetitorul Alan, pentru a-i auzi râsul sacadat care risipea imediat încordarea din aer. Dar matematicianul neglija cu desăvârşire modul în care arăta. Alan părea întotdeauna rufos şi şleampăt, îmbrăcat cu haine demodate, o bucată de sfoară îi ținea loc de curea, iar cămaşa îi era descheiată şi îi ieşea adesea din pantaloni. În unele zile nici nu se îmbrăca, îşi punea numai pardesiul peste pijama şi se repezea la bicicletă, absorbit de lumea lui. Nu-l preocupau deloc mărunțişurile cotidiene, iar degetele îi erau băşicate în jurul unghiilor. Nervozitatea îl făcea să-şi roadă unghiile, care erau roşii, dureroase şi acoperite cu pete de cerneală şi oricine l-ar fi judecat numai după aspectul degetelor putea să-l declare nevrotic incurabil. Şi totuşi Alan părea fericit, pe cât de fericit putea fi un matematician absorbit de tot ce iubeşte el mai mult pe pământ, numerele şi structurile logice. În orice caz, era o binecuvântare pentru Bletchley şi pentru Anglia.

Maşinile de codare naziste se numeau Enigma şi fuseseră construite de inventatorul Arthur Scherbius. Aveau un dispozitiv pentru amestecare, reflectoare, rotoare, o tastatură şi o placă de imprimare cu lămpi de afişaj. Nu erau teribil de complicate, dar erau foarte versatile. Puteau deveni repede şi mai complicate. După ce polonezii reuşiseră să descifreze

sistemul – eveniment considerat un miracol –, nemții crescuseră numărul fişelor pentru amestecare de la şase la zece, aşa că numărul pozițiilor posibile ajunsese la 159 de milioane de trilioane, sau ceva de genul ăsta. Farley nu îşi amintea decât că e vorba de numărul 159, urmat de douăzeci şi unu de zerouri. Îi spusese lui Bridget că i se pare o şoaptă din infinitul iadului.

— Cum Dumnezeu o să reuşim asta?

Alan avea o idee.

— Numai o maşină poate bate o altă maşină, a spus el într-o zi, când mergeau pe pajişte către şopronul roşu pe care fostul proprietar al conacului îl folosea la depozitarea merelor şi prunelor, dar pe care ei îl foloseau pentru discuții de importanță strategică.

— Poftim? a făcut Farley.

— Altfel spus, dacă maşina creează muzica, cine îi poate înțelege mai bine tonurile?

— Habar n-am, i-a zis Farley. Vreun nenorocit fără ureche muzicală?

— O altă maşină, Oscar. O maşină cu aceleaşi preferințe muzicale, l-a lămurit Alan.

Sunase de parcă ar fi vorbit despre preferințe complet diferite de ale maşinilor, apoi zâmbise în felul lui ciudat, contemplativ şi totodată provocator.

Apoi a dispărut în labirintul de tise care curând aveau să fie tăiate. Privind în urmă, Farley a înțeles că acesta era începutul unei reuşite. Ştia deja de isprava polonezilor conduşi de Marian Rejewski, care construiseră un dispozitiv electromecanic cu care încercau metodic toate combinațiile maşinii Enigma.

Le numeau „bombe”, probabil din cauza ticăitului său, conform unei alte versiuni, pentru că lui Marian Rejewski îi venise ideea în timp ce mânca o aşa-zisă „înghețată-bombă”, într-o cafenea din Varşovia. Maşinile avuseseră o contribuție importantă la succesul polonezilor. Dar n-au mai folosit la nimic după ce naziştii au crescut numărul combinațiilor. La Bletchley aveau nevoie de un dispozitiv mult mai puternic, o maşină care să descifreze cacofonia modernistă a Enigmei, şi era evident că la acel gen de aparat se gândea Turing. Dumnezeu ştia că aveau nevoie de ajutorul lui.

În toamna şi iarna lui 1939 nu reuşiseră să intercepteze din comunicațiile naziştilor decât cuvinte dezlânate, un şir de combinații de litere, fără un tipar anume şi fără sens. Atmosfera de goană după aur care domnise la început la Bletchley a fost înlocuită repede de disperare. Curând s-au simțit ca înconjurați de un bâzâit indescifrabil al unor planuri răuvoitoare. Farley s-a lăsat pradă pesimismului şi din când în când bea până uita de el. Lucra din greu în timpul zilei, dar nu reuşea să țină gândurile negre la distanță şi ştia că idila cu Bridget îi face în egală măsură bine şi rău. Se gândea tot mai des la soția lui din Londra, cu o asemenea durere, încât nu se mai putea bucura de nimic la Bletchley.

Pe de altă parte, Alan părea complet şi definitiv vrăjit. La Cambridge fusese vedetă, devenise profesor asociat la douăzeci şi unu de ani. Părea puțin probabil să se gândească la construirea unei maşini, dar Farley a înțeles curând că Turing e făcut pentru

acea misiune. Marele lui vis era să mecanizeze gândirea, să materializeze logica, s-ar fi putut spune. Farley studiase matematica o vreme, înainte de a se ocupa temporar de economie, pentru ca în cele din urmă să treacă la istoria literaturii engleze, la Yeats şi Henry James, şi chiar dacă uitase multe din cele învățate, ştia suficientă matematică pentru a înțelege că Turing are o legătură deosebită cu acel subiect, ca şi cum numerele din gândurile lui cereau să se încarneze. Farley ştia că, înainte de război, Turing a scris o lucrare în care expunea ideea unei maşini care să poată primi instrucțiuni de pe o fâşie de hârtie, ca un pian mecanic, croindu-şi astfel drum prin tot felul de probleme matematice. Maşina nu era decât un construct teoretic, proiectat pentru a răspunde unei probleme de logică, iar din câte ştia Farley, nimeni nu se obosise să o construiască. Dar Alan visa de multă vreme să meşterească aşa ceva, şi acum i se oferise această şansă. Desigur, nu era vorba de ceva atât de avansat şi de versatil, nici vorbă, ci mai degrabă de o simplă rubedenie logică, utilă pentru a descifra ceea ce făcea o altă maşină sau, altfel spus, pentru a-i înțelege acesteia muzica.

Alan a stat ore în şir aplecat asupra maşinilor Enigma capturate, pierzând orice noțiune de timp şi spațiu. Făcea nişte mâzgăliturі indescifrabile într-un caiet. Era şi mai neîngrijit şi murdar, ceea ce, desigur, pe unii îi şoca. „Nu ar putea măcar să se spele?” Dar erau şi mulți ca Farley, obişnuiți cu atmosfera boemă de la Cambridge, aşa că Alan a fost lăsat să se joace în voie cu maşinile. A devenit artistul liber din

Bletchley. Îi spuneau „Profesorul” şi, într-un anumit fel, era o legendă vie.

Şi totuşi, Alan nu era atât de ciudat pe cât au încercat să sugereze unii, mai târziu. Cei de la Bletchley aveau tendința de a romanța lucrurile şi de a-şi caricaturiza colegii, într-un fel şi pentru a face mai veselă şi mai interesantă viața de la conac, dar anecdotele despre Alan aveau şi un alt scop: să facă mai uşoară interacțiunea cu el. Reducându-l la o figură excentrică, un neadaptat cu obiceiuri ciudate, puteau accepta mai uşor talentul lui incredibil, fiindcă era cu adevărat extraordinar. Viteza cu care înțelegea labirinturile complexe din sistemul de codare, de exemplu.

În ianuarie 1940, deja le prezentase primele schițe. Farley nu putea să uite acel moment. Aşteptările erau foarte mari, circulau deja zvonuri. Alan făcuse o maşină în oglindă a Enigmei, o „antiteză”, cum i se spunea, sau „ceva care să-i înțeleagă tonurile”, cum adăugase Farley, stârnind uimirea pe câteva chipuri.

Alții au rămas sceptici.

— Zău, nu mă aştept la mare lucru, ca să fiu sincer, a spus Julius Pippard, şi situația nu s-a îmbunătățit când Alan a apărut în şopronul roşu, care mirosea a fructe.

Părea nebun. Purta o cămaşă lungă de flanelă, care arăta mai degrabă ca o rochie, şi nu se puteau deosebi țepii din barbă de mizeria de pe fața lui. A pus un caiet mare pe tabla roşcată şi a arătat spre el, ca şi cum aşa s-ar fi limpezit lucrurile. Totul părea de nedescâlcit. Erau aproape o sută de pagini scrise de

mână, un text ilizibil plin de ştersături şi pete de cerneală. Paginile erau aproape imposibil de folosit ca indicații de proiectare şi în şopron au început să se audă tot felul de murmure:

— Ce Dumnezeu e asta?

Înainte ca Alan să scoată o vorbă, Frank Birch, comandantul secției de informații navale din Baraca 4, a făcut un pas înainte şi a atins caietul cu degetul, de parcă ar fi vrut să vadă cât praf are pe el. Birch plecase de la King's College înainte de război şi îşi încercase norocul în teatru. Ştia cum să impresioneze o adunare.

— Asta e soluția problemelor noastre? a spus el şi, cu toate că nu se putea spune că a fost batjocoritor, vorbele lui avuseseră o rezonanță sarcastică, care nu aducea nicio contribuție la atmosfera de încredere din şopron.

— Se prea poate, i-a răspuns Turing.

— „Se prea poate"? a repetat Birch teatral şi, chiar dacă încerca să se amuze mai degrabă decât să critice, a reuşit să le insufle celor de față un sentiment de neliniște, care s-ar fi putut transforma în tot felul de lucruri.

Farley îşi amintea că nu-şi luase ochii de la mâinile infectate ale lui Turing, care frunzărea caietul cu degetele de parcă ar fi descoperit în ultima clipă că a uitat ceva foarte important.

Întâlnirea din vechea magazie de fructe era punctul culminant al unei perioade de muncă grea pentru toți, aşa că tensiunea care plutea în aer nu era deloc surprinzătoare. Câțiva dintre cei prezenți au declarat

public că e scandalos faptul că i s-a permis lui Turing să lucreze de capul lui în acel proiect, dată fiind miza lui. Alan a simțit o oarecare ostilitate, chiar dacă în mod normal nu prea îi păsa de toanele celorlalți. La început a vorbit fără entuziasmul lui copilăresc. Se poticnea întruna, şi doar câțiva au înțeles despre ce vorbeşte. Inginerii îl tot rugau să se exprime mai clar.

— Cum spuneam, le răspundea el de fiecare dată, muşcându-şi dosul palmei cu un aer preocupat.

Dar atunci s-a întâmplat ceva. Unul dintre ingineri a strigat:

— La dracu', sigur că da!

Şi Alan a început să-şi recapete încrederea. Ba chiar a râs.

— Exact, exact. Nu e ridicol? a spus el, şi în încăpere a început să se răspândească un anumit sentiment de încredere, fiindcă dincolo de proiectul complicat al lui Alan exista o simplitate seducătoare, ce i-a pătruns treptat pe toți cei de față.

Trebuia să conecteze trei maşini Enigma în aşa fel încât să verifice poziții diferite ale dispozitivelor de amestecare şi ale fişelor, căutând contradicțiile logice din sistem. Alan le-a vorbit cu un entuziasm deosebit despre modul în care contradicțiile se trădau singure, şi pentru un moment a părut că deviază spre alt subiect. Farley îşi amintea că Turing l-a pomenit pe filosoful Wittgenstein, dar nu şi-a dat seama exact de ce. Curând a prins însă din nou şirul explicației. După găsirea pozițiilor corecte pentru fiecare maşină şi alcătuirea unui circuit complet, se aprindea o lampă. Singura problemă era că dispozitivul nu putea

fi folosit decât dacă făceau rost de chei-exemplu. Acele chei erau bucăți de text criptat al căror conținut putea fi intuit, cuvinte sau fraze al căror înțeles putea fi dedus din context. Cu alte cuvinte, pentru a descifra un text mai lung trebuia să descifreze mai întâi cu ajutorul maşinii o mică bucată de text, ceea ce părea paradoxal. Trebuia să spargă codul pentru a putea să-l spargă. Mai mult decât oricine altcineva, Alan înțelesese valoarea textelor decriptate de polonezi. Nu învățase din ele, nimic despre sistemul de codare al maşinilor Enigma, dar acele texte spuneau foarte multe despre obiceiurile germanilor, de exemplu despre cuvântul *Wetter,* „vreme", care apărea în acelaşi loc în rapoarte la şase dimineața, sau despre faptul că anumite mesaje din porturi şi poziții fortificate unde nu se întâmplase nimic începeau cu formula „Nimic de raportat".

Toate acele tipare şi expresii repetate le furnizau cheile-exemplu, şi Farley se gândea uneori cât de bine se potriviseră o persoană dezordonată ca Alan şi un sistem atât de bine reglementat şi de ordonat. În dorința germanilor de a formaliza lucrurile – şi de a le exprima într-un fel asemănător – el găsise călcâiul lui Ahile. Cu ajutorul unei maşini logice şi al observației că toți avem tendința de a ne comporta ca nişte maşini, adoptând obiceiuri şi tipare repetitive, a trecut la atac, iar din acel punct Farley le-a trecut responsabilitatea inginerilor. Totul trebuia să progreseze în mare viteză. Construcția a fost gata în martie 1940 şi, Dumnezeule, planurile lui Alan se transformaseră într-un monstru de culoarea

bronzului, lat de doi metri şi înalt de doi metri, care suna ca două sute de bunici care îşi clincăneau acele de tricotat şi care, evident, trebuia manevrat cu grijă. Sărmana Ruth, una dintre operatoarele care ar fi trebuit să învețe să o folosească, s-a ales cu o mulțime de şocuri electrice, şi şi-a distrus cel puțin două bluze, din cauza petelor de ulei.

Bineînțeles, maşina avea problemele ei, şi Farley nu a fost foarte surprins când a dat semne că nu funcționează tocmai cum trebuie.

— Credeați că o să meargă aşa uşor? a izbucnit într-o seară, după ce au început să discute aprins nu numai despre maşină, ci şi despre încrederea lui Alan în propriile capacități.

A fost nevoie ca Gordon Welchman, matematicianul de la Cambridge care era comandantul Barăcii 6, să crească substanțial capacitatea maşinii cu ajutorul unor inovații simple, printre altele şi un circuit electric care a ajuns să fie numit „panoul diagonal", şi în aceeaşi primăvară oamenii din Baraca 6 au reuşit să spargă codurile aviației şi artileriei germane. O vreme comunicațiile secrete au fost pentru ei o carte deschisă, ceea ce li se părea de neimaginat. Era senzațional şi minunat, le-au oferit celor din aviație şi de la Ministerul de Război informații critice nu doar despre invaziile naziştilor în Norvegia şi Danemarca, ci şi despre raidurile aeriene împotriva Angliei. De multe ori comandamentul militar primea informații despre ora şi locul fiecărui atac, şi nu era neobişnuit pentru ei să afle exact câte avioane au pierdut nemții şi cu ce viteză au fost înlocuite. Maşina monstruoasă

a lui Alan Turing era considerată un dar de la Dumnezeu pentru Marea Britanie şi erau mereu construite şi altele, care au primit nume ca Agnes, Eureka şi Otto, şi curând Farley a ajuns să iubească zgomotele lor cu rezonanță biciuitoare – „bătăile de inimă ale logicii", cum zicea Welchman –, şi bineînțeles că nu era singurul. Acele dispozitive erau considerate oracole, felicitările curgeau dinspre Londra şi uneori Farley se întreba cum se simte Alan. Alan nu era deloc o carte deschisă. Era imposibil să-ți dai seama de ce în anumite zile nu putea privi pe nimeni în ochi, în timp ce în altele afişa un zâmbet de Mona Lisa. Nu avea un aer semeț de triumf, dar, ce e drept, avea foarte mult de lucru. Pozițiile maşinii Enigma se schimbau în fiecare zi la miezul nopții, iar Alan şi colegii lui trebuia să depisteze obiceiurile operatorilor germani, ghicind ce forme mai pot lua lenea sau fantezia lor. Au descoperit, de exemplu, că nu se deranjează întotdeauna să fie creativi când schimbă cheile zilei, aşa că în loc de o combinație aleatorie alegeau un şir de litere dintr-un rând de pe panoul instrumentului. Calculul probabilităților bazat pe lenea oamenilor făcea întotdeauna parte din munca lor.

În cele din urmă, Alan s-a mutat în Baraca 8, unde a încercat să spargă mult mai dificilul cod Enigma al forțelor navale, şi de câteva ori comandanții operațiunii s-au gândit că Alan şi-a epuizat resursele. Îi spuneau lui Farley:

— Tu stai mai aproape de Alan, fii cu ochii pe el!

Însă Farley n-a reuşit niciodată să se împace cu

obiceiurile lui Alan. Spre deosebire de operatorii germani, Alan nu făcea nimic în mod regulat. Uneori dormea până dimineața târziu, alteori pornea spre conac încă din zori. Într-o dimineață – într-una dintre ultimele zile în care Farley a mai locuit la Crown Inn –, Alan citea *New Statesman* la micul dejun. Se vedea de la distanță că a pățit ceva. Avea ochii umflați şi roşii. Părea să fi plâns toată noaptea, aşa că Farley a hotărât să nu-l deranjeze. O prostie, probabil. Dacă Alan era în criză, ar fi trebuit să-i întindă o mână. Dar în lacrimile lui era ceva care impunea respect. Îi amintea lui Farley de copilărie, când îl văzuse pe tatăl lui plângând. Ar fi fost un amestec nepermis în viața lui, şi acela era ultimul lucru de care ar fi vrut să audă comandanții de la Bletchley. Alan era vițelul de aur. Dacă el nu era în formă, nici Bletchley nu era în formă. Câteva elemente din limbajul corpului matematicianului nu se potriveau deloc cu ochii înlăcrimați. De exemplu, rezolva cuvintele încrucişate din ziar. Farley a încercat cel mai blând ton al lui:

— Salut, Alan, pot să te ajut cu ceva?

— Salut, Oscar. Nu te-am văzut. Ai spus ceva?

— Pot să te ajut cu ceva?

— Eşti foarte amabil, dar mă tem că lista mea de dorințe e mult prea lungă. Mi-ar plăcea să am o bicicletă nouă, mâncare mai bună, să fie pace, desigur, şi să am un careu de cuvinte încrucişate mult mai greu. Te gândeşti la ceva anume?

Farley i-a spus că nu şi a dispărut, încurcat. Cincisprezece minute mai târziu mergea pe aleea cu pietriş, spre Bletchley, şi, din câte îşi amintea, se

gândea la soția lui, căreia îi fusese necredincios, şi la cât era de amărâtă pentru că nu putuseră avea un copil. A auzit un zgomot în urma lui, un ticăit amestecat cu scârțâitul pietrişului. Un sunet pe care învățase să-l recunoască. Erau Alan şi vechea lui bicicletă cu lanțul înnădit. Dar când s-a întors, a văzut ceva neobişnuit. Alan purta pe cap ceva cu un fel de trompă, ca o mască de gaze, iar Farley n-a avut timp decât să pufnească nemulțumit şi să încerce un scurt moment de panică înainte ca Alan să-i facă vesel cu mâna. Abia atunci a înțeles Farley că masca de gaze îl proteja pe Alan de alergie şi că lacrimile de la micul dejun fuseseră provocate de o banală rinită alergică.

Era din ce în ce mai *important* să spargă codurile comunicațiilor navale, aşa că presiunile dinspre Londra au crescut şi au devenit mai disperate:

— Spargeți afurisitele alea de coduri!

Dar nemții aveau foarte multă grijă de sistemul de comunicații al forțelor navale. Au înțeles mai bine decât oricine ce înseamnă să fii în avantaj în bătălia pentru Atlantic şi se părea că sistemul nu poate fi penetrat. Alan a reuşit să creeze dispozitive mai puternice şi şi-a perfecționat calculele probabilităților, în cântărirea complexă a evidenței şi a şansei, iar asta i-a permis să îmbunătățească viteza cu care se puteau trage concluzii din contradicții, cu ajutorul principiului *reductio ad absurdum.*

— Folosesc paradoxul mincinosului pe post de cheie-tip, a explicat el, iar lucrul ăsta s-a dovedit a fi încă un pas spre soluție, dar nu unul suficient de

mare.

Li se părea că n-o să reuşească nimic, în afară de cazul în care ar fi pus mâna pe registrul de coduri al submarinelor germane. Dar cum puteau să facă aşa ceva?

Farley discuta întruna chestiunea cu cei de la MI6 şi OIC, dar n-au ajuns la nicio concluzie, iar atmosfera devenea tot mai apăsătoare. Cu izbucnirile lui teatrale, Frank Birch dădea tot mai des vina pe orice şi pe oricine, deşi poate că nu era decât tânguirea obişnuită de care cu toţii aveau nevoie pentru a rezista şi pe care Birch a transpus-o într-o formă de artă:

— Trebuie să spargem afurisitul ăla de cod, fiindcă te avem pe tine! a zbierat el, la un moment dat.

Dar, într-o zi, lucrurile au luat o întorsătură neplăcută. A apărut Pippard, de la departamentul pentru securitate internă. Omul avea o capacitate nesmintită de a se conforma şi de a crede fără rezerve în versiunea oficială a lucrurilor. Nu era prost şi nu-i lipseau nici umorul sau independenţa, dar era incredibil de receptiv nu doar la ordinele şi hotărârile comandanţilor, ci şi la dorinţele lor neexprimate. Orice părere căreia îi dădea glas era aproape fără excepţie pe placul lor, iar în ziua aceea, când Birch perora pe tema lipsei de simţ practic şi a neglijenţei lui Alan, care pierdea întruna lucruri şi niciodată nu făcea ce i se spunea, ci doar turuia despre teorii ale relativităţii geometrice şi alte parascovenii, Pippard a izbucnit:

— În afară de asta, e poponar.

— Ce dracu' spui acolo? a şuierat Farley.

Auzise zvonurile, desigur, şi, la fel ca Pippard, ştia că în dosarul lui Turing scrie „probabil homosexual*", dar în mintea lui eliminase acea informaţie când Alan îşi anunţase logodna cu Joan Clarke, şi oricum nici că s-ar fi putut să-i pese mai puţin, doar fusese şi el la King's. Homosexualitatea nu-l deranja mai mult decât obiceiul de a bea bere din sticlă, aşa că a încercat să schimbe subiectul, dar Pippard s-a ţinut tare pe poziţie şi le-a spus că a vorbit cu un tip care a auzit că Alan a încercat să-l seducă pe Jack Grover şi că lipsa lui de concentrare e provocată probabil de faptul că se lasă prea mult pradă poftelor sexuale. Dumnezeule, s-a gândit Farley, cine nu se lasă condus de poftele sexuale?

— Du-te dracului! i-a zis, şi asta nu a îmbunătăţit deloc relaţia dintre ei.

Dar simplul gând că Pippard şi alţi lătrăi l-ar putea declara pe Alan un risc pentru securitate a început să-l îngrijoreze foarte mult pe Farley. E drept, ar fi trebuit să-i îngrijoreze pe toţi. Pe atunci nu se făcea mare caz de homosexualitate, dar erau nişte săptămâni disperate, şi isteria creştea de la o zi la alta. Puterea lui Hitler pe continent şi pe mare crescuse, iar sistemul Enigma al forţelor lui navale rămânea imposibil de descifrat. Aveau o singură speranţă, de-a dreptul prostească; un plan îndrăzneţ pus la cale la Divizia de Informaţii Navale din Londra de Ian Fleming, tânărul asistent al comandantului John Godfrey. Farley îl cunoştea foarte puţin pe Fleming. Era prieten cu fratele lui, Peter, care scrisese

minunatul jurnal de călătorie *Veşti din Tataria*[12]. Ian Fleming nu îi făcuse o impresie la fel de bună, dar lui Oscar îi venea foarte uşor să vorbească cu el. Erau amândoi iubitori de cărți şi sufereau de aceleaşi nevroze, puțină ipohondrie şi dorința constantă de a fi buricul pământului. Fleming avea dureri de cap groaznice, pe care le punea întotdeauna pe seama unei schije de cupru care aterizase în nasul lui după un accident sportiv la Eton. Altfel, tipul era plin de idei şi inițiative, Farley nu putea să nege asta, chiar dacă nu-i plăceau lăudăroşenia lui şi înclinația de a spune anecdote fără sare şi piper. Conform planului lui Fleming – cu numele de cod Operațiunea Nemiloasă –, trebuia să fie capturat registrul de coduri de pe o navă a naziştilor, cu ajutorul forțelor aeriene, care aveau misiunea să captureze un bombardier german capabil de zbor. Planul era să aleagă cinci duri, inclusiv un pilot şi un vorbitor foarte bun de germană. Echipa trebuia să se îmbrace în uniformele forțelor aeriene germane, asezonate cu sânge şi urme de gloanțe, apoi să cadă cu avionul în mijlocul Canalului Mânecii. Înainte de asta urma să emită un SOS în germană şi să aştepte o navă care să-i recupereze. Trebuie spus că Farley a privit planul cu mult scepticism, încă de la bun început. Erau multe lucruri care puteau să nu meargă cum trebuie, în primul rând faptul că cei din echipă trebuia să-şi joace rolul şi să urce la bordul navei, iar la momentul potrivit să-i împuşte pe nemți şi să pună mâna pe

---

12 În original, *Newsform Tartaty.* (*N.t.*)

echipamentul de codare.

Însă Farley, Turing şi colegul lor Peter Twinn din Baraca 8 s-au lăsat convinşi, poate şi fiindcă nu mai aveau alte speranțe şi, în plus, nu îşi dăduseră încă seama că există o legătură strânsă între tendința lui Fleming de a exagera – tipul ar fi trebuit să se apuce să scrie romane – şi abilitatea lui de a face planuri. În septembrie 1940, la Dover, au început pregătirile. A fost adus un bombardier Heinkel şi au fost recrutați oamenii, o echipă foarte bună, după părerea lui Fleming – „o forță absolut fenomenală; încă nu m-am hotărât dacă o să particip şi eu" –, iar Farley a început să creadă, chiar dacă se îndoia că ar exista prea mulți oameni în trupele de elită engleză care să poată vorbi germana fără accent.

Între timp, la Bletchley se înăspreau măsurile de securitate. Nu mai era permis nimănui să ştie vreun cuvânt în plus față de cât era necesar. Idealul era ca oamenii să nu aibă habar despre activitățile colegilor din celelalte barăci. Ideea că cineva ca Turing deține toate cunoştințele vitale a devenit un motiv tot mai mare de îngrijorare, iar în culise Pippard îşi continua campania de distrugere a reputației matematicianului. Ce îl mâna? Farley n-a înțeles niciodată, dar a observat cum atrage treptat tot mai mulți oameni de partea lui şi cum atmosfera devine tot mai otrăvită. Suferea alături de Turing! Culmea absurdului era că, pentru a-şi amuți criticii, Turing trebuia să facă ceva considerat imposibil. Însă codul Enigma pentru forțele navale a rămas impenetrabil, şi nu veneau veşti bune nici din partea lui Fleming.

„Mâine”, scria el. „Sau poimâine. Calm! Totul e pus la punct. „Dar era pe naiba. Zilele treceau. Aşteptau sfârşitul lunii, când navele germane primeau noi cărți de coduri. Însă a venit şi acest moment şi nu s-a întâmplat nimic, iar telegramele lui Fleming erau tot mai evazive şi mai vagi. Curând, Farley şi Turing nici nu mai trebuia să-şi spună ceva. Nu făceau decât să se uite unul la altul şi situația era clară: „Nici astăzi!”

În seara zilei de 16 octombrie 1940, Farley stătea în camera lui de lângă biblioteca conacului şi se uita la barăcile de lângă lac, când un tânăr i-a adus o telegramă de la Londra, trimisă de John Godfrey: OPERAȚIUNEA NEMILOASĂ AMÂNATĂ PE TERMEN NEDEFINIT. Ar fi putut să scrie foarte bine şi „moartă şi-ngropată”. Era o lovitură mortală, Farley a înțeles asta imediat. A tras un şut coşului de gunoi plin cu hârtii şi a simțit junghiurile dezamăgirii şi umilinței. Ar fi trebuit să-şi dea seama de la bun început. Planul era o aberație şi nimic mai mult, iar mai târziu, când i-a dat vestea lui Turing, s-a îngrijorat de-a binelea.

— N-o să reuşim niciodată, a zis Alan, cu un pesimism care nu-l caracterizase niciodată.

33

Încordarea vie pe care Corell o resimțea în piept se mai domolise. Tot mai avea dureri, dar nu mai erau atât de supărătoare, păreau mai degrabă efectele unei alergări lungi sau ale unei bătăi pe cinste. Din când în când se simțea bucuros, trecuseră secole de când întâlnise ultima dată o persoană care sări stimuleze

atât de mult, iar în răstimpuri cuvintele se legau din nou curgător, vechile fraze inteligente, abstracțiile, salturile mentale, întorsăturile dramatice şi efortul de a înțelege tot îi reveniseră cu o energie proaspătă. *Cu cât e mai interesant, cu atât mai multe detalii vrea publicul.*

Toate maximele auzite în copilărie îl mânau înainte, iar dacă la birou Ross şi Kenny îi ucideau cuvintele, Oscar Farley i le aducea din nou la viață. Corell îşi spunea povestea cinstit, sau cel puțin aşa simțea. Curând a încercat însă aceeaşi senzație din copilărie: povestea a căpătat o viață proprie. Îi oferea un cadru care nu existase la început, şi aşa a ajuns să inventeze anumite detalii şi observații. Nu erau chiar minciuni, ci mai degrabă înfloriturі, trimiteri de care povestea părea să aibă nevoie; şi curând a descoperit ceea ce probabil ştia deja, că viața se schimbă când e povestită, devine alta şi urmează cursuri şi întorsături de situație noi. N-a pomenit de discuția cu Krause şi a dat o semnificație nouă unor evenimente care nu cu mult în urmă i se păreau lipsite de importanță. Adesea situația i se părea ciudat de familiară, de parcă ar fi călătorit înapoi în timp până la serile din Southport, ori chiar s-ar fi transformat în altcineva, într-un om mai bun. Dar era o prostie, bineînțeles. Nu era vremea să se bucure. Ancheta implica secrete de stat, iar el ştia foarte bine că generarea unei stări de bună dispoziție nu este decât o tactică de interogare clasică. În minte i-a răsărit o bănuială şi i s-a părut că blândețea pe care o vedea în ochii lui Farley nu e decât un truc, o modalitate de

a-l face să spună ce nu trebuie. Şi totuşi… se lăsase vrăjit de discuție. Sinceră sau nu, îl înzdrăvenise şi, puțin câte puțin, încrederea în sine începuse din nou să-i curgă prin vene. Pălăvrăgea mai departe, făcând noi asocieri şi salturi mentale. Unele erau împrumutate de la Krause şi Gandy. Altele erau citate din lucrările lui Turing şi, cu toate că ştia că depăşeşte măsura, fii surprins când expresia feței lui Farley îngheță brusc.

—

Maşini care să poată înțelege muzica de neînțeles.

Cuvintele lui Corell îi amintiră lui Farley de Alan şi de Bletchley, dar îl puseră totodată din nou în gardă. Se putea spune că îşi revenea în simțiri pas cu pas şi îşi amintea întreaga poveste şi spusele lui Pippard. Încă mai era incitat şi mai simțea o afecțiune aparte pentru polițist, dar cu fiecare clipă devenea mai bănuitor, făcându-şi griji că se lăsase influențat de privirea vulnerabilă din ochii lui Corell şi de propriile sentimente de vinovăție, dar poate că, în primul rând, de talentul polițistului, îl înveselise, aşa cum i se întâmpla ori de câte ori unul dintre studenții lui se dovedea o surpriză plăcută, ba chiar se gândise că polițistul ar fi bun de recrutat. Pe urmă se concentrase asupra spectacolului în sine; asupra bucuriei povestitorului şi a sentimentului oferit de modul în care acesta încerca să croiască o poveste literară, şi fără să vrea – ura să învinovățească fiii pentru păcatele taților – se trezi cu tatăl polițistului în gând: James Corell, mucalitul fermecător care spunea poveşti fantastice, chiar dacă nu neapărat

adevărate. Să fi fost acelaşi fenomen, transferat următoarei generații? Avea doar un sentiment incert că ceva nu e în regulă, deşi în mintea lui continua să-l apere pe Corell. De exemplu, nu-i trecuse prin minte că polițistul ar şti tot ce-şi imaginase Pippard că ştie şi refuza să creadă că a vândut informații; nici măcar nu-şi putea imagina cum s-ar fi putut întâmpla asta. Afurisitul de costum pomenit de Pippard, care în acel moment părea distrus, fusese cumpărat de mătuşa lui, Vicky, iar din bălmăjelile lui Mulland despre slavul cu aer de brută Farley nu credea nici măcar o iotă. Era convins că în mare parte povestea lui Corell e adevărată. Şi totuşi… creştea în el impresia că ceva nu e chiar în regulă, că totul pare oarecum prea la țintă, şi dintr-odată şi-a dat seama: *Scrisoarea.* Cum a putut să uite? Scrisoarea fusese principalul motiv de îngrijorare al lui Pippard…

— Pippard mi-a spus că ai citit una dintre scrisorile lui Turing.

— Da… aşa este.

— Despre ce fel de scrisoare e vorba?

— O am aici, zise Corell arătând spre buzunarul din interiorul hainei.

— Dar la Wilmslow ai spus că nu mai deții niciun material.

— Povestea mea nu v-a spus destule despre cât de idiot sunt? Ar fi trebuit să vă dau scrisoarea, n-ar fi trebuit să vin aici şi, mai ales, n-ar fi trebuit să mă duc la Pippard.

— Dar ai făcut-o.

— Toată povestea asta m-a împins să fac lucruri pe

care n-ar fi trebuit să le fac.

— Ți-ai dat seama că sunt lucruri importante despre care nu ştii nimic.

— N-a fost chiar aşa, din păcate. Era vorba mai mult despre mine. Despre visele mele prosteşti. Voiam…

— Pot să văd scrisoarea?

Corell îi dădu hârtiile mototolite şi, înainte să se apuce de citit, Farley deveni foarte agitat. Mâinile îi tremurau, nu ştia exact de ce, dar îi era frică de tot felul de lucruri, se temea că o să se afle că el a fost nemernicul care l-a alungat pe Alan din Cartierul General, dar în primul rând se temea că Alan a vorbit despre secrete de stat şi că astfel s-ar dovedi că, până la urmă, predicatorul de Pippard a avut dreptate. Aşa că citi în grabă scrisoarea. Ce lectură tristă! îi provoca durere. Pe de altă parte, îl liniştea. Un funcționar public mai ortodox, un Pippard, ar fi avut probabil multe de spus. Bineînțeles că Alan îşi dovedea neglijența chiar şi prin faptul că a pomenit de secrete, şi mai ales pentru că a pomenit de proiectul pierdut, indiferent cât de obscur l-ar fi descris, dar în rest scrisoarea nu reprezenta o încălcare flagrantă a regulilor de securitate, iar dacă cineva trebuia să se simtă ruşinat, nu putea fi vorba decât de Mulland şi de cei care îl trimiseseră pe urmele lui Corell. „Îi iese atât de prost comportamentul natural încât îi pline pe jar pe toți. Unde l-or fi găsit?”

Chiar, unde?

Farley n-ar fi trebuit să-i promită nimic. Nu, nu, ar fi trebuit să-l dea afară odată pe Mulland. Şi poate că

ar fi trebuit să plece şi el.

Se uită prin cameră cu ochi obosiți. Pe pervazul ferestrei erau două sticle de bere, pe jos – valiza deschisă, nişte haine şi câteva cărți. Pe noptieră erau două pahare şi carnețelul de care Mulland făcuse atâta caz.

— Ce credeți? întrebă polițistul.

— Despre scrisoare? M-a întristat. Turing a fost un om bun. Ne-am purtat urât cu el.

— A fost un mare gânditor?

— Fără îndoială, răspunse Farley absent.

Luă carnețelul de pe noptieră şi începu să-l răsfoiască din nou, observând doar vag, cu coada ochiului, că polițistul s-a înseninat, de parcă vorbele lui l-ar fi făcut fericit.

— De ce e considerat aşa?

— Considerat cum?

— Un mare gânditor.

— A…

Lui Farley îi căzu sub ochi acelaşi nume pe care îl văzuse în carnețel şi Mulland. *Fredric Krause.*

— N-ai făcut bine păstrând scrisoarea, zise el, abandonând subiectul măreției lui Turing.

— O să le raportați asta şefilor mei?

— Nu. Tu? răspunse el cu un ton glumeț, de care îi păru rău imediat.

Nu trebuia să mai fie atât de moale, de slab. Trebuia să înceteze să se lase orbit de simpatia lui pentru polițist, mai ales că descoperise numele lui Fredric Krause în carnețelul lui Corell. *Fredric Krause.* Farley simțea un nod în stomac, şi asta nu

fiindcă l-ar fi considerat pe Krause nedemn de încredere. Dar apăruse ca din senin la tribunal în Wilmslow, apoi pur şi simplu dispăruse. Să fi...? Farley refuza să creadă aşa ceva. Nu, nu; şi totuşi, nu şi-l putea scoate pe Krause din minte. Îşi aminti de întâlnirea cu logicianul într-o seară târziu, sub becul din faţa Barăcii 8, dar mai ales – şi îşi aminti asta ciudat de limpede – cum vorbea Krause cu Alan Turing pe pajiştea din faţa conacului de la Bletchley, despre lame de ras şi ciorapi bărbăteşti. Discuţia avea un ton foarte vesel şi jucăuş, de parcă cei doi ar fi fost foarte apropiaţi. Trebuie să se fi întâmplat cu puţin înainte de sosirea lingourilor de argint la Bletchley.

34

Bletchley Park II

Într-o anumită privinţă, situaţia proastă din război nu părea să-l afecteze pe Alan Turing. Avea o abilitate extraordinară de a se retrage în concentrarea lui şi era bine cunoscut pentru lipsa de interes faţă de ce se întâmpla în jur. Dar mai târziu, când adversarii invidioşi se răzbunaseră, Farley s-a întrebat dacă nu cumva senzaţia disperării a pus stăpânire şi pe Alan. Se ascundea, bineînţeles, după glume şi farse. Nu era genul de om care să se plângă. Pe de altă parte, spunea o mulţime de ciudăţenii:

— Dacă vin nemţii, o să vând lame de ras în stradă. Îmi fac deja un stoc!

— Ce idee tâmpită. O să fii arestat pentru punerea în vânzare a unor arme albe. Ar trebui să-ţi bagi banii

în ciorapi de damă, i-a zis Krause, care stătea lângă el.

— I-aş prefera pe cei bărbăteşti!”

— Atunci, de ce să nu le vinzi bărbaților ciorapi de damă. S-ar putea să se schimbe moda. Poate îți cumpără şi Göring o pereche.

Ochii lui Alan s-au luminat. Au început să facă planuri absurde pentru ocupațiile lor în Anglia nazistă. Nu era uşor să-ți dai seama când vorbeau serios şi când se prosteau. Farley nu-i înțelegea prea bine.

Turing cumpărase două lingouri de argint cu 250 de lire. Argintul era adus la Bletchley cu trenul şi recepționat ceremonios. La început le-a fost greu să înțeleagă, dar curând au aflat că Alan plănuia să trăiască de pe urma acelor lingouri.

— Pentru ce-ți trebuie argintul? l-a întrebat Farley.

— Pentru ce-i trebuie oricărui capitalist. Ca să mă îmbogățesc.

De fapt, banii erau ultimul lucru care l-ar fi interesat pe Turing. Dar era capabil să construiască teorii despre tot felul de lucruri, şi trebuie să fi auzit de undeva că aurul şi argintul căpătă o valoare mai mare în timpul războiului, aşa că s-a gândit să îngroape lingourile în pădure. Puteau să stea acolo ca nişte semințe în pământ, până când avea să le crească valoarea. Nu putea să le depună la bancă. Se credea că naziştii o să golească toate băncile.

— Vrei să vii? l-a întrebat Turing.

Farley nu voia. Nu avea timp. Totuşi, i-a spus „da”. Avea ordin să nu scape din ochi vedeta, aşa că s-au

dus în pădure la Shenley, după ce au pus lingourile într-un vechi cărucior de lapte. Au trecut de Shenley Park, o ceainărie frumoasă, şi de două livezi, apoi s-au oprit într-o poiană, lângă un salcâm japonez. Locul în sine nu avea nimic special. Terenul era accidentat şi pietros, iar lumina era slabă. Totuşi, salcâmul îi oferea locului o anumită solemnitate austeră şi, de vreme ce tot nu mai aveau putere să tragă căruciorul, Turing a hotărât că acela e locul. Farley a obiectat, spunând că o să-i fie greu să-l regăsească. În afară de salcâmul japonez erau prea puține trăsături distinctive, iar copacul nu avea să rămână acolo o veşnicie. Trunchiul era deja putred. Dar lui Turing locul i s-a părut destul de bun. I-a spus că nu-şi doreşte o misiune uşoară şi că salcâmul o să trăiască mai mult decât ei. Era unu după-amiază, într-o zi frumoasă, dar destul de rece, şi un gândac mare şi negru se târa pe pământ.

— Uită-te la el, i-a zis Alan fascinat.

Nu părea deloc grăbit să sape. S-a aşezat pe cărucior.

— S-ar părea că într-adevăr nu-ți doreşti o misiune uşoară, i-a zis Farley…

— Da?

— Ai spus…

— A, da… Voiam să spun doar că o comoară nu are farmec fără operațiunea de căutare a ei. Nu vreau să îngrop argintul în fundul grădinii. Am nevoie de o provocare. Ar trebui să înțelegi asta, Oscar, tu vorbeşti tot timpul despre poveste… despre importanța poveştii. Ce ar fi comoara lui Monte Cristo

fără aventurile lui Dantes? O găunoşenie vulgară, nu-i aşa?

— Dar eu tot aş putea să mă bucur de comoară în sine.

— Ha-ha! Trebuie să accepți totuşi că adevăratul farmec e dat de harta comorii. Misterul e întotdeauna mai atrăgător decât soluția.

— Atâta timp cât nu vorbim despre codurile forțelor navale.

— Nu, nu.

— Mă bucur să aud asta.

— Nu răstălmăci spusele mele, clovnule! N-am vrut să spun decât că şarada are o putere de atracție pe care soluția i-o risipeşte, oricât de inteligentă ar fi. Răspunsul risipeşte dorința din întrebare.

— În privința asta sunt de acord cu tine, Alan, bineînțeles. Yeats crede acelaşi lucru. Dacă există ceva divin, atunci acel ceva se găseşte în întrebare, nu în răspuns. Din întâmplare ai spus-o minunat: *Misterul e întotdeauna mai atrăgător decât soluția.* Poate că tocmai de asta am considerat întotdeauna că romanele polițiste sunt atât de captivante la început, dar apoi devin plicticoase şi previzibile.

— Perfect adevărat! Se încheie întotdeauna cu o banalitate teribilă. Nu înțeleg de ce Wittgenstein se dă în vânt după ele.

— După cărțile polițiste?

— Le devorează! Ba chiar e abonat la revista *Detective Story.* Are casa plină. E complet nebun! Nu-l suportă pe Godel, dar astea… Apropo, cartea lui

favorită este *Rendez-vous with Fear*[13]. E scrisă de un tip care se numeşte Norbert Davis. Am cumpărat-o să văd despre ce e vorba, şi n-aş putea spune că mi-a plăcut, dar mi-am dat imediat seama că eroul seamănă cu Wittgenstein.

— În ce privință?

— Niciunul dintre ei nu crede prea mult în logică. Mai degrabă aşteaptă momentul potrivit ca să împuşte o soluție. Am putea spune că amândoi merg pe intuiție şi țintesc punctul slab.

— Dar tu nu eşti aşa.

— Eu cred mai mult în logică, i-a răspuns Turing râzând.

Farley nu înțelegea ce e atât de comic.

— Pentru mine, logica este magie pură, cum spune şi Welchman. Magie pură! Ha-ha! în orice caz, nu cred că e atât de dificilă pe cât crede Wittgenstein. Sunt convins chiar că putem ajunge foarte departe cu ajutorul ei, poate chiar până în luminişul ăsta.

— Dar te fascinează raționamentul, căutarea în sine?

— Ca oricine altcineva, îmi doresc să aflu răspunsuri şi nu-mi place când oamenii – credincioşii de pildă – capitulează de îndată ce lucrurile devin greu de înțeles, dar cred că, cu cât e mai greu să găseşti ceva, cu atât mai mare e valoarea atunci când reuşeşti. E evident, zău. Nici măcar Wittgenstein nu vrea să găsească rezolvarea misterului din romanele lui polițiste la pagina nouăsprezece. Vrea să aştepte

---

[13] *Întâlnire cu frica,* roman celebru în epocă, apărut în 1943. (*N.t.*)

şi să-şi muncească mintea. Dificultatea vânătorii este partea cea mai importantă şi dă valoarea comorii. S-ar putea să nu mai pot ajunge să vând lingourile, tocmai pentru că le îngrop, sau poate fiindcă o să fac o hartă criptată a comorii. Dar cu argintul se întâmplă ceva când îl îngropi, nu crezi, Oscar? Poate căpăta o valoare suplimentară, intangibilă.

— Are o istorie.

— Întocmai, şi noi doi facem parte din ea. În afară de asta…

— Ce este…?

— Există un început care dă valoarea inițială. Vreau să spun că cineva care a încercat de timpuriu un anumit lucru s-ar putea să aprecieze mai bine decât alții anumite comori. De exemplu, am putea presupune că cineva a pierdut cândva ceva de valoare inestimabilă… a zis el, înfierbântat.

Se bâlbâia, dar după un timp a devenit evident că vorbeşte despre el însuşi, cel puțin în parte. El era cel care pierduse cândva ceva. Pierduse un prieten pe nume Christopher Morcom, care studiase cu el la Sherborne Collège. Alan i-a spus că venera pământul pe care păşea Christopher.

— Cu el, totul era mai bogat şi mai bun. Înainte de a-l întâlni eram un elev slab. Pedagogul mi-a spus că temele mele sunt cele mai neglijente şi mai ignorante pe care le-a văzut vreodată.

— Erai puştiul care jongla cu numerele.

— Dar nu eram prea bun nici la matematică. Pedagogul le-a scris părinților mei şi le-a spus că sunt antisocial şi că nu se ştie dacă o să trec clasa. Eram

singur. Nu mă înțelegeam cu nimeni. Ai observat cât de greu îmi vine să privesc oamenii în ochi? Pe vremea aia mi-era şi mai greu. Pe urmă am dat de Christopher, de la care nu mi-am mai putut lua ochii. Era cu un an mai mare şi atât de frumos şi delicat, încât mă durea tot trupul. Doar mâinile lui… înțelegi, Oscar, eu eram neîndemânatic şi timid, el era vedeta şcolii. Primea burse şi premii, şi nu aş fi îndrăznit să-l abordez dacă nu s-ar fi dovedit că şi el are talente matematice. Îi plăceau foarte mult matematica şi ştiințele exacte, şi mai avea şi nişte ochi extraordinari – şi nu vreau să spun doar că erau frumoşi. Vedea fantastic de bine. Putea să-ți arate unde e Venus în mijlocul zilei, fără telescop. Voiam să fiu ca el. Christopher avea un telescop; mi-am dorit şi eu. Când am împlinit şaptesprezece ani am primit unul cadou, împreună cu cartea lui Eddington despre constelații. Eram amândoi ca vrăjiți în fața bolții cereşti. Am vizitat observatorul şi am cumpărat un glob cu harta stelară. La vremea aia era aşteptată, apariția unei comete, şi de multe ori stăteam treji noaptea şi ne uitam după ea. Eram atât de emoționat, încât trebuie să fi fost vorba şi de altceva, nu doar de cometă. Ştiam exact unde trebuia să apară, undeva între Constelațiile Calul Mic şi Delfinul. Eram plini de speranță, stăteam nemişcați ore întregi. Dar n-am apucat niciodată să o vedem împreună. Am văzut-o fiecare, dar niciodată împreună. Într-o noapte de iarnă, un cor de băieți a vizitat şcoala noastră. Nu mă dădeam în vânt după muzica lor, nu era nimic deosebit, nici vorbă, dar în timp ce ascultam m-am

uitat la el şi m-am gândit că noi doi o să fim împreună multă vreme, dar… nu pot să explic… mi-era teamă că ar putea fi exact pe dos. M-am speriat. În noaptea aia n-am mai putut să dorm. Stăteam întins, mă zvârcoleam, mă uitam pe cer. Era lună plină. Mă simțeam de parcă aş fi fost treaz de foarte multă vreme. Şi totuşi, probabil că am ațipit. M-am trezit pe la trei şi am auzit cum bătea clopotul mănăstirii. După o vreme m-am ridicat şi m-am dus la fereastră. Am stat acolo multe alte nopți, uitându-mă după cometă. Dar în noaptea aia am rămas în picioare şi m-am uitat la clădirea în care locuia Christopher. M-a cuprins o groază profundă. N-am să reuşesc niciodată să explic asta. A doua zi, Christopher n-a venit la şcoală. Nici în ziua următoare, aşa că l-am întrebat pe pedagog dacă ştie ceva. Mi-a răspuns evaziv. După câteva zile, într-o dimineață, a venit la mine un profesor şi mi-am dat seama imediat că s-a întâmplat ceva. „Am o veste proastă", mi-a spus. „Christopher a murit".

— Ce s-a întâmplat? l-a întrebat Farley.

— În copilărie băuse nişte lapte contaminat, care îi provocase leziuni interne. Christopher nu mi-a spus niciodată nimic despre boala lui. De fapt, n-a spus nimic care să mă îngrijoreze sau să mă facă să mă simt stânjenit. Dar în noaptea aia în care am privit luna din dormitor s-a îmbolnăvit din nou şi n-a mai reuşit să-şi revină. A murit într-un spital din Londra. Acum era aici şi în clipa următoare… Am suferit foarte mult. Am început să cred că, într-un anumit sens, Christopher încă mai trăieşte.

Dar religia nu e pentru mine. Nu mi-a oferit nicio alinare, nimic, nu aveam decât ştiinţa. Ca un puşti zăpăcit ce eram, am început să coc o teorie proprie. Am luat câteva idei din fizica cuantică şi mi-am construit un vis în care Christopher trăia în altă parte. Nu mă prosteam, ideile alea erau la modă la vremea respectivă. Sunt sigur că ştii, Oscar, că din momentul în care descoperirile făcute în fizica cuantică au arătat că particulele sunt imprevizibile, tot soiul de leneşi exaltaţi le-au folosit pentru a explica viaţa şi liberul arbitru. Astăzi nu mai suport modele ştiinţifice, oamenii care se aruncă asupra ultimelor idei şi încearcă să le aplice vieţii de zi cu zi. Dar am rămas cu ceva. Gândul că ceea ce numim noi „suflet” nu poate fi ceva separat de trup sau de univers, bunăoară. Provenim cu toţii din aceeaşi stea şi, aşa cum lucrurile lipsite de viaţă sunt guvernate de legi, şi cele vii trebuie să fie la fel. Trebuie să existe o structură, o logică.

— Şi asta cauţi?

— Ha-ha! Cel puţin am făcut un mic pas.

— Şi totul a început cu moartea lui Christopher Morcom?

— Cine ştie când încep anumite lucruri?

— Eu cu siguranţă pot să-ţi spun când se schimbă vremea. Cred că trebuie să-i dăm bătaie.

Alan a luat o lopată neagră din cărucior şi a săpat o groapă în pământul pietros. Cu o solemnitate aproape comică, a coborât argintul în groapă şi apoi a privit coroanele copacilor şi cerul. A aşezat iarba la loc peste groapă de parcă ar fi îngrijit un mormânt.

— Odihneşte-te în pace, a zis Farley.
— Până o să te învii, a zis Alan.

—

După ce planurile lui Ian Fleming au fost lăsate baltă n-a mai venit nicio veste bună, şi adesea li se părea că războiul a fost pierdut. Europa era în mâinile naziştilor, şi în acel moment nimeni nu bănuia că Hitler o să-şi întoarcă trupele împotriva propriului aliat, Uniunea Sovietică, că se va lansa în bătălie pe două fronturi şi că, în loc să ceară sprijinul japonezilor pe frontul estic, o să le permită nebunia de a provoca Statele Unite. Nu ştiam decât că naziştii domină continentul şi mările şi că e imposibil să spargi codul Enigma al forțelor navale – şi astfel să câştigi bătălia pentru Atlantic – fără a pune mâna pe un registru de coduri.

Era o iarnă rece şi nu se întâmpla nimic. Şi deodată a venit vestea că Operațiunea Spada a avut succes. În operațiune au fost implicate cinci distrugătoare britanice din zona coastei norvegiene, care aveau misiunea secretă de a captura echipamentul german de codare. În 4 martie, la şase dimineața, una dintre nave, *HMS Somali,* a întâlnit în apele acoperite de ceață din apropiere de Svolvaer o navă germană, traulerul blindat Krebs, şi a deschis focul asupra ei. Raportul nu spunea ce s-a întâmplat, dar englezii reuşiseră să scoată nava din luptă, şi în mod normal asta ar fi fost de ajuns, dar nu şi în cazul acela. Farley ştia foarte bine că în astfel de situații cei mai mulți comandanți aleg să scufunde nava adversă, mai degrabă decât să urce la bord, şi acela a fost unul

dintre motivele pentru care la Bletchley a ajuns atât de puțin material. Din câte a înțeles Farley, căpitanul n-a vrut nici să cerceteze nava. Dar locotenentul Warmington, un ofițer îndrăzneț care avea să ajungă căpitan, a urcat la bord însoțit de oamenii lui, cu armele pregătite. Nu era clar ce s-a întâmplat mai departe, însă locotenentul Warmington a pus mâna pe un document din cabina căpitanului german, pe care scria *Innere Einstellung, Aussere Einstellung* şi *Steckerverbindung,* iar acele cuvinte i-au sunat promițător. A considerat că hârtiile conțin chei de codare, deşi raportul a evitat să-i dea dreptate. Căpitanul german a avut timp să distrugă o parte din material.

Hârtiile erau aşteptate la Bletchley în câteva zile şi asta putea aduce un progres. Sau o altă dezamăgire. Farley îşi amintea momentul în care s-a dus la conac în căutarea lui Turing.

— Poate e în sala de mese, i-a spus Peter Twinn.

Lui Farley nu-i venea să se ducă acolo. Ocolea sala de mese când nu-i era foame. Dar bineînțeles că s-a dus, lăsându-se împresurat de mirosul îngrozitor de varză, peşte fiert şi încă ceva ce aducea a budincă de ouă. Alan se afla într-adevăr acolo, luptându-se cu un cartof decolorat pe care îl zdrobise peste grăsimea galbenă din farfurie. De la distanță părea că doarme cu ochii deschişi. Avea o privire sticloasă şi obrajii îi erau cenuşii. Arăta epuizat şi încerca să dea deoparte cu mişcări uşoare ale mâinii fumul de țigară care plutea în jurul lui. Farley s-a gândit că s-ar putea să fie adevărat zvonul că Alan Turing e pe ducă.

Dar când s-a dus la el şi i-a spus că s-ar putea să primească o cheie a codului, chipul i s-a transformat fabulos. Nu numai că a căpătat culoare. A devenit mai tânăr. A început să strălucească, aşa cum se întâmplase în pădure la Shenley, şi Farley a simțit că trebuie să-şi înmoaie cuvintele, adăugând o notă sobră:

— Dar mi-e teamă că cea mai mare parte din document lipseşte.

Nu voia ca Alan să-şi facă prea multe speranțe. I se părea că matematicianul se află într-una dintre stările de excitare nervoasă care, în fața celei mai mici dezamăgiri, se poate transforma foarte uşor în apatie sau prăbuşire psihică. Însă mai târziu, gândindu-se la asta, Farley şi-a dat seama că în acel moment a început marea reuşită a lui Alan, care avea să-i ajute să pună capăt războiului nenorocit.

35

Farley ura paranoia vremurilor în care trăia. Dar în acelaşi timp ştia că nu-şi poate face treaba fără o doză oarecare din acest beteşug, şi cu toate că se ferea de ceea ce considera că e suspiciune exagerată din partea colegilor lui, la fel de mult i se întâmpla să se teamă că nu e suficient de sceptic. Avea o minte analitică şi putea citi uşor oamenii. Detecta fără dificultăți fisurile şi inconsistențele din poveştile pe care le auzea. Având cunoştințe literare foarte bogate, identifica foarte uşor toate micile semne ale falsului şi observa imediat când cineva nu ştia un lucru. Însă

poate în ciuda tuturor acestor calități, Farley nu se pricepea foarte bine să-i demaşte pe marii mincinoşi, pe cei care mințeau cu aceeaşi uşurință cu care spuneau adevărul. Parcă rămăsese puştiul care citea romane şi refuza să creadă că poveştile respective sunt inventate. Cum putea să fie neadevărat ceva care evoca în mintea lui imagini atât de limpezi?

Farley trebuia să vadă un nor înainte de a-şi face griji că o să înceapă ploaia, şi poate că se repezea să îndrăgească oamenii, mai ales dacă erau tineri, talentați sau învinețiți în bătaie. E drept, preț de o clipă se gândise dacă nu ar trebui să-l recruteze pe Corell pentru Cartierul General, şi asta nu doar pentru că ar fi fost cea mai simplă metodă de a păstra în sânul organizației informațiile despre Bletchley Park deținute de polițist. Se gândea că le-ar putea fi de folos. E adevărat, judecata lui îl dezamăgise – aventura de la Cambridge avea ceva donquijotesc – şi îşi asumase prea multe riscuri, dar capacitățile lui deductive păreau impresionante. Criteriile de recrutare pentru serviciile de securitate fuseseră puse în discuție după ce Burgess şi MacLean dezertaseră. Nu mai era suficient să presupui pur şi simplu că apartenența la o clasă socială înaltă şi o educație la Eton sau Oxford sunt suficiente, aşa cum făcuse MI6 în primii ani. Proveniența din păturile sociale înalte nu mai era privită drept garanție a loialității, ba chiar dimpotrivă. Clasele superioare păreau să zămislească doar libertini aroganți, aşa că serviciile începuseră să recruteze oameni din alte clase, talentați şi de încredere. Aşadar, de ce să nu-l

încerce pe Corell?

Mai întâi pentru că nu părea chiar aşa demn de încredere, dar şi pentru că s-ar fi lovit de protestele lui Pippard şi ale celorlalți. Nu, se gândea Farley, în loc de „impresionante", capacitățile deductive ale polițistului puteau fi considerate *prea* bune – semn că ceva nu era în regulă. Povestea lui Corell putea fi convingătoare luată pe bucăți, dar dacă puneai totul cap la cap şi priveai ansamblul, nu cumva te alegeai cu o altă impresie? Raționamentul care îl condusese pe polițist la Bletchley Park şi la bombele lui Turing ar fi trebuit să se bazeze doar pe deducții logice, şi da, bineînțeles, concluziile lui nu erau deloc nerezonabile. Erau absolut logice, desigur. Dar poate că atunci când le acceptase, Farley reacționase mai degrabă ca cineva care citeşte despre descoperiri şi invenții vechi: când totul e gata, soluțiile nu mai par atât de spectaculoase, pentru că ştii deja răspunsurile. Când ai deja la dispoziție toate invențiile şi descoperirile nu mai înțelegi cât de greu a fost drumul până la ele. Dar dacă polițistul aflase ceva de la Krause? Nu cumva de acolo veneau deducțiile lui?

Farley nu putea înțelege ce motive ar fi avut Krause. La Bletchley se bucurase de o reputație bună, şi Farley ştia că fusese bine verificat înainte de a primi cetățenia britanică, la începutul războiului. Îl primiseră în primul rând pentru că fusese recomandat călduros de Turing, şi consideraseră că o să le dea o mână serioasă de ajutor la decriptare. La un moment dat, Pippard, cu ochiul lui bănuitor,

menționase fosta cetățenie a lui Krause ca factor de risc – în fond, Austria era țara lui Hitler –, dar în afară de asta Farley nu-şi amintea să fi pus cineva la îndoială loialitatea lui Krause. Şi totuşi, nu se puteau baza pe asta.

Farley îşi amintea că la un moment dat Krause a spus ceva despre excesul de patriotism care orbeşte, că o țară are nevoie de oameni care să o privească fără să plece de la premisa iubirii, dar replicile de acel gen erau foarte răspândite în acel moment, înainte ca războiul rece să otrăvească mințile oamenilor. Nu, nu, dacă era ceva în neregulă, Farley considera că acel ceva trebuie căutat în admirația lui Krause pentru Turing şi în furia pe care o manifesta când auzea ce spun bârfitorii despre Alan în absența lui.

Să fi oferit logicianul informații secrete, ca să răzbune suferințele îndurate de Turing? Poate că nu mai era dornic să se arate loial față de o țară care îşi tratează atât de prost eroii? Dacă era aşa, cine, în afară de Corell, mai primise acele informații? Farley se uită la polițist, la ochii lui care păreau atât de mici sub umflăturile vinete, şi îi mai dădu puțină apă.

— Uite, îi zise. Mai bea puțin!

Se ridică, şi udă un prosop, apoi îi curăță uşor rănile. Faptul că făcea ceva îi dădea o stare de bine. Îi potolea grijile şi îl făcea să se simtă mai puțin nefericit.

— Mulțumesc, zise Corell.

— N-ai putea să-mi spui pe nume? Te rog, eu sunt Oscar.

— Eu sunt Leonard.

— Leonard să fie. Ciudat, semeni atât de mult cu tatăl tău. Eşti aşa de tânăr, dar îmi aminteşti de vremurile de odinioară.

— Îți plăcea de el?

— Da. N-am auzit niciodată pe cineva povestind aşa cum o făcea el, nu până când te-am întâlnit pe tine, adică…

— Acum exagerezi.

— Nu chiar.

— Tata îmi spunea întotdeauna că povestesc, bine. Dar de atunci nu mi-a mai spus-o nimeni.

— O s-o auzi din nou, poți să fii sigur. Uneori, însă, povesteşti puțin cam prea bine.

— Ce vrei să spui?

— Omiți anumite lucruri.

— Nu.

— Asta e carnețelul tău?

— Da.

— Ai subliniat aici numele lui Fredric Krause şi, să-ți spun sincer, asta mă nelinişteşte.

— Krause a lucrat şi el la proiectul din război, nu?

— De data asta chiar cred că eu ar trebui să pun întrebările.

— Da, desigur…

—

Corell era bucuros că stabiliseră să-şi spună pe numele mic şi îi făcea plăcere să audă că ştie să povestească. Considera că e un semn că nu mai este în pericol şi că pot începe să se cunoască mai bine unul pe altul. Ar fi vrut să-l întrebe pe Farley despre cariera lui şi despre cercetările literare de la

Cambridge, să afle ce îi place mai mult să citească. Şi deodată, ca din senin, apăruse acel atac şi, odată cu el, i se revelase un nou adevăr: aerul prietenos fusese doar un mijloc de a-l calma, de a-l face să lase garda jos. Se simțea zdrobit. Fusese suficient de prost încât să nu scoată o vorbă despre seara petrecută în pub, la Wilmslow.

— Ce ți-a spus Krause?

— Nimic.

— Nimic?

— Mă rog, o mulțime de lucruri. Despre criza matematicii şi despre paradoxul mincinosului, despre Godel şi Hilbert. Mi-a explicat fundamentele necesare pentru a înțelege *Numerele calculabile.*

— Dar nimic despre război.

— Nici măcar un cuvânt. Ba chiar am observat că devenea agitat şi schimba subiectul ori de câte ori venea vorba de asta.

— Unde v-ați întâlnit?

Corell îi povesti. Îi dădu o mulțime de detalii despre întâlnire şi îi oferi o explicație – pe care el o credea adevărată – pentru faptul că nu l-a pomenit pe Krause: voia să pară el mai isteț. Voia să pară că gândurile lui Krause despre paradoxul mincinosului sunt ale lui. I se părea prostesc şi jalnic. Recunoscu asta, dar îl asigură că logicianul nu i-a spus nimic secret, sub nicio formă, aşa că nu trebuia suspectat.

— N-ai de ce să-l bagi în chestia asta.

— Tu l-ai băgat în chestia asta, încercând să-l laşi afară.

— Am fost un idiot.

— Atunci ia-ți revanşa. Spune-mi un motiv pentru care, din senin, ai vrea să-ți petreci o seară întreagă cu el.

Corell bălmăji ceva de genul „ne-am distrat foarte bine”, dar se simțea atât de descurajat, încât se întreba de fapt de ce ar vrea cineva să petreacă o seară cu el.

—

Farley văzu cum poliţistului îi cade faţa. Îl văzu cum clipeşte şi îşi trece mâna peste frunte, şi asta îi aminti de ultima întâlnire cu Turing, la Cheltenham. Fusese atât de trist să-l vadă cum îşi pierde încrederea în sine. Întotdeauna îl durea când era nevoit să curme entuziasmul cuiva. Îşi privi mâinile, mâinile lui ciudat de bătrâne care se transformaseră în ceva atât de vechi şi de fragil, fără ca el să-şi dea seama. Când se întâmplase asta? Se uită pe fereastră, apoi îşi îndreptă spatele.

— Se pare că lui Krause îi place să predea, zise Corell. Cred că pur şi simplu a vrut să mă înveţe ceva.

Lui Farley îi luă un timp să înţeleagă acele cuvinte. Era o explicaţie plauzibilă? Un discipol însetat de cunoaştere care merge la o bere cu o persoană căreia îi place să predea? E adevărat, Krause era mândru de disciplina lui şi încerca să o facă mai cunoscută. Se spunea că e un bun orator şi Farley îşi aminti că odată, în Baraca 4, Krause povestise tot ce avea pe suflet privitor la bătrânul Hegel. În plus, Krause era întotdeauna curios când venea vorba de Turing. Povestea lui Corell putea fi adevărată. Dar putea să fie şi o aiureală. Dumnezeule, cât de sătul era Farley

de toate astea. Făcu un efort să vorbească pe un ton ferm:

— Sunt sigur că-ți dai seama că o să-l interogăm serios pe Fredric Krause. O să iasă foarte prost dacă mi-ai ascuns ceva.

— N-am ascuns nimic.

— Atunci mai spune-mi o dată că n-ai auzit de la Krause niciun cuvânt despre ce a făcut în timpul războiului.

— N-a spus nimic… sau, da… a spus un lucru…

Acum o să iasă oare la iveală?

— … Vorbeam despre faptul că Wittgenstein nu credea că paradoxul mincinosului are vreo semnificație în afara logicii, şi Krause a zis: „Wittgenstein s-a înşelat ca naiba. Alan Turing, care cunoştea paradoxurile, a spus…"

— Ce…? întrebă Farley nerăbdător.

— … că paradoxurile pot face diferența între viață şi moarte.

— Nimic în afară de asta?

— Nu, pe urmă a schimbat subiectul. Nici măcar n-a pomenit despre război. Dar asta m-a pus pe gânduri. Cum pot paradoxurile să facă diferența între viață şi moarte?

— Chiar aşa, cum… a zis Farley, zâmbind fără să vrea.

36

Bletchley Park III

Mai târziu, când Farley a avut motive să privească

în urmă şi să se întrebe cum de lucrurile au mers atât de prost, a încercat să-şi amintească dacă a existat un moment anume în care au făcut un progres la Bletchley. Nu-i venea niciunul în minte. Succesul n-a venit ca un gol la fotbal. S-a petrecut pas cu pas, şi de fiecare dată când înaintau apăreau probleme noi, ca pentru a-i lipsi de orice bucurie, cert e că nu erau tratați cu onoruri şi nici nu aveau prea mult timp pentru a sărbători. Munceau din greu, şi Farley îşi amintea mai ales grijile şi aşteptarea, mai întâi a documentelor de pe traulerul german, apoi a finalizării muncii de analiză. Îşi amintea foarte bine plângerile şi iritările:

— Ce dracu', nu se întâmplă nimic? Ce face Alan?

Dar nu era deloc uşor. Mai degrabă era un miracol că ajunseseră până aici.

Când au sosit materialele, în 12 martie 1941, Turing şi-a dat seama imediat că nu sunt suficiente. Căpitanul german al traulerului chiar distrusese cea mai mare parte a caietului de coduri, iar amiralul Tovey a avut dreptate când i-a mustrat aspru pe comandanții Operațiunii Spada fiindcă nu şi-au asumat riscul de a căuta şi pe alte nave. Dar asta nu-i ajuta cu nimic pe cei din Baraca 8, şi Farley nu putea decât să se roage la Dumnezeu, în care nu credea, şi să încerce să-i convingă pe cei din amiralitate că Turing şi colegii lui fac tot ce pot.

— Aud că e neglijent.

— Poate în viața de zi cu zi, dar nu şi când lucrează. Dacă cineva poate reuşi, Turing e acela.

— Dar ni s-a spus…

— Vă promit că o să reuşim, a spus Farley, şi cuvintele acelea i-au lăsat în gură un gust stătut.

Dar se străduia să le dea speranțe. Rapoartele pesimiste nu puteau provoca decât schimbări idioate, iar cei din Baraca 8 aveau nevoie de calm şi linişte pentru a putea lucra. Era vremea disperării. După fiecare răsuflare şi fiecare replică din convorbirile cu Londra se simțea nevoia de a reuşi. Nu era greu de înțeles de ce. În primăvara aceea, flota de submarine germane crescuse mai repede ca oricând, şi situația nu era deloc bună, fiindcă nemții puteau folosi şi porturile din nordul coastei franceze. Farley şi-a amintit o scurtă discuție cu comandantul Glyver:

— Cum merge treaba?

— Parc-am înota printre rechini.

Toți erau convinşi că bombardarea din greu a marilor oraşe din Anglia şi atacurile constante asupra navelor britanice nu reprezintă decât o pregătire a invaziei naziste, aşa că din când în când oamenii îi strigau lui Farley:

— Pentru Dumnezeu, n-au spart încă nenorocitul ăla de sistem?

Dar sistemul nu putea fi spart. De vreme ce pozițiile cheilor maşinii Enigma se schimbau în fiecare noapte, erau nevoiți s-o ia de la capăt în fiecare dimineață, aşa că înaintau foarte greu. Părea să dureze o veşnicie şi, chiar dacă din când în când mai descifrau câte un mesaj, era întotdeauna prea târziu, şi asta nu făcea decât să sporească grijile şi iritarea:

— Oamenii mor acolo şi ei se joacă de-a afurisita aia de matematică a lor. De ce nu se întâmplă nimic?

Bineînțeles, se întâmplau foarte multe lucruri. Metodele lui Turing de a mecaniza operațiunile şi de a cântări probabilitățile deveneau mai eficiente cu fiecare zi. De când construise maşinile înțelesese că există o relație geometrică între cheile-exemplu şi textul criptat, şi începuse să testeze tot mai des acea corespondență, alimentând maşina cu contradicții, cu paradoxuri. Reuşiseră să reconstituie tabelele de frecvențe ale maşinilor Enigma. Reuşeau să decripteze telegramele din ce în ce mai des, uneori cu numai trei zile întârziere, aşa cum se întâmplase cu una trimisă de însuşi amiralul Dönitz, arhitectul ofensivei submarinelor germane:

ORDIN DE LA AMIRAL CĂTRE TOATE SUBMARINELE:
ESCORTELE PENTRU U69 ŞI U107 TREBUIE SĂ FIE ÎN LOCUL 2 LA 8.00 A.M. ÎN 1 MARTIE.

Nenorocirea a fost că au descifrat-o prea târziu, aşa că n-au reuşit să afle ce însemna „Locul 2”. Mai aveau nenumărate probleme. Dar era un început. Căpătaseră încredere. Cunoştințele despre sistem sporiseră şi, dacă a existat un moment în care Farley şi-a spus „O să reuşim”, a fost într-o seară, chiar înainte de camuflare. Era în Baraca 4, în camera de recepție, aşezat pe unul dintre teribilele scaune pliante din lemn, şi discuta cu Pippard profilurile de securitate ale matematicienilor nou-veniți. Pe atunci, la Bletchley erau aduşi mulți recruți. Fiecare dintre ei era obligat să semneze, într-o atmosferă solemnă,

Actul pentru Secrete Oficiale, prin care erau amenințați cu închisoarea dacă pomenesc cuiva un cuvânt. Dar în comparație cu ce avea să urmeze după război, măsurile de securitate erau reduse, şi asta în primul rând pentru că nu aveau de ales. Aveau nevoie de fiecare persoană competentă pe care o puteau găsi. Apoi, era şi vremea în care oamenii aveau încredere unii în alții.

Totuşi, avusese loc o schimbare în gândirea care stătea în spatele măsurilor de securitate. Aşa cum îi cercetau pe cei cu simpatii politice de stânga, au fost nevoiți să îi ia în vizor şi pe cei atraşi de mişcările de extremă dreapta: existau cumva recruți care ar fi putut colabora cu naziştii în cazul unei invazii? Ca mulți simpatizanți ai dreptei, Pippard nu considera că e o schimbare bună. A rămas interesat mai mult de supravegherea celor cunoscuți pentru o sexualitate deviantă şi a altor „elemente dubioase" care puteau deveni victime ale şantajului ori îşi puteau vinde țara pentru propriul interes.

— Cinicii mă îngrijorează mai mult decât cei care au convingeri ideologice, a spus el.

Farley i-a explicat foarte calm că spune prostii, dar fără prea multă fermitate, şi s-a bucurat când în cameră a intrat Birch şi i-a întrerupt.

Frank Birch trăncănea întruna despre Turing şi Peter Twinn, criticându-le extravagațele matematice şi spunând, în nerăbdarea lui, tot felul de idioțenii, dar nu era omul care să nu-şi poată schimba părerea. Pe deasupra, orice s-ar fi putut spune despre el, îi distra, aşa acru şi cârcotaş cum era. Se făcea uşor

remarcat, iar când a intrat în cameră, cu pelerina de ploaie pe umeri şi o pălărie boțită pe cap, le-a atras imediat atenția.

— Ia uitați-vă aici, a zis el fluturând nerăbdător un mesaj descifrat şi tradus în Baraca 8.

Farley l-a înhățat imediat şi l-a parcurs rapid, ca să se asigure că nu e o veste proastă.

A început să zâmbească. Fața i s-a topit într-un rânjet larg, de parcă tocmai ar fi auzit un banc bun. Textul telegramei era:

DE LA: COMANDANTUL SUPREM AL FORȚELOR NAVALE.

CAMPANIA SUBMARINELOR IMPUNE LIMITAREA STRICTĂ A NUMĂRULUI CELOR CARE SUNT AUTORIZAȚI SĂ CITEASCĂ SEMNALELE NAVALE. Le INTERZIC ÎNCĂ O DATĂ TUTUROR CELOR CARE NU AU ORDIN EXPRES DE LA COMANDAMENT SĂ SE CONECTEZE LA FRECVENȚELE ENIGMA ALE SUBMARINELOR. ORICE ÎNCERCARE DE A ÎNCĂLCA ACEST ORDIN VA FI CONSIDERATĂ ACT CRIMINAL LA ADRESA SECURITĂȚII NAȚIONALE GERMANE.

— Ce crezi? a întrebat Birch pe un ton triumfător. Ne facem vinovați de crimă?

— Aşa pare!

— Deci nemții o să ne înhațe.

— Există un risc.

Farley a râs, şi i s-a părut că o face pentru prima dată după multă vreme. Nu după multe zile a primit

vestea că a fost decriptat un mesaj al însuşi Führerului, care se încheia cu vorbele „CUCERIȚI ANGLIA!”. Nu era o expresie liniştitoare, însă chiar faptul că citiseră acel mesaj reducea probabilitatea că aşa ceva să se întâmple. Au început să decripteze comunicațiile tot mai repede, şi curând lucrul acesta a început să conteze. Au făcut un pas important atunci când Turing şi colegii lui au descoperit că nişte vechi rapoarte plictisitoare trimise de pe nişte nave germane staționate în nordul Islandei nu folosiseră codurile forțelor navale, ci un sistem mai simplu. Descoperirea nu a reprezentat doar un progres criptologie, ci şi punctul de pornire al unor planuri pentru operațiuni fizice în război. Forțele navale britanice au înțeles cât de importantă era capturarea unor registre de coduri. În noua acțiune au fost asaltate navele *München* şi *Lauenburg,* de pe care au fost capturate materiale noi pentru Bletchley, şi până în mai comunicațiile forțelor navale germane au devenit o carte deschisă pentru ofițerii de informații.

Importanța acelui progres nu putea fi trecută cu vederea. Flota britanică a devenit capabilă de ripostă. Convoaiele cu resurse pentru Anglia au început să păcălească submarinele germane. În iulie, pierderile britanicilor pe mare au coborât sub 100.000 de tone pentru prima oară după 1940. Viața părea dintr-odată mai senină, dar asta şi pentru că nemții îşi masaseră o bună parte din flotă în Mediterană. În plus, toată lumea se aştepta la ruperea Pactului Ribbentrop-Molotov şi la un atac german asupra Uniunii Sovietice. Invadarea Angliei părea tot mai

puțin probabilă, şi Farley presupunea că şi cei de la Bletchley care nu ştiau nimic despre succesul din Baraca 8 înțelegeau totuşi că ceva s-a întâmplat. Atmosfera s-a mai relaxat, iar în ziare au început să apară tot mai puține anunțuri despre englezi înecați sau morți prin îngheț.

Bineînțeles, problemele nu au dispărut. Spargerea codului Enigma era ca o partidă de poker care începea în fiecare dimineață. Aveau nevoie întotdeauna de intuiții şi blufuri, de întrebări pe care să şi le pună mereu, de pildă despre modul în care trebuia folosită informația. Bineînțeles, materialul decriptat trebuia folosit. Putea salva vieți în fiecare zi. Însă, dacă era folosit prea prompt, germanii puteau începe să bănuiască ceva şi erau în stare să adauge noi complicații sistemului Enigma, astfel încât spărgătorii codurilor s-ar fi aflat iar în corzi, peste noapte, cu totul în jur de necitit şi întunecat. Comandanții de la Bletchley erau conştienți de asta. Exista riscul ca fiecare avans criptologie să fie transformat într-un pas înapoi. De multe ori s-a luat decizia sacrificiului în vieți şi echipamente pentru a nu deconspira descifrarea comunicațiilor. Alteori erau puse în scenă manevre derutante, pentru a lăsa impresia că informația a fost obținută prin forme tradiționale de spionaj. Situația nu fusese niciodată atât de delicată şi niciodată nu existase atâta precauție, ceea ce îi supăra pe mulți. Într-o seară târziu, Farley mergea pe coridorul lung al Barăcii 8, lăsându-se învăluit de zgomotele care veneau din spatele pereților despărțitori.

— Salut, Oscar!

În spatele lui, în lumina chioară a becului care spânzura de tavan, îl privea din pragul unei uşi Fredric Krause, cel care peste treisprezece ani avea să-i provoace lui Farley atâtea nelinişti. Krause era o combinație ciudată de sociabilitate şi timiditate. Era mai deschis şi mai abordabil decât prietenul lui Turing, dar lăsa impresia că ascunde ceva. Se spunea că are capacități sinestezice, că vede culori când se gândeşte la numere şi că cifrele formează în mintea lui imagini caleidoscopice.

— Salut, Fredric. Cum merge?

— Nu prea rău.

— Eşti stors?

— Nu chiar. Pot să te întreb ceva?

— Desigur.

— Am atacat cumva un submarin la Bishop Rock?

Farley ştia răspunsul. Oare trebuia să-i spună? Adevărul nu e întotdeauna lămuritor, mai ales când e vorba despre tineri entuziaşti care muncesc zi şi noapte ca nişte sclavi, aşa că Farley ar fi vrut să mormăie ceva de genul „Bineînțeles”, dar Krause părea să-l fi citit.

— Nici vorbă, a zis el.

— Ce s-a întâmplat cu convoiul nostru?

— L-am sacrificat. Îmi pare rău, Fredric.

— Ce idee afurisită şi asta… a început austriacul, dar n-a mai continuat, şi nici n-a mai fost necesar.

Dezamăgirea lui era evidentă şi Farley s-a gândit să-l bată pe umăr. I-a spus:

— E un război nenorocit.

Şi chiar credea lucrul ăsta. Bineînțeles că îi avertizaseră pe căpitanii vaselor de transport din zonă, dar asta nu folosise la nimic, pentru că amiralitatea refuzase să trimită distrugătoare care să atace submarinele germane. Comandanților le era teamă că abuzează de informațiile decriptate, aşa că sacrificaseră convoiul. Au acceptat răul mai mic în locul răului mai mare. Obişnuitul cinism al războiului.

Chiar şi aşa, mulți se întrebau dacă acele precauții sunt suficiente. Considerau că e doar o chestiune de timp şi că inamicul o să-şi dea seama că au reuşit. Existau semnale că înaltul Comandament German a intrat la bănuieli. Ce altă explicație putea exista? Pentru că trebuia să existe un motiv pentru care, dintr-odată, englezii au început să păcălească submarinele germane. Din fericire – după cum aveau să-şi dea seama mai târziu – paranoia naziştilor s-a concentrat într-o direcție greşită. Considerau codul Enigma al forțelor navale impenetrabil, lucru rezonabil, de altfel. Cum puteau ei să priceapă că englezii au oameni ca Alan Turing? în loc să perfecționeze maşinile Enigma, au început să-şi împuşte propriii ofițeri, iar OIC ŞI MI6 s-au străduit să întrețină acea iluzie. Răspândeau informații false despre presupuşi spioni în rândurile naziştilor, şi o vreme strategia a părut să aibă succes. Cei de la Bletchley cunoşteau uluitor de bine planurile forțelor navale germane. Amiralitatea ştia aproape la fel de bine ca nemții unde sunt submarinele şi în fiecare zi statutul de vedetă al lui Alan Turing devenea mai

solid, cel puțin printre cei câțiva care ştiau despre ce este vorba.

Munca sistematizată după principiile impuse de Turing se desfăşura atât de bine, încât nu mai aveau atât de multă nevoie de el, aşa că Alan putea să se dedice altor activități, cum ar fi mecanizarea jocului de şah şi dezvoltarea unei teorii matematice aplicabile regatului plantelor. Trăia într-o lume a lui. Părea că, dacă are tot ce-i trebuie, poate să trăiască oriunde, pe o insulă pustie sau într-un castel şi, din câte îşi amintea Farley, Alan s-a numărat printre puținii care nu s-au plâns de mâncare sau de lipsa timpului liber. Ba chiar părea fericit, deşi, cu puțină atenție, se putea observa încă de atunci cum se adună norii grei ai grijilor. Un om ca Alan nu avea cum să câştige încrederea lui Churchill fără anumite consecințe.

Acel episod a fost o dramă în toată puterea cuvântului. Numai câțiva din conac ştiau că prim-ministrul o să vină la Bletchley Park ca să ridice moralul personalului şi să-i felicite pe cei care descifraseră codurile Enigma. În mod normal, un astfel de eveniment ar fi fost entuziasmam. Dar vizita a coincis cu o penurie de resurse în Baraca 8. Farley n-a înțeles ce s-a întâmplat. De ce n-au primit imediat ce le trebuia? în fond, responsabilii cunoşteau foarte bine importanța vitală a activității din Baraca 8. Şi totuşi, nu s-a întâmplat nimic. Turing şi colegii lui aveau nevoie de mai mulți oameni, de mai multe maşini, dar totul mergea incredibil de greu şi era imposibil de stabilit cine era de vină. În organizație se instalase inerția şi, la drept vorbind, Alan nu era un

bun negociator. Nu înțelegea nici birocrația, nici ierarhiile, nici faptul că unii oameni pun bețe-n roate şi nu-şi fac treaba. Părea să fie aproape o plăcere pentru el transferarea sarcinilor de conducere a barăcii către Hugh Alexander.

Asta nu îl punea într-o lumină proastă pe Alan. El era eroul de la Bletchley, şi puține lucruri din politică îl fascinau pe Churchill mai mult decât analiza criptologică şi munca serviciilor de informații, aşa că prim-ministrul avea o vedere de ansamblu asupra operațiunilor de la Bletchley. La început a ținut să citească fiecare cuvânt decriptat acolo, dar când au început să vină cutii întregi, a renunțat şi s-a mulțumit cu nişte rapoarte zilnice.

Farley îşi amintea aşteptarea din 6 septembrie 1941; cum se învârteau cei câțiva care ştiau în jurul gheretei santinelei şi al barierelor, cum au apărut maşinile şi s-au deschis portierele. E ceva ciudat în celebritate şi putere, nu-i aşa? Farley a simțit junghiul umilinței. I se părea degradant să fie atât de afectat. Pământul parcă îl trăgea în jos, gravitatea parcă îl apăsa ca să facă o plecăciune, şi preț de o clipă şi-a imaginat sonorul unui film de actualități: *Cu pas hotărât, prim-ministrul inspectează...* Când Churchill a coborât din maşină, cu burta lui mare sub vesta strâmtă, peste Bletchley s-a lăsat o atmosferă ireală. Ai fi zis că e o caricatură a lui însuşi. În mână ținea trabucul, părea grav şi amuzat în acelaşi timp. A spus ceva ce Farley n-a putut să audă, dar toți au râs, inclusiv Farley. Zâmbea, chiar dacă nu înțelesese niciun cuvânt, şi toți cei din jur păreau

să nu fie în stare să stea locului. S-au îngrămădit în jurul prim-ministrului, salutându-l agitați, şi apoi s-au deplasat în grup peste pajişte, pe lângă şirurile de aghiotante, secretare, ingineri şi universitari. Pretutindeni oamenii arătau cu degetul: *Ala nu e...?* S-a răspândit o stare de spirit solemnă, care a consumat ca o flacără ceea ce până atunci fusese atmosfera de zi cu zi a locului. Oamenii se opreau în loc şi deveneau conştienți de propriile trupuri. Pe de altă parte, Farley a început să se relaxeze şi a reuşit să privească situația mai la rece. Era una dintre primele zile de toamnă. Frunzişul căpăta nuanțe de galben şi corbii pluteau în jur. Prigoriile ciuguleau firimituri de pâine lângă fostele grajduri şi în jurul lui se juca un joc ciudat. Pe de o parte toată lumea voia să răspundă la întrebările prim-ministrului şi să aibă ocazia de a-l privi în ochi – şi ca să nu arate la fel de ridicol precum ceilalți, Farley a rămas în ultimele rânduri –, iar pe de altă parte se simțea o stânjeneală generală din ce în ce mai apăsătoare. De parcă ar fi primit nişte oaspeți de seamă înainte de a avea ocazia să facă puțină ordine.

Fiindcă, din cauza riscurilor de securitate, doar câțiva oameni ştiuseră de vizită, nimeni nu era îmbrăcat adecvat pentru acea ocazie. Oricum, Farley îşi imagina că lui Churchill nici nu-i păsa de asta. Pufăia din trabuc şi duhnea a alcool, emanând o hotărâre degajată. Însă debandada din Baraca 8 îl durea, bineînțeles, pe căpitanul Edmund Travis, directorul operațiunilor de la Bletchley. Prim-ministrul nici măcar nu a deschis uşa de la intrare.

S-a lăsat cu tot corpul în ea, dar înăuntru cineva stătea sprijinit de tocul uşii. Au mers la altă intrare, şi Churchill a dat peste Hugh Alexander, care stătea pe podea, sortând nişte hârtii, Dumnezeu ştie de ce nu putea s-o facă aşezat pe un scaun. Bineînțeles, când a văzut cine a intrat, Hugh s-a ridicat, dar n-a avut cum să pună ordine în hârtii sau să golească coşurile inscripționate solemn cu „Deşeuri confidențiale", din care se revărsau ghemotoace de hârtie. Churchill a reuşit totuşi să treacă peste situația delicată şi a zâmbit când şi-a dat seama cine e acolo.

— Ai timp pentru o partidă de şah?

— Din păcate nu, domnule.

— Mda, nu prea e momentul potrivit pentru distracții. Afurisitul ăsta de Hitler. Când pot să-l văd pe tânărul cu maşinile?

— Vă referiți la Turing, domnule prim-ministru?

Probabil că unii îşi doreau ca Churchill să nu fi întrebat asta, ori ca Alan să nu fie prin preajmă. Dar bineînțeles că întreaga delegație a pornit tropăind spre camera lui Turing, unii dintre ei rugându-se în gând să-l găsească într-o stare rezonabilă, însă, în zelul lui, Travis a uitat să bată la uşă. Şi a regretat imediat. Alan stătea în scaunul lui, lăsat pe spate, şi tricota. Omul acesta ciudat, neras de o săptămână, cu un păr care nu mai văzuse de mult pieptenul, era ocupat cu ceva ce aducea cu un fular lung, albastru şi nici măcar Churchill n-a priceput imediat despre ce e vorba.

— O, ce frumos, a zis el, în timp ce Alan a sărit ca

ars, speriat cumplit.

— Ce… nu, nici… de fapt nu, eu… cer scuze, domnule prim-ministru. Mă… mă ajută să gâgândesc, s-a bâlbâit Turing.

— Chiar aşa? Din nefericire, tricotajul nu se numără printre formele de artă pe care le stăpânesc. Dar pot înțelege, desigur. Ideile bune vin atunci când mintea face cu totul altceva, nu? Iar de gândurile dumitale avem nevoie, domnule Turing. Am înțeles asta. Aşa că, indiferent prin ce mijloace, ține-o tot aşa… Oricum, fularul ăsta e bun şi el.

Toți au râs, dar unii dintre ei nu-şi puteau ascunde stânjeneala. Tricotaj! Putea găsi ceva mai ridicol?! Treabă de femei, cum a şoptit cineva şi, pe deasupra, Alan n-a reuşit să-l privească pe Churchill în ochi. A bălmăjit ceva despre teoria probabilităților, plimbându-şi ochii pe pereți. N-a fost o întâlnire prea reuşită, după cum a susținut Pippard cu tărie mai târziu. Însă Farley tot ar fi zis că a existat acolo o anumită căldură, o atenție din partea prim-ministrului, care sugera interesul sincer. Sigur, Churchill s-a amuzat. Atâta timp cât geniile au succes, este probabil foarte amuzant dacă sunt şi excentrice, iar Farley era oricum convins că mai târziu, când a vorbit cu Travis, Churchill glumea:

— Ştiu că ți-am spus să întorci țara pe dos ca să găseşti oamenii potriviți, dar nu credeam că o să faci asta la propriu.

Replica i-a alarmat pe câțiva de la Bletchley care stăteau prost cu imaginația, aşa că această vizită importantă a avut şi consecințe neaşteptate.

În Baraca 8, deficitul de personal şi resurse devenise acut. Şi totuşi, nimeni nu făcea mare lucru în privința asta, fără să fie clar de ce, însă probabil că undeva exista o opoziție față de oamenii din baracă. Poate era pură invidie. Altfel nu se putea explica absența măsurilor. Lucrurile s-au înrăutățit într-atât, încât descifrarea codului Enigma al forțelor navale era grav amenințată, iar la mijlocul lui octombrie, fără ştirea comandanților direcți, Turing, Hugh Alexander şi alți câțiva au ajuns direct la omul care îi vizitase. I-au scris lui Churchill că au nevoie disperată de întăriri şi de mai multe maşini, şi imediat s-a declanşat o anchetă şi au început să vină ordine de sus. Churchill i-a scris generalului Ismay cu antetul URGENT: *Acționează imediat! Ai grijă să aibă tot ce le trebuie, cu prioritate extremă, şi raportează-mi când ai terminat!*

Lucrurile s-au îmbunătățit, dar opoziția nu a renunțat. Aveau să apară alte probleme.

În 2 februarie 1942, nemții au adăugat maşinii Enigma un al patrulea rotor. Codurile au devenit de douăzeci şi şase de ori mai complicate şi Baraca 8 a devenit din nou o uzină cu câteva sute de angajați care se bazau mai degrabă pe maşini mai noi şi mai sofisticate decât pe creier. Turing a fost mutat în conac şi a devenit strategul general, chemat numai când apăreau dificultăți serioase. Dat tot avea adversarii lui, iar primul era Pippard, care nu putea să-i ierte faptul că acționase fără ştirea lui.

Într-o zi, Farley l-a văzut pe colonelul Fillingham țipând la Turing lângă gardul de sârmă ghimpată, nu

departe de intrarea domeniului. Era prin primăvara lui 1942, şi Farley a început să-şi facă griji. Considera că ocrotirea lui Turing e o problemă de importanță națională. Dar s-a calmat repede. Fillingham avea obiceiul de a țipa la oameni, iar Turing n-a părut prea afectat. Probabil că disputa avusese legătură cu ținuta neglijentă a lui Turing şi cu apărarea civilă. Era responsabilitatea colonelului Fillingham şi, destul de surprinzător, Alan devenise unul dintre recruții lui, fiindcă voia să se poată apăra singur în cazul unei invazii germane.

— Care-i problema? a întrebat Farley.

Colonelul Fillingham era o namilă de om cu fața roşie, incapabil să se stăpânească. I-a răspuns agitat:

— Tânărul doctor Turing crede că poate face ce vrea.

Iar când Farley l-a întrebat ce vrea să spună, colonelul i-a explicat că Turing n-a apărut la instrucția gărzilor, deşi regulamentul militar îl obliga să facă asta.

— Am încercat să-i spun colonelului că eu nu sunt supus niciunui regulament militar, a spus Turing.

— Îmi pare rău, Alan, dar te-ai înscris în gărzile civile, deci mă tem că eşti… Colonelul e pe deplin îndreptățit să-ți dea ordine. Colonele, greşesc dacă susțin că instrucția gărzilor nu este o activitate chiar atât de solicitantă? a întrebat Farley, pe un ton împăciuitor.

— N-aş fi sigur de asta, i-a răspuns furios colonelul.

— Dar vorbesc serios, Oscar, a continuat Alan, am

încercat să mă protejez de asemenea situații. Uită-te la formularul de înscriere!

— La ce?!

Dar au făcut aşa cum le-a sugerat Turing, şi colonelul Fillingham a fost obligat să accepte că matematicianul are dreptate. Una dintre întrebări era: *Sunteți conştient că trebuie să vă supuneți regulamentului militar?* Alan se gândise foarte mult la acea întrebare şi ajunsese la concluzia că cel mai bun răspuns era „Nu". Le-a explicat că nu avea niciun motiv să spună „Da" unui lucru care, după toate probabilitățile, nu avea să-i aducă niciun avantaj. Colonelul Fillingham nu a părut cu totul lămurit, dar după aceea l-a ignorat complet pe Turing. Mulțumită faptului că stăpânea perfect teoria jocurilor, Alan a fost scutit de instrucție, iar povestea a devenit una dintre legendele create în jurul lui, dar a ajuns, evident, şi la Pippard şi la alții ca el. Chiar dacă au râs şi ei când au auzit-o, a devenit tot mai limpede că în jurul lui Turing se strânge lațul.

Situația era dificilă pentru toți. Fără îndoială, Bletchley era cea mai importantă sursă de informații pentru comandamentul militar. Era locul pe care se sprijineau cele mai multe strategii de război. Dar nu numai ce se întâmpla acolo era secret, ci chiar şi faptul că la Bletchley se întâmpla ceva era un secret în sine. Bletchley Park nu exista oficial. Nici măcar toți generalii şi colaboratorii apropiați ai lui Churchill nu aveau idee că există acel loc, iar pentru a masca existența lui s-a țesut o întreagă rețea de minciuni şi perdele de fum, care au făcut ca restul serviciilor

britanice de informații să își atribuie mai multe merite decât ar fi fost normal. Secretele apăsau pe umerii tuturor. Dar puțini oameni erau atât de expuși ca Turing. Urmele lui erau peste tot, iar când SUA a intrat în război și a construit propria industrie de criptologie, Alan a fost trimis peste Atlantic, și în scurtă vreme mașinile lui se numărau acolo cu sutele. Așa a avut ocazia să arunce o privire și în lumea secretelor din America, iar presiunea exercitată asupra lui creștea în fiecare zi. Era în continuare fragilul păianjen din plasă, asupra căruia stăteau ațintiți în permanență ochi străjuitori.

Când a fost decriptat un mesaj batjocoritor al lui Heinrich Himmler despre englezi, care le permiteau homosexualilor să lucreze în serviciile secrete, mulți de la Bletchley au zâmbit cu satisfacție:

— Dac-ar şti banditul ăla…

Aceeași atitudine se răspândea și printre ei, iar ruperea logodnei cu Joan Clarke nu a îmbunătățit deloc situația.

Farley nu avea să uite niciodată ziua în care l-a găsit în fața conacului cu unul dintre caietele lui negre, aparent netulburat de muncitorii care săpau în curte. Avea o înfățișare ostilă, însă Farley știa că nu e ceva neobișnuit. De câte ori scria sau calcula ceva, Alan radia furie. Ca o fiară pornită la vânătoare, părea gata să-și înfigă colții în oricine ar fi încercat să-l deranjeze. Și totuși, destul de straniu, nu părea să se supere când îl întrerupea cineva, așa că Farley a îndrăznit să-l salute. De data asta n-au vorbit despre criptologie, ci despre Joan. Când Farley l-a

întrebat de ce a rupt logodna, Turing i-a răspuns cu un citat din poemul lui Oscar Wilde *Balada închisorii din Reading.*

— Şi toţi ucidem ceea ce iubim…

Un bărbat ucide ceea ce iubeşte. Pentru unul ca Farley, acelea nu erau doar nişte cuvinte cunoscute şi goale. Vedea în ele preţiozitatea lui Wilde, pe care n-o atenuase nici închisoarea, şi chiar dacă în acele cuvinte era un adevăr valabil pentru multe situaţii fără legătură cu poemul, de data aceea lui Farley i-au sunat a scuză ieftină. Un bărbat ucide ceea ce iubeşte? Normal. Dar în primul rând ucide lucrurile pe care trebuie să le ucidă. Intuia foarte bine motivul despărţirii, dar i-a spus pe un ton înţelegător:

— Înţeleg. Îmi pare rău!

N-avea niciun motiv să-şi bage nasul în viaţa lui. Erau deja destui care făceau asta. Pippard a refăcut vechea notă din dosarul lui Turing şi chiar a subliniat apăsat de două ori cu negru cuvântul „homosexual”. Marea vedetă de la Bletchley era privită din ce în ce mai mult ca un factor de risc. Farley s-a gândit că guvernanţii nici măcar n-au îndrăznit să-i ofere toate recompensele pe care le-ar fi meritat. Nu s-a ales decât cu un banal Ordin al Imperiului.

37

Telefonul a sunat neaşteptat de tare, şi Corell a tresărit, de parcă ar fi fost lovit. Sunetul părea să poarte în el o nouă ameninţare şi, pentru că niciunul dintre ei nu a făcut vreo mişcare, Corell a avut vreme

să spere că ar putea să-l lase pur şi simplu să sune, dar până la urmă Farley se ridică.

— Răspund eu!

Ridică receptorul cu un aer solemn.

— Da, da, sigur. E aici. Am vorbit cu el.

Corell avea impresia că asistă la o conversație între doi gardieni. La celălalt capăt al firului se auzea o voce severă şi neplăcută. Simți un nod în stomac. Totuşi, restul conversației nu păru la fel de îngrijorător. Da-urile lui Farley se transformară într-un şir de nu-uri.

— Nu, nu, s-a exagerat foarte mult. Nu există niciun pericol, să fie clar. S-a avântat puțin, dar se pare că n-au ieşit la iveală informații compromițătoare şi, la drept vorbind, nici nu ştie mare lucru. Calmează-te, Julius… Tu auzi ce spun? Situația e sub control.

Se părea că gardienii nu se înțeleg prea bine unul cu celălalt. Avea impresia că Farley îl apără, aşa că ajunse să privească acea conversație ca pe o luptă între un prieten şi un duşman.

— Da, bineînțeles că trebuie să anchetăm asta, dar mă îngrijorezi… Pentru Dumnezeu, nu-l mai asculta pe Mulland. A interpretat totul greşit. Şi-a ieşit din minți. Se simte încolțit. E furios… a înnebunit de-a binelea. Ce Dumnezeu, Julius, nici măcar nu mă asculți. Ți-am spus nu. Nu! Acum trebuie să mă ocup de asta. La revedere!

Farley închise şi Corell se abținu să-l întrebe ceva despre acea discuție. Îşi fixă privirea pe cutele pe care pătura le făcea sub pieptul lui. I se părea că

desenează o față. Apoi închise ochii, prefăcându-se că încearcă să doarmă. Gândurile îi zburară la Julie, la Julie cea care îmbrăca atât de frumos un manechin din vitrina magazinului.

— Pot să plec? întrebă el.

Farley ezită. Părea agitat după discuția purtată la telefon.

— Da. Însă nu ți-aş recomanda, medical vorbind. Ar trebui să te vadă un doctor.

— Nu, nu. Nu vreau decât să scap de-aici:

Corell se simțea deodată nerăbdător.

— Încotro?

— Habar n-am. Să plec, pur şi simplu. La mătuşa mea, în Knutsford.

— OK. O să am grijă să ajungi acolo!

—

Farley nu înțelegea ce l-a apucat. Nu era deloc convins de nevinovăția polițistului, aşa cum susținuse în fața lui Pippard. Dar se gândi că merită să fie însoțit de cineva după toate cele întâmplate şi era curios să o vadă pe mătuşa lui, care, din datele lor, era o bătrână sufragetă lesbiană, iubitoare de literatură. Somerset se gândise că ea ar putea fi o explicație pentru comportamentul polițistului şi, chiar dacă nu-i împărtăşea părerea – explicațiile nu sunt niciodată atât de simple –, Farley avea impresia că ar putea descoperi ceva interesant. De asemenea, voia să plece din hotel înainte să-şi bage nasul Pippard sau altcineva, aşa că deschise cartea de telefon.

Putea să sune în multe locuri. Mai târziu avea să

fie surprins că l-a sunat pe Jamie Ingram. Parcă ar fi căutat un tovarăş, un complice mai degrabă, decât un prieten sau un coleg.

Ingram era oaia neagră din familia lui de bancheri. Nu că ar fi fost un criminal sau necinstit în vreun fel, dar era un bucluc ambulant, un beţiv căruia îi plăceau provocările. Venea beat la cursurile lui Farley şi se spunea că a aruncat bicicleta decanului în Cam[14] după o ceartă stupidă pornită de la o partidă de bridge. Pe de altă parte, nu se repezea să-i judece pe cei care călcau strâmb, probabil fiindcă ştia cât e de uşor să faci asta. În plus, îi era dator lui Farley şi părea mai mult decât bucuros că poate să-l ajute.

— Dragă profesore, ai o combinație? Sper din tot sufletul că e vorba de o femeie!

— Nu, din păcate nici măcar nu sunt beat. Poți să vii?

—

Ingram apăru într-un Aston Martin alb, nou-nouț, luat de la tatăl lui. Lui Farley maşina i se păru uşor vulgară, mai ales că avea să fie folosită pentru a transporta la Knutsford un polițist bătut, dar era mişcat de gestul bancherului.

— Trebuie să lucrăm în stil mare, îi explică Ingram, care, la fel ca maşina, avea un aer extravagant.

Purta o haină de in şi eşarfa roşie, părul blond era răvăşit studiat, dar avea un comportament foarte firesc şi profesionist. De exemplu, de la bun început avu bunul-simț să nu întrebe ce s-a întâmplat. Îl

---

[14] Râul care trece prin Cambridge. *(N.t.)*

ajută cu mare grijă pe Corell să se ridice şi îi oferi o duşcă de whisky din sticluța lui, apoi îl felicită pe polițist pentru costumul grozav de murdar.

— Cu o baie şi costumul curățat eşti gata de o recepție oficială.

Pentru că spatele lui Farley nu mai era funcțional, Ingram fu nevoit să-l ajute singur pe polițist la coborâre, şi în timp ce Farley achita nota de plată, Ingram se dovedi atât de senin şi de fermecător, încât, pentru câteva clipe, viața păru mai puțin complicată. Apoi îi dădu lui Farley câteva instrucțiuni şi-i înmână cheile maşinii, spunându-i: „Tata nu se supără deloc dac-o îndoi uşor", după care se făcu nevăzut cu aceeaşi eleganță nonşalantă, fără a-i spune lui Farley când să-i aducă maşina înapoi. Acesta se gândi că şi pungaşii tineri şi bogați sunt buni la ceva. Cer de la ceilalți la fel de puțin ca şi de la ei înşişi.

— Mulțumesc frumos. Vorbim, strigă el, dar tânărul era deja prea departe, aşa că Farley se întoarse spre Corell.

Polițistul stătea pe scaunul din dreapta, palid şi ghemuit de parcă nu-l mai putea surprinde nimic, nici măcar maşina. Farley îl rugă să aştepte. Traversă strada şi cumpără ciocolată, suc de portocale, pâine proaspătă şi nişte şuncă. Mâncară înainte de a porni, iar lui Corell îi reveni culoarea în obraji. Îi spuse lui Farley că i-a mai trecut durerea de cap şi de gât, iar în rest – mai nimic. Izvorul cuvintelor îi secase, îi era clar doar că nu vrea să ajungă la doctor, ci la Vicky.

— Vreau să-i spun ceva, explică el, şi multă vreme merseră spre nord, în tăcere.

Se însera. Traficul era tot mai degajat, iar şoseaua se întindea înaintea lor ca o mână lungă şi neobosită. Farley strângea volanul în mâini şi visa la o carte, încercă să recite *Michael Robartes şi dansatoarea*[15], dar nu reuşi. Nu se putea concentra şi, chiar dacă avea chef să vorbească, se ferea să-l deranjeze pe polițist. Corell dormea, sau cel puțin ațipea din când în când, dar şi în momentele de trezie era dus pe gânduri. Abia după ce trecură de Corby începu să se învioreze, când Farley îl rugă să-i spună câte ceva despre viața şi familia lui.

— Mama a murit, zise Corell.

— Mi-a spus colegul meu. Cum s-a întâmplat?

— Ofilită şi nebună, într-un azil din Blackpool. Dar în ultimii ani nu mai țineam legătura. Spre sfârşit m-am dus pe-acolo destul de des, dar îmi vorbea ca şi cum aş fi fost altcineva.

— Îmi pare rău. Ştiu ce s-a întâmplat cu tatăl tău.

— S-a aruncat în fața trenului.

— Cred că ți-a fost foarte greu.

— Presupun că da.

Farley încercă să schimbe subiectul, dar polițistul se agață de tema sinuciderii.

— M-am gândit la ultimii paşi din viața lui Alan Turing, zise el.

Lui Farley îi trecu imediat prin minte: „Cine nu s-a gândit la asta?”

— Ai dibuit ceva anume? întrebă el.

— Se pare că în casă se petreceau foarte multe

---

15 Unul dintre cele mai cunoscute poeme ale lui Yeats. (N.T)

lucruri. Experimente, calcule, un ospăț cu friptură de miel. Cine ia o cină fastuoasă înainte de a se sinucide?

— Habar n-am. Condamnații la moarte…

— Ori poate i-a venit ideea mai târziu, după cină.

— Poate.

— Uneori mă gândesc ce-ar fi trebuit să se întâmple ca să se răzgândească. Poate ar fi fost de ajuns ca un prieten să bată la uşă şi să îi spună câteva cuvinte frumoase, ori să latre un câine afară şi să-i abată gândurile. Să fi fost o decizie irevocabilă?

— Dar chiar te-ai gândit la asta, zise Farley, fără să-şi dea seama dacă polițistul se referă la sinuciderea lui Turing sau la a tatălui său.

— Şi pe urmă a mâncat mărul otrăvit, zise polițistul.

— Fructul păcatului. Fructul cunoaşterii.

— Într-un fel e ciudat, nu crezi?

— De ce?

— Uneori mă întreb dacă nu ne-a lăsat intenționat nişte enigme de rezolvat.

— În orice caz, considera că misterul e întotdeauna mai atrăgător decât soluția.

— Oare doctorul Turing chiar a crezut că o să poată construi o maşină inteligentă?

Farley era să răspundă „Habar n-am, tu ce crezi?” când îşi dădu seama că ar putea lua întrebarea în serios. În fond, el vorbise cu Alan despre asta.

— Cred că da, zise el. Într-o zi l-am găsit citind

cartea lui Dorothy Sayers *Mintea creatorului*[16].

— Ce e asta?

— O carte oarecum teologică, în care Sayers încearcă să interpreteze, cu ajutorul propriilor experienţe din creaţia literară, crearea lumii de către Dumnezeu. Autorul ca Dumnezeu, înţelegi... Se spune adesea că un autor are o putere absolută asupra personajelor lui, dar nu e adevărat, nu atunci când scrii atât de bine ca Sayers. Dacă prind viaţă, personajele se eliberează de creatorul lor şi devin imprevizibile. Un scriitor care îşi ia munca în serios ştie că o carte este dirijată de nevoia personajelor de a prinde viaţă, nu de schiţa originală.

— Iar ca să fie viaţă, trebuie să existe contradicţii!

— E nevoie de un element de imprevizibilitate şi iraţionalitate. Ştiu că Alan era impresionat mai ales de gândurile lui Sayers despre Laplace. Ştii ceva despre el? Laplace a fost un matematician şi astronom francez ale cărui lucrări l-au influenţat pe Newton. Universul lui era guvernat cu stricteţe de legile gravitaţiei şi a avut faimoasa idee că o fiinţă inteligentă care cunoaşte poziţia şi mişcările fiecărei particule din lume poate să prevadă evenimente din viitor. Totul e predeterminat în conformitate cu un anumit model de cauzalitate pus în mişcare de Dumnezeu, înainte de a dispărea. Era un determinism dus la extrem, şi Alan nu a stat să piardă vremea cu asta. Dar a fost fascinat de gândul

---

16 *The Mindof the Maker,* carte cu subiect religios a romancierei engleze. *(N.t.)*

creatorului care, cum spunea Sayers, a coborât peniţa şi a ridicat picioarele, lăsând opera să-şi vadă de mersul ei. Ştiu că Alan s-a gândit foarte mult la asta. A început să privească în jur în lumina ideilor inspirate de aici. Era 1941 sau 1942, şi sunt sigur că înţelegi de ce nu-ţi pot spune nimic despre ce făceam, în afară de faptul că munca noastră semăna puţin cu universul lui Laplace. Mă rog, cred că nici asta n-ar fi trebuit să-ţi spun. Dar a găsit o metodă de lucru care să funcţioneze mai mult sau mai puţin de la sine şi n-am mai avut aceeaşi nevoie de genii precum Alan. Eram mii de oameni acolo, şi unii dintre noi făceau lucruri extrem de simple, operaţiuni de rutină, dar împreună alcătuiam un organism foarte sofisticat. Văzuţi ca entitate, puteam fi confundaţi cu un fel de oracol, nici mai mult, nici mai puţin, iar pentru cineva ca Alan n-a fost greu să facă analogia cu creierul uman. Nicio celulă în sine nu face nimic special, dar este evident că întregul face un lucru deosebit, aşa că nu contează părţile, ci felul în care sunt asamblate. Aşa că Alan s-a întrebat: mai există vreo modalitate de a obţine ceva inteligent din părţi care nu sunt ele însele inteligente? Poate un proces mecanic de rutină să dea naştere unei entităţi cu talent şi originalitate?

— Turing considera că poate, zise Corell.

— Bineînţeles. La fel cum Newton şi Laplace nu vedeau nicio contradicţie între viziunea mecanică asupra lumii şi credinţa în Dumnezeu, Alan n-a văzut nicio contradicţie între mecanică şi inteligenţă, sau chiar între mediocritate şi inspiraţie.

— Aici m-ai pierdut.

— Ai auzit vorbindu-se despre înțelepciunea mulțimii?

— Doar de idioțenia mulțimii.

Farley râse.

— Desigur, asta e partea cea mai cunoscută, cea negativă, zise el. Nu există prostie mai mare decât a oamenilor care urmează un lider nebun şi se transformă într-o bandă de asasini.

Sau, cum a zis Nietzsche, „Nebunia este excepție în cazul indivizilor, dar regulă în cazul grupurilor".

— Aşa e!

— Într-adevăr, dar într-un alt sens, se pare că un grup mare de oameni poate fi mai inteligent decât orice altceva.

— Cum aşa?

— Aşa cum s-a întâmplat cu noi în război, de exemplu. Dar şi în alte feluri. Nu cu multă vreme în urmă am citit o bucată din romanul omului de ştiință Francis Galton. Se numeşte *Kantsaywhere*[17]. Descrie o utopie în care sunt creați nişte oameni mai buni. O tâmpenie îngrozitoare, ca să fiu sincer. Însă cartea m-a interesat din mai multe motive, aşa că am aruncat o privire asupra vieții lui Galton. Era un elitist îngrozitor, care considera că există incredibil de puțini oameni care au calitățile genetice necesare pentru a conduce o comunitate. Privea oamenii normali ca pe nişte netalentați fără speranță.

---

[17] Denumire în care este ascuns un joc de cuvinte, aproximativ „Nu ştiu-unde". *(N.t.)*

Paradoxal, spre sfârşitul vieții a descoperit un adevăr cu totul diferit. La bătrânețe a vizitat un târg de vite din Plymouth. A trecut din întâmplare pe lângă un loc în care se ținea un concurs. Oamenii erau invitați să ghicească greutatea unui bou după tăiere şi jupuire. Galton se aştepta ca oamenii să nu poată ghici, din moment ce erau cu toții nişte cretini proşti ca noaptea. Dar ştii ce a descoperit? După ce au fost strânse toate variantele şi s-a făcut media, dacă unim toate părțile în una singură, să zicem aşa, constatăm că mulțimea a ghicit bine, cu o diferență de numai câteva grame.

— Cum se poate?

— Aşa funcționează un grup. Poate fi incredibil de inteligent şi poate oferi răspunsuri mai bune decât toți experții, cu condiția ca indivizii care alcătuiesc grupul să gândească independent, şi tocmai în asta stă frumusețea. Mulțimile au o înțelepciune ascunsă. Când a făcut media variantelor oferite de participanți, Galton a descoperit că greşelile lor se anulau una pe cealaltă, iar cunoştințele se cumulau. Fiecare mică bucățică a puzzle-ului e foarte sofisticată. Alan era încântat de asta. Îl fascinau muşuroaiele de furnici. Sunt considerate insecte fără minte, dar au o organizare extrem de complexă şi foarte multă inteligență. Cred că, într-un fel, aşa arăta miezul gândirii lui. Nu fiecare zimțişor în parte…

— Ci felul în care se îmbină.

— Sau în care alcătuiesc un întreg. Mi se pare extraordinar, în orice caz, Donald Muchie, unul dintre prietenii deştepți ai lui Alan, consideră că e

vorba despre un nou domeniu de cercetare.

— Care?

— Încercările de a crea o maşină inteligentă din componente electronice simple. Din punctul de vedere al creştinismului e o erezie, desigur. Alan ştia asta foarte bine.

— Şi ăsta era visul lui?

— Da.

— De ce?

— De ce nu? Din câte ştiu eu, îşi dorea să fie prieten cu o maşină. De altfel, n-aş fi surprins dacă ar apărea ceva bun din toată treaba asta. Donald Muchie vorbea despre teoriile lui Alan ca despre o comoară îngropată, care într-o bună zi va fi descoperită.

— La fel ca argintul lui.

Farley tresări.

— De unde ştii asta?

— Mi-a spus fratele lui.

— A, da. Ne-am văzut la morgă, mormăi Farley. Apropo, cum îți mai e?

— Mai bine. Mai avem mult de mers?

— Puțin. Eşti apropiat de mătuşa ta, nu?

— Cred că da, răspunse polițistul.

— Nu ați fost întotdeauna foarte… Farley nu găsea cuvântul potrivit. Foarte devotați unul altuia…

— Nu, nu întotdeauna, zise Corell. La un moment dat n-am mai vrut să am de-a face cu ea, începu el, dar se opri brusc.

— Vrei să-mi povesteşti despre asta? încercă Farley.

— Nu, nu prea.

Polițistul căzu pe gânduri. La un moment dat, lui Farley i se păru că zâmbeşte.

38

Ce e aşa de rău dacă primeşti ajutor?

Cu mulți ani în urmă, când se întorsese în Southport după plecarea de la Marlborough, Corell a primit o nouă lovitură, pentru care ar fi trebuit să fie pregătit. Se aştepta. Dar răceala mamei lui l-a izbit ca o lovitură de pe urma căreia nu poți să-ți mai revii. Îi spusese vreodată măcar un cuvânt care să-l privească pe el? Era preocupată numai de ea şi de suferința ei mută. Oarecum paradoxal, în cea mai neagră perioadă din viața ei, părea incapabilă să poarte o discuție serioasă şi, lucru şi mai rău, se aştepta ca el să-i țină isonul.

Îi era permis să se plângă de prețurile din magazine, de lipsa alimentelor, de munca trudnică de pe lângă casă, ba chiar şi de starea proastă a finanțelor familiei. Dar trebuia să treacă sub tăcere tot ce era important şi dureros. Orice indiciu al suferinței lui o făcea să se concentreze imediat pentru a schimba subiectul:

— Uite ce tare bate vântul!

Sau:

— Vrei să speli tu vasele astăzi?

Sau:

— Mătuşa Vicky vrea să vină în vizită. Dar noi nu vrem, nu-i aşa? Rareori obiecta. Pe atunci visa mai mult decât oricând să aibă pe cineva care să-l poată

elibera şi să-i facă viaţa mai suportabilă, şi probabil că nimeni n-ar fi putut s-o facă mai bine decât Vicky. Dar mătuşa lui era atât de energică şi întreprinzătoare, încât îl făcea să se simtă vinovat, ratat şi slab. În loc să încerce să o aducă acolo pe singura persoană care i-ar fi putut oferi sentimentul de acasă, el îşi făcea planuri de evadare. Gândul de a pleca, renunţând la tot, devenise drogul şi speranţa lui. O să plec de aici, o să fug, se gândea tot timpul, până când, în sfârşit, i-a venit ideea. Era o dimineaţă de toamnă. Războiul se sfârşise. La putere veniseră laburiştii. În Japonia fuseseră aruncate bombe atomice şi mama lui stătea închisă în dormitor. Dacar fi fost în stare să gândească mai limpede, şi-ar fi dat seama că e bolnavă. Părea că a suferit un blocaj mental atât de profund, încât a părăsit lumea asta şi a intrat într-o realitate alternativă, unde aştepta să se petreacă un lucru măreţ şi copleşitor. Părea să spună: „Trebuie să fim în formă maximă când va veni momentul", creând o atmosferă de nebunie atât de apăsătoare, încât Leonard s-a convins că e contagioasă, şi uneori îl năpădea furia: *Dar cum rămâne cu mine? Cum rămâne cu mine?*

Nu era mândru de asta – ca de mai nimic, de altfel –, dar când a auzit-o gemând aproape pasional în dormitorul ei, n-a mai putut să suporte. Devenise o afecţiune pur fizică, sau cel puţin aşa avea să susţină el mai apoi. Că era în pragul sufocării, că îl otrăvea mirosul brut al nebuniei. În seara aceea a pus într-una dintre valizele vechi, cafenii, ale tatălui său câteva haine, cărţi şi o sticlă de cherry. Pe atunci nu

se atingea de alcool, dar voia să îşi marcheze plecarea şi să o facă să pară nu doar un act disperat, ci şi un prim pas spre viața de adult. Când a văzut turnul roşu al ceasului din gara de pe strada Lord a rămas şocat şi a început să se simtă tot mai amețit, nu doar din cauza băuturii. Lumea se întindea la picioarele lui. Era liber şi independent, iar sentimentul acela a durat ore bune, până când a vomitat la colțul unei străzi din Manchester şi sentimentele de greață şi vinovăție s-au amestecat cu tot ce se afla în jur. Nu era doar din cauza oraşului bombardat şi plin de ruine. Străzile erau sufocate de grămezi de pietriş şi cărbune şi, dacă n-ar fi ştiut că Anglia a câştigat războiul, n-ar fi putut crede în victorie. Fiindcă electricitatea era raționalizată, aproape nimeni nu mai ieşea din casă după ora zece şi pretutindeni domnea apatia. I se părea că se întâlneşte cu propria-i disperare la fiecare colț de stradă.

—

L-a cuprins sentimentul că e damnat. Trăia la gazdă sau în adăposturi şi adesea făcea foamea. Suferea. Îi era ruşine – cum putuse să-şi părăsească mama? – Şi a găsit marea eliberare în afişul maro de pe strada Newton. Sau poate că „eliberare” e un cuvânt mare, mai degrabă era vorba de începutul unei anumite ordini. Pe afiş scria: „Excelente perspective pentru o carieră în poliție, pentru bărbați şi femei care au curaj şi integritate”, şi probabil că Leonard n-a fost prea atras de cuvinte, dar era limpede că găsise ceva. De fapt, întotdeauna găsea ceva. Era suficient un cuvânt despre destin sau

despre o profesie, oricare ar fi fost ea, ca să înceapă să viseze, iar în acel caz nu părea să fie vorba de mare lucru.

S-a înscris şi n-a mai avut nevoie decât de mici formalități, un scurt interviu şi două formulare completate, iar două zile mai târziu, când nici nu-şi dăduse seama încă ce se întâmplă cu el, un autobuz îl ducea la Warrington, pentru treisprezece săptămâni de pregătire. Multă vreme i s-a părut că totul e un joc, o aventură. Dar timpul s-a scurs şi, ca din întâmplare, ceva care ar fi trebuit să fie temporar a devenit viața lui obişnuită. Şi-a luat o cămăruță netapetată şi fără mobilă, care mirosea a gaz şi a mucegai, în strada Cedar, nu departe de Armata Salvării.

Acolo a văzut-o din nou pe Vicky. Era o zi de primăvară din 1947, deşi, după cum se vedea prin ferestrele slinoase, ar fi putut fi oricare alt anotimp. Avea douăzeci şi unu de ani. Într-o fotografie în care apărea pentru prima oară în uniformă, cu casca lui caraghioasă pe cap, părea disperat şi malnutrit. Putea fi confundat cu un bărbat de treizeci şi cinci de ani abia întors din război, dar în cele câteva ocazii în care îşi văzuse chipul în oglindă, i se păruse că vede acelaşi puşti de odinioară. Habar n-avea ce impresie i-ar face unui vechi cunoscut. Când s-a auzit ciocănitul în uşă, stătea întins în pat, îmbrăcat.

— Leonard, Leonard, eşti acolo? Pentru Dumnezeu, deschide uşa, a strigat o voce de femeie, şi bineînțeles că o recunoştea, dar nu şi-a dat foarte bine seama de unde vine nici măcar atunci când mătuşa i-a strigat:

Leonard, sunt eu, Vicky. Te-am căutat peste tot.

Contrariat, s-a dus fără chef până la uşă. Când a deschis-o, a tresărit, de parcă ar fi văzut o stafie, dar lucrul ăsta probabil că nu mai avea nicio legătură cu mătuşa lui. Pe atunci încă nu era bătrână. Era aceeaşi Vicky dintotdeauna, plină de viață, cu părul scurt. Pe lângă toți defecții din jur, ea părea un miracol al stilului şi al demnității. L-a speriat doar expresia pe care chiar vederea lui i-a întipărit-o pe chip.

— Leo, Leo. Tu eşti? Ce-ai pățit? De ce n-ai mai dat niciun semn? Dac-ai şti… a murmurat ea cu un glas atât de cald, încât lui Corell nu-i venea să creadă că i se adresează lui.

Îl căutase peste tot. În nebunia care o cuprinsese sunase peste tot, până când, în cele din urmă, a vorbit cu poliția din Manchester. Mulțumită insistenței şi disperării, a aflat că nu există niciun Leonard Corell rănit sau mort, dar au un cadet cu numele respectiv.

— Cadet în poliție, a zis ea. Nu, n-are cum să fie Leonard al meu.

Totuşi, s-a dus la secția de poliție din strada Newton şi a reuşit să afle unde locuieşte. Aşa se face că ajunsese aici. Lui Corell nu i-a convenit. De ce îi mai păsa de el?

— Mă descurc şi singur, i-a zis, şi atunci mătuşa a luat foc.

— Încetează! a urlat. Încetează! De ce naiba să te descurci singur? Ai o familie, Leo. Mă ai pe mine, te-am căutat peste tot. Am întors toată Anglia cu susul

în jos. Mi-am ieşit din minți de spaimă, m-am gândit… Nu te uita aşa la mine. Ce crezi, că am venit să te cert? Voiam doar să ştiu că eşti în viață. Că eşti pe picioarele tale. Nu înțelegi?

— Lasă-mă în place. Pleacă…

— Nu plec nicăieri. Dumnezeule, ce s-a întâmplat cu tine? (Probabil că părea înspăimântat.) Mama ta e bine. E bolnavă, dar am dus-o la un azil din Blackpool. Te rog, Leo, nu mai fi supărat pe mine, nu te mai pedepsi.

— Nu mă pedepsesc.

— Tu ai văzut cum arăți?

— Încetează!

— Ce e aşa de rău dacă primeşti ajutor? a urlat ea. Nu înțelegi că stăteam în afurisitul ăla de apartament din Londra şi nu-mi doream nimic altceva decât să te ajut? Şi mie îmi pare rău, Leo. Îmi pare al dracului de rău pentru ce s-a întâmplat cu James şi cu voi, abia mai pot dormi noaptea. Ai idee de câte ori am încercat să-ți vin în ajutor? De fiecare dată am fost oprită, mi-e şi ruşine că nu am venit totuşi, n-am putut suporta gândul că o s-o iei pe urmele lui taică-tău.

— Nu am de gând să mă sinucid, dacă la asta te gândeşti.

— Nu, sigur că nu. Nici vorbă, a zis ea, aproape scoasă din minți, iar Corell nu-şi mai amintea dacă în acel moment sau mai târziu ochii lor s-au întâlnit, plini de înțelegere.

—

Vicky a avut nevoie de timp ca să-l facă să lase deoparte mândria, dar, după întâlnirea din cămăruța

închiriată, au început să se vadă din când în când, şi uneori Leonard accepta ajutorul ei. Primea bani, câte o masă şi haine. Dar a refuzat sprijinul oferit de ea pentru a-şi relua studiile, pentru a avea o nouă şansă. Încăpățânat, s-a cramponat de slujba lui, poate doar pentru a se pedepsi, ori poate fiindcă nu se putea hotărî să îşi mai asume vreun risc. Fusese un idiot, pur şi simplu, în acel moment începea să-şi dea seama. Dar avea de gând să facă o schimbare, şi în maşină şi-a promis asta.

—

Peste stradă şi peste câmp plutea o ceață uşoară. Nu mai întâlneau prea multe maşini. La un moment dat, în față le-a apărut o pasăre şi Farley a frânat brusc, simțind cum durerea îi muşcă spatele. Dar i-a trecut repede. El şi Corell tăceau de o vreme, i-ar fi plăcut să mai vorbească, nu doar pentru că îi făceau plăcere discuțiile cu polițistul, ci şi pentru că nu-şi putea alunga din minte gândul că poate i-a scăpat ceva, vreun detaliu care ar fi pus întreaga afacere într-o lumină nouă.

— Toată chestiunea asta cu Alan Turing pare să fi devenit afacerea ta personală, îi zise el.

— Ei, da… poate.

— Ai vorbit cu mătuşa ta despre cazul ăsta?

— De ce întrebi?

— Am auzit că e o femeie foarte înțeleaptă şi puternică.

— Asta cam aşa e.

— Şi mă gândeam… sper că nu devin prea băgăreț.

— Întreabă!

— Strădania ta pentru Turing…

— Da?!

— … Are vreo legătură cu homosexualitatea mătuşii tale?

— E…? începu Corell.

Apoi se retrase în sine şi, fără vreun cuvânt, fără un singur gest, trădă tot ce gândea. Mai degrabă îi înțepenise pe față un zâmbet care putea însemna orice.

— Niciodată nu mi-au… zise el în cele din urmă.

— Ce?

— Niciodată nu mi-au… repetă el, dar nu mai continuă.

—

După „Niciodată nu mi-au „ar fi vrut să spună „plăcut homosexualii", dar nu reuşise s-o facă. Oricum, nu putea să mai spună nimic. Fu străbătut de un şuvoi de gânduri şi amintiri; trupul subțire şi țeapăn al lui Vicky, sprijinit în bastonul cu cap argintat. Ochii ei căprui privindu-l şi gura zâmbind batjocoritor, aceasta era acea Vicky care îl învelea seara, la culcare şi îi pregătea micul dejun dimineața. Cât de dor îi fusese de ea! Se uita pe geam, bucurându-se de fiecare metru lăsat în urmă, fiindcă ştia că se apropie de ea. Se gândea întruna cum o să-i povestească ce s-a întâmplat la Cambridge, dar acum… nu. Cu neputință. Acuzațiile erau false. Era sigur de asta.

Sau poate nu era sigur… întotdeauna ea îşi alesese bine cuvintele, cu atenție, avusese grijă de încrederea lui fragilă în sine şi încercase din răsputeri să nu-i

facă vreun rău, mai puțin, bineînțeles, atunci când vorbiseră despre Turing... Ideea îi dădea târcoale, şicanându-l, iar Corell lupta cu ea de parcă ar fi fost o amenințare îngrozitoare. Îşi repeta argumentele împotrivă, tot ce îi venea în minte – feminitatea ei, dragostea față de copii –, dar în zadar, nimic nu-l putea ajuta. Ar fi trebuit să-şi dea seama cu multă vreme în urmă. Cele spuse de Farley erau adevărate, în vreme ce ceața se îndesea, el punea totul cap la cap: vizitele Rosei, absența bărbaților, respingerea brutală a celor din familie şi a prietenilor care o întrebau „de ce nu îşi găseşte un soț", apoi apărarea pasională a homosexualilor. „Cei care sunt altfel au şi tendința de a gândi altfel".

Încercă să alunge toate acele gânduri şi să-şi imagineze o maşină care creşte dintr-o structură logică, dar nu reuşi să obțină decât nişte idei disperate şi groteşti. Îți aminti din nou de Ron şi Greg de la Marlborough, şi le imagină pe Rose şi pe mătuşa lui în poziții oribile, se gândi la Alan Turing mort, cu spumă în jurul gurii, întins pe patul lui îngust, apoi îşi aminti cuvintele din scrisoare: *Asta trebuia să fie viața mea? O mascaradă care maschează o alta?*

Nu erau decât minciuni!

— Blestem!

— Poftim?

— Nimic...

Niciodată nu era nimic. Dar se simțea dezamăgit şi furios. Cum a putut? Caroseria maşinii părea să-l sufoce şi se gândi că nu doar că pierduse tot ce-şi dorise toată după-amiaza, dar fusese despărțit şi de

singura ființă pe care o avea pe pământ. Îi venea să dea cu pumnul în parbriz, dar rămase nemişcat, încercând să-şi controleze respirația.

—

Mergeau încet din cauza ceții, iar când s-au apropiat de Knutsford era deja noapte. Nu mai vorbiseră de mult. Farley îşi dăduse repede seama de ce amuțise Corell şi încercase să îi spună că îi pare rău că s-a băgat, dar polițistul nu voia să discute despre asta, aşa că Farley încercase să schimbe atmosfera cu câteva anecdote. Purtat de val, fusese cât pe ce să încalce regulamentul secretelor, ceea ce nu i se întâmpla de obicei. Era atât de obişnuit să mascheze lucrurile şi să le treacă sub tăcere, încât uneori spunea minciuni absolut inutile. Îi putea spune soției că a fost în Scoția, când de fapt fusese la Stockholm. Alții se lăudau cu ce au făcut în război. Cei de la Bletchley nu aveau voie să scoată un cuvânt, şi asta îşi pusese amprenta asupra lor. Păstrarea tuturor acelor secrete îl privase pe Farley de deschiderea care îi stătea în fire şi doar foarte rar avea chef de vorbă, ca acum, când stătea lângă tânărul polițist ce părea să se simtă din nou rău. Ar fi vrut să fie sincer şi să spună că instinctul lui Corell de a săpa mai adânc în trecutul lui Alan Turing a fost foarte bun. În spatele perdelelor de fum era îngropată o poveste pe cinste. Alan pusese umărul la scurtarea războiului, poate la fel de mult ca Churchill însuşi, iar cei răspunzători îl păzeau ca nişte şoimi. Însă, bineînțeles, nu divulgase nicio informație.

— Crezi că e trează?

— E pasăre de noapte.

—

Fereastra de la etaj, unde citea Vicky de obicei, era luminată. În afară de asta, casa părea neobişnuit de întunecată şi ameninţătoare. Lui Corell îi luă o vreme să îşi dea seama că becul de pe stâlpul din curte s-a spart şi că ceaţa care dădea un aer fantomatic străzilor din jur domnea şi peste casa mătuşii lui. Pentru prima oară avu sentimentul că vizitează o casă părăsită. Parcă îi trecuseră de mult clipele de glorie, şi acum aştepta să se prăbuşească. Şi-o imagină pe Vicky conducând singură un uitat, bolnav şi întunecat castel în ruină. Într-un vis amărui cu ochii deschişi se văzu dat afară din casă şi rătăcind în zori. Făcu un efort să se ridice din scaun, dar când puse picioarele pe pământ, totul în jur începu să se învârtă.

Se clătina, dar îşi păstra echilibrul, şi porni alături de Farley spre uşa din faţă. Era indiferent, dar, pe măsură ce se apropia, tăcerea începea să doară. Era o tăcere ca acelea care preced o experienţă dureroasă şi conţin ceva exploziv, şi trăgea disperat cu urechea, ca să distingă şi alte sunete în afară de scârţâitul pietrişului sub picioarele lor. În depărtare se auzea tot mai stins o maşină. Mai era foşnetul unui tufiş în care se retrăsese un animăluţ. Îi venea greu să sune la uşă, aşa că se întoarse spre maşină. Să îi ceară lui Oscar să îl ducă înapoi acasă? Apăsă furios butonul soneriei şi curând se auziră paşi dincolo de uşă, însoţiţi de bocănitul bastonului. Avea să-şi amintească multă vreme zăngănitul yalei şi

aşteptarea mai degrabă scurtă – care i se păruse atât de lungă şi stânjenitoare – până când Vicky a apărut în prag. Chipul ei avea o expresie înspăimântată. Ochii vii păreau ai unei păsări speriate.

— O, Doamne! Ce s-a întâmplat?

— A fost bătut, îi zise Farley.

— Dumnezeule. De ce?

— E o poveste lungă, dar pot să-ți spun că şi eu port o parte din vină.

— Ce tot spui? Bătut? E o nebunie. Dar nu mai stați acolo. Hai, intrați amândoi. Bietul meu băiat! O să am eu grijă de tine, zise Vicky, apoi se întoarse intrigată către Farley: Nu am mintea chiar aşa de limpede, dar nu eşti dumneata?

— Ce vreți să spuneți?

— Farley, expertul în istoria literaturii. Mi-au plăcut conferințele dumitale despre Yeats din toamna trecută. Am şi cartea… Dar ce tot spun…? Cum să…? Doamne, Dumnezeule, nu înțeleg. Chiar nu mai înțeleg nimic.

— Pot să vă explic…

— Fii sigur că va trebui să faci asta! Doamne, Leo, hai să te băgăm în pat. Doctore Farley, dacă ai vreun amestec în treaba asta, ajută-mă. Nu sta acolo! Dar, Dumnezeule, ce se întâmplă cu spatele dumitale? Iar tu, Leo, de ce nu spui nimic?

— Cred că e în şoc, răspunse Farley, şi atunci Corell simți pentru prima dată nevoia să spună ceva, dar renunță repede.

Se uita urât, ca un copil supărat, şi dacă era de acord cu mătuşa lui în vreo privință, nu putea fi vorba

decât despre ideea de a ajunge imediat în patul lui de la etaj. Încet, fără să binevoiască să-i arunce mătuşii măcar o privire, porni clătinându-se pe scări, ținând plecată țeasta care îl durea şi închizând ochii Ar fi vrut să fie departe, într-una dintre lumile lui interioare, să se scalde în dulceața pe care o găsise de atâtea ori în autocompătimire, dar observă iritat cum mătuşa îi dezleagă şireturile şi apoi îi trece mâna prin păr.

— Vrei să-ți aduc ceva?

— Nimic.

— Trebuie să chemăm un doctor.

— Nu, şuieră el.

— Leo, eşti nebun? Dumnezeule, ce-i cu tine? zise mătuşa lui şi se întoarse spre Farley, care urcase după ei, iar în acel moment Corell deschise iar ochii.

O privi pe Vicky. Era neliniştită şi lui mai că îi venea să strige la ea. Ar fi vrut s-o facă să sufere aşa cum suferea el şi să înțeleagă cum e să fii părăsit şi să nu-ți spună nimeni vreo vorbă adevărată, să te învârți într-o mlaştină de minciuni şi invenții, dar nu avu puterea să o facă. Avea pieptul încins de furie şi fiecare muşchi din trup îi era încordat. Şi totuşi, sentimentele lui nu erau atât de necruțătoare.

În el dădeau o luptă sălbatică emoții contradictorii, dar reuşi să rămână suficient de lucid cât să-şi dea seama că nu e corect să fie furios pe mătuşa lui, când ea îl aşezase în pat cu atâta grijă. Ar fi fost ca şi cum i-ar fi răspuns mângâierilor trăgându-i o palmă peste față. Ea nu voia să-i facă rău. Nu voia decât… închise ochii şi se gândi la maşinile care ar fi putut să treacă

un anumit test şi la ocaziile în care mătuşa lui făcuse ceva pentru el. Înțelese că, deşi nu-i plac homosexualii, nu poate să o urască pe Vicky. Poate că era perversă, dar rămânea cel mai scump lucru din viața lui, aşa că îi spuse că vrea o bere, de preferat una mai slabă, şi apoi un pahar mare cu cherry.

39

Peste cinci zile era înapoi la muncă, şi la început nu şi-a făcut prea multe griji, de parcă evenimentele de la Cambridge l-ar fi imunizat. Se gândea: *Nici că se putea să-mi pese mai puțin. Nu-mi pasă nici cât negru sub unghie dacă-mi pierd slujba.* Dar nu era decât o chestiune de timp. Munca obişnuită a fiecărei zile îl aducea din nou la suprafață pe vechiul Leonard. Armura care-l ferea de lume a început să crape, şi curând a început să tremure de fiecare dată când suna telefonul şi de câte ori se deschidea uşa. Parcă-l şi auzea pe intendentul-şef Hamersley intrând şi declamând: „M-a sunat domnul Julius Pippard". Dar nu s-a întâmplat nimic multă vreme. Colegii lui erau neobişnuit de prietenoşi, nu-l întrebau doar de unde are vânătăile, ci şi cum se mai simte mătuşa lui.

— Are o sănătate de fier, o să-şi revină, le răspundea el.

Dar nu era niciodată pe de-a-ntregul acolo. Zilele se târau lent şi singura evoluție senzațională din secția de poliție a *fost* arestarea unui coleg ofițer Charlie Cummings, pentru vandalizarea curții. A fost dat afară din poliție. Nimeni nu a reuşit să-şi explice

de ce a făcut-o. Se spunea însă că era sătul de toate plângerile şi ipocriziile, şi cu excepția lui Alee Block – care i-a şoptit precaut lui Corell „Dumnezeule, îl înțeleg pe Cummings" – impresia generală era că omul se țicnise. Corell a spus că nu are nicio părere cu privire la acele evenimente. În general stătea tot timpul cu capul la cutie. Îşi făcea munca obişnuită, dar îşi îngăduia anumite libertăți. Făcea lungi plimbări fără o țintă anume, chiar şi în timpul orelor de serviciu, şi o dată s-a trezit aproape de Harrington & Sons. Soarele stătea să apună. Pe stradă erau mulți oameni, era una dintre zilele în care aveai impresia că în Wilmslow nu munceşte nimeni. Ar fi vrut să se întoarcă, ori să dispară pe strada Spring. Totuşi, a mers mai departe. A hotărât că ar fi caraghios dacă s-ar întoarce. Dar nu s-a putut abține să se aplece şi să-şi lege şireturile, aşa cum făcuse odată în fața casei lui Turing. După aceea a pornit cu paşi nesiguri şi, când a văzut manechinele din vitrina magazinului, a început să fluiere, dar nu părea chiar foarte liniştit, era un fluierat nefiresc, aşa că s-a oprit brusc. În magazin erau câțiva clienți. Foarte bine. Aşa putea trece neobservat. Dar a dat cu ochii de Julie şi, ca de obicei, nu numai că s-a bucurat, ci s-a şi neliniştit.

Pe de altă parte, Julie… stătea pur şi simplu lângă domnul Harrington, cu o figură inexpresivă, aşteptând în tăcere instrucțiunile, ca un soldat care face de santinelă, dar deodată zâmbi atât de cald, încât Corell fu şocat. Strălucea. Era minunată. Dar el… lui îi veni gândul absurd că îi zâmbeşte cuiva din spate. Probabil că stătea țeapăn. Dar în ochii lui Julie

apăru îngrijorarea, aşa că Leonard trebuia să facă ceva ca să depăşească momentul stânjenitor. Îşi scoase pălăria şi făcu un efort să pară plin de viaţă şi vesel, dar nu îi ieşi prea bine. Zâmbetul îi era încordat şi se simţea studiat. Ar fi vrut să dispară, deşi îşi dădea seama că aşa ar face o figură jalnică, dar nu vedea nicio altă ieşire. Dădu ferm din cap şi porni mai departe. Se îndepărtă cu mersul lui ridicol, simţind cum cresc în el furia şi umilinţa. Era atât de agitat, încât începu să lovească cu piciorul o cutie roşie de conserve, al cărei zăngănit îl urmări o bună bucată de drum.

Când ajunse înapoi la poliţie, sergentul Sandford îi spuse că intendentul-şef Hamersley vrea să îl vadă, iar Corell îi răspunse surprinzător de arţăgos:

— Cum mă aşteptam!

Aştepta de mult întâlnirea aceea, şi fii inundat de un presentiment, dar cum intendentul-şef întârzia, Corell avu vreme să treacă prin multe faze, şi începu cu speranţa că lucrurile s-ar putea să nu stea chiar aşa de prost. Ba chiar îşi imagină o scenă în care Hamersley le spunea colegilor din conducerea de la Chester: „Are talent Corell ăsta! Aţi citit raportul lui în cazul Turing?”. Ajunse însă repede la temerile şi grijile obişnuite: bineînţeles că sunase Pippard, sau chiar mai rău, Farley, care m-a trădat şi a ajuns la concluzia că am fost nesăbuit şi nu sunt bun de nimic, ba poate chiar că sunt un spion care divulgă secrete de război.

Treptat, Corell începu să se înfurie, iar când apăru Hamersley se uită la el fără să înţeleagă. Intendentul-

şef nu mai părea acelaşi de data trecută. Ochelarii moderni dispăruseră, fiind înlocuiți de unii tradiționali. Să-i fi spus cineva că cei moderni îl făceau caraghios? îşi dădură mâna. Corell încercă să ghicească dintr-o privire ce s-a întâmplat şi se gândi că nu pare să fie ceva grav. Hamersley nu mai avea zâmbetul lui părintesc obişnuit. Dar nici nu părea foarte sobru.

— Aşadar… ce mai face tânărul Corell?

— Ei… foarte bine, domnule.

— Înțeleg… mă bucur. Ai avut un accident?

— Am căzut, domnule.

— Atunci cred că a fost o cădere urâtă. Doamne! Arată de parcă… În fine… A, inspectore, ce mă bucur!

Intrase Ross, ceea ce nu îmbunătățea cu nimic situația. Chiar dacă ştia că Ross nu-l place pe Hamersley, Corell avea impresia că cei doi pun ceva la cale împotriva lui.

— Să trecem direct la subiect, zise Hamersley. Acum câteva săptămâni vorbeam cu nişte înalți demnitari ai bisericii, doi episcopi, şi… ce să vă spun, sunt îngrijorați.

— Preoți! pufni arțăgos Ross.

— Da, da, ştiu, desigur, că nu trebuie să amestecăm lucrurile. Polițiştii au treaba lor, biserica – pe a ei. Dar uneori, domnilor, cele două se suprapun. Nu credeți?

— Uneori, se poate, zise Ross.

— Aşa este. Corell, îți aminteşti ce-am discutat acum câteva săptămâni? Erau vreo două subiecte importante. Din păcate, acum trebuie să mai facem

un pas. Să facem puțină curățenie chiar în curtea noastră. Ai multe pe cap acum? zise Hamersley, întorcându-se spre Corell.

— Nu chiar, răspunse Corell, străduindu-se să-şi dea seama la ce se referă Hamerisey.

— Bine. Foarte bine. Avem treabă multă aici, şi n-o să fii lipsit de sprijin de sus, pentru că, aşa cum am zis, nu suntem în poziția fericită în care să avem alături şi biserica, şi politicienii cu mintea deschisă. Pot să mă aşez puțin? Mulțumesc. Foarte drăguț din partea ta. Ce zici, Richard, nu e Corell omul potrivit pentru sarcina asta?

— Se poate, răspunse Ross nesigur.

— „Se poate”? Sunt convins că e persoana cea mai potrivită. Bine, din păcate n-a reuşit să-l înhațe pe dansator, dar nu poți avea numai reuşite. Şi nu e uşor să-i faci pe oameni să mărturisească. Ba chiar aş îndrăzni să spun că e nevoie de alte metode. Trebuie să facem un pas înainte. Un pas către viitor. Cuvântul de ordine este „supravegherea”, domnilor. O metodă convențională, bineînțeles, dar mult prea rar folosită, mai ales în situații de genul ăsta. Nu credeți?

Ross şi Corell nu răspunseră.

— Homosexualii distrug societatea noastră şi vlăguiesc forțele națiunii. Cu asta suntem toți de acord. Să-i fi auzit pe episcopii ştiți ce mi-au zis? Că nu e doar o problemă de perversiune masculină. Chiar şi femeile… Ei bine, aş prefera să nu ne mai gândim la asta.

— Homosexualitatea feminină nu e ilegală, îndrăzni

Corell.

— Adevărat, adevărat. Dar ştiți de ce, domnilor? N-a fost incriminată pentru a nu le băga femeilor alte prostii în cap. Femeile sunt atât de uşor de impresionat. Nu, am pomenit de asta doar ca să arăt cât de departe au mers lucrurile şi ca să țineți minte că trebuie să ripostăm. Să adoptăm o linie mai dură, pur şi simplu. Aşa că am pus la cale personal – da, este inițiativa mea! – O cooperare cu cei din Manchester. Ați putea întreba: „Ce treabă avem noi cu oraşul ăla de degenerați?”. Dar să ştiți, câțiva dintre clienții din Oxford Road s-au mutat aici, în Wilmslow. Păreți şocați. (Nici Corell, nici Ross nu-şi schimbaseră expresia feței.) Este nefericitul efect al muncii noastre de până acum. Pui sub control ce se întâmplă într-un loc, dar te trezeşti că i-ai alungat în alt loc, unde perverşii cred că sunt mai în siguranță. Îşi imaginează probabil că o să aibă o viață uşoară în Wilmslow. Nu considerați asta o critică la adresa departamentului de investigații criminalistice. Sau, dacă mă gândesc bine, poate ar trebui să o considerați astfel, dacă simțiți nevoia, în comunitățile restrânse, oamenii sunt adesea mai naivi. Să nu ne ascundem după deget, suntem aici ca să punem lucrurile în ordine. Ați auzit de o frizerie din Chapel Line, care se numeşte „Bărbatul şi Frumusețea”. Da, ştiu, e doar un nume, şi, în fond, e frizerie. Cel care îl conduce… Hamersley scoase un carnețel şi se uită în el… un anume Jonathan Kragh. Se pare că frizeria lui a devenit loc de întâlnire pentru poponari. Oamenii spun că îşi fac curte pe față. Am primit rapoarte din

mai multe surse, printre care se numără şi doamna Duffy, care ne-a mai ajutat şi înainte. Insistentă domnița, ce să spun!

— O bârfitoare, zise Corell.

— Poftim?! izbucni Hamersley.

— S-ar părea că are probleme. Dacă trebuie să ne bizuim pe surse ca ea, nu vreau să am nimic de-a face cu misiunea asta.

— Ce tot spui, băiete?

Lui Hamersley parcă nu-i venea să creadă ce auzise.

— Că nu o mai chem niciodată să depună mărturie.

— E revoltător!

— Spun adevărul. Nu face decât să vorbească prostii, spuse Corell.

— N-ar trebui să calomniezi o femeie care a fost atât de devotată şi a încercat să ne ajute. În plus, trebuie să-ți spun…

Hamersley se uită la Ross, ca pentru a se asigura că-l are alături în indignarea lui, iar când inspectorul mormăi ceva de genul „ți-am spus eu”, intendentul-şef se înfurie şi mai mult şi începu să vorbească în gura mare despre datorie şi responsabilități, lege şi ordine. Poate că ar fi reuşit să-l reducă pe Corell la tăcere. Părea extrem de mieros, dar la un moment dat făcu o greşeală, spunând că pericolul e peste tot în jur.

— Îmi pare rău să ți-o spun, Corell, dar am nişte informații şi despre cineva care-ți este foarte apropiat.

— Vă referiți la mătuşa mea Vicky? întrebă Corell calm şi glacial fără să înțeleagă cum a reuşit şi, când

Hamersley îi răspunse, cu o amenințare tăcută în glas „da, aşa cum spui, la ea mă refer”, Corell se ridică în tăcere.

Avea impresia că se află pe o scenă, aşa că se bucură să observe că are public. Sandford, Anderson şi Alee Block erau ceva mai încolo şi ascultau uluiți. Înainte de a deschide din nou gura, Corell se asigură că zâmbeşte. Un zâmbet foarte mândru, de parcă disputa ar fi fost câştigată de el.

— În cazul ăsta, dragă domnule intendent-şef, spuse el apăsând pe cuvântul „dragă”, fiindcă îşi dădea seama că e jignitor, vă informez că există anumite diferențe între dumneavoastră şi mătuşa mea. În primul rând, ea este înțeleaptă şi demnă de tot respectul. Pe urmă, urăşte ipocrizia, iar dumneata, domnule Hamersley, eşti cel mai ipocrit om pe care l-am văzut vreodată. Dar mai presus de orice…

— Cum îndrăzneşti?! îl întrerupse Hamersley agitat.

În mod ciudat, dându-şi seama că a făcut un intendent-şef să-şi piardă calmul, Corell deveni mai calm, punând în cuvinte o siguranță de sine şi mai mare:

— Nu, nu, ascultă-mă cu atenție, deşi, dacă mă gândesc bine, cred că n-ai făcut rău întrerupându-mă. Tocmai voiam să spun ceva urât despre faptul că şi dumneata pari un fătălău, dar, ca să fiu sincer, încep să mă îndoiesc că există vreun motiv întemeiat să spunem cuvinte jignitoare la adresa fătălăilor. Iar „poponar” ar fi un cuvânt prea generos pentru

dumneata. Nu eşti decât un ridicol cocoşel de vânt care se orientează după opiniile altora. Nu eşti bun decât să persecuți oamenii care nu se încadrează în principiile dumitale înguste, şi pentru asta te disprețuiesc. Te disprețuiesc aproape în aceeaşi măsură în care o respect pe mătuşa mea. În plus, acum trebuie să plec. Presupun că trebuie să-mi găsesc o slujbă nouă, zise el cu acelaşi calm aparent, după care dădu să plece.

Dar îşi aminti unde este şi se uită în jur nedumerit. Se aşteptase la o reacție ca după aruncarea unei grenade, însă Ross şi Hamersley păreau mai degrabă uluiți decât furioşi. Intendentul-şef avu nevoie de câteva secunde bune ca să prindă din nou viață şi să facă un pas amenințător înainte.

— Trebuie să-ți spun…

— Ce?

— Că poziția ta este împotriva legii, şi este un delict grav. Mă auzi? O să suporți consecințele! strigă el.

Corell se întrebă dacă ar trebui să-i răspundă, dar nu făcu decât să-şi ia pălăria din cuier şi să dea din cap spre Alee Block, care îi răspunse cu un zâmbet precaut.

După care porni spre scări şi, odată ce ajunse în curte, starea lui de agitație se contopi cu un alt sentiment şi zâmbi din nou, nu forțat şi teatral ca mai înainte, ci sincer şi natural. Zâmbetul părea să-i izvorască din piept şi să-i cuprindă ochii. Pe măsură ce se îndepărta, gândurile îi cântau în cap, tot mai nebuneşti şi mai sfidătoare: *Iată un bărbat capabil de absolut orice. Ar putea chiar să se ducă la magazinul*

pentru bărbați din Alderley Road, fiindcă are de gând să pună mâna pe fata aia frumuşică. Da, atât e de îndrăzneț!

Dar, în cele din urmă, nu avu puterea. Încordarea de mai înainte îşi spunea cuvântul. Se gândi la Oscar Farley, întrebându-se dacă n-ar fi momentul să ia legătura cu el. Soarele se ascundea după un nor. Un vânt răcoros care bătea dinspre nord îl făcu să viseze la patul lui, nu cel mizerabil din Wilmslow, ci acela care-l aştepta în casa mătuşii, la Knutsford. Îşi înfundă capul între umeri, ca şi cum s-ar fi pregătit de culcare.

EPILOG

Introducere la Conferința despre Alan Turing
Universitatea din Edinburgh, 7 iunie 1986

Richard Douglas, profesor de ştiințe computaționale la Universitatea Stanford – principalul organizator al adunării –, deschide lucrările:

— Dragi colegi, dragi prieteni, nu o să vă rețin prea mult atenția. Vreau să vă spun mai întâi cât de încântat sunt de faptul că atâția reprezentanți de seamă din atâtea discipline şi instituții diferite s-au adunat la această primă conferință despre Alan Turing. Doamne, când vă văd pe toți, nu doar că mi se umple inima de bucurie. Ci îmi dau seama, totodată, cât de multe domenii au fost influențate de gândirea lui Alan Turing. A fost o persoană

remarcabilă, un om care a repurtat succese în atâtea domenii. Un gânditor extraordinar!

Ne aşteaptă un program încărcat, cu mulți vorbitori foarte buni şi seminarii interesante. După cuvântul introductiv, Hugh Whitemore ne va vorbi despre piesa lui de teatru *Spargerea codului,* bazată pe excelenta biografie *Enigma,* a lui Andrew Hodges, piesă care va fi jucată în premieră în toamna asta la Teatrul Haymarket din Londra, cu Derek Jacobi în rolul principal, acelaşi Jacobi pe care îl cunoaştem cu toții din serialul de televiziune *Eu, Claudius împărat*. Înainte de prânz vom avea o discuție foarte interesantă, sunt sigur, pe tema testului Turing. Sunt reprezentate opinii din toate disciplinele, chiar şi profesorul John Searle este aici. A promis să ne împărtăşească idei noi privitoare la celebrul lui experiment „Camera chinezească". După-amiază, Donald Muchie o să ne povestească despre visul lui Turing de a construi o maşină care să poată învăța din propriile greşeli, făcând comparații cu ultimele cercetări din domeniul inteligenței artificiale. Ne aşteaptă multe alte lucruri interesante.

Bineînțeles, aş vrea să vă atrag atenția în mod special asupra datei în care ne aflăm. Acum exact treizeci şi doi de ani, Alan Turing murea în casa lui din Wilmslow, în nişte vremuri atât de triste ale istoriei noastre. Era săptămâna de după Rusalii şi vremea era îngrozitoare. O persoană care s-a aflat acolo şi l-a văzut pe Alan Turing mort în patul lui se află astăzi aici, alături de noi. Doamnelor şi domnilor, sunt bucuros să vi-l prezint pe fostul detectiv de

poliție Leonard Corell, printre altele doctor onorific aici, la Edinburgh. Dar îmi imaginez că nu are nevoie de prea multe prezentări. Cu toții am avut ocazia să-i apreciem munca. Bine ai venit, Leo!

În ropote de aplauze, Corell vine la pupitru, îmbrăcat cu un pulover negru, pe gât, şi un costum maro de catifea reiată. Părul lui cârlionțat este castaniu, are câteva şuvițe albe şi e rărit în vârful capului. E suplu şi elegant, şi chiar dacă trupul îi pare uşor cam țeapăn, iar mişcările îi sunt lente, vocea are foarte multă forță. Vorbeşte fără notițe şi pare să se bucure că e pe scenă:

— Dacă apreciați munca mea, începe el, vă rog să le spuneți asta şi criticilor mei. A trebuit să înfrunt destule neajunsuri în ultimii ani, cred că nu fără rost. De exemplu, sunt responsabil de informația absurdă şi derutantă apărută în *The Times* acum câteva zile, potrivit căreia logoul Apple este o trimitere la mărul lui Turing. Vreau să spun încă o dată, foarte limpede, că e o prostie, care probabil că poate fi pusă pe seama fixației mele pentru acel măr. Ar fi trebuit să-l ascult pe răposatul meu prieten profesorul Farley, care spunea că nu trebuie să acordăm atenție simbolurilor. Simbolurile sunt nişte instrumente înşelătoare. Un scriitor trebuie să le lase pe seama cititorului. Dar, mai presus de orice, ar fi trebuit să-mi dau seama că atunci când Wozniak şi Jobs au lansat Apple II, nu prea ştia nimeni mare lucru despre viața lui Alan Turing, cel puțin nu despre toată viața lui, iar motivul pentru care mi-a venit ideea asta în minte este acela că eu ştiam prea multe, mai multe

decât ar fi trebuit, în calitatea mea de slujitor al statului. În afară de asta, mi-aş fi dorit atât de mult ca logoul ăla afurisit, gătit în culorile curcubeului – care au devenit culorile mişcării pentru drepturile homosexualilor –, să fie mărul lui Alan. Ni s-a spus că nu e aşa. Ni s-a spus că e o trimitere la vechiul măr stafidit al lui Newton, care, după cum probabil ştiți cu toții, n-a căzut niciodată în capul savantului. Şi totuşi am îndoieli, n-o să mă dau bătut prea uşori încă mă mai întreb de ce din mărul ăla a luat cineva o muşcătură. Într-un fel, mă întreb dacă toate astea nu sunt legate în vreun fel de Turing.

Sunt foarte bucuros că am fost invitat să țin acest discurs, nu în ultimul rând pentru că soția mea Julie şi fiica mea Chanda, pe care nu le-am văzut de mult, au venit azi de la Cambridge, şi pentru că se află aici mulți dintre autorii lucrărilor pe care le-am citit cu mult interes de-a lungul anilor. Nici eu n-o să vă rețin prea mult atenția, n-o să intru în subtilitățile lucrării *Bazele chimice ale morfologiei,* aşa cum o fac de obicei, şi nici n-o să-i pun pe jar pe experții în date cu perspectiva mea critică asupra inteligenței artificiale. În schimb, o să vă mărturisesc că am de multă vreme un viciu. Visez cu ochii deschişi. Sunt cel mai înverşunat visător din cei pe care i-ați văzut. Singura problemă e că la şaizeci de ani e greu să te gândeşti la viitor şi să spui: „Când o să împlinesc şaptezeci de ani o să apară şi marea realizare, iar după ea şi contractele de la Hollywood”. (Mă rog, s-au întâmplat şi lucruri mai ciudate.) Aşa că eu visez la trecut, îmi imaginez o maşină a timpului cu care călătoresc

înapoi în strada Adlington. Dar în loc să ajung acolo pe 8 iunie 1954, aşa cum s-a întâmplat, ajung pe 7 iunie, şi ştiți ce am la mine? Ei bine, câteva cărți excelente pe care le-ați scris dumneavoastră, dar mai ales un laptop la modă şi foarte arătos. Imaginați-vă. Afară plouă. E luni după Rusalii, şi cartierul e foarte liniştit. Poate că deja s-a-ntunecat, iar eu sun la uşă. Pe scări se aud paşi agitați, apoi uşa se deschide, şi iată-l pe el, cu ochii albaştri adânciți în orbite, probabil foarte deranjat. Probabil că se pregătea să-şi pună pijamalele şi deja a înmuiat mărul în otravă. Zice: „Cine eşti?”. Presupun că o să mi se permită foarte greu să intru în casă, aşa că e cazul să trec direct la subiect: „Dragă Alan, îți cunosc viața mai bine decât ți-ai putea imagina şi, crede-mă, ştiu că în momentul ăsta te simți groaznic. Te-au otrăvit paranoia şi prejudecățile, dar într-o zi… într-o zi o să ținem o conferință la Edinburgh, cu sute de oameni importanți care au cercetat lucrările tale şi uite, Alan, uită-te la asta, uite maşina universală, «computerul», cum îi spunem astăzi. În 1986, fiecare om are câte unul, sau aproape fiecare, oricum, şi uită-te la cărțile astea. Toate sunt despre tine. Nu e impresionant? Eşti unul dintre marii eroi ai războiului şi eşti considerat părintele unui domeniu academic nou. Ai devenit o legendă pentru întreaga mişcare a homosexualilor şi eşti considerat unul dintre cei mai mari gânditori ai secolului”. Şi atunci, prieteni, când îi spun toate acestea, Alan zâmbeşte. După atâta vreme îl văd zâmbind.

Eduard Einstein a trăit toată viața în umbra tatălui său. Obsedat de părintele absent, fiul fizicianului a fost el însuși o mare absență: la 19 ani se îmbolnăvește de schizofrenie și rămâne internat până la moarte în clinica Burghölzli pentru alienații mintal, din Zürich. Niciun tratament nu pare să-l ajute pe tânărul Einstein, care asistă de la distanță, sfâșiat între dragoste și ură, la gloria părintelui său. Printre foarte puținii săi vizitatori se numără mama lui, Mileva Marić, care îl îngrijește cu devotament. În tot acest timp, Albert Einstein îl vizitează o singură dată, iar după ce emigrează în Statele Unite, legătura firavă dintre ei se rupe definitiv.

Laurent Seksik dezvăluie drama ascunsă a unei familii, în care se împletesc durerea unei mame, slăbiciunea unui mare om și vocea unui fiu uitat.

LAURENT

SEKSIK

Cazul Eduard Einstein

ROMAN

„FIUL MEU E SINGURA PROBLEMĂ CARE A RĂMAS NEREZOLVATĂ."
ALBERT EINSTEIN

PANDORA M

Când eram mică – pe la doisprezece-trei-sprezece ani –, eram absolut convinsă că o carte bună trebuie să aibă un bărbat drept erou și lucrul ăsta mă întrista foarte tare. Dar după vreo doi ani faza aceea s-a încheiat.
La cincisprezece ani, am început să scriu povești despre fete curajoase aflate în situații dificile. Însă am rămas cu convingerea – e adevărat, tot mai accentuată – că cei mai mari povestitori sunt bărbații și că, dacă vrei să scrii, trebuie să înveți să povestești ca ei.

ELENA FERRANTE

O capodoperă modernă a uneia dintre scriitoarele italiene cele mai apreciate, *Prietena mea genială* este o poveste complexă și emoționantă despre două prietene, Elena și Lila.

Acțiunea romanului este plasată în anii 1950, în mahalalele unui Napoli cenușiu. Elena și Lila cresc împreună pe străzile pe care se duc războaiele între bande rivale și învață să aibă încredere deplină una în cealaltă. Prietenia lor rămâne profundă, în ciuda drumurilor diferite pe care le va purta destinul.

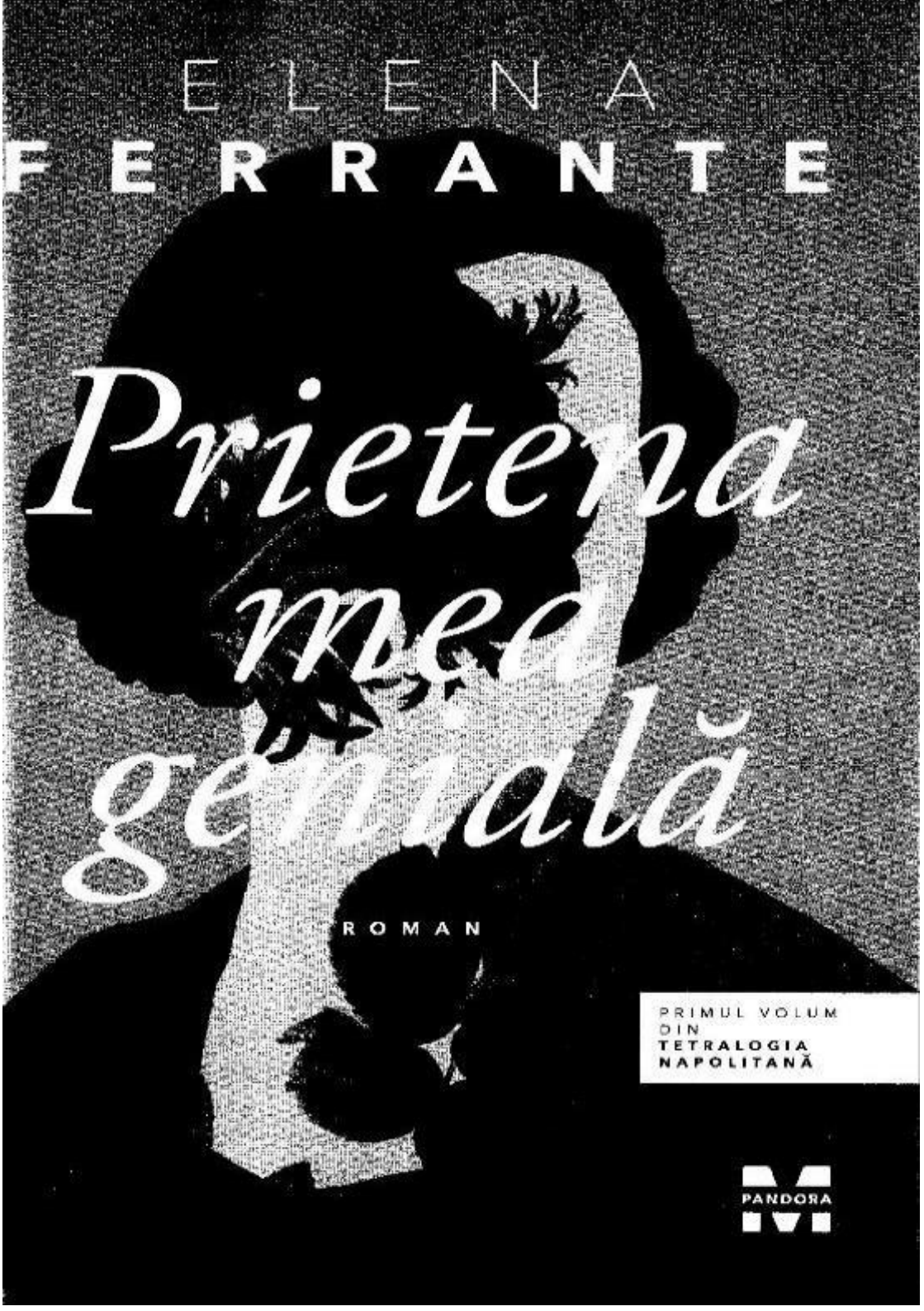
literary FICTION

ELENA FERRANTE

Prietena mea genială

ROMAN

PRIMUL VOLUM
DIN
TETRALOGIA NAPOLITANĂ

PANDORA M

Indiferent cine se ascunde în spatele numelui Elena Ferrante, misteriosul pseudonim folosit de autoarea romanelor napolitane, două lucruri sunt certe: e femeie și știe să descrie orașul Napoli mai bine ca oricine. Stilul ei are finețea unei pânze de păianjen, dar totodată o forță a expresiei și o magie aparte, cu care creează o întreagă lume.

HUFFINGTON POST

Povestea celor două prietene, Lila și Elena, continuă. Acum sunt două tinere ale căror drumuri se despart dramatic.

Pe când Elena preferă să-și continue studiile, Lila se mărită, obținând astfel o condiție socială și financiară superioară originilor sale modeste, dar rămânând prizonieră într-o căsnicie nefericită.

În ciuda căilor diferite pe care au luat-o viețile lor, legătura dintre Lila și Elena rămâne complexă și intensă, iar sentimentele fiecăreia oscilează, pe rând, între nepăsare, dispreț și iubire reciprocă profundă.

literary FICTION

David Lagercrantz e un apreciat autor suedez și jurnalist de investigații. A lucrat pentru publicația *Expressen*.

El a scris *Det som inte dödar oss* (*Prizonieră în pânza de păianjen*, Editura Trei, 2015), continuarea trilogiei *Millennium* a lui Stieg Larsson, care a devenit bestseller mondial. Lagercrantz pregătește încă două romane din această serie.

De asemenea, David Lagercrantz a colaborat cu celebrul jucător de fotbal Zlatan Ibrahimović la scrierea autobiografiei acestuia, *Jag är Zlatan* (*Eu sunt Zlatan*, Editura Publica, 2015), care s-a bucurat de o primire spectaculoasă.

Romanul lui Lagercrantz împletește abil două forme narative: biografia empatică a unei figuri istorice reale, pe care sistemul o supune unui tratament abominabil, și povestea unei anchete în care un polițist perseverent încearcă să dezlege o enigmă în ciuda mentalității intransigente a societății.

INDEPENDENT

8 iunie, 1954. Alan Turing, matematicianul vizionar, este găsit mort în locuința sa, aparent decesul fiindu-i provocat de un măr otrăvit. Ofițerul de poliție Leonard Corell preia cazul și află că Turing era homosexual și fusese judecat pentru asta. Deși convins că e vorba de o sinucidere, Corell este totodată nedumerit de secretomania oficială privind activitatea lui Turing din timpul războiului. Mai mult, sexualitatea acestuia pare să alarmeze serviciile secrete – e posibil să fi fost șantajat de spionii sovietici? Descoperind uimit geniul lui Turing și întrezărind o scăpare dintr-o viață limitată, Corell devine fascinat de cercetările revoluționare ale matematicianului și e dispus să facă orice pentru a afla adevărul.

literary FICTION

PANDORA M FACE PARTE DIN GRUPUL EDITORIAL TREI
PANDORAM.RO

ISBN 978-606-8750-17-4

